Urząd Wojewódzki Białostocki
Wydział Bezpieczeństwa Publicznego

miejscowe sprawozdania sytuacyjne.

1931

59

WOJEWODA BIALOSTOCKI

Nr.PP.I-555/31 T

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.2 za miesiąc styczeń 1931 rok.

Białystok, dnia 12.lutego 1931 roku.

T A J N E - P I L N E !

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Pan Dyrektor Departamentu II.

w W a r s z a w i e.

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.2 za miesiąc styczeń 1931 rok. -

Z a W o j e w o d ę :
/ M. S y s k a /
Naczelnik Wydziału Bezp.Publ.

Odpisy otrzymują:

1/ Pan Wojewoda w Wilnie,
2/ " " w Nowogródku,
3/ " " w Brześciu nad Bugiem,
4/ " " w Warszawie,
5/ " " w Tarnopolu,
6/ " " w Stanisławowie,
7/ " " w Lublinie,
8/ " " w Łodzi,
9/ Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Wilnie,
10/ " " " " w Warszawie,
11/ " " " Okręgowego w Białymstoku,
12/ " " " " w Grodnie,
13/ " " " " w Łomży,
14/ " " " " w Suwałkach,
15/ Sam Ref.Informacyjny DOK III w Grodnie,
16/ " " " DOK IX w Brześciu nad Bugiem,
17/ " " " DOK I w Warszawie,
18/ K.O.P. "Brygada Grodno",
19/ Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi Województwa Białostockiego,
20/ Pan Starosta Grodzkie w Białymstoku,
21/ Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w Białymstoku -

H.F.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.T-555/31.T.
Dnia 10 lutego 1931 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.2.
za miesiąc styczeń 1931 rok.

I. Sytuacja ogólna.

Miesiąc sprawozdawczy nie obfitował w bardziej charakterystyczne wydarzenia lokalne natury politycznej. Wszystkie stronnictwa polityczne polskie, nie wyłączając BBWzR. w dalszym ciągu powstrzymywały się od żywszej działalności w terenie, która, jeżeli nawet była prowadzona, to jednakże nie miała ani bardziej masowego nastawienia, ani też nie uwzględniała zagadnień istotnie ważnych, jeżeli pominąć dążenia czynników prorządowych do zapewnienia sobie wpływów w organizacjach rolniczych i do skonsolidowania społeczeństwa na gruncie pracy społecznej i na podstawie kardynalnej zasady bezwzględnej lojalności wobec Rządu.- Ze stronnictw opozycyjnych stosunkowo najżywotniejszemi były PPS.OKW. i Stronnictwo Narodowe, z których pierwsza starała się wyłącznie dla celów politycznych zaostrzyć nastroje wśród bezrobotnych i przeprowadzić tak zwaną akcję odczytową o Brześciu. W jednym i drugim wypadku usiłowania jej zostały sparaliżowane przez władze administracyjne w interesie bezpieczeństwa publicznego. Co do Stronnictwa Narodowego, to przystąpiło ono do cichej akcji umacniania się wokół parafij. Akcja ta polega na organizowaniu t.zw. katolickiej akcji odczytowej i tworzeniu ośrodków parafjalnych Stronnictwa. W życiu społecznem na pierwszy plan wysunęły się konsolidacja organizacyj b.wojskowych przy oparciu się o BBWzR. i poczynania organizacyj rolniczych, które pozwalają przypuszczać, że organizacje te wyzbywają się elementów opozycyjnych.-

Ruch narodowościowy odsłonił przesunięcie się ciężaru zainteresowania ludności żydowskiej sprawami gospodarczemi. Ludność ta

sądząc z wynurzeń prasy żydowskiej, z dużem zainteresowaniem śledzi zabiegi Rządu w kierunku zwarcia nożyc rozpiętości cen na produkty wytwórczości rolniczej i produkty wytwórczości przemysłu, chociażby przez wzgląd na to, że zabiegi te godzą bezpośrednio w pośredników handlujących. Stąd też prasa wspomniana naogół nieprzychylnie ustosunkowała się do akcji obniżania cen, podjętej przez Pana Ministra Przemysłu i Handlu. Traktując o tej akcji, wysuwała ona żądanie zapewnienia żydom możliwości zajmowania posad w urzędach, instytucjach i przedsiębiorstwach państwowych i zniesienia innych ograniczeń względem żydów.-

Ze spraw białoruskich najistotniejszą była sprawa ożywienia działalności Towarzystwa Szkoły Białoruskiej jako jedynej w chwili obecnej silniejszej organizacji białoruskiej kulturalno-oświatowej. Pozatem w powiecie grodzieńskim uzewnętrzniły się dążenia działaczy białoruskich do skonsolidowania inteligencji białoruskiej dla podjęcia przez nią pracy kulturalno-oświatowej i do ożywienia białoruskiego ruchu spółdzielczego.-

W kwestji nastrojów ludności na terenie Województwa Białostockiego należy zaznaczyć, że ludność interesowała się żywo wydarzeniami ogólno- państwowemi i przebiegiem wydarzeń na gruncie parlamentarnym, przyczem stosunek jej do tych wydarzeń w ogólności kształtował się w sposób przychylny dla obozu prorządowego. Oczywiście czynnikiem regulującym omawiane nastroje była nadal sytuacja gospodarcza, która poważniejszym zmianom nie uległa. Pod koniec miesiąca zaznaczyły się wyraźniej spadek bezrobocia, które przesunęło się poza punkt kulminacyjny dla okresu zimowego i nieznaczny spadek cen na artykuły pierwszej potrzeby, stanowiąc produkt wytwórczości przemysłu.-

P
-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

...DA BIAŁOSTOCKI
Nr ...I-555/31 T
dnia 10 lutego 1931 roku

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr 2
za miesiąc styczeń 1931 rok

II Przegląd prasy

a/ Prasa prorządowa

...łos Ziemi Białostockiej"

Tematem najczęściej omawianym przez "Głos Ziemi Białostockiej" była sprawa brzeska. Pismo prowadziło intensywną polemikę z prasą opozycyjną, oświatlając sprawę brzeską jako akcję polityczną opozycji.-

Interpelację opozycji w sprawie brzeskiej, zgłoszoną w Sejmie nazywało nikczemną farsą, opartą na fałszywych podstawach na zupełnej, nie liczącej się z najistotniejszymi interesami Państwa demagogji.- Protesty w sprawie brzeskiej i kolejne tych protestów następstwo uważało za akcję specjalnie zorganizowaną, a zdążającą do odrestaurowania utraconych w społeczeństwie wpływów. Całą sprawę brzeską i jej "rozdęcie" do rozmiarów zagadnienia o pierwszorzędnem znaczeniu kwalifikowało jako perfidną grę zorganizowanej opozycji, która tak dalece zakłaniała się w swej walce z Rządem, że nie widzi dla siebie żądnych możliwości wycofania się z tej walki, wobec czego po tej niebezpiecznej i wyboistej drodze musi brnąć dalej. Zdaniem pisma niezaprzeczoną zasługą Rządu jest unieszkodliwienie anarchji, godzącej w Państwo.-

Nie ulegało dla pisma wątpliwości, że taktyka opozycji polega na negowaniu wszystkich poczynań Rządu, choćby te poczynania były realizowaniem programu wysuwanego przez zjednoczoną opozycję. Wypowiadało ono przekonanie, że w walce z Rządem na czoło wysuwa się PP

PPS.CKW., której nie można postawić na równi z socjalistami niemieckiemi którzy stoją przedewszystkiem na gruncie państwowości niemieckiej zaś PPS.CKW. przedewszystkiem na gruncie II Międzynarodówki a jej praca nie jest pracą antyrządową, lecz antypaństwową. Z tego też względu na działalność i taktykę tej partji jak również i na jej wpływy polityczne pismo radzieckie zwróciło specjalną uwagę.-

"Gazeta Polska Ziemi Grodzieńskiej".

Odsunęła się od zagadnień natury politycznej. Poświęcała tylko trochę uwagi działalności ks.Murawskiego z Kwasówki, pow.grodzieńskiego którą oceniała jako bardzo szkodliwą.

Pozatem zajmowała się wyłącznie sprawami natury społecznej. Propagowała -- przedewszystkiem Związek Strzelecki oraz omawiała wyniki działalności tej organizacji na polu kulturalno-oświatowem i wychowania fizycznego. Nadto zajmowała się propagowaniem świetlic jako czynnika, mającego duże znaczenie w rozwoju kulturalnym wsi.-

"Dziennik Białostocki"

"Nowy Dziennik Kresowy"

i "Kurjer Ziemi Suwalskiej"

Dla spraw politycznych nie wykazały zainteresowania. Omawiały jedynie bądź to wyniki prac poszczególnych samorządów, bądź też Państwa w takich dziedzinach jak: meljoracja komasacja, parcelacja, budowa domów i gmachów państwowych, dróg i t.p.

Pozatem sporo uwagi i miejsca poświęcały prorządowym organizacjom społecznym jak: Związek Strzelecki, Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet Federacja Związków b.Obrońców Ojczyzny, Związek Młodzieży Wiejskiej i t.p.

"Przegląd Łomżyński"

Poświęcał więcej uwagi zagadnieniu naprawy ustroju Państwa, uważał je bowiem za dominujące w pracach obecnego Sejmu, zaś zdanie opozycji o tem, jakoby hasło naprawy ustroju Państwa, wysunięte przez obóz Marszałka Piłsudskiego było hasłem nieszczerem, traktował jako wybieg agitacyjny. Pozatem, podobnie jak "Dziennik Białostocki" i "Nowy Dziennik Kresowy" omawiał zagadnienia natury społecznej.-

4

b/ Prasa opozycyjna

"Nowe Życie"

Na łamach tego pisma nastąpiło bardzo znaczne uspokojenie się Na temat aktualnych spraw wewnętrzno-politycznych nie zabiera głosu, ogranicza się jedynie do przedruku krótkich urywków z prasy warszawskiej w sprawie Brześcia, pozatem drukowało przemówienia posłów Cn.D., wygłaszane na posiedzeniach komisyj sejmowych, bądź też na plenarnych posiedzeniach Sejmu.-

Więcej natomiast uwagi poświęcało polityce zagranicznej, a zwłaszcza obradom genewskim, przyczem do Ministra Spraw Zagranicznych odnosiło się przychylnie.-

Pozatem poświęcało uwagę zagadnieniom religijnym i organizacjom społecznym, pozostającym pod wpływami kleru, jak stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

"Wspólna Praca"

Z zagadnień politycznych omawia sprawę ostatnich wyborów do Sejmu i stwierdza, iż między dawniejszymi i dzisiejszymi zwolennikami Marszałka Piłsudskiego utworzyła się przepaść nie do przebycia. Przepaść tę pogłębił jeszcze bardziej Brześ

Wewnętrzne stosunki polityczne polskie przyrównuje do stosunków politycznych sowieckich, doszukując się analogji. Stwierdza, iż i tu i tam aparat urzędniczy decyduje o wynikach wyborów, wychodząc z tego samego założenia, że kto nie z partj rządową ten przeciwko niej i przeciwko Państwu. Charakterystyczną jest również analogja powstania władzy rzekomo w imieniu ludu i dla ludu, a mająca za swój rzeczywisty i jedyny cel

6

"utrzymanie się przy rządowem korycie".-

"Zycie i Praca".

Poświęca bardzo mało uwagi sprawom wewnętrzno-polityczn
Słabo poruszą sprawę brzeską, ograniczając się do zanotowa
iż nad nią ma obradować Rząd. Własnych komentarzy nie poda
Natomiast więcej uwagi poświęca stosunkom polsko-niemeckim
zaś specjalnie zajmuje się propagowaniem stowarzyszeń kato
kich.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

...OWA BIAŁOSTOCKI
Nr. BP. I-655/31 T.
...ia 10 Sierpnia 1931 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr 2.
za miesiąc styczeń 1931 rok

5

III. Polski ruch polityczny

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Działalność w terenie w dalszym ciągu była słaba. Nastawienie jej szło w kierunku skonsolidowania organizacyj b.wojskowych, oraz peowiaków w okręgu łomżyńskim i powiatach suwalskim i augustowskim, a także w kierunku uzyskania poważniejszych wpływów w organizacjach i kółkach rolniczych. Pozatem BBWzR. czynił wysiłki w celu zapewnienia sobie wpływów w organizacjach społecznych i na tym gruncie osiągnął poważniejsze wyniki. W okręgu grodzieńskim i powiecie augustowskim, działając pośrednio przez Konfederacje Gospodarczych Związków Zawodowych, występował jako poważny czynnik w ogólnym ruchu zawodowym, podważający wpływy PPS.CKW. Mniej udatną była akcja BBWzR. w ruchu zawodowym w białostockim okręgu przemysłowym, w którym wskutek niewłaściwego ujmowania kwestyj robotniczych w chwili obecnej przez kierownictwo Konfederacji Gospodarczych Związków Zawodowych nie zajął takiej pozycji, jak w okręgu łomżyńskim.-

...iat Suwalski. Zebranie zamknięte

W Suwałkach dnia 2 b.m. odbyła się konferencja senatora Walerego Romana, oraz posłów Dabulewicza, Łazarskiego i Jaroszewicza z czynnymi działaczami BBWzR. z powiatu suwalskiego, poświęcona sprawom organizacyjnym i wyborom do nowej rady powiatowej BBWzR.

...iat Bielski. Zebranie zamknięte.

Dnia 1 b.m. w Bielsku na zebraniu członków i sympatyków BBWzR. uchwalono rezolucję, potępiającą akcję stronnictw opozycyjnych w sprawie brzeskiej.-

b/ P.P.S. d Frakcja Rewolucyjna

W okręgu przemysłowym białostockim niwelowała w dalszym ciągu zamierzenia i poczynania [illegible]CKW na gruncie zawodowym obliczone na odbudowanie utraconych w wyborach wpływów, a poza tem okręgiem jedynie w Grodnie prowadzi akcję wśród bezrobotnych. Akcja ta początkowo udatna zadamawiała później naskutek kontrakcji PPS.CKW.

c/ Monarchistyczna Organizacja Nszechstanowa.

Przejawów działalności nie notowano.-

d/ Stronnictwo Narodowe

Działalności bezpośredniej w terenie nie prowadziło -natomiast inspirowało duchowieństwo w kierunku prowadzenia t.zw. akcji katolickiej, polegającej na konsolidowaniu społeczeństwa wokół parafij dla obrony duchowych wartości narodowych i Kościoła Katolickiego. Akcja ta, szczególnie silna w Łomży, jest przejawem realizowania przez Stronnictwo Narodowe rzuconego przezeń w ubiegłym roku hasła tworzenia ośrodków parafjalnych pracy polityczno-narodowej.-

e/ Obóz Wielkiej Polski.

Zewnętrznych przejawów działalności nie dostrzeżono.

f/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji.

Działalność Stronnictwa w terenie zmierzała do rozszerzenia kolportażu "Nowego Życia" i podniesienia aktywności tych jednostek, które w okresie wyborczym działały na korzyść Państwa.-

Powiat Suwalski.

Zebranie zamknięte.

W Suwałkach dnia 16.I.b.r. w sali parafjalnej odbyło się zebranie rolników z Suwałk i gmin podmiejskich, na którem poseł

Romuald Pujan dowodził o konieczności organizowania się rolników w spółdzielniach i kółkach rolniczych.

g/ Polskie Stronnictwo Ludowe "Piast".

Przejawów działalności, ani też żywotności nie dostrzeżono.-

h/ Polskie Stronnictwo Ludowe "Wyzwolenie".

Przewodniczący Komitetu Powiatowego PSL."Wyzwolenie" w Ostrowi-Mazowieckiej, Roman Janowski zażądał od Stronnictwa zwrotu kilku tysięcy złotych, pożyczonych rzekomo przez niego u osób prywatnych i wydanych przezeń naskutek upoważnienia władz Stronnictwa na cele wyborcze. Ponieważ Zarząd Główny PSL."Wyzwolenie" nietylko odrzucił żądania Janowskiego, lecz powziął zamiar wykluczenia go wogóle ze Stronnictwa, przeto Janowski, ubiegając wykluczenie go, powiadomił pisemnie władze naczelne Stronnictwa, że zrywa ze Stronnictwem, którego władze nie dotrzymały przyrzeczenia co do zapewnienia mu mandatu poselskiego w okręgu ostrowskim.-

i/ Stronnictwo Chłopskie.

Czynione były przygotowania działaczy Stronnictwa w powiatach sokólskim, grodzieńskim i suwalskim do zjazdu w Augustowie, którego termin oznaczony był pierwotnie na dzień 30.I.b.r., później jednakże został przesunięty na dzień 1.III.b.r.

W powiecie sokólskim najbliżsi współpracownicy posła Sawickiego starali się nawiązać kontakt z b.mężami zaufania Stronnictwa

j/ Polska Partja Socjalistyczna.

W ciągu miesiąca kilkakrotnie usiłowała zaostrzyć nastroje wśród bezrobotnych, szczególnie w Białymstoku, gdzie działała wspólnie z Bundem.-Pod koniec miesiąca organizacje PPS.w Łapach, powiatu wysoko-mazowieckiego,Białymstoku,Bielsku-Podlaskim,Hajnówce i Białowieży czyniły przygotowania do przyjęcia posła Duboisa Stanisława, który w dniach od 30 stycznia do 5 lutego miał przeprowa-

dzić na terenie Województwa t.[illegible] akcję odczytowego charakteru.
Ze względów bezpieczeństwa publicznego władze administracyjne nie zezwoliły na urządzenie posłowi Daboisowi zgromadzeń publicznych we wspomnianych miejscowościach, wobec czego odbył on dnia 30.I.b.r. konferencję z robotnikami warsztatów kolejowych w Łapach, brał tegoż dnia udział w posiedzeniu OKR.PPS,CKW.Białystok, a dnia 1.b.m. przemawiał na zebraniu członków TUR. w Bielsku-Podlaskim, skąd wyjechał tegoż dnia do Białegostoku, gdzie miał przemawiać na wiecu bezrobotnych. Ponieważ Starosta Grodzki nie zezwolił na urządzenie tego wiecu, przeto poseł Dubois po krótkiej konferencji z członkami OKR. wyjechał do Hajnówki, gdzie przemawiał na zebraniu zamkniętem członków PPS. Związku Zawodowego Robotników Przemysłu Drzewnego, Związku Zawodowego Robotników Przemysłu Chemicznego i TUR. Na wymienionych konferencjach i zebraniach poseł Dubois oceniał obecną sytuację gospodarczą w kraju jako niezmiernie krytyczną, stwierdzał że takich wydarzeń, jakie miały miejsce w Brześciu, dawno nie pamięta już Europa Zachodnia i wzywał zebranych do wytrwania pod sztandarem PPS.CKW. Na uwagę zasługuje podkreślenie posła Dubois'a, że w Brześciu obchodzono się z nim wyjątkowo dobrze i, że tylko raz został pchnięty w plecy przez dozorcę więziennego.-
Podczas zebrania w Hajnówce przy drzwiach wejściowych do lokalu, w którym zebranie się to odbywało pozostawała na straży żona oskarżonego w procesie o zamach na Marszałka Piłsudskiego, Dominika Trochimowicza, zamieszkująca stale w Hajnówce.

-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIALOSTOCKI
Nr BP. I-555/31 T.
Dnia 10 lutego 1931 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.2
za miesiąc styczeń 1931 r.

7

IV. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne.

a/ Związek Strzelecki.

Nowe oddziały. Nowe oddziały Związku powstały we wsi Chudek, gminy Dylewo w powiecie ostrołęckim /26 członków/, oraz we wsi Pomigacze, gminy Juchnowiec /20 członków/ i Michałowie /30 członków/ powiatu białostockiego.-

Zjazdy. Dnia 17.I.b.r. w Augustowie - zjazd komendantów kompanij i oddziałów z terenu powiatu w sprawach organizacyjnych i planu pracy na rok 1931 /32/.-

W Wysokiem-Mazowieckiem dnia 5.I.b.r. zjazd powiatowy z udziałem delegatów 32 oddziałów. Wybrano nowy zarząd powiatowy i nakreślono plan pracy na najbliższy okres czasu.-

Zebranie organizacyjne. W Suwałkach dnia 25.I.b.r. zebranie organizacyjne zarządu powiatowego, na którego prezesa powołano Starostę Powiatowego.

b/ Związek Oficerów Rezerwy.

Zebrania. W Grodnie dnia 4.I.b.r. zebranie członków miejscowego oddziału. Wybrano nowy zarząd, załatwiono sprawy organizacyjne i wytyczono program prac na przyszłość, uwzględniający ożywienie działalności oddziału.-

c/ Związek Peowiaków.

Zjazdy. W Suwałkach dnia 4 stycznia b.r. odbył się zjazd peowiaków-

z powiatów suwalskiego i augustowskiego. Omówiono sprawy organizacyjne, powzięto szereg wniosków i uchwalono rezolucje hołdownicze.-

Tamże odbył się dnia 2.II.b.r. ponownie zjazd posłów ze wspomnianych powiatów przy udziale posłów BBWaR. Dabulewicza, Łazarskiego, Jaroszewicza, oraz senatora Walerego Romana /150 osób/. Przedyskutowano stosunek Związku do BBWzR., wybrano nowy zarząd okręgowy i przyjęto wniosek w kwestji zwrócenia się do władz o zmianie nazwy powiatu suwalskiego na suwalski-sejneński.-

Zebranie.

W Sokółce dnia 31.I.b.r. na zebraniu walnem członków oddziału rozpatrywano sprawę połączenia się ze Związkiem Legjonistów, jednakże konkretnych uchwał nie powzięto.-

W Augustowie dnia 6.I.b.r. odbyło się zebranie przewodniczących kół gminnych przy udziale posłów Michała Łazarskiego i Sławomira Dabulewicza. Wybrano nowy zarząd powiatowy i załatwiono szereg spraw organizacyjnych, a ponadto zgodzono się z koniecznością podniesienia subordynacyj oddziałów w odniesieniu do władz naczelnych.

d/ Kolejowe Przysposobienie Wojskowe.

Zebranie.

W Grajewie dnia 21.I.b.r. - zebranie walne członków oddziału dla dokonania wyborów nowego zarządu. Pracę niedawno zorganizowanego oddziału stara się rozwić kontroler ruchu na stacji kol. Grajewo Szymborski.-

e/ Związek Młodzieży Ludowej.

Otwarcie świetlicy

We wsi Cyk gminy Wach w powiecie ostrołęckim dnia 21.I.b. odbyło się otwarcie Swietlicy Związku, której poświęcenia miejscowy proboszcz ks. Władysław Gurawski odmówił ze względów politycznych.-

f/ Związek Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych.

Sprawy organizacyjne.

Zarząd oddziału łomżyńskiego na posiedzeniu w dniu 13.I.b.r. postanowił nawiązać scisły kontakt z istniejącemi już organizacjami o charakterze regjonalnym. Przy wspomnianym oddziale ma powstać sekcja nauczycieli szkół średnich.

g/ Związek Drobnych Rolników.

Nowy oddział.

Powstał we wsi Łubieńka, gminy Janów w powiecie sokólskim.

h/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

Zarząd Główny Stowarzyszenia delegował z Wilna w charakterze instruktora na powiaty sokólski, grodzieński i wołkowyski Bolesława Muchę.-

i/ Związek Młodzieży Wiejskiej.

Zjazd.

W Kukowie, powiatu suwalskiego dnia 25.I.b.r. odbył się zjazd powiatowy delegatów Związku, który ocenił pracę dokonaną w powiecie i przyjął wytyczne co do nastawienia jej na przyszłość. W zjeździe uczestniczyło około 300 osób.

j/ Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet.

Nowy oddział.

Oddział powiatowy w Ostrowi-Mazowieckiej, zorganizowany dnia 25.I.b.r. /20 członków/.-

Zebranie.

W Ostrołęce dnia 16.I.b.r. zebranie walne członków oddziału powiatowego. Wybrano nowy zarząd i załatwiono kilka spraw, dotyczących prowadzonych przez oddział kursów kroju i szycia.-

k/ Związek Harcerstwa Polskiego.

Zjazd.

Z racji piętnastej rocznicy powstania Związku w okre-

gu Łomżyńskim w dniach 4-6 I.b.r. w Łomży odbył się zjazd okręgowy. Na zjeździe m.in postanowiono powołać do życia kolo starszych harcerzy i zapewnić pomoc materjalną wydawanemu od kilku lat w Łomży czasopismu "Czuwaj".-

1/ Ligę Parafij Katolickich.

Nowy oddział. Powstał w Jamowie, powiatu sokólskiego /49 członków/.-

2/ Organizacje Rolnicze.

W Suwałkach dnia 6.I.b.r. odbyło się zebranie organizacyjne spółdzielni zbytu produkcji zwierzęcej. Nowo-powstało spółdzielnia będzie placówką wybitnie gospodarczą i zajmie się zaniedbaną dotąd dziedziną zbytu produkcji zwierzęcej w powiecie.-

W Łomży dnia 30.I.b.r. odbyło się zebranie delegatów kółek rolniczych OT.Oi KR. pod przewodnictwem posła Godlewskiego. Po przyjęciu sprawozdania z działalności OTOiKR. za okres czasu od przeprowadzonej w roku 1930 unifikacji OTRiOZKR. ustalono plan pracy na rok gospodarczy 1930 - 1931, przewidujący zapewnienie stałej opieki kółkom rolniczym, kontynuowanie pracy oświatowej, urządzenie prócz istniejących obecnie 16-tu gospodarstw wzorowych takiej samej ilości nowych gospodarstw racjonalnych i wybrano nową radę OTOiKR., do której weszli wyłącznie działacze prorządowi.

m/ Związek Osadników.

Zjazd. W Łomży dnia 2 b.m. odbył się doroczny walny zjazd osadników powiatu łomżyńskiego /250 osób/. Wybrano nowy zarząd i postanowiono interwenjować u Pana Ministra Reform Rolnych w sprawie obniżenia szacunku przyznanym osadnikom parceli. Zjazd wypowiedział się, że stosowana obecnie przez Urzędy Ziemskie cena 2.000 złotych za ha jest stanowczo za wysoka i, że osadnicy przy obecnej ciężkiej sytuacji gospodarczej nie są w stanie spłacać należnych rat z procentami.-

9

R ó ż n e

Starosta Powiatowy w Ostrowi--Mazowieckiej na konferencji wybitniejszych działaczy społecznych bez różnicy przekonań politycznych zainicjował skoordynowanie i zespolenie pracy społecznej w taki sposób, ażeby przyniosła ona jak największe korzyści społeczeństwu w powiecie. Według propozycji Starosty koordynacją wspomnianej pracy zajęłyby się komisje porozumiewawcze, złożone z przedstawicieli poważniejszych stowarzyszeń i wybitniejszych działaczy społecznych. Zadaniem tych komisyj byłoby poprostu narzucanie ludności moralnego obowiązku żywszego zainteresowania się akcją społeczną, wyeliminowanie swej akcji pierwiastka politycznego i oparcia jej na kardynalnej zasadzie - bezwzględnej lojalności względem Rządu. W dyskusji nad propozycją Starosty przedstawiciele stowarzyszeń o zabarwieniu prawicowem oświadczyli, że narazie wstrzymują się od jakiejkolwiek enuncjacji i wypowiedzą się dopiero w ciągu jednego miesiąca po porozumieniu się z zarządami reprezentowanych przez nich stowarzyszeń.- Z pośród 30-tu zebranych 24 opowiedziało się za inicjatywą Starosty.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.I-555/31.T.
Dnia 10 lutego 1931 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr 2
za miesiąc styczeń 1931 r.

V. Ruch wyznaniowy.

a/ Polski Katolicki Kościół Narodowy.

Powiat Kolneński.

Działacze PSL."Wyzwolenie" w gminie Mały-Płock prowadzili agitację na rzecz Polskiego Katolickiego Kościoła Narodowego, jednak bez na widoczniejszych efektów.

b/ Sekta baptystów.

Powiat Bielski.

Odbyły się liczniejsze zebrania członków sekty w osadzie Narewka, gminy Masiewo /18/, we wsi Cichowola, g Masiewo /120/ i we wsi Czarna-Srednia, gminy Grodzisk /1

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

17

10

WODA BIAŁ[illegible]

r.BP.I-555/31.T

10 lutego 1931 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.2.

za miesiąc styczeń 1931 rok.

VI. Mniejszości narodowe

Podobnie jak w poprzednich miesiącach, życie społeczne i polityczne mniejszości narodowych było nierównie słabsze, niż ludności polskiej. Jeżeli chodzi o ludność żydowską, to niemal całkowitą uwagę jej pochłoniały sprawy gospodarcze i związane z kryzysem poczynania Rządu. Szczególne zaniepokojenie wywołały wśród tej ludności dążenia Rządu do obniżenia cen na produkty wytwórczości przemysłowej przez ograniczenie zysków pośredników w handlu tymi produktami. Dając wyraz temu zaniepokojeniu, prasa żargonowa nierzadko z ironją podkreślała, że w okresie kryzysu i bezrobocia rugowanie z handlu pośredników byłoby dobre tylko wtedy, gdyby jednocześnie Rząd zapewnił rugowanym możliwość zarobkowania w innej dziedzinie pracy i otwarł dla żydów dostęp do posad w urzędach i przedsiębiorstwach państwowych. W płaszczyźnie ustosunkowania się do metod walki czynników rządowych z kryzysem i reagowania na tą walkę przez przywódców żydowskich organizacyj politycznych coraz częściej odzywały się głosy, że przywódcy odbiegli od mas i stracili odczucie dla istotnych potrzeb i bolączek ogółu ludności. Traktując o tem, lokalna prasa żargonowa podkreślała, że jeżeli generałowie polityki żydowskiej w Polsce milczą, to muszą przemówić masy, które domagają się zniesienia praw wyjątkowych dla ludności żydowskiej, zwalczania przez Rząd kryzysu w ten sposób, ażeby walka z kryzysem nie odbywała się kosztem pracującego żydowstwa i, ażeby przemysł i handel, pozostający w ręku żydów, nie był skazywany na zagładę.

Ze spraw białoruskich zasługują na uwagę dążenia elementów radykalnych do ożywienia działalności TSB., do opanowania którego zmierza konsekwentni[illegible] Towarzystwa Szkoły Białoruskiej

rozgrywały się w ubiegłym miesiącu różne akcje, inspirowane prze
czynniki wywrotowe. Ponieważ akcje te zostały omówione w specja
nych sprawozdaniach do Ministerstwa, przeto zaznaczyć można jed
że pomimo wszelkie wysiłki ze strony wspomnianych czynników ist
je możliwość przeprowadzenia sanacji stosunków TSB i stworzeni
pewnych form lojalnej względem Państwa działalności Towarzystwa
terenie Województwa Białostockiego jako całości.-

W życiu ludności litewskiej dominowała działalność kulturalno
-oświatowa Towarzystwa Św.Kazimierza.-

a/ Ż y d z i .

Życie polityczne

S j o n i ś c i

powiat Augustowski. W Augustowie dnia 3 I.b.r. odbyło się zebranie sjonistów w sprawie wychowania fizycznego młodzieży żydowskiej.-

Także dnia 22.I.b.r. sekretarz generalny Ligi Pomocy Pracującej Palestynie Icchok Funt wygłosił odczyt o sytuacji w Palestynie. Na odczycie tym opozycyjnie w odniesieniu do Funta występowali komuniści, z których jeden został aresztowany.-

powiat Łomżyński. W Łomży dnia 11.I.b.r. odbyła się konferencja delegatów organizacyj sjonistycznych z powiatów łomżyńskiego, kolneńskiego i szczuczyńskiego przy udziale delegata organizacji "Keren-Kajamet" dra Jurysa. Przemawiający na konferencji w sprawach palestyńskich wypowiadali się, że odbudowa Palestyny zależna jest przedewszystkim od organizowania nowych kadr sjonistów w Polsce, gdzie żydzi korzystają szeroko ze z praw obywatelskich. Konferencja postanowiła przeprowadzić rejestrację wszystkich sjonistów w Polsce, organizować imprezy dochodowe na cele palestyńskie i pośrednio przez specjalnych instruktorów zakładać koła sjonistyczne po wsiach i miasteczkach /300/.-

Wspomniany dr Jurys dnia 13.I.b.r. wygłosił w Łomży odczyt o

roli kobiety w odrodzeniu narodu żydowskiego i narodowej siedziby w Palestynie.

wiat Grodzieński. W Porzeczu został utworzony oddział organizacji sjonistycznej, liczący 10 członków./.

wiat Bielski. W Bielsku-Podlaskim dnia 24.I.b.r. Goldsztejn z Warszawy wygłosił odczyt o obecnej sytuacji w Palestynie.-

ałystok-miasto. Dnia 1.I.b.r. odbyło się zebranie członków organizacji sjonistycznej,na którem wybrano nowy zarząd.-

Mizrachi.

iat Ostrołęcki. W Ostrołęce dnia 14.I.b.r. został wyświetlony film p.t. "Pierwszy wszechpolski zlot harcerstwa żydowskiego pod nazwą Brith Trumpeldor w Polsce". poprzedzony wyjaśnieniami Moszka Jungera z Warszawy. Elementy lewicowe starały się bojkotować film z tej racji że propaguje on jakoby militaryzm wśród młodzieży.-

B u n d.

wiat Łomżyński. W Łomży dnia 9.I.b.r. odbyła się pogadanka n.t. emigracji do Palestyny i stosunku do niej Bundu. Bundowiec Zamiatyn określał ten stosunek jako negatywny ze względów gospodarczych , Na przemówienia Zamiatyna replikował komunista Izaak-Enoch Olach, który oświadczył, że Bund należy do bandy faszystowskiej.-

ałystok-miasto. Dnia 2.ub.m. odbył się odczyt o sytuacji gospodarczej w Polsce. Mówcy starali się dowieść, że przeżywany obecnie kryzys jest bezpośrednim skutkiem wojny światowej i, że przełamać go może tylko rząd socjalistyczny.-

Dnia 9 ub.m. odbyła się akademja ku uczczeniu rocznicy śmierci Włodzimierza Medema, działacza Bundu w okresie przedwojennym.

Dnia 16.I.b.r. Bund zorganizował odczyt d-ra Szwarca Pinchusa na temat "Stan ekonomiczny żydów w Rosji w drugiej połowie 19-go i na początku 20-go stulecia.- Prelegent podkreślał udział Marszał-

20

ka Piłsudskiego w ruchu robotniczym przed wojną i wyrzeczenie się ideologji socjalistycznej przez Marszałka Piłsudskiego w Niepodległej Polsce -

Zycie kulturalno-oświatowe

Powiat Ostrołęcki. W Ostrołęce dnia 24 ub.m. dr Joachim Halpern z Warszawy wygłosił odczyt o kierunkach społecznych w literaturze żydowskiej.

Tamże dnia 10 ub.m redaktor Pat z Warszawy wygłosił odczyt o kulturze żydowskiej i jej rozwoju -

Powiat Sokólski. W Sokółce dnia 24 ub.m. odbyło się zebranie członków oddziału Zjednoczenia Szkół Żydowskich, na którem wybrano nowy zarząd.

Powiat Białostocki. Oddziały Zjednoczenia Szkół Żydowskich urządziły cztery zebrania w sprawach organizacyjnych i pięć odczytów o szkolnictwie żydowskiem.-

Białystok-miasto. Dnia 17 ub.m. dr Szwarc Pinchus wygłosił odczyt n.t. "Historja i zadania Związku i ruch młodzieży żydowskiej szkolnej". Odczyt poświęcony był propagandzie na rzecz Cukunftu.

Zycie gospodarcze

Poszczególne oddziały Związku Rzemieślników Żydowskich na walnych zebraniach przyjęły uchwały, zalecające ich zarządom czynienie zabiegów w Banku Gospodarstwa Krajowego o uzyskanie dogodnych kredytów dla rzemieślników żydów, oraz interwenjowanie w urzędach skarbowych w sprawie obniżenia wymiaru podatku dochodowego.-

Zycie sportowe.

Białystok-miasto. Sportowa organizacja robotnicza "Kraft" obchodziła dnia 3 ub.m. dziesięciolecie swego istnienia.

PRASA

"Dos Naje Lebn".

Widziało punkt wyjścia nie w zagadnieniach politycznych, lecz gospodarczych i podkreślało, że zagadnienie naprawy ustroju Państwa winno być zagadnieniem wtórnym. Według oświetleń pisma, sytuacja gospodarcza kraju jest tak ciężka, że należy przewidywać, iż nie-zadługo w Polsce będzie więcej bezrobotnych, aniżeli pracujących. Przy rozpatrywaniu przejawów kryzysu gospodarczego kładło przedewszystkiem nacisk na szerzącą się pauperyzację mas żydowskich, niedopuszczanych do pracy w służbie państwowej. Dużo uwagi poświęcało sprawom lokalnym, a m. in. zamykaniu niezmechanizowanych piekarń, przyczem dowodziło że zarządzenia władz w tym kierunku idą po linji przysparzania nędzy, już i tak w tej chwili rozpaczliwej. Traktując o t.zw. ograniczeniach carskich pismo stwierdzało, że zniesienie tych ograniczeń zarządów przedmajowych było niemożliwe, gdyż były to rządy o charakterze wybitnie antysemickim. Mimo pozornego zniesienia tych ograniczeń, niema wśród ludności żydowskiej objawów radości, a to z tej racji, że odczuwa ona całą moc ograniczeń innych. Pozatem pismo akcentowało, że żydzi mają prawo żądania od obecnego rządu demokratycznego w Polsce naprawienia wyrządzanej im wielkiej krzywdy historycznej, która leż w systematycznem usuwaniu żydów, ze wszystkich gałęzi zarobkowania.-

"Unzer Grodner Ekspress".

W związku z akcją zniżkową występował dość ostro przeciwko poczynaniu Pana Ministra Przemysłu i Handlu, wychodził bowiem z założenia, że stanowisko Pana Ministra Przemysłu i Handlu w sprawie pośredników handlowych godzi przedewszystkiem w ludność żydowską, zajmującą się tem pośrednictwem. Ironizując na ten temat, pismo zaznaczało, że jeśli Pan Minister Przemysłu i Handlu udzieli wszystkim pośrednikom odpowiednich posad to porzucą oni swój zawód. Narazie jednak należałoby raczej

zwrócił uwagę na zbyt dużą liczbę urzędników, których pensje powodują zwiększanie podatków, a tem samem potrzebnie drożyznę. Z zagadnień politycznych pismo omawiało jedynie rozbicie się ludności żydowskiej na szereg zwalczających się wzajemnie grup politycznych ze szkodą dla interesów żydowskich. Nawołując do konsolidacji i podnosząc konieczność zwołania ogólno-żydowskiego zjazdu porozumiewawczego, pismo obarczało odpowiedzialnością za rozbicie się ludności żydowskiej partia Grünbauma i jego otherentów, których polityka doprowadziła do tego, że żądań żydów nigdzie nie słyszy i nie słucha -

Prodner Sztyme" W artykule "Socjalizm lub zagłada" po zilustrowaniu najczarniejszemi barwami sytuacji gospodarczej w całym świecie, pismo przychodziło do przekonania, że świat kapitalistyczny znajduje się w przededniu zgonu i, że masy pracujące wyprowadzić może z nędzy i bezrobocia tylko socjalizm -

b/ B i a ł o r u s i n i

Życie kulturalno-oświatowe.

Najważniejszem wydarzeniem w życiu kulturalno-oświatowem ludności białoruskiej były przygotowania do zjazdu walnego delegatów TSB. w Wilnie i związanego z tym zjazdem zjazdu okręgowego delegatów TSB. w Białymstoku. Przygotowania te odsłoniły dążenia elementów wywrotowych do opanowania TSB. Następstwem ich zabiegów Zarząd Okręgowy TSB. w Białymstoku wykluczył niesprawnie z Towarzystwa tych jego działaczy i członków, którzy współpracowali w okresie wyborczym z prorządowymi czynnikami polskimi. Skłoniło to władze administracyjne do przedsięwzięcia odpowiednich posunięć, zmierzających do przeprowadzenia sanacji stosunków w Towarzystwie. Posunięcia te miały znaleźć swój wyraz w uchwałach zjazdu okręgowego delegatów TSB. w Białymstoku dnia 8 b.m., zjazd ten jednakże nie odbył się i został odroczony do dnia 21 b.m. z powodu nikłej ilości przybyłych nań delegatów kół /13 delegatów na 35 kół/ -

Życie gospodarcze.

W powiecie grodzieńskim dostrzegane były dążenia działaczy białoruskich do ożywienia białoruskiego ruchu spółdzielczego.

Dnia 10.I.b.r. został wybrany nowy zarząd spółdzielni białoruskiej "Niwa" we wsi Nowosiółki, gminy Żytomla /44 członków/, a dnia 15.I.b.r nowy zarząd spółdzielni białoruskiej "Snop" we wsi Komotowo,gminy Żytomla.

Ponadto powstała nowa spółdzielnia białoruska we wsi Ogrodniki, gminy Żytomla /37 członków/.-

P R A S A

"Białoruska Dumka" omawiała zanik życia kulturalno-oświatowego wsi białoruskiej i wskazywała, że jedyną drogą prowadzącą do ożywienia tego życia może być zainteresowanie się wsią białoruską ze strony inteligencji, która powinna zgrupować się jako pewnego rodzaju zwarty zespół i przystąpić do leżącej odłogiem pracy.-

c/ L i t w i n i .

Życie kulturalno-oświatowe.

t Suwalski. Oddział litewskiego Towarzystwa Św.Kazimierza w Burbiszkach, gminy Krasnowo postanowił wznieść tamże pomnik Wielkiego Księcia Witolda, poczynić starania w kierunku utworzenia prywatnej szkoły litewskiej i zakupić większą ilość książek.

Oddział Towarzystwa Św.Kazimierza w Bubielach, gminy Krasnowo zdecydował się na rozszerzenie swej bibljoteki i zainstalowanie dla swych członków radjo-aparatu.-

Z inicjatywy oddziału Towarzystwa Św.Kazimierza w Szlinokieniach, gminy Sejwy uczeń litewskiego seminarjum nauczycielskiego w Wilnie, Maciej Kaužlis ze wsi Wojtokiemie, gminy Sejwy wygłosił tamże odczyt n.t. "Co to jest narodowość", w którym wykazywał zaniedbanie narodu litewskiego pod względem kulturalnym w porównaniu z

innymi narodami.-

Tenże Maciej Kraużyc wygłosił we wsi Kompocie, gminy Sejwy o
o Wielkim Księciu Witoldzie. Pozatem istniejące w powiecie odd
litewskiego Towarzystwa Św.Kazimierza urządziły 11 zebrań i 8 wi
czorków sceniczny ch.

Nowy oddział litewskiego Towarzystwa św.Kazimierza powstał
wsi Przystawańce, gminy Krasnowo.-

owiat Grodzieński. Oddziały litewskiego Towarzystwa Św.Kazimierza urządzi
8 zebrań i 6 wieczorków sceniczny ch.-

d/ U k r a i ń c y .

Oddziały Ukraińskiego Komitetu Centralnego w Białymstoku, Bi
wieży, Jeziorach, powiatu grodzieńskiego i Płociczanie, powiatu su
skiego urządziły zebrania sprawozdawcze, na którym wybrane zostały
nowe zarządy.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

14

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr BP I-935/31 T

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr 3 za miesiąc luty 1931 rok.-

BIAŁYSTOK, dnia 11 marca 1931 roku

T A J N E - P I L N E !

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.
Pan Dyrektor Departamentu II

w

W a r s z a w i e

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr 3 za miesiąc ~~styczeń~~ luty 1931 rok.-

W O J E W O D A :

wz Zawistowski

Odpisy otrzymują:

Pan Wojewoda w Wilnie,
" " w Nowogródku,
" " w Brześciu nad Bugiem,
" " w Warszawie,
" " w Tarnopolu,
" " w Stanisławowie,
" " w Lublinie,
" " w Łodzi,
Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Wilnie,
" " " " w Warszawie,
" " " Okręgowego w Białymstoku,
" " " " w Grodnie,
" " " " w Suwałkach,
" " " " w Łomży,
Sam Referat Informacyjny DOK III w Grodnie,
" " " DOK IX w Brześciu nad Bugiem,
" " " DOK I w Warszawie
K.O.P. "Brygada Grodno"
Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi
Województwa Białostockiego
Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w/m.-

H.F.

T 15

WOJEWÓDZKA BIBLIOTEKA
Nr.BP. I-936/31 T.
Dnia 10 marca 1931 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr 3.
za miesiąc luty 1931 r.

I Sytuacja ogólna

Okres sprawozdawczy nie przyniósł bardziej charakterystycznych wydarzeń natury lokalnej w życiu politycznem i społecznem ludności województwa. Życie polityczne, biorąc ogólnie, było nikłe w przejawach wewnętrznych i pozostawało niejako odbiciem w skali wojewódzkiej wypadków na gruncie parlamentarnym. Polskie stronnictwa polityczne, za wyjątkiem BBWnR. powstrzymywały się od żywszej działalności w terenie, która, jeżeli nawet była prowadzona, to najczęściej nosiła charakter działań do pewnego stopnia konspiracyjnych. W ogólności polski ruch polityczny w ubiegłym miesiącu charakteryzowały dwa zasadnicze momenty - akcja BBWnR., zmierzająca do skoordynowania poczynań wszystkich organizacyj przyrządowych o charakterze społecznym i oparcia akcji politycznej BBWnR. jako całości na płaszczyźnie pracy społecznej, ażeby tą drogą ugruntować i rozszerzyć wpływy obozu przyrządowego wśród społeczeństwa, oraz jakby wstępne przygotowania stronnictw opozycyjnych, a szczególnie Stronnictwa Narodowego, Chrześcijańskiej Demokracji i PPS.CKW. do zakrojonej na szerszą skalę kampanji, mającej na celu opanowanie wsi. Stronnictwo Narodowe ponadto prowadziło w dalszym ciągu t.zw. akcję katolicką, obliczoną na organizacyjne umocnienie ośrodków parafjalnych Stronnictwa. Prasa lokalna nie poruszała bardziej charakterystycznych zagadnień politycznych i społecznych, dotyczących województwa, natomiast poświęcała dużo miejsca i uwagi zagadnieniom natury ogólnopaństwowej, traktując je zresztą w oświetleniu pracy społecz

Przedmiotem jej dość żywego zainteresowania się były sprawy gospodarcze i działalność lokalnych organizacyj społecznych. Życie polityczne i społeczne mniejszości narodowych, nie wyłączając żydów, było nierównie słabsze, niż ludności polskiej. Społeczeństwo żydowskie zaabsorbowane było niemal całkowicie sprawami gospodarczemi, szczególnie zaś poczynaniami rządu w dziedzinie obniżania cen. Akcja czynników rządowych na tym odcinku wywoływała niezadowolenie prasy i drobnego kupiectwa, które podkreślały, że odbywać się ona kosztem najbiedniejszych mas żydowskich. Trwające przygotowania do wyborów do wyznaniowych gmin żydowskich w zachodnich powiatach województwa przynajmniej dotychczas nie wpłynęły ożywiająco na działalność organizacyj politycznych i społecznych. Szczegóły co do akcji przedwyborczej do wspomnianych gmin zostaną uwzględnione w oddzielnem opracowaniu.

Ze spraw białoruskich na czoło wysuwała się sprawa ożywienia działalności Towarzystwa Szkoły Białoruskiej i związane z nią wysiłki elementów wywrotowych w kierunku umocnienia wpływów partji komunistycznej Towarzystwa. W odniesieniu do ludności litewskiej należy podkreślić rysujące się coraz silniej dążenie Towarzystwa "Rytas" i Towarzystwa św. Kazimierza do izolowania społeczeństwa litewskiego od ludności polskiej i z-aktualizowania kwestji szkolnictwa litewskiego.

Z życiu społecznem dominowała akcja społecznych organizacyj prorządowych, pozostająca w związku z przygotowaniami do obchodu dnia Imienin Marszałka Piłsudskiego.

Sytuacja gospodarcza na całym obszarze województwa kształtowała się zróżniczkowanie. Czynnikiem depresyjnym była nadal rozpiętość pomiędzy cenami na produkty rolne i fabrykaty, częściowej

·4·

16

natomiast poprawie uległa sytuacja w przemyśle, poprawiła się bowiem konjunktura dla przemysłu drzewnego i mniej włókienniczego co spowodowało spadek bezrobocia o 18%.

Obok kryzysu na osłabienie ruchu w handlu wpływał ujemnie zły stan dróg z powodu znacznych opadów śnieżnych. W ciągu całego miesiąca trwała przerwa w międzymiastowej komunikacji autobusowej.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWÓDZTWO BIAŁOSTOCKIE
Nr BP I-935/31 T
Dnia 10 marca 1931 r

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr 3
za miesiąc luty 1931 r

II Przegląd pracy

a/ Prasa prorządowa.

"Głos Ziemi Białostockiej" Poświęcał wiele miejsca sesji budżetowej Sejmu i omawiał szereg zagadnień politycznych i gospodarczych z tą sesją związanych. Przeciwstawiał pracę obecnego Sejmu pracom Sejmów poprzednich i podnosił niebywałą wydajność pracy obecnego Sejmu, który w ciągu bardzo krótkiego czasu zdołał załatwić bardzo dużo spraw, mających pierwszorzędne znaczenie dla Państwa. Dla pisma nie ulega wątpliwości, że są to skutki istnienia w Sejmie jednolitej i zwartej większości, świadomej celu, do jakiego dąży. O ile w sejmach poprzednich trzeba było poświęcać dużo czasu na starania walki targi, zabiegi i przekonywania, o tyle w sejmie obecnym ten stan gruntownie się zmienił. Dawna metoda - pracy Sejmu została raz na-zawsze przekreślona -

Takiemu nastawieniu obecnego Sejmu w kierunku pracy twórczej przeciwstawiał "parlamentaryzm", który chciał iść po swoje zdobycze z rewolwerem w ręku. Wyrazem tych dążności są procesy polityczne, odbywające się na tle zamachowej działalności opozycyjnych bojówek. Polskie partje zdają się przytem traktować sprawę swoich bojówek z dziwną naiwnością, uważając je za środek wzmacniania gasnącego ducha i zamierającej ideolog

17

Żadne jednak rozsądne społeczeństwo, ani rząd nie mogą tolerować podobnie zbrodniczej akcji -

Omawiając w dalszym ciągu zadania obecnego Sejmu, za główne jego zadanie uważać zmiany Konstytucji marcowej, należy bowiem wszelkimi siłami dążyć do tego, aby stworzyć takie podstawy prawne, na których państwo mogłoby się wspierać bezpiecznie i rozwijać normalnie swe funkcje -

Traktując o roli opozycji w Sejmie pismo określiło ją jako czynnik destrukcyjny, wnoszący zamęt w stosunki wewnętrzne i odbierający równocześnie Polskę z Jej godności nazewnątrz. Najgorszą rolę pod tym względem odgrywa PPS.CKW., która w swojem zacietrzewieniu posuwa się tak dalsko, że występuje jawnie w obronie najbardziej rozkładowego czynnika w Państwie, t.j. posłów komunistycznych.-

PPS. przez swą przynależność i posłuszeństwo względem II Międzynarodówki jest domeną wrogiej Państwu polskiemu działalności. Ufni w protektorat tej Międzynarodówki członkowie PPS. organizowali krwawe rebelje w Warszawie i Toruniu, próby zbrodniczego zamachu na Marszałka Piłsudskiego i masową zbrodnię w Częstochowie. Z tego względu władze państwowe winny położyć kres tej zbrodniczej i bezczelnej robocie.-

Ponadto pismo omawiało zagadnienia gospodarcze w płaszczyźnie kryzysu międzynarodowego i poruszało szereg spraw regionalnych dotyczących Województwa Białostockiego.-

"Gazeta Polska Ziemi Grodzieńskiej", "Dziennik Białostocki", "Nowy Dziennik Krasowy" i "Kurjer Ziemi Suwalskiej" zagadnień politycznych nie poruszały szerzej, poświęcały natomiast dużo uwagi i miejsca sprawom społecznym, gospodarczym i kulturalnym oraz prorządowym organizacjom społecznym działającym na terenie Województwa Białostockiego -

"Przegląd Łomżyński"

Interpretował przemówienie Premjera skąwka wygłoszone na plenarnem posiedzeniu Sejmu w sprawie brzeskiej i zatwierdzał, że rządy pomajowe w pełni zastosowały zasadę demokratyczną o równości praw i obowiązków względem Państwa, jednakowych dla wszystkich -

Pozatem zajmował się zagadnieniem zniżki cen, które oświetlał z ogólnego punktu widzenia i sprawami dotyczącemi Województwa Białostockiego -.

b/ Prasa opozycyjna

Prasa opozycyjna w dalszym ciągu słabnie w swoich napaściach na Rząd i BBWzR. Jedynym czynnikiem podnoszącym charakter bojowy i opozycyjny tego odłamu pracy są przemówienia posłów, wygłaszane w Sejmie i drukowane na łamach "Nowego Życia" i "Życia i Pracy" -

"Nowe Życie"

Omawiał polską politykę handlową i stosunki z Niemcami twierdząc, iż Rząd pomajowy idzie na tym odcinku po linji najmniejszego oporu. Stosunki handlowe z państwami środkowo-europejskiemi wymagają naprawy i usunięcia przeszkód, piętrzących się przed eksportem produktów rolniczych -

Z zagadnień politycznych poruszało sprawę stosunku obozu prorządowego do opozycji przyczem zaznacza, że wmawianie w przeciwników politycznych antypaństwowej ewolucji i działalności nie wzmocni BBWzR bowiem nikt zdrowo myślący w to nie uwierzy jak też nikt nie uwierzy w to aby "Sanacyjna brygada była zbawieniem dla Polski" -

"Życie i Praca" - W ciągu całego okresu sprawozdawczego tygodnia zajmował się prawie wyłącznie zagadnieniami religijnemi i propagandą stowarzyszeń katolickich. Jedynie w numerze 5 z dnia 1 lutego b.r. posunął się do bardzo ostrej krytyki polskiej polityki zagranicznej. Pismo twierdzi aporczywie iż Minister Zaleski nie próbował się nawet bronić w Genewie i że Niemcy zdołały zmusić Polskę do upokarzającego przyznania się do gwałtów wyborczych i zwróciły przeciwko Polsce opinję całego szeregu państw, podrywając tem zaufanie do Polski. Omawiając umowę likwidacyjną z Niemcami podkreśla ono, że Niemcy prowadzą "kolonizację w naszem pograniczu", a "my im do tego pomagamy, podpisując umowę likwidacyjną". Wreszcie traktuje w specjalnym artykule o funduszu drogowym, pismo zaznaczało, że "wszyscy wołają dziś wielkim głosem, że skarb pompuje ze społeczeństwa za-dużo pieniędzy. A Rząd przystawia nową pompę, która ma wyciągać dalsze dziesiątki miljonów zł." Artykuł ten został skonfiskowany.-

"Wspólna Praca" - Dwutygodnik nie zamieścił artykułów zasługujących na omówienie -

:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

(7

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr BP.I-935/31 T.
Dnia 10 marca 1931 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.3.
za miesiąc luty 1931 r.

III. Polski ruch polityczny

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem

Działalność w terenie była daleko intensywniejsza, niż w miesiącach poprzednich. Zmierzała ona do ożywienia organizacyj BBWzR., skoordynowania poczynań wszystkich organizacyj prorządowych o charakterze społecznym i oparcia akcji politycznej BBWzR. na płaszczyźnie pracy społecznej, ażeby tą drogą ugruntować i rozszerzyć wpływy obozu prorządowego wśród społeczeństwa.- Podejmowane dotychczas próby oparcia akcji politycznej na płaszczyźnie pracy społecznej dały już do pewnego stopnia pozytywne rezultaty w kilku powiatach Województwa, a zwłaszcza w powiecie ostrowskim i częściowo w powiecie wysoko-mazowieckim. Nieco słabszą, niż w styczniu była działalność BBWzR. na odcinku ruchu zawodowego, na którym widniej przed BBWzR. duże możliwości organizacyjne w białostockim okręgu przemysłowym i bielskim okręgu przemysłu drzewnego.-

Powiat Bielski.

Zebrania zamknięte.

W Bielsku-Podlaskim dnia 22 ub.m. odbyło się posiedzenie prezydjum rady powiatowej przy udziale posła Józefa Boreckiego. Na posiedzeniu tem nakreślono plan prac organizacyjnych w powiecie, ustalono termin zjazdu powiatowego delegatów kół na dzień 16b.m. i opracowano porządek obrad Zjazdu.-

Na wspomnianym Zjeździe poseł Borecki wygłosił referat o sytuacji gospodarczej i politycznej w kraju, zagadnieniach polityki zagranicznej Polski i pracach Sejmu /95/.-

Powiat Grodzieński.

Zebranie zamknięte.

W Druskienikach dnia 16 ub.m. na zebraniu członków i sympa-

19

tyków BBWzR. poseł Edward Perkowicz traktował o sytuacji gospodarczej i politycznej w kraju, przyczem apelował do zebranych, ażeby zgodnie stanęli do walki z kryzysem, gdyż powodzenie kryzysu zależne jest w dużym stopniu od wysiłku całego społeczeństwa /80/.-

Powiat Łomżyński.

Zebranie zamknięte.

W Łomży dnia 22 ub.m. odbył się wiec sprawozdawczy senatora Wielowieyskiego . Mówiąc o sytuacji politycznej, senator podkreślił stałe wzrastanie znaczenia Polski na terenie międzynarodowym z racji posiadania przez Rząd zdecydowanej większości w Sejmie, czego wyrazem jest fakt załamania się w Lidze Narodów akcji rewizjonistycznej Niemiec w odniesieniu do granic wschodnich Rzeczypospolitej. Następnie senator Wielowieyskiego uzasadniał konieczność unikania wszelkich oszczędności w budżecie wydatków na utrzymanie i techniczne wyposażenia armji, będącej najlepszą gwarantką bezpieczeństwa Polski oraz informował zebranych o poczynaniach Rządu w dziedzinie przełamywania kryzysu gospodarczego w kraju/500/.-

Powiat Ostrowski.

Zebranie zamknięte.

Na zebraniu członków i sympatyków BBWzR. w Ostrowi-Mazowieckiej dnia 15 ub.m. nowy kierownik sekretarjatu powiatowego, Szarlak wyłuszczył program swej pracy, uwzględniający selekcję członków kół i reorganizację sieci organizacyjnej BBWzR. w powiecie /25/.-

Powiat Wołkowyski.

Zgromadzenie publiczne.

Dnia 1 b.m. odbyły się wiece sprawozdawcze posłów Jana Walewskiego i Włodzimierza Bzowskiego w Wołkowysku /500/ i posła Włodzimierza Bzowskiego w Wołkowysku-Centralnym /500/.-

Białystok-Miasto.

Zgromadzenie publiczne.

Dnia 16 ub.m. odbył się wiec sprawozdawczy posła Jana

10.

Walewskiego /150/ -

b/ PPS d Frakcja Rewolucyjna

Działała nieznacznie na gruncie ruchu zawodowego w Grodnie i powiecie grodzieńskim i w białostockim okręgu przemysłowym, działalność ta jednakże nie przyniosła partji efektów organizacyjnych -

c/ Monarchistyczna Organizacja Wszechstanowa

Przejawów działalności nie notowano.-

d/ Stronnictwo Narodowe.

W dalszym ciągu pośrednio przez duchowieństwo prowadziło tak zwaną akcję katolicką, będącą w istocie niczem innem, jak tylko specjalną, a zamaskowaną akcją polityczną, obliczoną na umocnienie ośrodków parafjalnych Stronnictwa. W akcji tej działacze Stronnictwa zasadniczo inspirowali duchowieństwo, sami zaś pozornie pozostawali od jej na uboczu. W drugiej połowie lutego Stronnictwo Narodowe przystąpiło do działalności, zmierzającej do przeniknięcia wgłąb terenu wiejskiego i ujęcia tam formy organizacyjne swych wpływów. Działalność ta dotychczas nie uzewnętrzniła się wprawdzie w formach konkretnych niemniej jednakże odsłoniła zamierzenia Stronnictwa, z których wynika, że dąży ono do stworzenia organizacji zawodowej rolników i robotników rolnych w płaszczyźnie zwalczania kryzysu gospodarczego, komunizmu i masonerji

Powiat Suwalski

Zebranie zamknięte

W Suwałkach dnia 5 b.m. odbyło się w sali parafjalnej w ścisłem gronie zebranie poufne sympatyków Stronnictwa Narodowego, zwołane przez dra Michała Barszczewskiego, a poświęcone sprawie ożywienia działalności Stronnictwa w powiecie. Zebra-

nie to należy uważać za nieudane i o tyle charakterystyczne, że odsłoniło ono usuwanie się od pracy w Stronnictwie wybitniejszych dotychczas jego działaczy, jak dr Barszczewski, Sosnkowski i Ostrokońcki.-

Tamże dnia 15 ub.m. odbyło się za zaproszeniami zebranie członków Stronnictwa przy udziale posła Witolda Staniszkisa, który akcentował, że sytuację gospodarczą kraju pogarsza fatalna polityka podatkowa Rządu i zmniejszanie się zaufania zagranicy do Polski, pozostające w przyczynowym związku ze sprawą brzeską.-

e/ Obóz Wielkiej Polski.

Zewnętrznych przejawów działalności nie dostrzeżono.-

f/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji.

W akcji propagandowej i agitacji obierało się wyłącznie na grodzieńskiem "Nowem Życiu" i jedynie w powiecie białostockim przystąpiło pod koniec miesiąca do akcji organizowania Chrześcijańskiego Związku Robotników Rolnych.

Białystok-Miasto.

Zebranie zamknięte.

Poseł Wacław Bitner dnia 7 ub.m. odbył poufną konferencję z zarządem wojewódzkim Ch.D., poświęconą ustaleniu programu działalności w terenie na najbliższą przyszłość, a dnia 8 ub. wygłosił na zebraniu cechów i związków chrześcijańskich referat o sytuacji politycznej i gospodarczej kraju, w którym podkreślał dostrzegane symptony poprawy konjunktury w handlu i ożywienie się przemysłu. Tegoż dnia poseł Bitner wziął udział w zebraniu organizacyjnem tworzonego przez Ch.D. na terenie powiatu białostockiego Chrześcijańskiego Związku Robotników Rolnych

Powiat Białostocki

Zebranie zamknięte.

W Choroszczy dnia 1 b.m. odbył się wiec sprawozdawczy posła Bitnera, który omawiał obszernie sprawę brzeską w oświetleniu opozycji i wzywał zgromadzonych do utworzenia Chrzescijańskiego Związku Robotników Rolnych.

g/ Polskie Stronnictwo Ludowe "Piast"

Przejawów działalności, ani też żywotniści nie dostrzeżono -

h/ Polskie Stronnictwo Ludowe "Wyzwolenie".

Przejawów działalności nie notowano.-

i/ Stronnictwo Chłopskie.

W powiecie grodzieńskim brało udział w wyborach do przedstawicielstw samorządowych, zaś w powiecie sokólskim podejmowało nieznaczne próby zgrupowania rozproszonych w okresie wyborczym działaczy, jednak bez widoczniejszego wyniku.-

j/ Polska Partja Socjalistyczna.

W Białymstoku wspólnie z Bundem podjęła akcję izolowania zreprezentowanych w Okręgowej Komisji Klasowych Związków Zawodowych organizacyj robotniczych wpływów komunistów, co doprowadziło do poważniejszych tarć wewnętrznych w poszczególnych związkach zawodowych. OKR.PPS. Białystok specjalną uwagę poświęcał bielskiemu okręgowi przemysłu drzewnego gdzie usiłował odgrodzić robotników przemysłu drzewnego od konfederacji gospodarczych związków zawodowych, która zresztą w okręgu tym działalności jeszcze nie rozpoczęła. W okręgu grodzieńskim PPS. walczyła z

trudnościami finansowemi powstałymi częściowo wskutek bezrobocia i częściowo z powodu utraty przez nią wpływów w związkach zawodowych, z których czerpała w głównej mierze środki finansowe.

Nat Bielski.

Komitet KPS CKW. w Czeremsze zgłosił w Starostwie na dzień 16 ub.m. wiece polityczne z udziałem posła Dubois w Czeremsze i Klesszczelach. Ponieważ Starosta nie zezwolił na odbycie się tych wieców, przeto poseł Dubois jedynie w Czeremsze tegoż dnia odbył poufne konferencje z miejscowymi działaczami partyjnymi i związkowymi.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.I-935/31 T
Dnia 10 marca 1931 roku

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne
za miesiąc luty 1931 r.

IV Polskie związki i stowarzyszenia społec

a/ Związek Strzelecki

Nowe oddziały.

Powstały w powiecie łomżyńskim w Drozdowie, Gniezd
Pobielach i Nowogrodzie -

Zebranie zarządu okręgowego.

W Grodnie dnia 16 ub.m. odbyło się plenarne zebrani
Zarządu Okręgowego przy udziale Wojewody, generała Litwin
wicza, Dowódcy Okręgu Korpusu Nr.III., i majora Święcickie
z Komendy Głównej Związku. Ze złożonego na zebraniu przez
komendanta okręgowego sprawozdaniu z prac na terenie okręg
w ciągu ostatnich trzech lat wynika, że w okręgu istnieje
298 oddziałów męskich i 22 żeńskie że Związek rozrasta się
ilościowo i, że wśród strzelców pogłębia się zwartość ideow

Zjazd powiatowy

W Grodnie dnia 14 ub.m. odbył się zjazd powiatowy dele
gatów oddziałów w sprawie wyboru nowego zarządu i planu dal
szej pracy ~~Związku~~

Zebranie.

Zarząd Powiatowy w Wysokiem-Mazowieckiem na zebraniu
w dniu 1 b.m. omówił kwestję skonsolidowania działalności
Związku na terenie powiatu z działalnością stowarzyszeń
pokrewnych ideowo.

Zakończenie kursu

W Łomży dnia 10 ub.m. zakończył się 10-cio dniowy
kurs kierowników świetlic strzeleckich.

Różne

Została zakończona reorganizacja oddziałów w powiecie su
walskim. Władze Związku zmuszone były usunąć z

15

22

oddziału w Augustowie większą ilość członków, którzy ani moralnie ani też ideowo nie odpowiadali stawianym im wymogom. Obecnie oddział ten liczy 70 członków. W mniejszym stopniu reorganizacja dotyczyła oddziałów w powiecie. Dała ona dodatnie rezultaty pod względem podniesienia karności i uświadomienia ideowego strzelców.

b/ Stowarzyszenie Rezerwistów i b. wojskowych.

Oddział w Białymstoku na zebraniu dnia 19 ub.m. wybrał nowy zarząd.

Zarząd Powiatowy w Sokółce dnia 7 ub.m. ustanowił trzech instruktorów objazdowych w związku z podejmowaną przezeń akcją organizacyjną w całym powiecie.

W Bielsku-Podlaskim dnia 15 ub.m. odbył się zjazd powiatowy delegatów oddziałów, na którym wybrano nowy zarząd.-

c/ Związek Oficerów Rezerwy.

Oddział w Sokołowi-Mazowieckiej wybrał nowy zarząd.

d/ Związek Peowiaków.

Nowy oddział Związku powstał w Mołkowysku.-

e/ Legja Kobiet Polski.

Dowództwo oddziału Legji w Suwałkach zawiesiło tenże oddział w czynnościach i wystąpiło do Komendy Głównej o jego rozwiązanie ze względu na opinje moralno-poszczególnych członków i wyrażenie zgody na organizowanie nowego oddziału.

f/ Związek Młodzieży Wiejskiej

Zjazd okręgowy. W Suwałkach dnia 8 ub m. odbył się zjazd okręgowy delegatów kół, na którym wybrano nowy zarząd okręgowy i wypracowano program pracy na przyszłość -

g/ Związek Podoficerów Rezerwy.

Nowy oddział. Powstał w Wołkowysku /120/ -

h/ Chrześcijański Uniwersytet Robotniczy.

Delegat Centrali Uniwersytetu inżynier Rudka z Warszawy wygłosił dnia 15 ub m. w Łomży odczyt na temat "Interesy mas pracujących, a dobro narodu".- Zasługuje na podkreślenie, że prelegent podkreślał konieczność współpracy całego społeczeństwa z czynnikami rządzącymi w zwalczaniu kryzysu gospodarczego.-

i/ Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet.

Oddziały Związku odbyły 12 zebrań -

j/ Wojewódzkie Towarzystwo Opieki Społecznej "Przystań".

-Zlikwidowany został oddział w Grodnie. Oddziały Towarzystwa urządziły 7 zebrań.-

k/ Organizacje rolnicze.

W ciągu miesiąca ubiegłego odbyły się wybory nowych zarządów OTO i Kh. w Białymstoku, Grodnie, Ostrowi-Mazowieckiej, Łomży, Suwałkach, Grajewie, Augustowie i Wysokiem-Mazowieckiem. Do zarządów tych weszli bądź całkowicie, bądź też w przeważającej większości działacze prorządowi.-

-!-!-!-!-!-!-!-!-!-

WOJEWODA BIALOSTOCKI
Nr.BB.I-935/31.T.
Dnia 10 marca 1931r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.3.
za miesiąc luty 1931 roku. 23

V. Ruch wyznaniowy.

a/ Polski Katolicki Kościół Narodowy.

Powiat Ostrowski. We wsi Zakrzewek gminy Komorowo dnia 24 ub.m. ks.Zawadzki urządził zebranie propagandowe. Przemówienie jego na tem zebraniu,dotyczące wysyskiwania wiernych przez duchowieństwo rz.-katolickie przyjęte zostało przez zebranych /40 osób/ z uznaniem i stworzyło do pewnego stopnia grunt dla działalności Polskiego Katolickiego Kościoła Narodowego we wspomnianej wsi i bezpośredniej okolicy.-

Powiat Ostrołęcki. Wśród wyznaniowców Polskiego Katolickiego Kościoła Narodowego we wsi Malinowo,gminy Czerwin nastąpił rozłam,wskutek którego część ich z prezesem Władysławem Korzebiem przeszła do Kościoła Rz.-Katolickiego.

b/ Sekta baptystów.

Powiat Bielski. We wsi Rogacze,gminy Milejczyce dnia 12 ub.m. odbyło się zebranie członków sekty o charakterze wyłącznie religijnym.-

18

WOJEWODA BIALOSTOCKI
Nr.BP.I-935/31 T.
Dnia 10 marca 1931 roku

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.
za miesiąc luty 1931 rok.

VI. Mniejszości narodowe

Zycie społeczne i polityczne mniejszości narodowych różnie jak w miesiącach poprzednich było słabsze, niż ludność polski. Ludność białoruska i litewska wogóle pozostawały na uboczu od życia politycznego i żyły nie-jako własnem, zamkniętem i zniko zresztą życiem społecznem, jeżeli zaś chodzi o ludność żydowsk to uwagę jej pochłaniały prawie wyłącznie sprawy gospodarcze, a niemniej także związane z kryzysem poczynania Rządu i władz mie scowych . W dalszym ciągu zaniepokojenie wśród ludności żydowskiej wywoływały konsekwentne dążenia Rządu do zmniejszenia rozpiętości pomiędzy wysokością cen na produkty rolne i fabryka wytwórczości przemysłowej. Dając wyraz temu zaniepokojeniu, lokalna prasa żargonowa podkreślała, że dotychczas zwalczanie kry zysu przez czynniki rządowe odbywa się kosztem drobnego kupiect żydowskiego i jako takie godzi w podstawowe interesy ekonomiczne żydów.- Z krytyką traktowanych poczynań Rządu wspomniana prasa łączyła cały szereg utyskiwań, dotyczących ciężkiego położenia kupiectwa i rzemiosła. M.in. występowała przeciwko ustawie cechowej, a zwłaszcza przeciwko wyłączności języka polskiego na komisjach egzaminacyjnych, wydanianych przez Izby Rzemieślnicze. Poza sprawami gospodarczemi o ogół społeczeństwa żydowskiego i prasa żargonowa interesowały się wyborami do małych gmin wyznaniowych, sprawą budżetu wyznaniowej gminy żydowskiej w Białymstoku która dnia 15 ub.m. uchwaliła rezolucję, wyrażającą protest przeciw mowie posła Hinceberga w sprawie gmin żydowskich /prasa żargonowa podkreślała, że mowa ta jest hańbą dla społeczeństwa żydowskiego/ i w mniejszym stopniu sprawami, związanemi z akcją

palestyńską -

Ze spraw białoruskich zasługuje na uwagę odbyty w Białymsto-
ku dnia 21 ub m zjazd okręgowy delegatów Towarzystwa Szkoły Bia-
łoruskiej, który do pewnego stopnia przekreślił rachuby elemen-
tów wywrotowych na opanowanie Zarządu Okręgowego TSB i stwier-
dził niejako że ogół członków Towarzystwa stoi na gruncie apoli-
tycznej i statutowej jego działalności -

W życiu ludności litewskiej dominowała działalność kulturalno-
no-oświatowa Towarzystwa Św Kazimierza i Towarzystwa "Rytas", kt
które w ubiegłym miesiącu w powiecie grodzieńskim w kilku wypad-
kach uciekały się do tajnego nauczania dzieci i podejmowały
wpływy organizowania tajnych szkół litewskich. tej materji
prześlę Ministerstwu oddzielne sprawozdanie po zgrupowaniu do-
statecznej ilości materjałów -

a/ Ż y d z i -

Życie polityczne.

S j o n i ś c i.

Białystok-Miasto

W Augustowie dnia 2 ub m odbyła się akademja ku czci
Trumpeldora. Przemawiali miejscowi działacze sjonistyczni Chlu-
pecki i rabin Mozer, którzy występowali gwałtownie przeciwko
Anglji za niedotrzymanie zobowiązań mandatowych i poddali kry-
tyce stosunek społeczeństwa żydowskiego do akcji odbudowy Pale-
styny. Zdaniem prelegentów kwestja Palestyny jako kwestja pań-
stwowości żydowskiej tkwi wciąż jeszcze w sporze wahań i targów
politycznych wskutek niewiary społeczeństwa żydowskiego, trawio-
nego procesem asymilacji -

Dnia 7 ub m. Jeszuja Gotlib i Icchok Grabowski obaj z
Warszawy wygłosili referaty o sytuacji gospodarczej, polityczne,
i

rozwoju Palestyny w ostatnich dziesięciu latach.-

Dnia 26 ub.m. Lejba Joffe z Palestyny wygłosił odczy
woju gospodarczym i kulturalnym Palestyny.-

Powiat Białostocki. W Gródku dnia 28 ub.m. odbyła się akademja ku czc
kapitana Trumpeldora.

Powiat Bielski. W Siemiatyczach dnia 21 ub.m. rabin Rynes, członek
Centralnego Komitetu Sjonistycznego w Warszawie wygłosił
o sytuacji politycznej i gospodarczej w Palestynie.-

Powiat Łomżyński. W Zambrowie dnia 25 i 27 ub.m. odbyły się akademje
czci Trumpeldora i poległych w Palestynie członków organi
"Tel-Haj".-

Powiat Szczuczyński. W Grajewie dnia 21 ub.m. Goldsztejn z Centralneg
mitetu Sjonistycznego w Warszawie wygłosił odczyt o możliw
ciach akcji palestyńskiej.-

Powiat Wołkowyski. Dnia 20 ub.m. w Wołkowysku adwokat Hohman z Warsz
wygłosił odczyt o sytuacji w Palestynie.-

Dnia 28 ub.m. w Jałówce odbyła się akademja ku cz
Trumpeldora.-

Poalej-Sjon.

Powiat Łomżyński. W Łomży dnia 13 ub.m. odbył się odczyt zbiorowy na tem
sytuacji międzynarodowej i ekonomiczno-politycznej. Prelege
Jakób Cukiersztejn i Izrael Markiewicz dowodzili, że wskutek
wystąpień klasy robotniczej świat kapitalistyczny chyli się
upadkowi i krytykowali Rząd Mac Donalda w Anglji z racji zmi
ny kursu jego polityki w odniesieniu do Palestyny.-

B u n d.

Powiat Łomżyński. W Łomży dnia 21 ub.m. Guta Jaworowska z Białegostoku, wy
głosiła odczyt o kryzysie gospodarczym w Polsce. Dowodziła o

że kryzys gospodarczy objął cały świat, niemniej jednakże odczuwany jest najsilniej w Polsce z powodu zbyt niskich płac zarobkowych. Możliwość przełamania kryzysu prelegentka widziała w upaństwowieniu środków produkcji.-

Życie kulturalno-oświatowe.

Powiat Bielski. W Boćkach został zorganizowany oddział Towarzystwa Popierania Szkolnictwa i Kultury Żydowskiej "Szul-Kult".-

Pow. Sokólski. W Sokółce dnia 5 ub.m. odbyło się zebranie Zjednoczenia Szkół Żydowskich w sprawie wyboru nowego zarządu i programu pracy.-

Organizacje społeczne.

Powiat Grodzieński. W Krynkach dnia 14 ub.m. na zebraniu walnem członków Towarzystwa "Linas-Hacedek" postanowiono zwrócić się do wyznaniowej gminy żydowskiej o udzielenie subsydjum z racji złego stanu finansowego Towarzystwa.-

Powiat Łomżyński. W Łomży dnia 14 ub.m. odbył się zjazd okręgowy delegatów oddziału Ligi Pomocy Pracującej Palestynie z udziałem delegatów Centrali A.Rejssa i Izraela Morgensztern . Zjazd potępił Poalej-Sjon Lewicę za jej stosunek do akcji palestyńskiej i wezwał masy robotnicze żydowskie do popierania tej akcji/120/.

W Łomży "Hechaluc-Pionier" dnia 28 ub.m. urządził akademję ku czci Trumpeldora.-

Organizacje dobroczynne.

Powiat Białostocki. W organizacji "Linas-Hacedek" w Jasionówce nastąpił rozłam wskutek tarć pomiędzy sjonistami i bundowcami. Rozłam ten doprowadził do tego, że w organizacji istnieją obecnie dwa równoległe, wykluczające się nawzajem zarządy bundowski i sjonistyczny z których ostatni jest w posiadaniu majątku,pieniędzy i aktów organizacji. Oba zarządy odwołały się do Starostwa o decyzję -

Życie gospodarcze

Białystok-Miasto. Dnia 1 b.m. poseł Wiślicki wygłosił odczyt o sytuacji gospodarczej w Państwie. Charakteryzując przeżywany obecnie kryzys poseł podkreślił, że najsilniej odczuwają go żydzi [illegible] zastoju w handlu i przemyśle, a następnie zaznaczył, że [illegible] się spodziewać rychłego złagodzenia kryzysu, gdyż zarówno [illegible] jak i czynniki przemysłowe dążą do obniżenia cen na produkty wytwórczości przemysłu, co niewątpliwie doprowadzi na ożywienia w przemyśle.

P R A S A.

"Dos Naje Łebn". Dziennik poświęcał wiele miejsca pogłoskom o likwidacji Województwa Białostockiego i traktując te pogłoski z punktu widzenia interesów Białegostoku domagał się od samorządu miejskiego interwenjowania u miarodajnych czynników.

W ciągu miesiąca pismo kilkakrotnie wracało do sprawy t.zw. ograniczeń carskich, przyczem podkreślało, że odroczenie zniesienia tych ograniczeń przez Senat dowodzi, iż "sanacja sofnęła się w połowie drogi". Wypowiadając z tej racji szereg uwag pod adresem obozu prorządowego, pismo zaznaczało, że zagadnienie wspomnianych ograniczeń nie posiada obecnie dla ludności żydowskiej znaczenia istotnego, bardziej bowiem ważnem zagadnieniem, interesujące ogół społeczeństwa żydowskiego - jest zagadnienie polepszenia warunków bytowania ludności żydowskiej. Zdaniem pisma Rząd najmniej okazuje zainteresowania temu zagadnieniu, gdyż wprowadza w życie krzywdzącą rzemieślników żydowskich ustawę cechową, zamyka niezmechanizowane piekarnie, zwalcza kryzys kosztem kupiectwa żydowskiego i t.d. Przy tej sposobności i nawiązując do inicjatywy społeczeństwa polskiego w Białymstoku co do nawiązania współpracy z ludnością żydowską

pismo akcentowało, że wzajemne zbliżenie się ludności polskiej i żydowskiej będzie możliwe tylko wtedy, jeżeli Żydzi będą traktowani jako obywatele korzystające z pełni praw - W kwestji poczynań Rządu w kierunku obniżania ceu na artykuły wytwórczości przemysłowej "Do Naje Lebn" poprostu oskarżał czynniki rządowe o niszczenie drobnego kupiectwa żydowskiego -

ner Expres"

Podobnie jak w "Dos Naje Lebn" wypowiadał się przeciwko zwalczaniu kryzysu kosztem drobnego kupiectwa żydowskiego i domagał się otwarcia dostępu dla Żydów do posad w urzędach i instytucjach państwowych -

b/ Białorusini

Życie społeczne

Dnia 21 b m w Białymstoku odbył się zjazd okręgowy delegatów kół TSB z powiatów Białystok-Miasto, białostockiego, sokólskiego, wołkowyskiego i bielskiego. Na Zjazd przybyło 26 delegatów, co z uwagi na fatalną komunikację i niezmiernie zły stan dróg wskazuje na dość znaczne zainteresowanie się Zjazdem. Prezydjum Zjazdu stanowili Romanowicz Piotr z Gródka - przewodniczący Leon Bogusz z Białegostoku - sekretarz, Grycuk Władysław z Białegostoku i Oziabło Władysław z Michałowa - asesorowie. Porządek dzienny zjazdu obejmował następujące punkty: otwarcie i wybory prezydjum Zjazdu, odczytanie protokułu ze Zjazdu dnia 8 grudnia 1929 roku, sprawozdanie z działalności Zarządu Okręgowego za rok 1930 sprawozdania delegatów, wybory nowego zarządu, wybory Nowej Rady Wydawniczej i wolne wnioski. Sprowozdanie z działalności Zarządu Okręgowego złożył następujący prezes Szymon Kuźmin, który w in podkreślił że nakreślony na rok 1930 plan pracy TSB w okręgu z przyczyn od Zarządu Okręgowego niezależnych nie został wykonany w całości. Uroczystość ogółem 12 przedstawień centralnych

24

z Białymstoku zaraz takichże przedstawicieli w pierwszych należących do okręgu i 31 [illegible] baw tanecznych w B[illegible] m. Zarząd Okręgowy odbył 5 zebrań. Ze kasy Zarządu Okręgowego wpłynęło ogółem 1.130 złotych. Z tej sumy [illegible]j na dzie[illegible]31 gr. pozostało jako saldo 255 złotych 55 groszy. Księgi kasowe i inne Zarządu Okręgo[illegible] zostały skontrolowane w dniu 17 stycznia b.r. przez Aleksandra Ostrowieckiego jako delegata Zarządu Głównego TSB. i dnia 18 stycznia t.[illegible] przez Radę Nadzorczą. W obu wypadkach kontrola stwierdziła prawidłowe prowadzenie ksiąg i zgodny z niemi stan kasy. Sprawozdania z działalności poszczególnych kół delegaci z Gródka, Michałowa, Pieszczanik, Zaczerlan i Topilcach w powiecie białostockim oraz Białegostoku. Sprawozdania te, naogół jednobrzmiące, obejmowały utyskiwania na brak zainteresowania się Towarzystwem i jego działalnością ze strony ludności białoruskiej, brak środków finansowych na intensywniejszą działalność kół, brak książek nowych w bibljotekach na różne przeszkody itp., nie zabierały jednakże oskarżeń w odniesieniu do władz administracyjnych i policji, aczkolwiek Zjazd odbywał się w warunkach, które umożliwiały wypowiadania takich oskarżeń.

Delegat koła białostockiego poinformował zjazd o sprawie Konstantego Sidorowicza i Antoniego Kowalczuka, wykluczonych przez zarząd tegoż koła z TSB., pod zarzutem uchybień statutowych. Sprawę tę Zjazd potraktował o tyle pobieżnie, że nie pozwolił złożyć wyjaśnień Sidorowiczowi i poprostu przyjął do wiadomości sam fakt wykluczenia wymienionych. Do nowego zarządu zostali wybrani Włodzimierz Oziabło z Michałowa - prezes, Aleksy Sołowiej z Białegostoku - wiceprezes, Władysław Gryczuk z Białegostoku - sekretarz, Michał Dzieniszik z Pieszczanik - zastępca sekretarza, Dymitr Kowalewski z Kościuk - skarbnik, Grześ Józef z Pieszczanik i Jan Karpowicz z Dzierniakowa - członkowie. Do rady Nadzorczej Józef [illegible]kiewicz - prezes, Leon Bohusz, sekretarz, Szymon Kuźmin - czło-

27

nek, Józef Grygorczuk - członek, wszyscy z Białegostoku i Piotr Romanowicz - członek z Gródka. Po wyborach Zarządu Okręgowego, do którego nie wystawiono kandydatur Szymona Kuźmina, Piotra Romanowicza, Aleksandra Sienkiewicza i Aleksandra Grycuka z zarządu poprzedniego /których wykluczenie z zarządu Starosta Grodzki w Białymstoku zaproponował poprzedniemu zarządowi,/ komunizujący działacz TSB. Zajkowski Witali zainterpelował zebranych dlaczego nie zostały wysunięte kandydatury wymienionych, a nie otrzymawszy odpowiedzi nim oświadczył "Jesteście tchórze, stchórzyliście i boicie się". Zajkowskiego poparł również komunizujący Mikołaj Grycuk, który zarzucał Zjazdowi, że przy wyborach do nowego zarządu postąpił po myśli żądania Starosty Grodzkiego, podobnie jak się to dawniej czyniło "po ukazu jego impieratorskowo wieliczestwa". Na wystąpienia Zajkowskiego i Grycuka odpowiednio zareagował przewodniczący Piotr Romanowicz. W wolnych wnioskach Kuźmin Szymon poruszył propozycję Starosty Grodzkiego co do wykluczenia wyszczególnionych wyżej działaczy z TSB, przyczem zaznaczył, że porusza ją tylko z uwagi na wystąpienia Zajkowskiego i Grycuka. Następnie Kuźmin nakreślił zadania TSB. w chwili obecnej i wzywał delegatów, ażeby popularyzowali w powiatach białostockim i bielskim konieczność domagania się przez ludność białoruską zakładania państwowych szkół białoruskich. Wreszcie Kuźmin Szymon odczytał rezolucję ogólną, domagającą się założenia w okręgu białostockim państwowych szkół białoruskich i protestującą przeciw wprowadzaniu do szkół elementarza polskiego, elementarza Lubicza Majewskiego i alfabetu łacińskiego, i aresztom członków Zarządu Głównego TSB.

Do rezolucji tej Zajkowski Witaljusz zgłosił jako rezolucję dodatkową następującej treści: "Protestujemy przeciwko skazaniu posłów białoruskich obrońców Zachodniej Białorusi przez sąd faszystowski na długoterminowe więzienie i przeciwko rozgromieniu Sekretarjatu

"Zmahanie". Przewodniczący Romanowicz nie pozwolił Zajkowskiemu wypowiedzieć całej proponowanej rezolucji i oświadczył, że w żadnym wypadku nie dopuści do dalszego składania podobnych rezolucji. Rezolucja Zajkowskiego pomimo kilkakrotnych domagań się z jego strony została przez przewodniczącego odrzucona jako niedopuszczalna, zjazd zaś przyjął rezolucję w redakcji Szymona Kuźmina.

Ruch spółdzielczy.

Działacze białoruscy w gminie Hornica, powiatu grodzieńskiego rozpoczęli akcję, mającą na celu zorganizowanie spółdzielni białoruskich.-

c/ L i t w i n i .

Powiat Grodzieński. Uzyskano informacje, że Zarząd Główny Towarzystwa "Rytas" polecił nauczycielstwu litewskiemu dołożyć wszelkich starań, ażeby ożywić działalność oddziałów Towarzystwa Św.Kazimierza i równocześnie zalecił oddziaływanie na ludność litewską, ażeby powstrzymywała się ona od utrzymywania bliższych stosunków z ludnością polską i władzami.-

Istniejące na terenie powiatu prywatne szkoły Towarzystwa "Rytas" obchodziły dnia 16 ub.m. rocznicę odzyskania niepodległości przez Litwę.-

Nauczycielka szkoły litewskiej Towarzystwa "Rytas" w Nejwie, gminy Marcinkańce, Bronisława Szwakdzisówna w ciągu miesiąca prowadziła akcję przeciwko szkole polskiej i dwukrotnie zwoływała zebrania nielegalne w sprawach szkolnictwa litewskiego i działalności Towarzystwa Św.Kazimierza.-

Powiat Suwalski. Oddziały Towarzystwa Św.Kazimierza urządziły sześć zebrań i pięć wieczorów scenicznych.-

Podobnie jak w powiecie grodzieńskim dnia 16 ub. m. oddziały Towarzystwa św. Kazimierza uczciły rocznicę odzyskania niepodległości Litwy.

Nowy oddział Towarzystwa św. Kazimierza, liczący 40 członków powstał we wsi Przystawańce, gminy Krasnowo.-

d/ U k r a i ń c y

W Białowieży, powiatu bielskiego dnia 8 ub.m. odbyło się zebranie członków oddziału Ukraińskiego Komitetu Centralnego w R.P. w sprawach organizacyjnych i obchodu w dniu 15 b.m. rocznicy śmierci Tarasa Szewczenki. Zebranie zostało zakończone okrzykami na cześć Polski i Rządu.-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr BS.I-1320/31 T

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr 4. za miesiąc marzec 1931 rok

BIAŁYSTOK, dnia 9 kwietnia 1931 roku

29

T A J N E - P I L N E !

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Pan Dyrektor Departamentu II.

w W a r s z a w i e.

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr 4 za miesiąc marzec 1931 rok.-

Z a W o j e w o d ę :

/ M. S y s k a /
Naczelnik Wydziału Bezp. Publ.

Odpisy otrzymują.

1/ Pan Wojewoda w Wilnie
2/ " " w Nowogródku
3/ " " w Brześciu nad Bugiem,
4/ " " w Warszawie,
5/ " " w Tarnopolu,
6/ " " w Stanisławowie,
7/ " " w Lublinie,
8/ " " w Łodzi,
9/ Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
10/ " " " " w Wilnie,
11/ " " " Okręgowego w Białymstoku,
12/ " " " " w Grodnie,
13/ " " " " w Suwałkach,
14/ " " " " w Łomży,
15/ Samodzielny Ref. Informac. DOK III w Grodnie,
16/ " " " DOK IX w Brześciu nad Bugiem,
17/ " " " DOK I w Warszawie,
18/ K.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie,
19/ Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi Województwa Białostockiego,
20/ Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
21/ Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w/m.-

H.F.

WOJEWÓDA BIAŁOSTOCKI 29 Sytuacyj... sprawozdanie miesięczne Nr.4.

Nr.BP.I-1329/31.T. za miesiąc marzec 1931 r.

Białystok, dnia 10 kwietnia 1931 r.

I. Sytuacja ogólna.

Okres sprawozdawczy odsłonił znaczne przesunięcia w ogólnym układzie stosunków społeczno-politycznych na terenie Województwa. Dotyczą one w pierwszym rzędzie niemal całkowitego wycofania się z tego układu PSL."Wyzwolenie", PSL."Piast" i Stronnictwa Chłopskiego, które nietylko zaprzestały wszelkiej działalności, lecz nawet nie zapobiegają procesowi rozkładu ich ogniw organizacyjnych na korzyść organizacyj prorządowych. Proces ten jest szczególnie silny w tych ośrodkach, w których poczynania władz administracyjnych i samorządów, a także organizacyj prorządowych doprowadziły do usunięcia bolączek gospodarczych ludności, których wykorzystywanie w agitacji było czynnikiem organizacyjnego rozwoju wspomnianych stronnictw. Następnie do podkreślonych przesunięć należy zwężanie się wpływów PPS.CKW. na gruncie ruchu zawodowego, na którym powoli, lecz systematycznie jest ona wypierana przez PPS.d.Frakcja Rewolucyjna /Centralne Zrzeszenie Związków Zawodowych/ i BBWzR. /Konfederacja Gospodarczych Związków Zawodowych/.

Ogólnie w marcu działalność polskich stronnictw politycznych była słabsza, niż w miesiącu poprzednim, częściowo wskutek zaabsorbowania posłów pracami w Sejmie, częściowo zaś z racji przesunięcia się zainteresowania społeczeństwa sprawami społecznemi i wydarzeniami takiej wagi, jak obchód imienin Marszałka Piłsudskiego. Obchód ten stał się udziałem olbrzymiej większości społeczeństwa polskiego i mniejszości narodowych, czego dowodzi fakt, że w uroczystościach dnia 19 marca b.r.,odbytych we wszystkich miejscowościach Województwa wzięło udział około 150.000 osób, podczas kiedy uroczystości te przypadły na dzień powszedni. Według dotychczasowych obliczeń ludność Województwa Białe-

30

stockiego wysłała pocztą ponad 130.000 kart imieninowych. Akcja obchodu Imienin Marszałka Piłsudskiego w okresie przygotowawczym wywoływała oczywiście reakcję ze strony ugrupowań i organizacyj opozycyjnych które usiłowały doprowadzić do uzewnętrznienia się przeciwstawnej akcji społeczeństwa w formie obchodów Imienin generałów Hallera i Dowbór-Muśnickiego, usiłowania ich jednak w tym kierunku zakończyły się kompletnem niepowodzeniem. Organizatorzy uroczystości w dniu 19 marca zaledwie w kilku wypadkach napotkali na nieprzychylne do tych uroczystości stanowisko duchowieństwa katolickiego, które w ogólności brało udział w obchodzie dnia przez odprawienie nabożeństw, udział w akademjach i obchodach, oraz przez składanie na ręce przedstawicieli władz życzeń dla Marszałka Piłsudskiego.-

Z życia mniejszości narodowych zasługują na podkreślenie wynurzenia prasy żargonowej w kwestji zagadnień konstytucyjnych, uzewnętrzniający się negatywny stosunek drobnego kupiectwa i rzemiosła żydowskiego do prowadzonej przez Rząd akcji obniżania cen i walki z kryzysem, oraz omówiona w części szczegółowej sprawozdania zmiana orjentacyj wśród ludności białoruskiej w płaszczyźnie toczącej się walki pomiędzy poszczególnemi odłamami białoruskimi o Towarzystwo Szkoły Białoruskiej i tego rodzaju wydarzeń, jak aresztowanie b. posła Taraszkiewicza, wydanie przez Fabjana Okieńczyca broszury p.t. "Dlaczego tak się stało" i protest białoruskich organizacyj kulturalnych przeciwko fizycznemu i moralnemu terorowi, stosowanemu w Rosji Sowieckiej przeciwko inteligencji białoruskiej. Ponadto zaznaczyć należy, że dotychczasowa akcja przedwyborcza w związku z wyznaczonymi wyborami do wyznaniowych gmin żydowskich w zachodnich powiatach Województwa odbywa się pod znakiem przewagi elementów umiarkowanych, wyznających potrzebę współpracy z Rządem, i że w akcji tej doznali niepowodzenia sjoniści-rewizjoniści z doktorem Wajsmanem z Suwałk na czele /doktór Wajsman został usunięty poza nawias omawianej akcji/.-

3

Sytuacja gospodarcza w Województwie poważniejszym zmianom nie uległa, niemniej jednakże nieznaczna zwyżka cen na produkty wytwórczości rolnej i obniżenie cen na przedmioty wytwórczości przemysłu podniosła cokolwiek zdolność nabywczą ludności wiejskiej i spowodowała pewne ożywienie w handlu. W ciągu miesiąca zwiększył się stan zatrudnienia w przemyśle, szczególnie drzewnym i włókienniczym, wskutek czego liczba bezrobotnych zmalała o 2.105 osób.- Hamująco na normalny bieg życia gospodarczego oddziaływał zły stan dróg i niemal całkowitego wstrzymania międzymiastowego ruchu autobusowego. Obecnie drogi są w szybkiem tempie oczyszczane i ruch autobusowy powoli ożywia się.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-

...WODA BIAŁOSTOCKI
...BP.I 1329/31 T.
...ia 10 kwietnia 1931 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.4.
za miesiąc marzec 1931 rok.

II. Przegląd prasy.

a/ Prasa prorządowa.

...łos Ziemi Białostockiej". Jednem z zasadniczych zagadnień, oświetlanych rzeczowo na łamach pisma, było zagadnienie naprawy ustroju Państwa. Przeciwstawiając państwowy punkt widzenia BBWzR. na to zagadnienie partyjnemu i antypaństwowemu nastawieniu opozycji w dziedzinie naprawy ustroju państwowego, pismo stwierdzało, że walka o naprawę tego ustroju będzie walką najżywotniejszych interesów Państwa przeciwko interesom partyjnym. Jednocześnie zaznaczało ono, że należy obecnie stworzyć taki ustrój prawny Rzeczypospolitej, któryby uniemożliwił raz na zawsze przyjście kiedykolwiek do obozu anarchji i rozkładowi państwowemu. Dalej pismo dowodziło, że zgodnie z tym poglądem, wielokrotnemi enuncjacjami Marszałka Piłsudskiego i orędziami Prezydenta Rzeczypospolitej obóz prorządowy przeprowadził kampanję wyborczą pod hasłem naprawy Konstytucji, samo zaś hasło naprawy zdołał dostatecznie spopularyzować, a także uczynić zeń poważny i zasadniczy temat wszelkich dyskusyj politycznych. Dla pisma dziwnem jest co-najmniej zmienność opozycji, której przywódcy jeszcze przed rokiem podkreślali konieczność naprawy ustroju państwowego, obecnie zaś są zdecydowanymi przeciwnikami tej naprawy. Traktując o dążeniach obozu prorządowego do naprawy ustroju Państwa i oświetlając te dążenia, "Głos Ziemi Białostockiej"

podkreślał, że sprawy ustrojowe Państwa nie przysłaniają BBWzR. oczu na aktualne zagadnienia chwili. Posiadając zdecydowaną większość w ciałach ustawodawczych BBWzR. wykorzystał ją dla szeroko zakrojonych prac, mających w rezultacie umocnić mocarstwowe stanowisko Polski, szanującej i przestrzegającej postanowienia międzynarodowych traktatów, które dla Państwa Polskiego są zawsze podstawą pokojowego współżycia narodów. Przy omawianiu zagadnień gospodarczych, "Głos" analizował traktat handlowy polsko-niemiecki i przy tej sposobności akcentował, że polską racją stanu jest pokojowe współżycie Polski z sąsiadami i stałe umacnianie tendencyj pokojowych. Ta racja stanu nie znajduje zdaniem pisma należytego zrozumienia u opozycji, która przeciwstawiała się ratyfikowaniu rzeczonego traktatu. Przez ratyfikację umowy polsko-niemieckiej obóz prorządowy wraz z Rządem dowiódł, że dąży konsekwentnie do rozbudowy międzynarodowej współpracy gospodarczej i unormalizowania stosunków polsko-niemieckich. Dla pisma nie ulega najmniejszej wątpliwości, że ratyfikacja traktatu polsko-niemieckiego jest doniosłym aktem zdecydowanego i męskiego oświadczenia się Polski za polityką pokojową i, że przez ten akt Polska zadokumentowała wobec Europy swą wolę do utrwalenia stosunków politycznych i gospodarczych.-

"Przegląd Łomżyński" Główny nacisk kładł na zagadnienie Konstytucyjne, przyczem stwierdzał, że istotną przyczyną wewnętrznych niedomagań i wstrząsów, wyczerpujących dotychczas młody organizm Państwa była hegemonja poprzednich Sejmów, które odgrywały w rozwoju Polski rolę szkodliwego hamulca. Nieszczęściem dla Polski był brak silnej władzy państwowej, któraby mogła ukrócić anarchję od upadku politycznego. Chcąc położyć kres tym niedomaganiom natury ustrojowej, obóz prorządowy wystąpił z

pr ektem zmiany Konstytucji i zaapelować ... opozycji, ażeby przystąpiła do współpracy nad naprawą ustroju Państwa w płaszczyźnie rzeczowej dyskusji nad tym projektem. Wbrew wszelkim przewidywaniom opozycja zacięła się w swej bezpłodnej negacji i przeciwstawiając się woli większości społeczeństwa za wszelką cenę nie chce dopuścić do naprawy ustroju Państwa. Z tego punktu widzenia "Przegląd Łomżyński" oświetlał wszelkie wystąpienia opozycji przeciwko Rządowi i obozowi przeciwrządowemu. Nadto pismo poświęcało wiele uwagi regjonalnym zagadnieniom gospodarczym i społecznym.-

rjer Ziemi Suwalskiej". Pomijając zagadnienia polityczne, żywo interesował się sprawami gospodarczemi i społecznemi, dotyczącemi Województwa Białostockiego.-

Identyczne stanowisko zajmowały "Nowy Dziennik Ra sowy" i "Dziennik Białostocki".-

zeta Polska Ziemi Grodzieńskiej". Dawała dokładny i szczegółowy przegląd życia społecznego w Grodnie i powiecie grodzieńskim, przyczyniając się nierzadko do uintensywnienia tego życia i kierowania go w łożysko pracy państwowo-twórczej.-

b/ Prasa opozycyjna.

owe Zycie". Dowodziło, że obóz przerządowy przystąpił nieszczerze do zagadnienia naprawy ustroju Państwa, a nie mogąc rozwiązać problemu konstytucyjnego własnemi siłami, nie chce i boi się ruszyć z miejsca w płaszczyźnie tego problemu. Według podkreśleń pisma, nie-szczerość "sensacji" w sprawie konstytucyjnej zostaża stwierdzona i jest znana powszechnie. Pozornie zagrożony BBWR. nie może tej sprawy wyciągnąć na prostą drogę. Jeżeli sfery rządzące absorbują uwagę społeczeństwa zagadnieniem konstytucyjnem, to tylko dlatego, ażeby odwrócić jego uwagę

od pogłębiającego się upadku gospodarczego kraju i stale wzrastającej nędzy. Zamiast ratować kraj z upadku gospodarczego, sfery rządzące bawią się "w radosną twórczość", do której zabrał się także aż nadto gorliwie Sejm obecny, który uchwalił szereg ustaw, obarczających obywateli nowymi ciężarami podatkowymi, którymi chce pokryć zupełnie wyraźnie określony przez Ministra Skarbu deficyt w budżecie Państwa.

Rozpatrując poczynania Rządu w dziedzinie polityki zagranicznej, "Nowe Zycie" starało się dowieść, że Rząd unika starannie wszelkich zmian w tej polityce, pozornie stara się forsować zapożyczony od Stronnictwa Narodowego program przeciw niemiecki i mówi dużo o zwracaniu Polski frontem ku morzu, ale równocześnie zaprzecza temu wszystkiemu wyraźnie ratyfikacją umowy handlowej z Niemcami. Wprawdzie Rząd twierdzi, że z umowy tej Polska osiągnie duże korzyści, jednakże możliwych skutków dodatnich ratyfikacji tej umowy nikt poza Rządem dojrzeć nie umie i nie może. W konkluzji obszernych wywodów na temat ratyfikacji traktatu handlowego z Niemcami, pismo stwierdzało, że zawarcie tego traktatu jest jeszcze jednym błędem rządów pomajowych, którego fatalne następstwa nie każą na siebie długo czekać.

"Zycie i Praca".

Spraw politycznych w zasadzie nie poruszało, rozważało natomiast kwestję stosunku narodu i Państwa do kościoła i konkludowało, że kościół i naród są wartościami trwałemi, niezniszczalnemi, Państwo zaś może przestać istnieć, wobec czego w pierwszym rzędzie należy dbać o interes kościoła i narodu już chociażby dlatego, że zasada państwowości jest zasadą nową utrzymującą się przeważnie dzięki fałszywym założeniom współczesnej doktryny politycznej. W okresie przygotowań społeczeństwa do obchodu Imienin Marszałka Piłsudskiego pismo celowo

i w sposób zgoła tendencyjny ilustrowało zły stan gospodarczy kraju. Usiłowało przytem, że ofiary rzucające zamiast powstrzymywać kraj od upadku zajmują się organizacją wysyłania życzeń imieninowych na Madery, aczkolwiek muszą sobie zdać sprawę z tego że koszt kart imieninowych i znaczków pocztowych dosięgnie pokaźnej sumy która stanie się niczem innem, jak tylko ciężarem dla społeczeństwa i swego rodzaju nowym podatkiem.

Rozpatrując sytuację handlu polskiego, pisało zaznaczało, że trzechmiljonowa kolonja żydowska w Polsce wdziera się coraz głębiej i gwałtowniej we wszystkie dziedziny życia gospodarczego kraju, a w pierwszym rzędzie opanowuje handel. Stwarza to groźne niebezpieczeństwo dla narodu polskiego, który musi się zjednoczyć i dążyć do wyparcia żydów nietylko z zajętych przez nich placówek, lecz nawet wogóle z Polski.-

W artykuliku "Wczoraj i dzisiaj" zaznaczała, że do niedawna przywilej urządzania obchodów imieninowych [illegible] żydowskiego należał do lewicy. Były to szczere odruchy demokracji polskiej do której wrogo ustosunkowywała się reakcja społeczna i obojętnie - zazwyczaj bojaźna klasa urzędnicza. Od przewrotu majowego warstwy robotnicze i demokracja stoją od tych obchodów na uboczu, same zaś obchody coraz bardziej przypominają dawne czasy "gałówki", zaczynają się bowiem w Starostwie, a kończą się na wojsku, urzędach i szkołach.-

W artykule "Kryzys gospodarczy a Demokracja" rozwijał pogląd PPS. na możliwości zażegnania obecnego kryzysu gospodarczego kraju przez Demokrację. Pogląd ten streszcza się do tego, że dopóki milijonowe rzesze wytwórców i konsumentów przez odpowiednie organizacje nie będą mogły we własnym interesie ustanawiać swych cen na wytwory rąk własnych, aby przy wymianie na inne im potrzebne rzeczy otrzymywać równą wartość tychże, dopóty

Linia Pracy".

kryzysy gospodarcze będą towarzyszyć ich zmaganiom się z ni
wiedliwemi prawami, będącemi w swej wewnętrznej istocie i t
przyczyną walk narodów z szystkiemi następstwami, jakie t
sprowadzają na ludność.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.4. 34
za miesiąc marzec 1931 rok.

III. Polski ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Działalność BBWzR. w terenie była nieco słabsza, niż w lutym, częściowo z racji zaabsorbowania posłów pracami w Sejmie, częściowo zaś wskutek współpracy działaczy BBWzR. z organizacjami społecznemi w płaszczyźnie przygotowań do obchodu Imienin Marszałka Piłsudskiego. Z ważniejszych jej momentów należy podkreślić udatne poczynania w powiecie ostrowskim, zmierzające do trwałego oparcia akcji politycznej na gruncie pracy społecznej, oraz oddziaływanie na ruch zawodowy pośrednio przez Konfederacje Gospodarczych Zawodowych Związków w powiatach łomżyńskim i grodzieńskim. W białostockim okręgu przemysłowym wzrosła aktywność BBWzR. na odcinku ruchu zawodowego kosztem PPS.SKW. wypartym przez Konfederacje Gospodarczych Związków Zawodowych w kilku ośrodkach przemysłowych.-

...iat Białostocki. Zebranie zamknięte.

We Unowo w gminie Juchnowiec dnia 20 marca b.r. pod przewodnictwem sekretarza rady powiatowej, Dziurskiego odbyło się zebranie członków lokalnego koła BBWzR., na którym omówiono sprawy organizacyjne i wybrano nowy zarząd /30/.-

...iat Grodzieński. Z j a z d.

W Grodnie dnia 22 marca b.r. odbył się zjazd grodzieńskiej grupy regjonalnej posłów i senatorów pod przewodnictwem senatora Walerego Romana i przy udziale działaczy, prezesów i sekretarzy rad powiatowych i komitetów lokalnych z powiatów grodzieńskiego, suwalskiego i augustowskiego. Zasadnicze referat

wygłosili: poseł Dabalewicz o programie prac BBWzR. i posel kowicz o działalności reprezentacji parlamentarnej BBWzR., szcza jej udziale w pracach nad budżetem Państwa. W dyskusji tymi referatami poruszono szereg spraw, których wyjaśnienie zjeździe przyczyni się niewątpliwie do ożywienia działalnoś BBWzR. w poszczególnych powiatach grodzieńskiego okręgu wyb go. W uchwałach zjazdu podkreślono m.in. i uzasadniono potr upaństwowienia Związku Strzeleckiego jako podstawowej organi cji przysposobienia wojskowego.

Zgromadzenie publiczne.

W Grodnie dnia 22 marca b.r. odbył się wiec sprawozdawczy, którym przemawiali senatorowie Walery Roman i Wieloweyski, o posłowie Perkowicz i Walewski, którzy omówili szczegółowo po nania Rządu w dziedzinie polityki zagranicznej, sprawy budże i kwestję naprawy ustroju Państwa /400/.-

Powiat Sokólski.

Zgromadzenie publiczne.

W Sokółce dnia 29 marca b.r. odbył się wiec sprawozdawczy ka Jana Walewskiego /500/.-

Powiat Ostrowski.

Zebranie zamknięte.

W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 6 marca b.r. odbyło się ogóln zebranie członków miejscowej organizacji BBWzR., na którem p jęto sprawozdanie z działalności zarządu ustępującego i wybra nowy zarząd. Zarząd ten przystąpił do realizowania programu p uwzględniającego zazębienie akcji politycznej z życiem społec nem.

O d c z y t.

W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 8 marca b.r. sekretarz powiatow BBWzR. wygłosił pierwszy z cyklu zamierzonych odczytów, oblicz nych na spopularyzowanie programu działania i zadań BBWzR./60/

b/ PPS d Frakcja Rewolucyjna.

Niezmierna działalność na gruncie ruchu zawodowego w Grodnie i białostockim okręgu przemysłowym, która nie przyniosła partji efektów organizacyjnych. Skutek zerwania z PPS.d Frakcja Rewolucyjna dotychczasowego członka jej zarządu okręgowego w Białymstoku, Aleksandra Kuszyńskiego, pracownika Powiatowej Kasy Chorych wkradł się pewien ferment do oddziałów PPS.d Frakcja Rewolucyjna w Choroszczy i Czarnej-Wsi, powiatu białostockiego. Rozwojowi tego fermentu sprzyja brak odpowiednich ludzi, którzyby mogli być wartościowymi kierownikami tych oddziałów.

c/ Monarchistyczna Organizacja Wszechstanowa.

Przejawów działalności nie notowano.-

d/ Stronnictwo Narodowe.

Prowadziło pośrednio przez duchowieństwo "akcję katolicką" jako akcję polityczną, zmierzającą do umocnienia ośrodków parafjalnych Stronnictwa. W okresie przygotowań do obchodu Imienin Marszałka Piłsudskiego najczęściej przez duchowieństwo i młodzież szkolną usiłowało doprowadzić w kilkunastu miejscowościach Województwa do uzewnętrznienia akcji przeciwstawnej, której wyrazem miały być obchody Imienin Generała Hallera, akcja ta jednakże zakończyła się kompletnem dla niego niepowodzeniem.-

Nadto dostrzegane były wysiłki działaczy Stronnictwa w kierunku organizowania placówek Obozu Młodych Wielkiej Polski i zainteresowania działalnością Obozu młodzieży ze szkół średnich.

+
Łat Wysoko-Maz. Zebranie zamknięte.

W Wysokiem-Mazowieckiem dnia 16 marca b.r. odbyło się zebranie delegatów kół, członków i mężów zaufania Stronnictwa Narodowego przy udziale posłów Hipolita Godlewskiego i Zygmunta Berezowskiego. Pierwszy z nich składał całkowitą odpowiedzialność

na Rząd za przeżywany przez kraj kryzys gospodarczy i dowodził, że sfery rządzące najmniej dbają o interesy rolnika, gdyż nie wprowadzają ceł ochronnych na importowane do Polski surowce i nie czynią nic, ażeby surowce te były produkowane w kraju. Poseł Berezowski przekonywał słuchaczy, że rządy pomajowe nie posiadały i nie posiadają wypracowanego i realnego planu gospodarki państwowej, wskutek czego błądzą od przypadku i do przypadku i pomijają przepisy prawa, co demoralizuje społeczeństwa. Następnie analizował uchwalony przez Sejm budżet, przyczem podkreślał, że budżet ten jest deficytowy, a przeto Rząd dla ratowania sytuacji będzie musiał szukać pomocy finansowej zagranicą, co jednak jest o tyle trudne, że zagranica żywi coraz mniejsze zaufanie do Polski, w której prawo nie jest szanowane. W wolnych wnioskach poruszano kwestję nadmiernego obciążenia ludności podatkami na rzecz samorządów i uchwalono rezolucję, domagającą się zmniejszenia podatków samorządowych i rozwiązania obecnego Sejmiku Powiatowego.- /300/

Powiat Łomżyński. W Łomży pośrednio przez Stowarzyszenie Robotników Chrześcijańskich Stronnictwo Narodowe przystąpiło do organizowania robotników chrześcijańskich celem pomniejszenia wpływów wśród nich organizacyj prorządowych. Wspomniane Stowarzyszenie w pierwszych dniach marca rozpoczęło akcję werbunkową i w tym celu wydało odezwę p.t."Robotniku Katolicki", w której wzywa robotników chrześcjan, ażeby wstępowali do Stowarzyszenia. Akcję zamawianego Stowarzyszenia podtrzymuje swym autorytetem duchowieństwo z ks.biskupem Łukomskim na czele.

Dnia 8 marca b.r. Stowarzyszenie Robotników Chrześcijańskich w Łomży po odbytych uprzednio rekolekcjach dla robotników, na których przemawiali ks.biskup sufragan Dębek i inni księża, zwołało ogólne zebranie swych członków, na którem przemawiali

poseł Witold Staniszkis i ks. biskup Łukomski. Poseł Staniszkis scharakteryzował sytuację gospodarczą w kraju, zaznaczając, że społeczeństwo polskie pod ciężarem wzrastającego kryzysu gospodarczego otacza się coraz bardziej na dno nędzy. Na pogłębianie się tego kryzysu wpływają wzrost bezrobocia, zastój w przemyśle i handlu i zubożenie rolnictwa, a wszystkie jest skutkiem nieudolności sfer rządzących. Ks. biskup Łukomski nakreślił zadania robotników w chwili obecnej i w najbliższej przyszłości, wypływające ze wskazań encykliki "Rerum novarum", a następnie podkreślał konieczność organizowania się tychże robotników w Stowarzyszeniu Robotników Chrześcijańskich, które winno wzorować się na pokrewnych mu organizacjach robotniczych, istniejących oddawna w Województwie Poznańskiem /100/.-

c/ Obóz Wielkiej Polski.

Wyso[illegible]-Maz. Ruch organizacyjny.

W Wysokiem-Mazowieckiem przy sekretarjacie powiatowym Stronnictwa Narodowego powstał wydział powiatowy Młodych Obozu Wielkiej Polski, którego kierownikiem jest Jan Roszkowski, będący równocześnie kierownikiem wspomnianego sekretarjatu.

Zebranie zamknięte.

Tamże dnia 26 marca b.r. odbyło się zebranie poufne członków Młodych O.W.P. pod przewodnictwem oboźnego wojewódzkiego, Bronisława Bronowicza, redaktora łomżyńskiego tygodnika "Życie i Praca" i przy udziale Stanisława Majewskiego, studenta U.W., członka komitetu naczelnego Młodych O.W.P.-

Bronowicz w dłuższym referacie podkreślał, że przeżywany przez kraj kryzys gospodarczy nie osiągnął jeszcze punktu kulminacyjnego i, że Rząd bezplanowemi poczynaniami nie zdoła tego kryzysu przełamać. Skuteczną walkę z kryzysem może przeprowadzić jedynie Stronnictwo Narodowe, które niewątpliwie już w najbliższym czasie pod

naporem konieczności państwowej musi zmobilizować kraj do ...
wienia się z obecnym systemem rządzenia Państwem, opartym ...
szablach i karabinach. Dlatego też aktualną staje się spra...
organizowania w miastach miasteczkach i wsiach placówek Mł...
O.W.P., Związków Młodzieży Chrześcijańskiej i Stowarzyszeń ...
ników Chrześcijańskich. Majkowski omawiał specjalnie ratyfi...
ną przez Sejm umowę handlową z Niemcami a następnie nakreśl...
program działalności organizacyjnej Młodych O.W.P. Program ...
przewiduje organizowanie kół i placówek Młodych O.W.P., prz...
kanie ich do tego rodzaju organizacyj jak straże ogniowe, l...
ne organizacje społeczne i t.p., wciąganie do pracy osób wp...
wowych i walkę z BBWzR. /24/.-

f/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji.

W dalszym ciągu prowadziło nieznaczną akcję organizowan...
Chrześcijańskich Związków Zawodowych i podobnie jak Stronnic...
Narodowe usiłowało doprowadzić do uzewnętrznienia się akcji ...
przeciwstawnej obchodowi Imienin Marszałka Piłsudskiego. W ...
wypadkach zabiegi Stronnictwa nie dały zamierzonych przezeń ...
ków.-

Powiat Augustowski. Zebranie zamknięte.

W Augustowie dnia 14 marca b.r. poseł Pukjan Romuald od...
poufną konferencję z miejscowymi działaczami Ch.D., na której...
zastanawiano się nad możliwościami zorganizowania tamże Chrz...
ścijańskich Związków Zawodowych Robotników Przemysłu Drzewne...
i służby domowej.

Białystok-Miasto. Zebranie zamknięte.

Dnia 8 marca b.r. na zebraniu członków Stowarzyszenia Ro...
botników Katolickich poseł Wacław Bitner wygłosił referat o ...
kwestji zmiany Konstytucji /30/.-

Zgromadzenie publiczne

Tegoż dnia odbył się wiec sprawozdawczy posła Bitnera, który oświetlał uchwalony przez Sejm i Senat budżet Państwa jako wybitnie deficytowy, zwalczał uchwalony przez BBWzR. do Sejmu projekt zmiany Konstytucji, dowodził, że obóz prorządowy konsoliduje przeciwko sobie ogół zdrowo-myślącego społeczeństwa i potępiał "kampanję imieninową" która jego zdaniem posiada charakter polityczny /120/.

g/ Polskie Stronnictwo Ludowe "Piast".

Przejawów działalności, ani też żywotności nie dostrzeżono.

h/ Polskie Stronnictwo Ludowe "Wyzwolenie".

Nie wzewnętrzniło działalności.

i/ Stronnictwo Chłopskie.

Przebywający stale w Korycinie, powiatu sokólskiego poseł Adolf Sawicki pozostaje dotychczas na uboczu od życia politycznego, wskutek czego wpływy Stronnictwa w tym powiecie stale maleją.

W powiecie Augustowskim odbywa się proces rozpadania się silnych w swoim czasie kół gminnych Stronnictwa, których członkowie nierzadko przechodzą do BBWzR., zwłaszcza w tych miejscowościach, gdzie poczynania władz administracyjnych i samorządów doprowadziły do uszczęcia bolączek ludności natury gospodarczej, wykorzystywanych dotąd przez działaczy Stronnictwa Chłopskiego.

j/ Polska Partja Socjalistyczna.

Zapowiadany dość szumnie obchód dnia kobiet /22 marca/ skończył się dla partji niepowodzeniem. Poszczególne organizacje partyjne pod koniec miesiąca zapowiedziały rozpoczęcie w

najbliższym czasie przygotowań do obchodu pierwszomajowego.

Białystok-Miasto. Zebrania zamknięte.

Dnia 20 marca b.r. pod przewodnictwem sekretarza OKR.PPS. Kapitułki Tomasza odbyło się posiedzenie Komitetu Miejskiego w sprawie przygotowań do kongresu partyjnego, który miał być zwołany do Warszawy na dzień 22 kwietnia b.r./7/.-

Na następnem zebraniu tegoż Komitetu dnia 26 marca b.r. w mniany Kapitułko oświadczył, że kongres został odroczony do 24 maja b r z uwagi na konieczność spopularyzowania go podczas akcji pierwszomajowej .-

Powiat Bielsk-Podl. Do Hajnówki powrócił z Warszawy Dominik Trochimowicz, prezes Miejscowego Komitetu PPS., oskarżony w procesie o zamach na życie Marszałka Piłsudskiego. Tenże Trochimowicz przystąpił niezwłocznie do intensywnej działalności, mającej na celu odbudowanie wpływów PPS. w Hajnówce i Białowieży.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

wyt

OJEWODA BIAŁOSTOCKI

r.BP.I-1329/31.T.

nia 10 kwietnia 1931r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.4.

za miesiąc marzec 1931 r.

38.

IV. Polskie Związki i stowarzyszenia społeczne.

a/ Związek Strzelecki:

owe oddziały.

Nowe oddziały Związku Strzeleckiego powstały we wsiach : Kłajpedka, gminy Wiżajny, Gębelówka, Kamionka i Nieszki gminy Wólka, Taciewo i Zielone-Kamedulskie, gminy Kuków, Przerośli, Rutce, gminy Tartak, Filipowie, Wiżajnach /od 8 do 32 członków każdy/, Jeleniewie, gminy Krdaryszki /26/, Becejłach, gminy Zaboryszki /16/, Skastelach, gminy Krasnopol /14/, Rosochatym-Rowu /13/ i Budzie-Ruskiej /18/, wszystkie w powiecie suwalskim, we wsi Grandzicze, gminy Hoża /25/ i Kotrze, gminy Skidel /22/, w powiecie grodzieńskim, w Trzciannem powiatu białostockiego, oddział żeński w Augustowie i w Kolnie.-

urs strzelecki.

W Suwałkach od dnia 4 m/c do dnia 7 marca trwał kurs dla 16 komendantów oddziałów Związku Strzeleckiego w powiecie suwalskim.-

ebrania.

W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 13 marca zebranie oddziału, na którem wybrano nowy zarząd.-

W Suwałkach dnia 24 marca - zebranie Tymczasowego Zarządu powiatowego. Stwierdzono, że w ostatnich dwuch miesiącach powstało na terenie powiatu 18 nowych oddziałów i omówiono akcję przeciwdziałania ze strony Związku Strzeleckiego na wystąpienia przeciwko niemu proboszcza parafji w Wiżajnach, księdza Balukiewicza. Naskutek uchwał zebrania Zarząd powiatowy wydał drukiem /10000 egzemplarzy/ ulotkę p.t.:"Młodzieży Polska", podpisaną przez przewodniczącego zarządu, starostę powiatowego. Ulotka ta, której egzemplarze załączone, dementuje antystrzelecką akcję du-

chowieństwa katolickiego.-

Zjazd.

W Bielsku-Podlaskim dnia 15 marca odbył się zjazd obwodowy delegatów zarządów i komendantów oddziałów przy udziale przedstawicieli władz i komendanta okręgu Związku Strzeleckiego Nr.9 kapitana Wierzbickiego. Zjazd po wysłuchaniu referatów wybrał zarząd obwodowy i uchwalił wysłanie depesz hołdowniczych do Pana Prezydenta Rzeczypospolitej i Marszałka Piłsudskiego. W zjeździe brało udział 100 delegatów, reprezentujących 40 oddziałów męskich i 4 żeńskie.-

Towarzystwo Przyjaciół Związku Strzeleckiego.

W Kolnie i Suwałkach powstały zarządy powiatowe Towarzystwa Przyjaciół Związku Strzeleckiego.-

b/ Stowarzyszenie Rezerwistów i b.Wojskowych.

Zebrania.

W Sokółce dnia 11 marca odbyły się uzupełniające wybory do Zarządu powiatowego. Tegoż dnia wspomniany zarząd rozpoczął cykl odczytów o roli Związku b.Wojskowych w Europie ogóle, a w Polsce wszczególności.

W Bielsku-Podlaskim dnia 23 marca - zebranie zarządu powiatowego w sprawach organizacyjnych.-

c/ Związek Podoficerów Rezerwy.

Zebranie.

W Grodnie dnia 8 marca - walne zebranie członków miejscowego oddziału w sprawach organizacyjnych. Na zebraniu tem został wybrany nowy zarząd.-

d/ Związek Hallerczyków.

Zebranie.

W Łysokieo- mazowieckiem dnia 16 marca zebranie członków placówki w sprawach organizacyjnych i wewnętrznych związku.

/12/.-

e/ Związek Peowiaków.

branie. W Augustowie dnia 13 marca zebranie zarządu powiatowego przy udziale posła Michała Łazarskiego M.in.postanowiono poczynić zabiegi o uzyskanie dla Federacji i Związku Peowiaków koncesji na wolny skład soli w Augustowie.-

f/ Związek Młodzieży Wiejskiej.

oddział. Powstał we wsi Rybołty, gminy Grodzisk w powiecie bielskim. Z pośród 17 członków oddziału większość należała poprzednio do Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej

g/ Związek Obrony Kresów Zachodnich.

brania. We wsi Czarnia, gminy Wach w powiecie ostrołęckim dnia 15 marca - zebranie zarządu Koła lokalnego. Postanowiono zorganizować szereg odczytów propagandowych dla Z.O.K.Z.we wszystkich szkołach na terenie gmin Wach i Myszyniec i zwrócić się do ludności z apelem do składania ofiar na kolonje letnie dla dzieci polskich z Niemiec.

W Wysokiem-Mazowieckiem dnia 27 marca - walne zebranie członków oddziału w sprawach organizacyjnych, wyboru zarządu i zjazdu wojewódzkiego -

h/ Liga Obrony Powietrznej Państwa.

owy Oddział. Powstał w Wąsewie, powiatu ostrowskiego /28 członków/.

jazd. W Suwałkach dnia 10 marca odbył się zjazd delegatów Kół powiatu suwalskiego, wybrano nowy zarząd powiatowy, do którego wszedł m.in.przemysłowiec Józef Edelson, wybitny przedstawiciel społeczeństwa żydowskiego. Nowy zarząd na posiedzeniu w dniu 30 marca opracował program szeroko zakrojonej pracy, powziął kilka uchwał co do organizacji tygodnia propagandowego LOPP, urządzenia lotniska na terenie Papierni i punktów obserwacyj-

nych w przygraniczu dla śledzenia przelotu obcych samolotów.

Kurs przeciwgazowy. W Sokółce odbył się kurs przeciwgazowy LOPP.-

Odczyty. Koła LOPP urządziły w marcu 12 odczytów w różnych miejscowościach województwa.-

i/ Związek Młodzieży Ludowej

Zjazd powiatowy. W Wołkowysku dnia 15 marca odbył się zjazd powiatowy delegatów Związku przy udziale wiceprezesa zarządu głównego, Bernasia z Warszawy. Omówiono plan działalności związku na terenie powiatu wołkowyskiego i wybrano nowy zarząd, do którego weszło trzech członków Stronnictwa Chłopskiego./60/.

j/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej

Nowe oddziały. Nowe oddziały stowarzyszenia powstały w Bakałarzewie i Sudżowiźnie, gminy Wołe /Żeńskie/, oraz Karolinie, gminy Krasnopol / męski/ w powiecie suwalskim i w Jasionówce, powiatu białostockiego. Patronami oddziałów są proboszczowie miejscowych parafij.-

Zebranie. Oddział Stowarzyszenia w Druskienikach na posiedzeniu dnia 1 marca postanowił urządzić szereg przedstawień w celu spopularyzowania stowarzyszenia.-

k/ Związek Inwalidów Wojennych.

Zjazdy powiatowe. Odbyły się zjazdy powiatowe w Wołkowysku, Ostrowi-Mazowieckiej Grodnie i Kolnie. Wybrano na nich nowe zarządy kół powiatowych.-

l/ Związek Drobnych Rolników.

owe oddziały. Nowe oddziały związku powstały we wsiach Jaśkowym-Grodzie /14/, Ciwonikach /23/, Jaźdwce /18/ i Podozieranach /16/, gminy Jaźdwka, w powiecie wołkowyskim, Nieleszki /13/;

22

40

łałuki /40/, gminy Gródek, oraz Nowej-Woli /12/, Oziabłach /16/, Kobylance /15/, Borszczewie /10/ i Pieńkach /15/, gminy Michałowo w powiecie białostockim.-

ż/ Wojewódzkie Towarzystwo Organizacyj i Kółek Rolniczych.

Odbyły się zjazdy powiatowe w 5 powiatach i zjazd wojewódzki. Szczegóły co do zjazdu wojewódzkiego zostały uwzględnione w sprawozdaniach Nr.BP.I-1172/31.T. z dnia 26.marca i Nr.BP.I-1261/31. z dnia 2 kwietnia b.r.

W marcu powstało 8 kółek rolniczych, odbyło się 5 kursów dla przodowników zespołów konkursów rolniczych i przysposobienia rolniczego i 6 zebrań zwołanych przez spółczielnie rolnicze.-

V. Ruch wyznaniowy.

a/ Polski Katolicki Kościół Narodowy.

Powiat Łomżyński. Parafja Polskiego Katolickiego Kościoła Narodowego w Łomży objęła w swoje posiadanie nowo-urządzony kościół w prywatnej nieruchomości b.posła dr.Czarneckiego przy ulicy Berka Joselewicza, w którym dnia 29 marca odprawione zostało poraz pierwszy nabożeństwo. Konsekracja Kościoła ma być dokonana przez biskupa Farona z Zamościa w pierwszym dniu Zielonych Świątek, t.j. dnia 24 maja b.r.-

Powiat Ostrowski. Osiadły we wsi Malinowo w powiecie ostrołęckim biskup Polskiego Katolickiego Kościoła Narodowego, ks.Zawadzki usiłuje pozyskać sobie zwolenników parafji ostrowskiej, a szczególnie we wsiach Lubiejewo-Nowe w gminie Komorowo.-

Dnia 13 marca b.r. ks.Zawadzki urządził zebranie we wsi Zakrzewek, gminy Komorowo,na które przybyli przeważnie mieszkańcy wspomnianej wsi Lubiejewo. Dotychczasowe poczynania ks.Zawadzkiego, natrafiające na podatny grunt, zaniepokoiły kler katolicki. Proboszczowie parafij katolickiej w Jelonkach i Czerwinie rozpoczęli energiczną kampanję przeciwko ks.Zawadzkiemu, który ze swej strony wydał drukiem następującej treści list otwarty:" List otwarty do Księży Proboszczów: w Jelonkach i Czerwinie. Bardzo często padają grony i różne ataki w stronę idei Kościoła Narodowego, Jako biskupów, Kapłanów i wyznawców przeto my wyznawcy Kościoła Chrystusowego Polskiego Narodowego Katolickiego prosimy Księży Proboszczów i wyznawców Kościoła Rzymskiego aby zechcieli wysłu-

ść publicznie do dysputy religijnej na temat ważności i nieważności nauki Kościoła Narodowego i Sakramentów Świętych.-

Podajemy następujące tezy dysputy i prosimy nam udowodnić. 1/ Czy Jezus Chrystus założył Kościół rzymski? 2/ Że nauka o czci relikwji, 3/ O odpustach, 4/ O materjalnym czyscu, 5/ O pośrednictwie świętych rzymskich, 6/ O ustanowieniu Kościoła rzymskiego, jako matki wszystkich Kościołów, 7/ I o niesomylności Papieża znajduje się w Piśmie Św.i, że była objawiona przez Jezusa Chrystusa,przez Apostołów znana i głoszona , wykażcie to nam na podstawie literatury czasu Chrystusowego i Apostolskiego, to my wyznawcy Kościoła Narodowego wrócięy z powrotem do Waszego Kościoła rzymskiego, jeżeli nam udowodnicie; a jeśli tego nie możecie udowodnić faktami z literatury z pierwszych wieków chrześcijaństwa, to powiedźcie szczerze i otwarcie ludowi polskiemu, że błądzicie, że nauka papieska i wasza jest inną aniżeli Chrystusowego i Apostolska pierwszych wieków. Oddani w Bogu i w Chrystusie Panu Wyznawcy Kościoła Narodowego w Malinowie".- Przytoczony list wytworzył nastroje, które w dużym stopniu mogą ułatwić dalszą działalność ks.biskupa Zawadzkiego.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIALOSTOCKI
Nr.BP.I-1329/31 T.
Dnia 10 kwietnia 1931 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.4.
za miesiąc marzec 1931 rok.

VI. Mniejszości narodowe.

Życie społeczne i polityczne mniejszości narodowych w okresie sprawozdawczym nie było żywsze niż w lutym, niemniej jednakże zarysowały się w nim charakterystyczne i zasługujące na baczniejszą uwagę momenty. W pierwszym rzędzie na uwagę tę zasługuje fakt zajęcia przez prasę żydowską dość wyraźnego stanowiska w odniesieniu do zagadnienia naprawy Konstytucji. Prasa ta w szeregu kilkakrotnie podkreślała, że reforma Konstytucji w ujęciu obozu prorządowego nie może dać większych koszyści żydom, obóz ten bowiem nie jest jeszcze przesiąknięty dostatecznie tolerancją i altruizmem, a przeto będzie wprawdzie przy poszukiwaniu poparcia ze strony żydów na gruncie parlamentarnym dla przeprowadzenia tej reformy czynił pewne obietnice społeczeństwu żydowskiemu, w rezultacie jednak nie będzie chciał i mógł urzeczywistnić istotnych żądań żydostwa polskiego. Możliwości i urzeczywistnienia tych żądań osłabia izolowanie się posłów żydowskich z klubu BBWR. od innych przedstawicieli parlamentarnych żydów i od ogółu społeczeństwa żydowskiego, co w konsekwencji osłabia ich pozycje wobec Rządu. Z tej też racji prasa żydowska wskazywała na konieczność zajęcia przez wszystkich posłów żydowskich bez różnicy przynależności klubowej zgodnego stanowiska tak, ażeby Rząd widział się zmuszonym brania ich poważnie w rachubę przy wszelkich rozmowach z mniejszościami narodowemi w płaszczyźnie zagadnień konstytucyjnych. Przytoczone wynurzenia prasy żydowskiej spotkały się z aprobatą wielu organizacyj żydowskich, które również wypowiedziały się za potrzebą przekreślenia wszelkich rozdwojeń i nieporozumień na ulicy

[illegible] żydowskiego [illegible]

żydowskiej. Pomimo wszystko w życiu ludności żydowskiej nadal dominowały zainteresowanie się sprawami gospodarczemi i w większości wypadków negatywny stosunek drobnego kupiectwa i rzemiosła żydowskiego do poczynań Rządu w dziedzinie obniżki cen i walki z kryzysem.-

Jeżeli chodzi o ludność białoruską, to w masie swej pozostawała ona na uboczu od życia politycznego i raczej interesowała się najbliżej ją obchodzącemi sprawami kulturalno-oświatowemi. Rozgrywająca się i zyskująca stale na intensywności walka o Towarzystwo Szkoły Białoruskiej pomiędzy radykalnym i umiarkowanym odłamami społeczeństwa białoruskiego w marcu zaznaczyła się wyraźnie na orjentacjach ludności białoruskiej w Województwie Białostockiem. W powiatach grodzieńskim i wołkowyskim elementy umiarkowane poczęły odsuwać się od Towarzystwa Szkoły Białoruskiej w tych miejscowościach, w których kierownictwo kół spoczywa w ręku elementów radykalnych i orjentować się w sposób już całkiem określony na "Centrosojuz". Tego rodzaju zmiana w nastrojach ludności białoruskiej osłabia pozycje elementów radykalnych i wywrotowych w Towarzystwie Szkoły Białoruskiej, jedynej dotąd w Województwie Białostockiem masowej organizacji białoruskiej i stwarza możliwość przeprowadzenia sanacji stosunków w Towarzystwie po myśli zamierzeń władz administracji ogólnej.-

Sprawy pozostałych mniejszości narodowych specjalnych uwag nie nastręczają.-

a/ Żydzi.

Życie polityczne.

Sjoniści.

Oddział Suwalski. W Suwałkach dnia 7 marca b.r. odbyła się akademja żałobna ku czci Trumpeldora /500/.-

Powiat Bielski.

W Mrozku dnia 7 marca b.r. Liga Pomocy Pracującej Palestynie urządziła akademję żałobną ku czci Trumpeldora.-

W Ciechanowcu dnia 10 marca b.r. Abram Lipman z Warszawy wygłosił odczyt n.t."Kolonizacja, a żydowska kwestja robotnicza w Palestynie".-

W Siemiatyczach dnia 21 marca b.r. Hadka Widrowiczowa wygłosiła odczyt o kwestji palestyńskiej.-

Powiat Sokólski.

W Sokółce dnia 20 marca b.r. delegat Ligi Pomocy Pracującej Palestynie, Josef Punt z Warszawy wygłosił odczyt o kierunkach sjonizmu i akcji palestyńskiej.-

Poalei-Sjon.

Powiat Sokólski.

W Sokółce dnia 20 marca b.r. odbyło się zebranie członków organizacji w sprawach organizacyjnych i akcji palestyńskiej.

Białystok-Miasto.

W Białymstoku dnia 28 marca b.r. miejscowa organizacja Poalej-Sjon urządziła rozprawę publiczną, mającą na celu przekonanie społeczeństwa żydowskiego o szkodliwej działalności sjonistów-rewizjonistów, którzy swemi metodami działania szkodzą interesom gospodarki żydowskiej i rozwoju Palestyny.-

Powiat Kolneński.

W Kolnie dnia 14 marca b.r. na walnem zebraniu członków organizacji podkreślano konieczność żądania zniesienia utrudnień emigracyjnych dla żydów emigrujących do Palestyny i rozważano sprawę przysposobienia rolniczego przyszłych emigrantów żydowskich do Palestyny.-

B u n d .

Białystok-Miasto.

W Białymstoku dnia 21 mar-ca b.r. odbyła się akademja w związku z obchodem przez Bund 60-tej rocznicy Komuny Paryskiej.-

Powiat Łomżyński

W Łomży dnia 7 marca b.r. Motel Rudawski z Nowego-Dworu wygłosił odczyt o rozwoju żydowskiego ruchu robotniczego w

Niemczech.-

Życie kulturalno-oświatowe.

Białystok-Miasto. W Białymstoku dnia 7 marca b.r. działacze Zjednoczenia Szkół Żydowskich Waks i Goldman wygłosili odczyty o rozwoju prasy żydowskiej. Podkreślali oni specjalnie zasługi i znaczenie prasy bundowskiej, stojącej na straży interesów żydowskiej ludności robotniczej.-

Zjednoczenie Szkół Żydowskich urządziło dnia 21 marca b.r rozprawę literacką nad prasą żydowską. Przemawiał m.in. Szefner z Warszawy, który wypowiadał się przeciwko popieraniu przez społeczeństwo żydowskie prasy sensacyjnej i wskazywał na konieczność dostarczania temuż społeczeństwu prasy zdrowej, któraby swój stosunek do ogółu ludności opierała na wartościach moralnyd /300 osób/.-

Życie gospodarcze.

W ciągu miesiąca odbyło się 18 zebrań dorocznych żydowskich organizacyj gospodarczych. Na zebraniach tych wypowiadano się przeciwko zwalczaniu kryzysu przez czynniki rządowe kosztem drobnego kupiectwa i rzemiosła żydowskiego, oraz za koniecznością występowania do władz z memorjałami w sprawach ulg podatkowych dla tegoż rzemiosła i kupiectwa i za reformą dotychczasowej polityki podatkowej Rządu.-

Organizacje sportowe.

Białystok-Miasto. W Białymstoku dnia 14 marca b.r. odbyło się doroczne zebranie żydowskiego klubu sportowego w sprawach organizacyjnych i wyboru nowego zarządu. Klub liczy 115 członków.

Powiat Łomżyński. W Łomży dnia 14 marca b.r. przewodnicząca Zrzeszenia Żydowskich Kobiecych Stowarzyszeń Sportowych Mira Jakubowiczówna wygłosiła odczyt o rozwoju sportu kobiecego.-

P R A S A .

"Unser Grodner Expres". Poruszał zasadniczo dwie sprawy: antysemityzmu społeczeństwa polskiego i subsydjów dla szkolnictwa żydowskiego. W pierwszym wypadku wykorzystywał każdy wypadek z kroniki kryminalnej dla podkreślania rzekomych krzywd doznawanych przez żydów ze strony ludności polskiej w drugim zaś domagał się traktowania szkolnictwa żydowskiego przez Państwo i samorządy na-równi ze szkolnictwem polskiem.-

" Unzer Łebn" Podobnie jak "Unzer Grodner Expres" dopatrywało wzrostu nastrojów antysemickich w społeczeństwie polskiem i na potwierdzenie tego dopatrywania dowodziło, że żydom w Polsce nie pozwala się nawet przyłożyć ręki do osuszenia błot pińskich i tworzenia na Polesiu ośrodków żydowskich w obawie, ażeby nie powstała tam w przyszłości kolonja żydowska. Według określeń pisma sytuacja żydów w Polsce pogarsza się stale i obecnie jest tak dalece rozpaczliwa, że położeniem ich winna bezwzględnie zająć się Liga Narodów. Pismo jednak nie wierzy w skuteczność jakiejkolwiek interwencji Ligi Narodów i dlatego proponuje zwołanie jak najrychlej wszechświatowego kongresu żydów, który zająć się winien sprawami ludności żydowskiej w Polsce.

Pozatem pismo nawoływało społeczeństwo i samorząd Białegostoku do energicznego zaprotestowania przeciwko projektowi skasowania Województwa Białostockiego.-

"Dos Naje Łebn". Zwalczało projekt skasowania Województwa Białostockiego jako nierealny i poruszało wiele spraw natury politycznej i gospodarczej. Specjalnie omawiało ustawę przemysłową i o cechach, przyczem stwierdzało, że ustawa

ta została wprowadzona w życie tylko poto, ażeby jednym ciosem śmiertelnym zniszczyć rzemiosło żydowskie. Komisje egzaminacyjne dla rzemieślników zostały potworzone w ten sposób, że żydzi nie mają w nich głosu, zaś egzaminy odbywają się wyłącznie z myślą utrącania żydów, którzy wobec tego wogóle nie mają po-co zgłaszać się do tych egzaminów.

Traktując o zagadnieniach konstytucyjnych i wniesionym do laski Marszałkowskiej przez BBWzR. projekcie zmiany Konstytucji, pismo wyrażało przekonanie, że chociaż Rząd i BBWzR. są przeciwnikami antysemityzmu, to jednakże praktyka życiowa wykazuje, że wszystko skończy się tylko na obietnicach. Niema przeto nadziei, aby po wprowadzeniu zmian w Konstytucji sytuacja żydów w czemkolwiek się poprawiła. Równouprawnienie pozostanie i nadal tłoczym frazesem w ustach polityków polskich. Miljony żydów tęsknią za tem równouprawnieniem, ale gdy chce się je urzeczewistnić, wówczas wyrastają tysiączne przeszkody. Obóz prorządowy nie jest jeszcze dostatecznie przesiąknięty tolerancją i dlatego właśnie reforma Konstytucji nie może przynieść żydom zmiany dotychczasowego na lepsze.

-----oooo0000oooo-----

W początkach marca najstarsze w Województwie Białostockiem pismo żydowskie, białostockie "Dos Naje Łebn" znalazło się w trudnych warunkach finansowych wskutek deficytu, przekraczającego 30.000 złotych. W celu utrzymania pisma przy życiu redaktor Pejsach Kapłan zdecydował się na redukcję pensji personelu redakcyjnego i technicznego, co w konsekwencji doprowadziło do tego,że z pismem zerwały dwie grupy pracowników, z których pierwsza z redaktorem Mendlem Goldmanem założyła pismo codzienne "Unzer Łebn", druga zaś z redaktorem Sztajnszapirem dziennik "Białystokier Kurjer". Pierwsze z tych pism niejako utrwaliło swoje bytowanie, drugie zaś po kilku dniach przestało

wychodzić. Ponieważ redak[illegible] nie był w stanie wytrzymać konkurencji asocjacyjnego "Unser Lebn", przeto zawarł umowę z jego wydawcami i zlikwidował "Dos Naje Lebn". Wychodzące obecnie jest jedyne żydowskie pismo codzienne w Białymstoku "Unser Lebn" jest właściwie emanacją zlikwidowanego "Dos Naje Lebn" o bardziej nacjonalistycznem zabarwieniu, które nadaje jej wydawca Mendel Goldman, typowy litwacki sjonista.

---oooOOOooo---

Nakładem Zamieszkały w Dąbrowie, powiatu sokólskiego M. Sztabiński wydał własnym nakładem broszurę p.t. "Co robić. Bolesny krzyk polskiego żydowstwa", której sam jest autorem. /nakład 100 egzemplarzy/ . W broszurze tej Sztabiński rozpatruje sytuację żydów ogólnie w świecie i w Polsce, analizuje działalność poszczególnych ugrupowań żydowskich i wyjaśnia omawia szczegółowo dążenia i metody działania sjonizmu, uzewnętrzniając swój negatywny do niego stosunek. Wypowiada on przekonanie, że sjoniści nie są zdolni do rozwiązania kwestji żydowskiej. Osobny dział poświęca Sztabiński stosunkowi żydów do Polski. Zaznacza on, że aczkolwiek Rząd Polski zabiera żydom ostatnie mienia na podatki to jednakże broni ludność żydowską przez bolszewizmem. Położenie żydów w Polsce, pisze Sztabiński pozostawia wiele do życzenia , ale jest daleko lepsze, niż w Rosji Sowieckiej. Żydzi polscy zawdzięczają wiele armji polskiej i obowiązani są spłacić Polsce długi, zaciągnięte wobec społeczeństwa polskiego i Rzeczypospolitej przez ich przodków w okresach inkwizycji, przed którą ludność żydowska znalazła opiekę nie gdzieindziej tylko w Polsce. O tem każdy żyd winien pamiętać. Żydzi muszą pamiętać również o tem, że Polsce grozi niebezpieczeństwo ze strony Niemiec i Rosji i, że przeciwstawianie się temu niebezpieczeństwu winno być także ich udziałem. Obowiązani są oni fizycznie i moralnie bronić Polski przed [illegible] ze społeczeństwem polskiem

Muszą wychowywać swą młodzież tak by mogła ona w razie potrzeby stanąć obok młodzieży polskiej w szeregach armji polskiej. Taki stosunek żydów do Polski da żydom prawo domagania się, ażeby sfery rządzące uznały ich słuszne postulaty. Stosunek ten jest obcy sjonizmowi i dlatego społeczeństwo żydowskie nie w sjonizmie, lecz w jedności i lojalnem ustosunkowaniu się do Państwa musi szukać wyjścia z dzisiejszej sytuacji.-

b/ Białorusini.

Życie polityczne.

W gminie Skidelskiej, powiatu Grodzieńskiego i w gminie Swisłocz, powiatu wołkowyskiego "Centrosojus" pozyskał kilku wybitniejszych działaczy Towarzystwa Szkoły Białoruskiej, którzy rozpoczęli akcję przeciwko radykalnemu kierunkowi białoruskiemu. W wyniku tej akcji zlikwidowały się samorzutnie koła Towarzystwa Szkoły Białoruskiej w Skidlu, Swisłoczy i Lichosielcach, na ich zaś miejsce mają powstać lokalne organizacje "Centrosojuzu". Jednym z wybitniejszych rzeczników "Centrosojuzu" w powiecie wołkowyskim jest Piotr Gobiec, b.działacz Hromadowski.-

Życie kulturalno-oświatowe.

W Białymstoku dnia 15 b.m. przy udziale delegata Tymczasowej Komisji Pełnomocnej TSB. odbyło się ogólne zebranie członków miejskiego oddziału TSB. Na zebraniu tem delegat Pilecki zakomunikował decyzję Tymczasowej Komisji Pełnomocnej co do wykluczenia z TSB. Szymona Kuźmina, nie podając bliższych motywów tej decyzji. Przeciwko zastosowaniu się do żądania Tymczasowej Komisji Pełnomocnej wypowiedzieli się Józef Grygorczuk i Mikołaj Grycuk, komunizujący działacze TSB. Na ich wywody replikował umiarkowany Witaljusz Zajkowski. Ostatecznie w głosowaniu przeszedł wniosek Grycuka o niepodporządkowaniu się żądaniom Tymczasowej Komisji Pełnomocnej

w kwestji wykluczenia Szymona Kuźmina z prezesa Zarządu Okręgowego TSB. w Białymstoku do czasu wyjaśnienia przez komisję powodów, dla których domaga się ono wykluczenia Kuźmina. Po przyjęciu tego wniosku Kuźmin oświadczył , że w celu niedopuszczenia do zerwania przez koło stosunków z głównemi władzami Towarzystwa sam dobrowolnie ustępuje z TSB. Następnie wybrano nowy zarząd, do którego wcześni działacze umiarkowani i uchwalono rezolucję, protestującą przeciwko powoływaniu się przez "Centrosojuz" na TSB. w jego protokole przeciwko prześladowaniom inteligencji białoruskiej w Białorusi Sowieckiej. Sprawozdanie zebrania podane zostały Ministerstwu w oddzielnem sprawozdaniu.-

Na zebraniu członków tegoż oddziału dnia 29 marca b.r. wybrano zarząd sekcji teatralnej, załatwiono sprawę dzierżawy lokalu i uchwalono rezolucję, domagającą się rychłego zwołania zjazdu walnego TSB., oraz protestującą przeciwko aresztowaniu członków Zarządu Głównego TSB. jako jedynej, masowej organizacji kulturalno-oświatowej w Zachodniej Białorusi.-

Dnia 29 marca b.r. odbyły się zebrania członków kół TSB. w Fieszczanikach i Gródku, powiatu białostockiego. Powzięto na nich uchwały, dotyczące ożywienia pracy kulturalno-oświatowej wśród ludności białoruskiej w gminie Gródek.-

Życie gospodarcze.

We wsi Pławy, gminy Zytomla w powiecie grodzieńskim powstała spółdzielnia białoruska "Samopomoc", do której zarządu zostali wybrani Paweł Kurpik-prezes, Marek Kiziewicz-wiceprezes,i Konstanty Pannasiuk-sekretarz,umiarkowani działacze białoruscy.

P R A S A.

Grodzieńska "Białoruska Dumka" bardzo szczegółowo ilustrowała stosunki, panujące w Białorusi Sowieckiej. Stwierdzała ona, że bolszewicy od roku 1922 poczęli głośno reklamować swój zamiar odbudowania niezależnej republiki białoruskiej i w ten sposób wygrywali nastroje ludności białoruskiej w Polsce, gdzie wkrótce nieszczędzały obietnicami

Wskutek tej reklamy i płatnej agitacji wyrosła na potężną organizację BWRHromada jako organizacja wybitnie-antypaństwowa. Rząd polski nie mógł tolerować jej zbrodniczej działalności, a przeto zmuszony był do zlikwidowania BWRHromady i osadzenia jej przywódców w więzieniu. Wykorzystując powstałe po likwidacji BWRHromady nastroje wśród inteligencji białoruskiej w Polsce, rząd sowiecki różnemi obietnicami skłonił działaczy białoruskich, zamieszkujących w granicach Polski, do wyjazdu do Rosji Sowieckiej. Działacze ci rozwinęli intensywną działalność na terenie Białorusi Sowieckiej i tem-samem spowodowali, że rząd sowiecki odsłonił właściwe oblicze i istotny stosunek do sprawy białoruskiej. Inteligencja białoruska ujrzała oblicze sowieckie ale niestety zapóźno. Przygnębieni działacze białoruscy w Polsce, orjentujący się dotychczas na Rosję Sowiecką, postanowili zerwać z ruchem komunistycznym i rozpocząć pracę wyłącznie narodową. Rząd polski ocenił należycie ich intencje i zwolnił z więzienia b.posłów BWRHromady, którzy wkrótce ze szkodą dla ludności białoruskiej zdali dane rządowi przyrzeczenia i zbiegli do Rosji Sowieckiej. Rządzili się oni nie pobudkami ideowemi, ale interesem osobistym i to stało się przyczyną katastrofy dla niektórych z nich, a m.in. dla Taraszkiewicza, który powtórnie znalazł się w więzieniu polskiem. W dalszym ciągu rozważań pismo uzewnętrznia swój jak najdalej idący negatywny stosunek do Taraszkiewicza, zarzucając mu, że dla karjery osobistej porzucił rzeczywistą pracę ideową, której oczekiwała od niego ludność białoruska. Taraszkiewicz zdaniem pisma splamił narodowy ruch białoruski w Polsce, ruch ten jednak wyjdzie na czyste wody bez pomocy Wschodu. Trzeba tylko znaleść ludzi z czystem sumieniem, którzy będą umieli dać ruchowi białoruskiemu odpowiednie nastawienie.

W związku Imieninami Marszałka Piłsudskiego, pismo stwierdzało, że ludność białoruska doceni należycie zasługi Marszałka Piłsudskiego i oddaje mu należyty hołd, gdyż wyrwał on białorusinów w roku 1926 z uścisku nacjonalizmu i pojednał ją z Rzeczpospolitą.

Pozatem pismo zamieściło protest białoruskich organizacyj kulturalnych przeciwko fizycznemu i moralnemu terorowi bolszewików, stosowanemu względem działaczy białoruskich w związku z 13-tą rocznicą ogłoszenia w Mińsku niezależnej republiki białoruskiej stwierdzając, że Rosja bolszewicka, odziedziczywszy po Rosji Carskiej instynkty zaborcze wprzęgła Białoruś w swe jarzmo i że wówczas, gdy cała Europa przechodzi do porządku dziennego nad gwałtami bolszewików popełnionymi na białorusinach i uchyla się od interwencji Marszałek Piłsudski zapewniał białorusinom możliwość swobodnego rozwoju narodowego w granicach Rzeczypospolitej. Wreszcie "Białoruska Dumka" drukowała w odcinkach broszurę Fabjana Akinczyca p.t. "Dlaczego tak się stało".-

c/ Litwini.

Powiat Suwalski. W dniu 4 marca b.r. /Św.Kazimierza, patrona Litwy/ w Puńsku odbyło się w kościele parafjalnym nabożeństwo, na które przybyli członkowie oddziałów Towarzystwa Św.Kazimierza w gminach Sejwy, Andrzejewo i Krasnowo w liczbie około 500 osób.-

W tymże dniu poszczególne oddziały Towarzystwa Św Kazimierza urządziły odczyty i wieczorki sceniczne.-

Powiat Grodzieński. Oddział Towarzystwa Św.Kazimierza we wsi Grota gminy Mariańskie zwołał dnia 1 marca b.r. zebranie, które zostało przez policję rozwiązane z tego powodu, że na zebraniu były obecne dzieci poniżej lat 10.-

d/ Ukraińcy.

W Białymstoku dnia 15 marca odbyło się zebranie członków oddziału Ukraińskiego Komitetu Centralnego pod przewodnictwem inżyniera Daniela Wasemaky, który wygłosił odczyt o twórczości Tarasa Szewczenki.-

e/ Rosjanie.

W Białymstoku dnia 22 marca b.r. odbyło się ogólne zebranie członków Rosyjskiego Towarzystwa Dobroczynności w sprawach organizacyjnych i wy-

boru nowego zarządu.-

f/ N i e m o y .

Dnia 27 marca w kościele ewangielickim w Łomży odbyło się uroczyste nabożeństwo z racji 50 cioletniego jubileuszu kapłaństw b.pastora tejże parafji, obecnie emeryta, Kacpra Mikulskiego, który w tymże dniu został udekorowany przez Starostę Powiatowego złotym "Krzyżem Zasługi" za wydatnią działalność obywatelską i społeczną.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

481

WOJEWÓDA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.I-1783/31.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.5 za miesiąc kwiecień 1931 r.

Białystok, dnia 9 maja 1931 roku.

T A J N E - P I L N E !

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Pan Dyrektor Departamentu II.

w W a r s z a w i e .

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.5 za miesiąc kwiecień 1931 rok.

za WOJEWODĘ

/M. Syska/
Naczelnik Wydziału Bezp. Publ.

O d p i s y otrzymują:

1/ Pan Wojewoda w Wilnie,
2/ " " w Nowogródku,
3/ " " w Brześciu nad Bugiem,
4/ " " w Warszawie,
5/ " " w Tarnopolu,
6/ " " w Stanisławowie,
7/ " " w Lublinie,
8/ " " w Łodzi,
9/ Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
10/ " " " " w Wilnie,
11/ " " " Okręgowego w Białymstoku,
12/ " " " " w Grodnie,
13/ " " " " w Łomży,
14/ " " " " w Suwałkach,
15/ Samodzielny Ref. Informac. DOK. III. w Grodnie,
16/ " " " DOK. IX. w Brześciu Nad Bugiem,
17/ " " " DOK. I. w Warszawie,
18/ K.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie,
19/ Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi Województwa Białostockiego,
20/ Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
21/ Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w/m.

H.P.

...ROWSKI Białystok
...P.P.I (783/31?.
...Wysłak dnia 10.V.1931 r

I. SYTUACJA OGÓLNA

Układ stosunków społeczno politycznych na terenie Województwa Białostockiego w okresie sprawozdawczym nie uległ zmianom zasadniczym, niemniej jednakże zarysowały się w nim już bardziej wyraźnie przesunięcia omówione pobieżnie w poprzednim sprawozdaniu miesięcznem. Przesunięcia te zostały spowodowane przedewszystkiem akcją organizacyjną Stronnictwa Ludowego kierowaną przez posła Adolfa Sawickiego który po dłuższej bezczynności rozpoczął czynną działalność polityczną. Pierwszym jej przejawem jest odbyta przezeń w Grodnie dnia 30 ub. m. konferencja z działaczami byłych stronnictw ludowych w powiatach grodzieńskim, suwalskim i augustowskim, na której został wybrany komitet organizacyjny Stronnictwa Ludowego na okręg wyborczy grodzieński. Dalszym etapem traktowanej akcji która poza wspomnianymi powiatami zaznaczyła się nieznacznie w powiatach ostrowskim i kolneńskim ma być zwołanie na dzień 14 maja b.r. do Białegostoku zjazdu wojewódzkiego działaczy byłych stronnictw ludowych w celu dokonania wyborów do zarządu wojewódzkiego Stronnictwa Ludowego i opracowania programu pracy na najbliższą przyszłość. Po odbyciu się tego zjazdu Urząd Wojewódzki będzie mógł się zorjentować bliżej co do możliwość rozwoju organizacyjnego Stronnictwa Ludowego w poszczególnych powiatach Województwa. Dotychczasowa bowiem akcja posła Adolfa Sawickiego nie wykroczyła poza ramy konferencyj z kilkunastu działaczami, z których zaledwie kilku może być uważanych za jednostki wpływowe w swych środowiskach. Akcja ta, sądząc z dotychczasowych spostrzeżeń nawet przy największem jej wysileniu nie obejmie organizacyjnie wpływów byłych stronnictw ludowych, gdyż z jednej strony ludność wiejska traktuje przeważnie Stronnictwo Ludowe jako zgoła nową organizację polityczną wobec czego przesunięcie jej orjentacyj od byłych stronnictw w kierunku Stronnictwa Ludowego będzie dość trudne, z drugiej zaś wzrastająca aktywność BBWR na terenie wiejskim utrudni to przesunięcie w dużym stopniu.

Podkreślona aktywność BBWzR na tym terenie wynika z jego działalności w kierunku stworzenia trwałej oparcia dla akcji politycznej na gruncie pracy społecznej, na którym możliwa jest współpraca organizacyj społecznych o różnym charakterze politycznym oczywiście z wykluczeniem tych, które są sztandarowo na opozycji, czego dowodzą wyniki tego nastawienia w powiatach ostrowskim, grodzieńskim, szczuczyńskim i sokólskim. Ogólnie biorąc, działalność BBWzR w ubiegłym miesiącu była żywą i jako taka zazębiała się pozytywnie z wszystkiemi ważniejszemi dziedzinami życia ludności Województwa. W ocenie jej należy podkreślić także duże zainteresowanie się BBWzR ruchem zawodowym w większych ośrodkach przemysłowych za wyjątkiem bielskiego okręgu przemysłu drzewnego, gdzie wpływy P.P.SCKW są dominujące. W innych ośrodkach, a szczególnie w powiatach białostockim, wołkowyskim, grodzieńskim, suwalskim, augustowskim i ostrowskim wpływy jej, jak o tem świadczy przebieg dnia pierwszego maja, zostały wydatnie zredukowane przez BBWzR i orjentujące się nań organizacje robotnicze.

Z pośród stronnictw opozycyjnych najbardziej intensywnie działało Stronnictwo Narodowe, którego posłowie odbyli kilka wieców sprawozdawczych w powiatach łomżyńskim, ostrołęckim, szczuczyńskim i kolneńskim. Nastawienie jego działalności szło głównie w kierunku t.zw. akcji katolickiej, obliczonej na organizowanie ośrodków parafjalnych Stronnictwa, oraz walki z organizacjami prorządowemi, a szczególnie ze Związkiem Strzeleckim. Ciężar działalności Stronnictwa Narodowego w tym kierunku przerzucony został niemal całkowicie na kler katolicki, który prawie bez odsłonek rozpoczął walkę ze Związkiem Strzeleckim, powołując się w niej nierzadko na ks. biskupa Łukomskiego, który, jak wynika z oświadczenia ks. dziekana Gumowskiego w Suwałkach, zalecił duchowieństwu swej djecezji ostrzeganie ludności przed należeniem do Związku Strzeleckiego i propagowanie Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej. Zaznaczyć należy, że w walce ze Związkiem Strzeleckim i organizacjami prorządowemi ks. biskup Łukomski nie ogranicza się do dawania zaleceń swemu duchowieństwu, lecz stosuje także represje względem tych księży, którzy uchylają się od wykonywania jego zaleceń. Ostatnio np. zawieszony został przez niego w czynnościach kapłańskich z równoczesnem poleceniem opuszczenia djecezji łomżyńskiej ks. Leon Spychacz, wikarjusz w Tykocinie.

organizacje prorządowe.

W mniejszym stopniu występowała przeciwko Związkowi Strzeleckiemu i organizacjom prorządowym Chrześcijańska Demokracja, której działalność wyczerpują wiece posłów Bitnera i Pułjana, oraz nieznaczne poczynania na gruncie ruchu zawodowego, zresztą bez efektów organizacyjnych.

Działalność PPSCKW wiązała się całkowicie z przygotowaniami do obchodu dnia pierwszego maja którego przebieg i syntetyczna ocena podane zostały Ministerstwu w sprawozdaniu z dnia 7 b.m. Nr.P.III-1779/31 T. Uzupełniając to sprawozdanie, Urząd Wojewódzki zaznacza, że przebieg demonstracyj pierwszomajowych w odniesieniu do PPSCKW odsłonił kurczenie się jej wpływów wśród kolejarzy, dostrzegalne izolowanie się od niej oddziałów Z.Z.K. w Białymstoku, Grodnie, Wołkowysku i częściowo w Grajewie, oraz kompletną dezorganizację Związku Zawodowego Robotników Rolnych R.P.

Prasa lokalna interesowała się żywo zachodzącemi w kraju wydarzeniami politycznemi, przyczem wydarzenia te zreguły oświetlone były tendencyjnie przez prasę opozycyjną, która nie pomijała żadnej sposobności do wytaczania przeciwko Rządowi najrozmaitszych zarzutów. Szczegóły przeciwrządowej kampanji prasy opozycyjnej została uwzględniony w punkcie drugim sprawozdania.

W działalności związków i stowarzyszeń społecznych dominowały akcja organizacyjna Związku Strzeleckiego, zwłaszcza w powiatach o największem nasileniu walki z nim kleru katolickiego z wyjątkiem powiatu łomżyńskiego /powiaty białostocki, suwalski/, akcja protestacyjna Federacji P.Z.O.O. przeciwko antypolskim wystąpieniom elementów szowinistycznych w Gdańsku i przygotowania w-spomnianych organizacyj do obchodu dnia 3-go maja.

Ze spraw, dotyczących życia mniejszości narodowych, zasługują na podkreślenie przygotowania do wyborów do zarządów żydowskich gmin wyznaniowych w zachodnich powiatach Województwa, w płaszczyźnie których uzewnętrznia się silna opozycja sjonistów-rewizjonistów i ortodoksów przeciwko grupie Grünbauma, akcja prasy żargonowej przeciwko Rządowi z racji rzekomo nadmiernego obciążania podatkami drobnego kupiectwa i rzemiosła żydowskiego, wewnętrzne tarcia i fermenty w Towarzystwie Szkoły Białoruskiej, wykorzystywane przez elementy umiarkowane i poczynania T-wa Św.Kazimierza w odniesieniu polskiego szkolnictwa powszechnego.

Ruch wywrotowy wyczerpywała komunistyczna kampanja pierwszomajowa. Przygotowania do najgłówniejszego jej etapu, demonstracyj w dniu pierwszego maja odbywały się w warunkach podnieconych nastrojów mas robotniczych. Warunki te oceniane były przez instancje kierownicze partji komunistycznej jako bezpośrednio prowadzące do sytuacji przedrewolucyjnej i w związku z tem wysuwały hasła powszechnego strajku politycznego, walki rewolucyjnej o ulicę i żołnierza, czas walki przeciw wojnie skonkretyzowane w kierunku bojowych wystąpień elementów wywrotowych i mas bezpartyjnych na ulicach miast i we wsiach. Oceniając przygotowania organizacyj wywrotowych i ich legalnych przybudówek do kampanji dnia pierwszego maja, należy zaznaczyć, że miały one istotnie charakter akcji masowej, znacznie silniejszej niż w latach ubiegłych. Akcja ta była skutecznie likwidowana przez organa bezpieczeństwa publicznego, o czem świadczy przebieg dnia pierwszego maja, zobrazowany w sprawozdaniu Nr.B.P.III-1779/31 T.

W ruchu zawodowym zaznaczył się dalszy rozwój organizacyj robotniczych, należących do Centralnego Zrzeszenia Związków Zawodowych i Konfederacji Gospodarczych Związków Zawodowych i zwężenie się działalności związków, reprezentowanych w Centralnej Komisji Związków Zawodowych. Nie odnosi się to do bielskiego okręgu przemysłu drzewnego, w którym niepodzielnie działa ciekawistyczny Związek Zawodowy Robotników Przemysłu Drzewnego, kierowany bezpośrednio przez posła Duboís.

Większej wagi wydarzeniami z racji dużego zainteresowania się niemi społeczeństwa i opinji publicznej były -cofnięcie 15% dodatku do pensyj urzędników i pracowników państwowych, oraz wprowadzenie w życie ustawy o państwowym funduszu drogowym. Pierwsze z nich wywołało podniecenie nastrojów wśród urzędników, nie w takiej jednakże formie, by można byłoby przypuszczać, że nastąpi jakakolwiek z ich strony akcja protestacyjna, tembardziej, że z jednej strony lokalne organizacje urzędników i pracowników państwowych samodzielnie tego rodzaju akcji nie podejmą, a z drugiej - ogół niezainteresowanego bezpośrednio społeczeństwa podziela słuszność decyzji Rządu co do cofnięcia wspomnianego dodatku. Częściowo wyrazem opinji tego ogółu są wypowiadane na zgromadzeniach i w prasie zdania, że zgubna niesłusznem byłoby, gdyby w okresie, kiedy wszystkie warstwy pracujące odczuwają dotkliwie skutki kryzysu gospodarczego -pozycja ekonomiczna

urzędnika i pracownika państwowego nie została tym kryzysem dotknięta. Sam [illegible] obniżenia pensyj pracowników i urzędników państwowych oceniany jest dość [illegible] jako zapowiedź obniżenia podatków i świadczeń socjalnych. W sferach kupieckich i przemysłowych wyrażana jest obawa, że obniżenie pensyj pracownikom państwowym spowoduje znaczne zmniejszenie się obrotów w handlu i przemyśle i w konsekwencji tego zmniejszenie zdolności płatniczej przedsiębiorstw handlowych jak płatników podatków państwowych. Akcja czynników opozycyjnych w związku z cofnięciem 15% dodatku zaznaczyła się w prasie lokalnej i kolportażu szapirograficznej ulotki anonimowej, przedrukowanej częściowo przez opozycyjną prasę stołeczną /egzemplarz ulotki załączony/. Nie jest wykluczona akcja protestacyjna ze strony urzędników i pracowników samorządowych, nie stanowią oni jednakże w Województwie Białostockiem zwartej masy, ani też nie posiadają silniejszych organizacyj, które mogłyby wystąpić w tym wypadku z inicjatywą. Dotychczas i to dopiero po pierwszym maja odbyły się zebrania urzędników samorządowych w Grodnie i Białymstoku w sprawie obniżenia pensyj. Z przebiegu tych zebrań sądzić można, że urzędnicy samorządowi wyczekują na akcję ze strony pracowników państwowych.

W związku z wprowadzeniem ustawy o państwowym funduszu drogowym w Województwie Białostockim nastąpiła likwidacja około 30% przedsiębiorstw autobusowej komunikacji międzymiastowej i około 25% samochodów wycofanych zostało z rejestracji.

-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.I-1763/31.T.
Dnia 10 maja 1931 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.5.
za miesiąc kwiecień 1931 r.

II. Przegląd Prasy.

a/ Prasa prorządowa.

"Głos Ziemi Białostockiej". Omawiając sprawę unji celnej pomiędzy Austrją & Niemcami, pismo dopatrywało się skutków tej unji w układzie stosunków międzynarodowych. Powoływało się ono przytem na negatywne stanowisko państw zachodnio europejskich do aktu unji i przeciwstawiało temuż stanowisku opinję PPS.CKN., która zdaniem pisma, zdaje się niedostrzegać interesów Państwa, a dąży jedynie po linji wytycznych II Międzynarodówki, przyczem podkreślało, że o ile socjaliści niemieccy popierają zaborczą i nacjonalistyczną politykę Brüninga, to socjaliści polscy prowadzą zaciekłą walkę z Rządem, stojącym na straży najżywotniejszych interesów Państwa. Dla pisma nie ulega wątpliwości, że socjalizm polski w służbie II.Międzynarodówki wszedł w ślepy zaułek, w którym ginie wzgląd na najbardziej istotne potrzeby Rzeczypospolitej, zaś organ PPS.," Robotnik" swą propagandą intencyj wspomnianej Międzynarodówki wyrządza krzywdę Polsce, podkopując jej powagę na zewnątrz i służy chętniej obcym, niż swoim. Według podkreśleń pisma, wykładnikiem szkodliwej dla Państwa propagandy "Robotnika" jest m.in. podanie alarmującej pogłoski o zamknięciu wszystkich fabryk włókienniczych w Białymstoku i wyrzuceniu w związku z tem na bruk około 20.000 robotników. Pogłoskę tę powtórzyła skwapliwie za robotnikiem i wykorzystała ją odpowiednio prasa sowiecka.

Ze swej strony "Głos Ziemi Białostockiej" traktowaną pogłoskę zdementował odpowiednio, powołując się na stan faktyczny natrudzenia w przemyśle włókienniczym w Białymstoku i na opinię czynników miarodajnych. Następnie pismo negatywnie ustosunkowało działalność Stronnictwa Narodowego, które, sekundując PPS-owcom, nastawia cały swój aparat na tendencyjne wyszukiwanie błędów, zresztą nie istniejących, w poczynaniach rządów pomajowych. Charakteryzując działalność Stronnictwa Narodowego, pismo zaznaczało, że ilekroć Stronnictwo Narodowe "robi rachunek sumienia", tylekroć bije się w piersi cudzą, nie swoją, lecz często posługuje się wypróbowaną bronią, oczernianiem ludzi i swemi metodami działania zatruwa w każdym zakątku kraju atmosferę życia narodowego i społecznego, judząc jednych przeciwko drugim. Z zagadnień gospodarczych "Głos Ziemi Białostockiej" potraktował obszerniej sprawę cofnięcia 15% dodatku do pensyj urzędników i pracowników państwowych, oraz sprawę pożyczki kolejowej. W pierwszym wypadku pismo podkreślało, że obniżenie pensyj urzędników i pracowników państwowych uważa za konieczne i racjonalne posunięcie, którego Rząd w konsekwentnem dążeniu do zachowania równowagi budżetowej uniknąć nie mógł. Posunięcie to Rząd uczynił w imię dobra Państwa, nie chciał bowiem i nie mógł dopuścić do deficytowej gospodarki państwowej. Rozpatrując w szczegółach sprawę pożyczki kolejowej, "Głos Ziemi Białostockiej" stwierdzał, że pożyczka ta przyniesie Polsce olbrzymie korzyści gospodarcze, gdyż ożywi życie gospodarcze, ułatwi eksport węgla i da duże zyski z ruchu tranzytowego. Z tej racji Sejm i Senat, mając na względzie walory gospodarcze i finansowe pożyczki, mogły łatwo przejść do porządku dziennego nad partyjno-politycznem majstrowaniem opozycji.

Gazeta Polska Ziemi Grodzieńskiej".

Poświęcała dużo uwagi powrotowi Marszałka Piłsudskiego z Madery, zaś fakty podróży morskiej Marszałka podnosiła do poziomu aktu zaślubin Polski z rozległymi szlakami morskimi W kilku z kolei numerach omawiała zagadnienie dostępu Polski do morza i wystąpienia prowokacyjne przeciwko Polsce elementów szowinistycznych w Gdańsku, przyczem nawoływała społeczeństwo do czujności i wyrażania głośnych protestów przeciwko tym prowokacjom.-

Nadto propagowała w dalszym ciągu myśl przeniesienia siedziby Urzędu Wojewódzkiego z Białegostoku do Grodna, oraz poświęcała wiele miejsca działalności prorządowych organizacyj społecznych i gospodarczych.-

"Przegląd Łomżyński.

Dawał ogólny rzut oka na pozycję Polski w Europie i stwierdzał, że w momencie ujawniania się istotnych zamierzeń Niemiec w odniesieniu do Austrji i wikłania się różnych zagadnień politycznych na terenie międzynarodowym, Europa coraz więcej zwraca uwagę na Polskę jako na czynnik ważki, a w wielu wypadkach decydujący dla utrzymania pokojowych stosunków w Europie. Pismo zaznaczało jednakże, że ażeby Polska mogła swe zadania w ogólnym układzie stosunków międzynarodowych spełnić jak najlepiej, musi przedewszystkiem wzmocnić własny organizm, skąd wynika konieczność naprawy ustroju Państwa .-

W związku z udzielonym prasie przez Pana Ministra W. R. i O.P. wywiadem "Przegląd Łomżyński" omawiał obszernie zagadnienie wychowania młodego pokolenia, oraz obowiązki społeczeństwa wobec nauczycielstwa.

Nadto pismo było propagatorem prorządowych organizacyj społecznych i gospodarczych.-

53

"Dziennik Białostocki"
"Nowy Dziennik Kresowy"
"Kurjer Ziemi Suwalskiej"

Główna uwaga tych pism sala w kierunku prorządowych organizacyj społecznych i gospodarczych, którym poświęciły szereg artykułów i notatek.-

b/ Prasa opozycyjna

"Nowe Życie".

Przy omawianiu stosunków polsko-niemieckich pismo twierdziło, że Rząd w swej polityce zagranicznej nie wykazuje dostatecznego zrozumienia dla istoty niebezpieczeństwa, grożącego Polsce ze strony Niemiec. Tem jedynie, zdaniem pisma, należy tłumaczyć upór stronnictwa rządowego, z jakiem parło ono do ratyfikacji umów z Niemcami. Umowy te, podkreślało pismo, nawet według oświetlenia prasy obcej, postawiły Polskę w krytycznem położeniu. Polska poniosła przez nie wielkie ofiary na rzecz Niemiec, które w dalszym ciągu uprawiają w odniesieniu do Polski politykę zaborczą, wzmacniając sztucznymi środkami element niemiecki na swych wschodnich i północnych kresach.

W związku z przewrotem w Hiszpanji pismo zaznaczało że upadek dyktatury w tym kraju powinien być nauką "dla innych dyktatorów", którzy dzierżą władzę pomimo i wbrew woli swoich narodów -

Obszernie potraktowało pismo zgłoszony na sesji nadzwyczajnej Sejmu wniosek Stronnictwa Narodowego o wyrażenie Rządowi votum nieufności, przyczem podkreślało, że większość rządowa, nie chcąc przyjąć do wiadomości słów prawdy o złych rządach pomajowych, wniosek ten odrzuciła.

"Życie i Praca".

Podając informacje o przewrocie w Hiszpanji, wysnuwało wniosek, że żadna władza, choćby najsilniejsza nie może utrzymać się na sile bagnetów i, że każdy rząd

tak długo może opi:ać się na sile zbrojnej, dopóki siły tej używ do obrony narodu i państwa od wrogów zewnętrznych ale upaść musi wówczas, kiedy ostrzem bagnetów załatwia porachunki z własnym narodem.-

" Zycie i Praca " w kwietniu powróciło znów do propagowania akcji katolickiej w terenie, której formami organizacyjnemi mają być katolickie ośrodki parafjalne, kółka rolnicze, spółdzielnie, Domy Ludowe i t.p.-

Akcja ta, według podkreśleń pisma, staje się obecnie tem aktualniejszą, że szerzącym się w Polsce niepokojom i pogarszaniu się sytuacji gospodarczej można zapobiec przez urządzanie życia państwowego i prywatnego w duchu religji katolickiej i bezwzględną walkę z przeciwnikami kościoła katolickiego.-

Przy omawianiu sytuacji gospodarczej w Państwie, pismo dowodziło, że główna przyczyna obecnego kryzysu gospodarczego w kraju tkwi w nadmiernej rozbudowie świadczeń socjalnych i, że przeto świadczenia te muszą być jak najrychlej i wydatnie zmniejszone.

Obniżenie pensyj urzędników i pracowników państwowych "Zycie i Praca" traktowało jako zapoczątkowanie akcji obniżania podatków, świadczeń na rzecz Państwa i świadczeń socjalnych.-

Pozatem pismo zajmowało się propagandą na korzyść klerykalnych organizacyj społecznych i gospodarczych.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-

12.

54

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.GP I-1786/31 T.
Dnia 10 maja 1931 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr 5
za miesiąc kwiecień 1931 r.

III. Polski ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Działalność BBWzR w terenie była znacznie silniejsza, niż w mie
siącach poprzednich, jeżeli chodzi o bezpośrednie wystąpienia zewnętr
ne jego posłów i działaczy i wiązała się ściśle z pozytywną dla Pań
stwa działalnością poszczególnych organizacyj społecznych i gospodar
czych. Ważniejszymi jej momentami były dalsze poczynania, zmierzają
ce do trwałego oparcia akcji politycznej na gruncie pracy społecz
nej, oddziaływanie na życie organizacyj gospodarczych i docieranie
do większych środowisk robotniczych przez Konfederację Gospodarczych
Związków Zawodowych. Szczególnie udatne były poczynania BBWzR w
dziedzinie konsolidowania akcji społecznej. Na tym odcinku odniósł
on znaczne sukcesy w powiatach ostrowskim, łomżyńskim, bielskim i
częściowo wysoko-mazowieckim. Na gruncie ruchu zawodowego pewne wyni
ki zostały osiągnięte przez organizacje BBWzR w powiatach: łomży-
skim, sejneńskim i białostockim, o czem świadczy przebieg obchodu
dnia 1 maja przez organizacje socjalistyczne, który z drugiej stro-
ny uzewnętrznił nikłość wpływów BBWzR w ośrodkach bielskiego okrę-
gu przemysłu drzewnego, zwłaszcza w Hajnówce i Białowieży.-

Ruch organizacyjny.

W Goniądzu, powiatu białostockiego dnia 9ub.m. na zebraniu
reorganizacyjnem miejscowego komitetu BBWzR wybrano nowy zarząd,
złożony z ludzi czynnych i uspołecznionych.-

Zgromadzenie publiczne.

W Suwałkach dnia 12 ub.m. odbył się wiec sprawozdawczy posła
Sławomira Babulewicza, który zgromadził zgromadzonych z całością

budżetu państwowego, uzasadnił konieczność cofnięcia przez Rząd 15% dodatku do pensyj urzędników i pracowników państwowych i scharakteryzował sytuacj, gospodarczą i polityczną w kraju. /800/.-

Zjazd regjonalny.

W Łomży dnia 19 ub.m.odbył się zjazd regjonalny posłów i senatorów Województwa Białostockiego, oraz działaczy BBWzR z okręgu łomżyńskieg od przewodnictwem posła Perkowicza.

Tamże z racji wspomnianego zjazdu odbył się tegoż dnia wiec członków i sympatyków BBWzR przy udziale około 700 osób. Na wiecu tym przemawiali senator Wielowiejski i poseł Jan Walewski. Pierwszy z nich zobrazował pozycję Polski na terenie międzynarodowym, podkreślając wzrost zaufania zagranicy do Polski, czego wyrazem jest udzielenie Polsce przez Francję pożyczki kolejowej w wysokości 1 miljarda franków, drugi zaś omówił poczynania Marszałka Piłsudskiego i obozu prorządowego w dziedzinie konsolidacji społeczeństwa dla pracy państwowo-twórczej i utrwalenia podstaw rządzenia Państwem. Poseł Walewski nadto wskazywał na konieczność poddania rewizji obowiązujących dotychczas ustaw, dotyczących świadczeń socjalnych z uwagi na przeżywany ciężki kryzys gospodarczy, na potrzebę skomasowania podatków i reorganizacji instytucyj kas chorych. W kwestji obniżenia pensyj urzędników i pracowników państwowych poseł Walewski wyjaśnił, że cofnięcie 15% dodatku do tych pensyj było konieczne dla zrównoważenia budżetu państwowego. Po przemówieniach senatora Wielowiejskiego i posła Walewskiego uchwalono następującej treści rezolucję:

„Zebrani na wiecu BBWzR w Łomży mieszkańcy Łomży i ziemi łomżyńskiej po wysłuchaniu referatów senatora Wielowiejskiego i posła Walewskiego składają uroczyście wyrazy czci i hołdu Panu Prezydentowi Rzeczypospolitej, profesorowi Ignacemu Mościckiemu i Marszałkowi Piłsudskiemu; akceptują działalność BBWzR na terenie ciał ustawodawczych i przyrzekają pomagać w tej akcji na terenie miejscowym w pracy nad odbudową

55

mocarstwowej Polski; rozumiejąc w pełni że przyczyny kryzysu gospodarczego, rozumiejąc w pełni przyczyny kryzysu gospodarczego, który Polskę narówni z całym światem przeżywa, stwierdzają, że jedyną drogą do opanowania tej klęski jest zgodne współdziałanie Rządu, Izb Ustawodawczych i zorganizowanego gospodarczo społeczeństwa, oraz ufają, że Rząd Marszałka Piłsudskiego znajdzie środki zaradcze, prowadzące do opanowania dzisiejszego przesilenia gospodarczego, z uznaniem podnoszą stanowisko Rządu, jak również patrjotycznych kół społeczeństwa polskiego w sprawie nieustannych prowokacyj niemieckich nacjonalistów w Gdańsku i wyrażają swe najgłębsze oburzenie przeciwko tym niepoczytalnym metodom nacjonalizmu niemieckiego, zagrażającym pokojowi świata, sądząc, że Liga Narodów zdoła przywrócić ~~Gdańsku~~ poszanowanie praw ludności polskiej na terenie Wolnego Miasta Gdańska.-

Podczas odczytywania przytoczonej rezolucji przez prezesa Rady Powiatowej BBWzR w Łomży, Kazimierza Piotrowskiego obecna na wiecu nieliczna grupa komunistów na czele z Feliksem Jaroszkiewiczem starała się wywołać zamieszanie, przyczem wspomniany Jaroszkiewicz w pewnym momencie wzniósł okrzyk "precz z rządem faszystowskim". Jaroszkiewicz został zatrzymany i przekazany z materjałami oskarżenia władzom sądowym, które osadziły go w więzieniu.

Po wiecu odbyła się konferencja członków prezydjów rad powiatowych okręgu łomżyńskiego, oraz kół gminnych i wiejskich powiatu łomżyńskiego z udziałem senatora Nielowiejskiego, i posłów Perkowicza i Walewskiego, na której delegaci składali sprawozdania o stanie organizacyjnym BBWzR i sytuacji politycznej w poszczególnych ośrodkach.-

Wreszcie dnia 19 ub.m. w Łomży odbyła się poufna konferencja prezydjów rad powiatowych z przybyłymi na zjazd regjonalny członkami Izb Ustawodawczych.-

Zebrania zamknięte.

Wrzc annem, powiatu białostockiego dnia 11 ub.m. odbyło

się zebranie miejscowego komitetu BBWzR z udziałem sekretarza Rady Powiatowej Bzińskiego. Omówiono sprawy ożywienia działalności Komitetu i wybrano nowy zarząd.-

We wsi Nowinka, gminy Szczebro-Olszanka w powiecie augustowskim na zebraniu komitetu gminnego BBWzR poseł Michał Kazarski wygłosił referat o sytuacji politycznej i gospodarczej w kraju i zagadnieniu konstytucyjnym 120/.-

O d c z y t y.

W Ostrowi-Mazowieckiej sekretarz powiatowy BBWzR Szerlak wygłosił dalszy zamierzonego cyklu odczyt o konieczności zmiany Konstytucji /50/.-

R ó ż n e.

W Bielsku-Podlaskim dnia 12 ub.m. odbyło się otwarcie świetlicy BBWzR, której poświęcenia dokonał miejscowy dziekan, ksiądz Borowski /70/.-

b/ PPS d.Frakcja Rewolucyjna.

Nie wykazała większej żywotności nawet w okresie przedpierwszomajowym. W Białymstoku umocniła swe wpływy w związkach zawodowych szoferów i robotników przemysłu włókienniczego, natomiast została w pewnym stopniu wyrugowana z Czarnej-Wsi w powiecie białostockim, gdzie prezes jej komitetu miejscowego, Franciszek Grad wszedł w kontakt z Tomaszem Kapitułko, sekretarzem OKR PPS CKW w Białymstoku. Podkreślony w poprzednim sprawozdaniu miesięcznem ferment, jaki wkradł się do organizacyj PPS d.Frakcja Rewolucyjna w poszczególnych ośrodkach białostockiego okręgu przemysłowego w marcu b.r., nie tylko nie został zahamowany dotąd, lecz stale wzrasta z racji nieobliczalnych posunięć secesjonisty Aleksandra Muszyńskiego i braku odpowiednich ludzi, którzy mogliby wnieść pozytywne wartości do poczynań wspomnianych organizacyj.

Wzrostowi tego fermentu sprzyja również ta okoliczność, że

56

dotychczas PPS d Frakcja Rewolucyjna nie uzgadniał swej działalności od
z Konfederacją Gospodarczych Związków Zawodowych, względnie odwrotnie i, że obie te organizacje nierzadko niwelują się wzajemnie w terenie, co w. orzystywane jest, jak np.w Czarnej-Wsi i Wasilkowie, powiatu b.a. stockiego przez PPS CKW.-

c/ Stronnictwo Narodowe

Prowadziło w dalszym ciągu pośrednio przez duchowieństwo t.zw akcję katolicką, zmierzającą do stworzenia ośrodków paraflijnych Stronnictwa i umocnienia jego wpływów w organizacjach społecznych i gospodarczych, szczególnie zaś dążyło do rozbudowy organizacyjnej Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, które wykorzystywane jest coraz silniej zarówno przez duchowieństwo, jako też działaczy Stronnictwa Narodowego do walk ze Związkiem Strzeleckim. Walka ta zaostrza się w miarę rozrastania się Związku Strzeleckiego i pokrywania przezeń wpływów Stronnictwa Narodowego na prowincji i małomiasteczkowym. Wykładnikiem tej walki jest fakt, że poszczególni księża, jak np. ksiądz dziekan Gurowski w Suwałkach, ksiądz Ważynicz-Malicki w Jasionówce, Andrukoniu w Goniądzu, Cyraski w Dobrzyniewie, powiatu białostockiego, ksiądz Bolesław Czarkowski i Godlewski w Brańsku, powiatu bielskiego przekonywują ludność z ambon w kościołach, że Związek Strzelecki jest organizacją antykatolicką i, że jedynie Stowarzyszenie Młodzieży Katolickiej stoi na gruncie państwowym i kościelnym.

Poza wspomnianą akcją katolicką i walką ze Związkiem Strzeleckim Stronnictwo Narodowe w terenie występowało przeciwko Rządowi, wykorzystując demagogicznie przeciwko niemu każde niemal wydarzenie natury politycznej i gospodarczej, jak uzyskanie pożyczki kolejowej we Francji, wystąpienia antypolskie elementów szowinistycznych w Gdańsku, akcję obniżania cen, utworzenie Państwowego Funduszu Drogowego itp.

O metodach działania Stronnictwa Narodowego w akcji antyrzą-

dowej świadczy m.in.fakt oświetlania przezeń sprawy cofnięcia przez Rząd 15% dodatku do pensyj urzędników i pracowników państwowych. Prasa lokalna Stronnictwa w tym wypadku uznawała posunięcie Rządu jako konieczne, dodawała jedynie od siebie, że obniżenie pensyj urzędnikom i pracownikom państwowym powinno spowodować obniżenie podatków i świadczeń socjalnych, natomiast poszczególni działacze stronnictwa w ośrodkach wiejskich fakt obniżenia traktowanych pensyj wykorzystywali w kierunku podniecania umysłów i siania fermentu wśród urzędników i pracowników państwowych, zaś na terenie wiejskim dowodzili, że rządom pomajowym nikt nie może ufać, czego doznali na sobie urzędnicy, którym rządy te winny zawdzięczać wyniki wyborów do Sejmu i Senatu w latach 1928 i 1930.-

Zgromadzenia publiczne.

W Ostrołęce dnia 12 ub.m. odbył się wiec sprawozdawczy posłów Witolda Staniszkisa i Jana Choromańskiego. Pierwszy z nich dziękował zebranym za poparcie Stronnictwa Narodowego w czasie wyborów do Sejmu i Senatu, a następnie omawiał rzekomą porażkę Ministra Zaleskiego w Lidze Narodów w sprawie wyborów sejmowych na Górnym Śląsku, zarzucał Rządowi niedocenianie zagrażającego Polsce niebezpieczeństwa ze strony Niemiec, prowadzenie walki z własnem społeczeństwem i rozwodził się specjalnie nad sprawą brzeską. Poseł Choromański omawiał wyłącznie całość i poszczególne pozycje budżetu Państwa, uchwalonej przezb Sejm /150/.

Poseł Jan Choromański odbył dnia 26 ub.m.wiec w Kadzidle po powiatu ostrołęckiego, gdzie między innymi oświadczył, że urzędnicy i pracownicy państwowi za popieranie Rządu w czasie wyborów do Sejmu i Senatu otrzymali od niego teraz jako zapłatę - cofnięcie 15% dodatku do pensyj./100/.

W Zambrowie dnia 19 ub.m.w sali parafjalnej odbyło się zebranie sprawozdawcze posłanki Eweliny Pepłowskiej, która zobrazowała wykonanie budżetu państwowego za rok 1928, 1929 i 1930, oraz uch

18

57

lony budżet na rok 1931/1932, poczem oceniała krytycznie ustawę, wprowadzającą sprzedaż alkoholu w niedziele i dni świąteczne i scharakteryzowała działalność Sejmu i Senatu podczas ostatniej sesji budżetowej /60/.

W Grajewie dnia 19 ub.m. odbył się wiec sprawozdawczy posłów Witolda Staniszkisa i Jana Choromańskiego, których przemówienia były identyczne, jak wyżej na wiecu w Ostrołęce./50/

W Kolnie dnia 26 ub.m. - wiec sprawozdawczy posła Staniszkisa Witolda, który m.in. podkreślał, że obniżenie pensyj urzędników i pracowników państwowych nastąpiło na wniosek posła Wyżykowskiego z PSL."Wyzwolenie". Wniosek ten został wykorzystany przez Rząd w celu pozyskania zaufania mas włościańskich, które w obniżeniu wspomnianych pensyj oddawna widziały możliwość obniżenia podatków. Nadto poseł Staniszkis zaznaczył, że Stronnictwo Narodowe dąży do ustalenia równego podatku gruntowego od morga bez stosowania progresji. Zaznaczyć należy, że o ile oświadczenie posła Staniszkisa co do obniżenia pensyj urzędników i pracowników państwowych wywołało zadowolenie zebranych, o tyle oświadczenie co do podatku gruntowego przyjęte zostało przez nich nieżyczliwie /400/.-

d/ Obóz Wielkiej Polski.

Przejawów działalności nie dostrzeżono.-

e/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji.

Działalność Stronnictwa wyczerpywały nieznaczne poczynania posłów Wacława Bitnera w Białymstoku i Romualda Pułjana w powiecie augustowskim, oraz słaba akcja organizowania chrześcijańskich związków zawodowych w Grodnie i Białymstoku. W akcji tej Stronnictwo uciekało się do różnych środków, czego dowodzi np.fakt, że w Białymstoku podczas pochodu w dniu 3-go maja chrześcijańskie związki zawodowe już w pochodzie uzewnętrzniły trzy transparenty z hasł

my: "Żądamy pracy i ubezpieczenia na starość, niech żyją obrońcy rządów parlamentarnych, precz z rwogami kościoła i religji".

Zgromadzenie publiczne.

W Augustowie dnia 26 ub.m. na wiecu sprawozdawczym poseł Romuald Pułjan dowodził, że wniesiony do laski Marszałkowskiej przez BBWzR. projekt Konstytucji zawiera groźne dla Państwa niebezpieczeństwa i, że projekt ten nie znajdzie prawdopodobnie aprobaty u Marszałka Piłsudskiego, który dotychczas ostatniego słowa w sprawie naprawy Konstytucji nie powiedział, natomiast zapowiedział swoje poprawki do projektu BBWzR., które zdecydują o losie samego projektu. Charakterystyczne jest oświadczenie posła Pułjana, że jego Stronnictwo nie może się zgodzić na nadanie Prezydentowi Rzeczypospolitej konstytucyjnego prawa wstrzymywania postępowania sądowego, gdyż prawo to mogłoby być wykorzystane przez agentury obce i, że on, poseł Pułjan, pomimo do należenia stronnictwa opozycyjnego, ma jednak możność skutecznego interwenjowania u Rządu w wielu sprawach, oczywiście w tych wypadkach, kiedy jego interwencja jest uzasadniona. /400/

Zebrania zamknięte.

W Białymstoku dnia 19 ub.m. odbyło się zebranie sprawozdawcze posła Wacława Bitnera, który oświadczył, że Chrześcijańska Demokracja na gruncie parlamentarnym jest bezsilna wskutek niedocenienia wyborów przez ludność chrześcijańską, a przeto musi poszukiwać oparcia o chrześcijańskie związki zawodowe w ośrodkach uprzemysłowionych.- /120/

f/ Stronnictwo Ludowe.

Poseł Adolf Sawicki rozpoczął w ostatnim tygodniu czynną działalność polityczną i akcję organizacyjną na rzecz Stronnictwa Ludowego. Pierwszym etapem tej akcji ma być zwołanie na dzień 14 b.m. do Białegostoku zjazdu wojewódzkiego Stronnictwa Ludowego w celu dokonania wyborów do zarządu wojewódzkiego i opracowania programu

20

58

pracy. W związku z przygotowaniami do omawianego zjazdu poseł Sawicki bawił dnia 30 kwietnia b.r. w Grodnie, gdzie odbył konferencję z przybyłymi tamże Kwiecińskim, działaczem b PSL "Piast" z Wołpy, powiatu grodzieńskiego, Dubrowskim, b sekretarzem powiatowym PSL"Piast" na powiat grodzieński, Feliksem Surowcem ze wsi Jeziorki gminy Porzecze i Kazimierczykiem ze wsi Hoża, powiatu grodzieńskiego, działaczami b Stronnictwa Chłopskiego, oraz kilku innymi działaczami b PSL"Piast" i Stronnictwa Chłopskiego z powiatów augustowskiego i suwalskiego. Konferencja odbywała się w lokalu PPS.OKW. Po omówieniu na niej spraw, związanych z połączeniem się stronnictw ludowych i powstaniem Stronnictwa Ludowego powzięto uchwałę co do powołania komitetu organizacyjnego Stronnictwa Ludowego na powiaty grodzieński, augustowski i suwalski. Do komitetu tego zostali wybrani z powiatu grodzieńskiego Kuczkowski ze wsi Czermucha, gminy Hoża Haracklewicz z gminy Hoża, Feliks Surowiec ze wsi Jeziorki, gminy Porzecze, działacze b.Stronnictwa Chłopskiego, Kwieciński z Wołpy, powiatu grodzieńskiego, Makarewicz z Łososny, powiatu augustowskiego, działacze b.PSL"Piast", Hryniewicz z Balli-Kościelnej w powiecie augustowskim i dwaj działacze b PSL"Piast" z powiatu suwalskiego. Zasługuje na podkreślenie, że poseł Sawicki w rozmowach bezpośrednich ze Starostami Powiatowymi w Grodnie i Sokółce, oraz pośrednich z Urzędem Wojewódzkim oświadczył, iż w działalności politycznej jako faktyczny przywódca Stronnictwa Ludowego w Województwie Białostockiem zachowa lojalny stosunek do władz administracji ogólnej, co oczywiście nie może być brane poważnie pod uwagę. W omawianej akcji organizacyjnej współdziałają z posłem Sawickim w powiecie ostrowskim Franciszek Pierota, ostatnio prezes Komitetu Powiatowego b.Stronnictwa Chłopskiego na powiat ostrowski i Maciej Borys, prezes koła b.Stronnictwa Chłopskiego w Małym-Płocku, powiatu kolneńskiego

g/ PPS. CKW.

Działalność PPS.CKW. w poszczególnych powiatach Województwa nastawiona była całkowicie na przygotowania do obchodu dnia pierwszego maja. W okresie trwania tych przygotowań zarysowały się w lokalnych organizacjach PPS.CKW. znaczne tarcia i fermenty, które doprowadziły do tego, że organizacje PPS.CKW. w Augustowie, ~~Sokółce~~ Grodnie, Czarnej-Wsi, powiatu białostockiego i Wołkowysku zrezygnowały z urządzenia pochodów pierwszomajowych. W traktowanych przygotowaniach jedynie w Łapach, Czeremsze i Ostrołęce brały udział oddziały ZZK., w innych zaś miejscowościach Województwa oddziały tego Związku wręcz odmownie odpowiedziały na propozycje PPS.CKW. co do wzięcia udziału w pochodach pierwszomajowych. W związku z przygotowaniami do rzeczonych obchodów poseł Stanisław Dubois urządził wiec w Białymstoku dnia 27 ub.m. /250 osób/, a ponadto odbyły się zgromadzenia w lokalach zamkniętych w Łomży /300/, Grodnie /50/, Ostrowi-Mazowieckiej /30/, Białowieży /60/ i Hajnówce /40/.

Na wiecu w Białymstoku poseł Dubois zwierzał się ze swych przeżyć w Brześciu, omówił sprawę obniżenia pensyj urzędników i pracowników państwowych, przyczem zaznaczył, że obniżenie to jest zasłużoną karą dla urzędników za ich udział w wyborach, która niesłusznie dotyka pracowników kolejowych i pocztowych, pracownicy ci bowiem w okresie wyborczym nie solidaryzowali się z urzędnikami państwowymi. W zakończeniu swego przemówienia poseł Dubois wyraził przekonanie, że upadek rządów pomajowych i zwycięstwo socjalizmu w Polsce jest już tylko kwestją czasu.

Szczegóły o przebiegu dnia pierwszego maja zostały podane Ministerstwu w sprawozdaniu z dnia 7 b.m. Nr.BP.III-1779/31.T.

-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP I-1783/31.T
Dnia 10 maja 1931 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.5.
za miesiąc kwiecień 1931 rok.

IV. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne.

a/ Związek Strzelecki.

Nowe oddziały.

Nowe oddziały Związku powstały:
w powiecie suwalskim we wsiach Nowa-Wieś /8/ i Folwark-Stary /20/, gminy Huta, oraz w Jeleniewie /17/,
w powiecie białostockim w Goniądzu /46/i wsi Białosuknie, gminy Dolistowo/27/.-

Zebrania.

Oddziały Związku Strzeleckiego na terenie Województwa odbyły w ciągu miesiąca ponad 60 zebrań w sprawach organizacyjnych i programu pracy.

Towarzystwo Przyjaciół Zw.Strzel.

W Suwałkach ukonstytuował się zarząd powiatowego koła Towarzystwa Przyjaciół Związku Strzeleckiego, do którego oprócz Starosty Powiatowego weszli przedstawiciele władz wojskowych i cywilnych, oraz przedstawiciele organizacyj społecznych.

Różne.

Wydana przez zarząd powiatowy Związku Strzeleckiego w Suwałkach w marcu b.r. ulotka p.t. "Młodzieży polska" wywołała zrozumiałą reakcję ze strony niektórych księży w powiecie. M.in. dnia 19 kwietnia b.r. dziekan i proboszcz w Suwałkach, ks.Bolesław Gumowski z ambony przed kazaniem wspomniał o tej ulotce. Mówiąc o niej /na odwrotnej stronie ulotki podany był dosłowny tekst listu ks.biskupa Bandurskiego do Strzelców/, ks.Gumowski odczytał pismo ks.biskupa Łukomskiego do proboszczów w sprawie stosunków duchowieństwa katolickiego do Związku Strzeleckiego i Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej. W pismie tem ks.biskup Łukomski zaznacza, że "niema nic dobrego w Związku Strzeleckim" i, że jedynie Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej jest instytucją, pracującą z Bogiem i kościołem, wobec

czego parafjanie winni słuchać swych proboszczów, ostrzegających ich przed należeniem do Związku Strzeleckiego i zalecających wstępowanie do Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej. Po odczytaniu tego listu ks. Gumowski nadmienił, że ks. biskup Bandurski, według wyjaśnień ks. biskupa Łukomskiego, nie jest wyrazicielem stosunku księży biskupów i duchowieństwa katolickiego do Związku St. zeleckiego, oraz ostrzegał tych, którzy zapisali się do Związku Strzeleckiego, ażeby nie żałowali tego po niewczasie.

Sądząc z omówionego wystąpienia ks. Gumowskiego, można przypuszczać, że trwająca dotychczas akcja kleru katolickiego przeciwko Związkowi Strzeleckiemu w djecezji łomżyńskiej zostanie przez tenże kler z nakazu ks. biskupa Łukomskiego zaostrzona.-

b/ Stowarzyszenie Rezerwistów i b. Wojskowych.

Koła Stowarzyszenia odbyły 12 zebrań, poświęconych wyborom do nowych zarządów, sprawom organizacyjnym i związanym z normalną ich działalnością.-

c/ Federacja Polskich Związków Obrońców Ojczyzny.

Zarząd powiatowy Federacji w Augustowie postanowił podjąć akcję skoordynowania działalności poszczególnych organizacyj w płaszczyźnie pozytywnej dla Państwa pracy społecznej.-

d/ Związek Oficerów Rezerwy.

Zjazd okręgowy. W Grodnie dnia 19 b.m. odbył się zjazd okręgowy delegatów oddziału Związku z powiatów grodzieńskiego, suwalskiego, augustowskiego i sokólskiego. Na zjeździe załatwiono szereg spraw organizacyjnych i natury gospodarczej, oraz uchwalono rezolucję, protestującą przeciwko antypolskim wystąpieniom elementów komunistycznych w Gdańsku.-

24

60

e/ P.O.K.

Koła organizacji odbyły 9 zebrań w sprawach organizacyjnych gospodarczych i wyborczych nowych zarządów -

f/ Związek Młodzieży Wiejskiej

owe oddziały. Zostały zorganizowane we wsiach Narojki, gminy tejże nazwy /23/, Obniże gminy Narojki /18/ i Futkowicach n/B./17/, powiatu bielskiego.

reorganizacja oddziału. Oddział Związku w Pawłówce, powiatu suwalskiego został zreorganizowany i ożywotniony, w związku z czem liczba jego członków wzrosła z 13-tu do 25-ciu osób, z których 12 zapisało się do PO.

g/ Związek Drobnych Rolników.

owy oddział. Powstał we wsi Wiejki, gminy Jałowskiej w powiecie wołkowyskim /18/ --

h/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

W poszczególnych powiatach Województwa dostrzegana była ożywiona działalność duchowieństwa katolickiego w kierunku rozszerzenia sieci organizacyjnej Stowarzyszenia. -

i/ Towarzystwo gimnastyczne "Sokół".

W Łomży dnia 19 kwietnia b.r. Jan Hosdorf staraniem miejscowego gniazda Towarzystwa wygłosił odczyt na temat "Wschód i zachód w dzisiejszej Polsce". Prelegent, biorąc za podstawę swego odczytu obecną sytuację polityczną w Polsce i nawiązując do czasu Ludwika XIV., podkreślał, że tenże Ludwik jako król, od którego zależało najwyższe prawo we Francji, uważał siebie za sługę narodu francuskiego i sam się prawu podporządkował. Ludwik XIV. zdaniem prelegenta był wyrazicielem pojęć "Zachodu" o rządzeniu Państwem. Przeciwstawieniem Ludwika XIV. był Piotr Wielki w Rosji, który

25

pomimo niewątpliwych zasług dla swego narodu, był jednocześnie dla niego tyranem. Piotr Wielki był panującym na modłę "Wschodu". Przechodząc z kolei rzeczy do obecnych stosunków w Polsce, prelegent zaznaczył, że Marszałek Piłsudski, Pan Minister Składkowski i inni p.Ministrowie są niewątpliwie wielkimi ludźmi, lecz dlatego, że ukończyli studja na Wschodzie i przejęli się zasadami Wschodu, kierują się obecnie w swej działalności kategorjami myślenia Wschodu. Polska zdaniem prelegenta jest oddawna państwem zachodu i dlatego obóz narodowy solidaryzował się z socjalistami w sprawie brzeskiej która była "sprawą Wschodu". Obóz ten prowadzi i będzie prowadził nieugiętą walkę ze stosowanemi w Polsce metodami wschodniemi /50/.

k/ Akcja protestacyjna przeciwko wystąpieniom antypolskim w Gdańsku.

W Grodnie dnia 19 ub.m. z inicjatywy Federacji PZOO. odbył się wiec protestacyjny /3.000 osób/, na którym po przemówieniach znanych w grodzieńszczyźnie działaczy społecznych, profesora Budzanowskiego, adwokata Perlikowskiego, dra Leonowicza, Jobla, Twardowskiego i Ciesielskiego uchwalono rezolucję, piętnującą wystąpienia antypolskie elementów szowinistycznych w Gdańsku i wyrażającą przekonanie, że Rząd przedsięweźmie odpowiednie kroki, ażeby zmusić Gdańsk do szanowania postanowień Traktatu Wersalskiego i zapewnić bezpieczeństwo obywatelom polskim w Gdańsku.-

Tego rodzaju rezolucje uchwalone zostały również na odbytym dnia 19 ub.m. w Grodnie walnym zjeździe delegatów Związku Oficerów Rezerwy z powiatów grodzieńskiego, augustowskiego, suwalskiego i sokólskiego, oraz na zwołanym tegoż dnia w Wołpie, powiatu grodzieńskiego z inicjatywy m.in. ks.Jodkowskiego wiecu protestacyjnym /400/ i na wiecu w Indurze, powiatu grodzieńskiego dnia 23 ub.m./1000/.-

1/ Organizacje spółdzielcze i gospodarcze.

W kwietniu odbyły się:

1/ 28 zebrań [illegible]

2/ 19 zebrań Kas Stefczyka,

3/ 11 zebrań spółdzielni rolniczo-handlowych,

4/ 9 zebrań spółdzielni spożywców i

5/ Zjazd okręgowy w Białymstoku delegatów spółdzielni rolniczo-handlowych.-

R Ó Ż N E .

W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 18 kwietnia b.r. odbyła się pod przewodnictwem Starosty Powiatowego konferencja społeczna z udziałem 22 przedstawicieli lokalnych organizacyj społecznych. Otwierając obrady konferencji, Starosta Powiatowy oświadczył, że do wysuniętego przez niego projektu skonsolidowania akcji społecznej na terenie powiatu niektóre organizacje, jak Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej i Towarzystwo "Sokół" ustosunkowały się negatywnie, wobec czego Stowarzyszenia te nie mogą być odtąd uważane za reprezentantów społeczeństwa i zostaną pozostawione poza nawiasem konsolidowanej w powiecie pozytywnej dla Państwa pracy społecznej.-

Po przemówieniu Starosty omawiano kwestję realizowania wysuniętego przezeń projektu.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.I-1786/31.T.
Dnia 10 maja 1931 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.5.
za miesiąc kwiecień 1931 r.

V. Ruch wyznaniowy.

a/ Polski Katolicki Kościół Narodowy.

Powiat Łomżyński.

Dnia 26 ub.m. proboszcz parafji Polskiego Katolickiego Kościoła Narodowego w Łomży, ks.Jan Piechulski zażądał pomocy organów P.P. w celu niedopuszczenia do zaburzeń, jakie według jego informacyj mieli spowodować przeciwnicy sekty podczas odprawiania w tym dniu nabożeństwa w nowootwartym kościele przy ulicy Berka Joselewicza /w domu b.posła dra M.Czarneckiego/. Naskutek tego żądania wysłany został dla utrzymania porządku w kościele posterunkowy P.P., jednakże do żadnych wydarzeń podczas nabożeństwa nie doszło. Na kilka dni przedtem niewykryci sprawcy dwukrotnie wybili szyby we wspomnianym kościele.-

Powiat Wołkowyski.

W Podbołociu, gminy Krzemienica, gdzie istnieje parafja PKN., ostatnio częstymi są wypadki powracania wyznawców sekty do Kościoła Rzymsko-Katolickiego .-

b/ Sekta baptystów.

Powiat Wołkowyski.

Dość silnie zaznaczył się rozwój sekty w gminach Łysków i Izabelin, a szczególnie we wsiach Jelcowszczyzna, Niziany, Pawłowszczyzna i Koziejkowce, gdzie sekta działa ze szkodą dla prawosławja. Istotnym powodem rozwoju sekty jest najczęściej zniechęcenie się ludności prawosławnej do swego duchowieństwa, które zraża sobie ludność zaborczością materjalną i niewłaściwym trybem życia.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

2A

62

OJEWÓDA BIAŁOSTOCKI
I-
Nr.BP.1783/31.T.
Dnia 10 maja 1931 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.5.
za miesiąc kwiecień 1931 rok.

VI. Mniejszości narodowe.

W życiu społecznem i politycznem mniejszości narodowych w okresie sprawozdawczym poważniejsze zmiany nie zaszły.- Niemal na każdym odcinku odbijała się w niem sytuacja gospodarcza, zainteresowanie bowiem wspomnianych mniejszości szło głównie w kierunku zagadnień gospodarczych. Dotyczy to szczególnie ludności żydowskiej, dla której kwiecień jak podkreślała prasa żargonowa, był miesiącem niezmiernie ciężkim. Prasa ta podnosiła alarm z racji rzekomego podwyższenia przez urzędy skarbowe wymiaru podatku obrotowego za rok 1930 o 100 i nawet 200% dla drobnego handlu i kupiectwa i apelowała do Rządu, ażeby wglądnął w nieskuteczność tego wymiaru, krzywdzącego masy drobnych kupców rzemieślników i stwarzającego niezrozumiałe przywileje dla właścicieli większych zakładów handlowych i przemysłowych, którym podatek obrotowy za rok 1930 został jakoby zmniejszony. W orbitę ogólnego zainteresowania się ludności żydowskiej sprawami gospodarczemi weszła także sprawa obniżenia pensyj urzędników i pracowników państwowych. Charakterystyczny w tym względzie artykuł w "Białystoker Idiszer Ownt Kurjer" p.t."U jednych perły są rzadkie, a u drugich krupy są gorzkie" W artykule tym pismo podkreśla, że z powodu obniżenia wspomnianych pensyj najsilniej krzyczą sami urzędnicy, gdyż ich to boli. Muszą oni jednakże zrozumieć, że wtedy, kiedy niszcząca fala kryzysu podmyła już dawno egzystencję kupca, rzemieślnika i robotnika, pozycja urzędnika i pracownika państwowego pozostała nietknięta. Słusznem przeto byłoby, ażeby urzędnicy i pracownicy państwowi przyjęli na siebie także pewien ciężar wzmagania się z kryzysem, tembardziej, że uczynili to już urzędnicy i pracownicy państwowi innych bogatszych krajach Europy. Pomimo wszystko, zaznacza pismo, należy z pełnem zadowoleniu

podkreślić, że Rząd zdobył się na odwagę uczynienia tak radykalnego kroku, jakim było ofnięcie 15% dodatku do pensyj urzędników i pracowników państwowych. Poza sprawami gospodarczemi społeczeństwo żydowskie w zachodnich powiatach Województwa interesowało się dość żywo zbliżającemi się wyborami do zarządów gmin wyznaniowych. Dotychczasowa kampanja wyborcza do tych gmin odsłoniła negatywne ustosunkowanie się do niej Bundu, który np. w Łomży powziął uchwałę, wzywającą robotników do zbojkotowania wyborów, a w Białymstoku sprawy wyborcze pomija zupełnem milczeniem. W płaszczyźnie akcji przedwyborczej społeczeństwo żydowskie poszczególnych miast i osad zróżniczkowało się na trzy zasadnicze obozy sjonistyczny, ortodoksyjny i umiarkowany o kierunku prorządowym. Pozycję sjonistów w tej płaszczyźnie osłabia znacznie podjęta z nimi walka przez sjonistów rewizjonistów, którzy odmówili wzięcia udziału w odbytej dnia 6 ub.m. przy udziale posła Grünbauma w Białymstoku konferencji delegatów organizacyj sjonistycznych.-

Ze spraw mniejszości białoruskiej na czoło, jak zwykle dotąd wysuwała się działalność Towarzystwa Szkoły Białoruskiej, które w dalszym ciągu było terenem zmagania się elementów umiarkowanych z elementami radykalnymi, orjentującymi się na b.BWRKP. Jak dotąd zmaganie się to pozwala przypuszczać, że Towarzystwo Szkoły Białoruskiej weszło w okres, który zdecyduje o jego charakterze na przyszłość. Faktem jest, że już obecnie wśród jego działaczy przeważa przekonanie, iż Towarzystwo powinno pozostawać zdala od wszelkich działań politycznych, a szczególnie wymierzonych przeciwko Rządowi i Państwu. Świadczą o tem zarówno podkreślone na innem miejscu wypowiedzenia się grodzieńskiej "Białoruskiej Dumki", jako też wydarzenia w poszczególnych ogniwach Towarzystwa Szkoły Białoruskiej, które w wielu wypadkach izolują się od wpływów elementów nieodpowiedzialnych.

Na całość życia społecznego i politycznego mniejszości litewskiej składała się działalność Towarzystwa Św.Kazimierza i Towarzystwa "Rytas" które w powiatach suwalskim i grodzieńskim coraz widoczniej w niektórych wypadkach prowadzą akcję przeciwko szkolnictwu polskiemu, nierzadko z inicjatywy duchowieństwa katolickiego narodowości litewskiej.-

a/ Żydzi.

Życie polityczne.

Sjonaliści.

Białystok-Miasto. Dnia o ub.m. odbył się wojewódzki zjazd delegatów organizacyj sjonistycznych pod przewodnictwem dra Gutmana i przy udziale posła Grünbauma, który scharakteryzował obecną sytuację wszechświatowej organizacji sjonistycznej wogóle, a organizacji sjonistycznej w Polsce w szczególności. Akcentował on, że przeżywany przez organizację sjonistyczną kryzys nie powinien hamować jej rozwoju, tembardziej, że w najbliższej przyszłości egzekutywa sjonistyczna uzyska pożyczkę angielską i przystąpi do realizacji zakrojonych na szeroką skalę planów odbudowy i gospodarczej rozbudowy Palestyny./600/

Dnia 11 ub.m. Dobkin Eljasz z Warszawy i Benderski z Palestyny wygłosili odczyt o sytuacji w Palestynie./150/

Dnia 18 ub.m. w Białymstoku odbyło się zebranie kwalifikacyjne członków crganizacyj sjonistycznych i organizacyj "Hechaluc-Pionier" z terenu Województwa Białostockiego pod przewodnictwem Hubermana z Warszawy. Przemawiali Huberman i Benderski z Palestyny w sprawach rozwoju gospodarczego Palestyny /200/.-

Pow.Bielski. W Siemiatyczach dnia 25 ub.m. odbyło się zebranie członkiń organizacji sjonistycznej w sprawach palestyńskich.

ow.Grodzieński. W Krynkach dnia 25 ub.m. Abram Lichtinger z Palestyny wygłosił odczyt o drogach, prowadzących do odbudowy siedziby żydowskiej w Palestynie.-/250/

Tenże Lichtinger powtórzył swój odczyt w dniach 29 i 30 ub.m. w Wołpie./150/

Pow.Kolneński. W Kolnie dnia 8 ub.m. odbyło się zebranie dyskusyjne, na którem Ajzyk Rabkowicz z Warszawy zobrazował najnowsze prądy w sjonizmie, zagadnienia osadnictwa żydowskiego w Palestynie i ustosunkowanie się ogółu ludności żydowskiej w Polsce do palestyńskiej akcji

31.

sjonistycznej /200/.-

Powiat Łomżyński

W Łomży dnia 5 ub.m. Abram Domowicz, działacz sjonistyczny wygłosił odczyt o rozwoju sjonizmu i konieczności organizowania się młodzieży żydowskiej w szeregach sjonistycznych .-/180/

Powiat Suwalski

W Suwałkach dnia 4 ub.m. odbyło się zebranie członków organizacji sjonistycznej w celu dokonania wyborów delegatów na mający się odbyć dnia 6 ub.m. zjazd wojewódzki w Białymstoku. Na zebraniu opozycja sjonistów-rewizjonistów ze studentem Gutkowskim na czele w sposób gwałtowny krytykowała działalność posła Grünbauma zarzucając mu za-przepaszczenie sjonizmu i przeprowadziła wniosek o nie-wysyłaniu delegatów na wspomniany zjazd.-

Powiat Wołkowyski

W Wołkowysku dnia 20 ub.m. odbył się odczyt Włodzimierza Żabotyńskiego. Traktując o mającym się odbyć w roku bieżącym kongresie sjonistycznym, Żabotyński ubolewał, że nawet w płaszczyźnie przygotowań do tego kongresu , społeczeństwa żydowskie niechce się wyzbyć różnic partyjnych i uświadomić sobie, że czas już wreszcie, ażeby nastąpiła konsolidacja wszystkich poczynań w dziedzinie naprawy stosunków w Palestynie i uintensywnienia akcji palestyńskiej./600/

Poalei - Sjon Prawica.

Powiat Bielski.

W Siemiatyczach dnia 3 ub.m. odbyło się w sprawach organizacyjnych zebranie członków Stowarzyszenia " Frajhajt"/70/.-

Powiat Kolneński.

W Kolnie dnia 9 ub.m. na zebraniu członków Poalej-Sjon Prawicy dyskutowano kwestję walki z komunizmem /60/.-

Pozatem organizacje Poalej-Sjon Prawicy w Ostrowi-Mazowieckiej, Siemiatyczach ,powiatu bielskiego,Łomży,Białymstoku,Grodnie Wołkowysku i Zelwie,powiatu wołkowyskiego czyniły przygotowania do obchodu dnia pierwszego maja.-

32 64

Bund.

adystok-M. W dniach 23 i 25 ub.m. odbyły się przedpierwszomajowe konferencje członków organizacji Bundu i ulegających jej wpływom Związków Zawodowych. Na konferencjach tych miejscowi działacze bundowscy Abram Berkowicz i Hirsz Lew w ostrej formie potępiali komunistów za ich ciągłą walkę z PPS. i Bundem, oraz gnębienie klasy robotniczej w Rosji Sowieckiej /10, 80/.-

wiat Łomżyński. Organizacja Bundu w Łomży dnia 9 ub.m. urządziła odczyt zbiorowy n.t."Sąd publiczny nad gminą żydowską". Po przemówieniach Mordko Posesorskiego, Jonasa Rotszylda, Posiewicza Zelita, Zamiatyna Jakóba i Gajsta Pinchesa, którzy poddali krytyce działalność wyznaniowej gminy żydowskiej w Łomży, uchwalono rezolucję następującej treści:"Zebrani protestują przeciwko reakcyjnej gospodarce, prowadzonej w gminie żydowskiej i potępiają metody działalności tejże gminy, a przytem wzywają jednocześnie wszystkich robotników żydowskich do bojkotowania mających się odbyć za kilka tygodni wyborów do gminy żydowskiej. Opozycja komunistyczna usiłowała opanować odczyt, a gdy jej się to nie-udało, powybijała szyby w lokalu i uszkodziła drzwi wejściowe, wobec czego musiała interwenjować policja.

iat Ostrowski. Stowarzyszenie "Kultur-Liga" w Małkini dnia 9 ub.m. wybrało nowy zarząd.-

iat Ostrołęcki. Stowarzyszenie "Kultur-Liga" w Ostrołęce dnia 8 ub.m. urządziło odczyt zbiorowy n.t. "Proces przeciwko socjalistom w Rosji, wymierzony przeciwko Rosji Sowieckiej i komunizmowi" /60/.-

Życie kulturalno-oświatowe.

ystok-Miasto. Dnia 25 ub.m. odbyło się zebranie członków Zjednoczenia Szkół Żydowskich, na którem uchwalono absolutorjum dotychczasowemu zarządowi i przedłużono jego kadencję.-

Powiat Bielski

W Siemiatyczach dnia 18 ub.m. na zebraniu członków "Tarbuthu" wybrano jako delegatów na IV Zjazd Galny Judela Kohuta i Mordkę Mendelsona.-

Tamże dnia 27 ub m wspomniany wyżej Judel Kohut wygłosił odczyt o stosunku młodzieży żydowskiej do "Tarbuthu". Prelegent zaznaczał, że stosunek ten pod wpływem propagandy Bundu i komunizmu jest negatywny, stale jednak od pewnego czasu zmienia się na lepsze ./100/

Powiat Sokólski.

W Sokółce dnia 25 ub.m. odbyło się zebranie członków Zjednoczenia Szkół Żydowskich w sprawach organizacyjnych, finansowych i kolonij letnich./40/

Powiat Wysoko-Maz.

Stowarzyszenie "Tarbuth" w Wysokiem-Mazowieckiem na zebraniu w dniu 22 ub.m. postanowiło poprzeć przy wyborach do wyznaniowej gminy żydowskiej w Wysokiem-Mazowieckiem listę sjonistyczną.

Życie społeczne.

Powiat Wysoko-Maz

Organizacje "Haszomer-Haleumi" i "Rejtar", współpracujące z PW. i WF. urządziły zlot delegatów z miasteczek Sokoły, Tykocin i Czyżew w Wysokiem-Mazowieckiem, gdzie po oddaniu hołdu poległym w walce z bolszewikami przez delegatów odbyła się uroczysta akademja /150/

Życie zawodowe.

Białystok-Miasto.

Dnia 15 b.m. odbyło się organizacyjne posiedzenie cechu majstrów murarzy, zdunów, malarzy, cieśli i szklarzy. Opracowano statut cechu i wyłoniono komisję organizacyjną.

Życie gospodarcze.

Na zebraniu członków Banku Spółdzielczego Właścicieli Nieruchomości w Białymstoku dnia 19 ub.m. upoważniono zarząd Banku do zaciągania zobowiązań do sumy 750.000 złotych i udzielani

34

65

członkom największego kredytu do sumy 8.000 złotych.-

W Kolnie dwukrotnie nie doszło do odbycia się wyborów nowego zarządu Żydowskiego Banku Spółdzielczego, wskutek opozycji zwolenników Bundu, którzy pozostają w mniejszości.-

W Łomży doroczne walne zgromadzenie członków Żydowskiego Banku Spółdzielczego wybrało nową radę nadzorczą i uchwaliło budżet Banku na rok 1931/32 w wysokości 21.885 złotych.-

W Ostrołęce powstał Spółdzielczy Bank Żydowski, którego budżet na rok 1931/32 opiewa na 22.000 złotych.-

Walne zebranie członków Banku Kupieckiego w Wołkowysku dnia 25 u. stwierdziło, że Bank znajduje się w stanie kwitnącym i wywiązuje się należycie z określonych dla niego zadań, poczem uchwaliło subwencję dla "Keren-Kajemet" w sumie 890 złotych i wybrało nowy zarząd.

Wybory do zarządu gmin wyznaniowych.

W miarę zbliżania się terminu wyborów do zarządów gmin wyznaniowych staje się bardziej intensywną kampanja poszczególnych organizacyj, zainteresowanych temi wyborami.

W Łomży Bund powziął rezolucję, wzywającą wszystkich swych członków do bojkotowania wyborów do zarządu miejscowej gminy wyznaniowej, której dotychczasową działalność ocenia jako szkodliwą dla robotników żydowskich.

W Augustowie złożone zostały trzy listy z czołowemi kandydatami dr.Jordańskim, czynnie współpracującym z BBWzR., Murzyńskim i Bederem, przywódcami miejscowej organizacji sjonistycznej.

W osadzie Sopockinie zgłoszono dwie listy - sjonistyczną i grupy umiarkowanej, a w osadzie Raczki jedną listę sjonistyczną.

W Ostrowi-Mazowieckiej utworzyły się dwie zasadnicze grupy wyborcze sjonistów i ortodoksów, których walka wzajemna przybiega ostre formy.-

...yskiem-Nazwiskiem zgłoszone zostaną prawdopodobnie trzy listy, a mianowicie ...ejcnistyczne, ortodoksów i Związku Drobnych Rzemieślników i K...w.

W Łomży dnia 2. ub.m. postanowiono odłożyć wybory rabina do czasu wyborów nowego zarządu gminy wyznaniowej.-

P R A S A.-

"Grodner Expres" Zachował się biernie w stosunku do zagadnień politycznych, natomiast całkowitą uwagę poświęcał zagadnieniom gospodarczym, podkreślając stale wzrost nędzy wśród ludności żydowskiej, która jego zdaniem jest skutkiem polityki gospodarczej Rządu, który kosztem drobnego kupiectwa i rzemiosła żydowskiego traktuje zagrożony deficytem budżet. Pozatem pismo wypowiadało się za przeniesieniem siedziby Urzędu ...ojewódzkiego z Białegostoku do Grodna.-

"Unzer Żeitn" Pismo przy każdej sposobności występowało przeciwko politycznej gospodarczej Rządu, oraz poczynaniom władz miejscowych w dziedzinie życia gospodarczego. Stwierdzało, że mechanizacja piekarń, a szczególnie nacisk na dokonanie jej w szybkiem tempie godzi w najżywotniejsze interesy żydów, domagało się zmniejszenia podatku obrotowego z uwagi na zmniejszone obroty i handlu i przemyśle i dowodziło, że polityka nadmiernego obciążenia przemysłu i handlu podatkiem obrotowym prowadzi do całkowitego zubożenia ludności żydowskiej w Polsce.-

W sprawie potrącenia 15% dodatku do pensyj urzędników i pracowników państwowych pismo wypowiadało się, że w tym wypadku rząd zdobyłby się na męskie posunięcie, podyktowane interesami Państwa, niemniej jednakże zaznaczało, że obniżenie pensyj urzędników i pracowników państwowych będzie bezcelowe, jeżeli w ślad za nim nie pójdzie obniżenie podatków i świadczeń socjalnych.

316

66

b/ Białorusini.

Towarzystwo Szkoły Białoruskiej

Wykluczenie b. prezesa Zarządu Okręgowego TSB. w Białymstoku, Kuźmina Szymona z Towarzystwa wogóle spowodowało w tymże Zarządzie dość ostrą walkę pomiędzy grupą umiarkowaną i radykalną, która doprowadziła do tego, że w najbliższym czasie ma być wykluczony z Towarzystwa komunizujący Włodzimierz Oziabło. Walka ta przeniosła się na poszczególne koła Towarzystwa w powiatach białostockim i wołkowyskim i jest o tyle dodatnia w skutkach, że w jej płaszczyźnie możliwemi stają się poczynania w kierunku rugowania z Towarzystwa wpływów elementów radykalnych W tym kierunku jest ona wykorzystywana przez Urząd Wojewódzki w miarę możliwości.-

Na zebraniu walnem członków koła TSB. w Topilcu, gminy Choroszcz w powiecie białostockim dnia 12 ub.m., na którem wybrany został nowy zarząd z przewagą elementów umiarkowanych, komunizujący Chwieroś Grzegorz zgłosił wniosek, ażeby koło zainicjowało budowę w Topilcu Domu Ludowego imienia Bronisława Taraszkiewicza. Zebrani przeszli nad tym wnioskiem formalnie do porządku dziennego.-

Znaczne ożywienie w TSB. wywołał zapowiedziany zjazd nielegalny delegatów TSB. w Wilnie, na który wyjechać mieli jako delegaci z powiatu białostockiego Włodzimierz Oziabło, prezes Okręgowego Zarządu TSB. w Białymstoku i Grześ Aleksander z gminy Gródek. Ponieważ zjazd miał się odbyć dnia 19 ub.m., a do dnia 18 ub.m. wymienieni nie otrzymali bliższych instrukcyj z Wilna, przeto na zjazd nie wyjechali.-

Życie gospodarcze.

Na zebraniu walnem członków jednej z najstarszych kooperatyw białoruskich w Województwie Białostockiem kooperatywy spożywczej "Praca" w Swisłoczy, powiatu wołkowyskiego dnia 26 ub.m. postanowiono kooperatywę z braku kapitału zlikwidować, a przeciwko winnym doprowadzenia do jej upadku wystąpić na drogę sądową. Omawiana kooperatywa od chwili jej założenia przy finansowej pomocy b. BWHKP. kierowana była

przez elementy radykalne, które wprowadzały ją w orbitę swej działalności antypaństwowej. Z chwilą likwidacji jej nastąpiła prawie całkowita likwidacja wpływów b.BWNKP w Swisłoczy gdzie już wcześniej koło TSB. samorzutnie postanowiło rozwiązać się, większość bowiem jego członków oświadczyła się przeciwko metodom działalności Zarządu Głównego TSB i opowiedziała się za koniecznością lojalnego ustosunkowania się białorusinów do Państwa i władz.-

P R A S A .

Grodzieńska "Białoruska Dumka" analizowała stosunek sfer rządzących do zagadnienia białoruskiego i przyznawała, że czynniki rządzące czynią wiele w kierunku zbudowania trwałego współżycia ludności białoruskiej z ludnością polską. Konieczność tego współżycia zdaniem pisma jest tem konieczniejsza, że 12 lat istnienia rozdziału pomiędzy dwoma bratniemi narodami musiało przekonać każdego, myślącego państwowemi kategorjami, iż nadal taki stan trwać nie może. Pismo przyznaje jednak, że największą trudność na drodze do porozumienia między białorusinami i polakami stanowi brak szczerości z obu stron i nierzadko brak wzajemnego zrozumienia interesów Państwa. Dotychczasowy stan rzeczy, podkreśla pismo, nie zmieni się wiele na lepsze dopóty, dopóki pewne grupy wśród społeczeństwa polskiego i niektórzy białorusini będą spoglądali na naród białoruski i polski jako na dwa wrogie sobie obozy, a przeto obie strony winny zejść jak najrychlej z gruntu nacjonalistycznego szowinizmu i stanąć na gruncie państwowym.-

Z racji wystąpień antypolskich elementów szowinistycznych w Gdańsku stwierdzało, że życie i rozwój Gdańska związane są silnie z życiem i rozwojem Polski, wobec czego w wielu wypadkach o polityce Gdańska powinien decydować Rząd Polski. Obecnie dzieje się inaczej, gdyż Gdańsk pod wpływem czynników niemieckich przestaje się liczyć ze swoją zależnością od Polski, co może mieć poważne następstwa. Dotychczas dzięki pokojowej i taktownej polityce Rządu polskiego nie doszło

do poważnych kroków, niemniej jednakże Polska cała a z nią ludność białoruska, zamieszkująca w granicach Rzeczypospolitej musi mieć zwrócone oczy na Gdańsk. Pismo podkreśla, że sprawa Gdańska nie jest i nie może być obcą dla ludności białoruskiej, która w każdym wypadku, gdy zajdzie tego potrzeba powinna i będzie bronić interesów Państwa Polskiego. Białorusinom obca jest wprawdzie jakakolwiek myśl o nowej wojnie, odbudowali oni bowiem swoje gospodarstwa po wojnie światowej i pragną pracować w spokoju, skoro jednak spokój ten zostałby naruszony, to staną obok polaków w walce o nienaruszalność granic i praw Polski, zagwarantowanych w traktatach pokojowych.-

W związku z nadchodzącą rocznicą uchwalenia Konstytucji majowej, "Białoruska Dumka" oświadczała, że święto 3-go Maja jest świętem ogólnopaństwowem, a więc i świętem ludności białoruskiej jako obywateli Rzeczypospolitej, gdyż Konstytucja majowa stwarzała podstawy do pojednania i zgodnego współżycia wszystkich stanów , narodowości i wyznań Rzeczypospolitej.-

c/ L i t w i n i .

Powiat grodzieński.

Ksiądz Szymelun, litwin z Rotnicy naskutek starań nauczycielki litewskiej Jadwigi Czenisówny przybył do wsi Szandubra w gminie Porzecze dnia 6 ub.m. i wstąpił tamże do polskiej szkoły powszechnej, gdzie w czasie przerwy zapytywał dzieci, czy chciałyby się uczyć religji w języku litewskim. Twierdząca odpowiedź dzieci miała posłużyć ks.Szymelunowi za powód do wniesienia podania do władz szkolnych o przyłączenie dzieci uczęszczających do szkoły polskiej do istniejącej w Szandubrze litewskiej szkoły Towarzystwa "Rytaś". Zamierzenia ks.Szymeluna spaliły na panewce, gdyż na jego zapytania dzieci odpowiedziały jednogłośnie, że chcą uczyć się religji w języku polskim.-

W dniach 7 i 8 ub.m. delegat Centrali Towarzystwa Św.Kazimierza w Wilnie, Józef Konopko, student USB. wygłosił we wsiach Gruta i Wiciuny w gminie Marcinkańce odczyty o znaczeniu teatru amatorskiego, bygie

nie i t.p. Przy sposobności Konopko udzielał wskazówek wybitniejszym członkom Towarzystwa Św.Kazimierza co do pracy organizacyjnej i starał się zapoznać ze stosunkami miejscowymi -

W ostatnim czasie ożywiła się działalność oddziału Towarzystwa Św. Kazimierza we wsi Kobele, gminy Marcinkańce, do czego przyczynił się nowy jego prezes, Jan Walentukiewicz ze wsi Moty w gminie Porzecze, pozostający w ścisłym kontakcie z ks.Franciszkiem Czaglisem ze wsi Kobele, jednym z czołowych propagatorów antypolskiej działalności Towarzystwa Św Kazimierza -

Ks Czaglis w ostatnich miesiącach podjął akcję w kierunku ożywienia działalności Towarzystwa Św.Kazimierza w gminie Marcinkańce, akcja ta jednakże nie przyniosła mu poważniejszych efektów, gdyż w pierwszych dniach kwietnia samorzutnie rozwiązał się oddział Towarzystwa we wsi Sorgiewicze, a z oddziału Towarzystwa we wsi Szklary wystąpili prezes Szymon Chaniewicz i sekretarz Szymon Wiaczkis.-

Powiat Puwalski.

Oddział Towarzystwa Św.Kazimierza w Bubelach, gminy Krasnowo postanowił wznieść ze składek członkowskich krzyż pamiątkowy przy wjeździe do wsi.-

We wsi Krejwiany, gminy Andrzejewo powstał nowy oddział Towarzystwa Św.Kazimierza, liczący 30-tu członków.-

Oddziały Towarzystwa Św.Kazimierza w powiecie odbyły 8 zebrań i urządziły 5 wieczorów scenicznych.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr:BP:I-1783/31.T.
Dnia 10 maja 1931 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.5.
za miesiąc kwiecień 1931 r.

68

VII: Ruch wywrotowy.

a/ Komunistyczna Partja Zachodniej Białorusi.

Białystok-Miasto.

Organa bezpieczeństwa w porozumieniu z władzami sądowemi przeprowadziły dnia 20 ub.m. likwidację organizacyj komunistycznych i zatrzymały w związku z tem funkcjonarjusza KCKPZB Jankla Dara vel Motela Perelmana i 13 działaczy czołowych komunistycznych. Szczegóły zostały podane Ministerstwu w sprawozdaniu z dnia 20.ub.m.Nr.BP.III-1508/31.T.

Dnia 30 ub.m.zostali zatrzymani na podpunkcie w chwili kontaktowania się technicznka KC KPZB Michla Ruchmanówna i technik KM KZM ZB Białystok, Stanisław Surma, robotnik miejscowej huty szklanej. Szczegóły w sprawozdaniu do Ministerstwa z dnia 5 b.m. Nr.BP.III-1760/31.T.

Wywieszono 1 transparent z hasłami pierwszomajowemi i rozrzucono w 11 wypadkach około 2.000 egzemplarzy pierwszomajowych wydawnictw komunistycznych, w tem około 500 egzemplarzy w rejonach koszar wojskowych.-

Powiat Grodzieński

Dnia 17 ub.m.organa bezpieczeństwa przystąpiły do likwidacji OK KPZB Grodno i podległych mu organizacyj na terenie Grodna i powiatu. Zostali zatrzymani Antoni Kaczan z Jezior, karany 5-letniem więzieniem z art.102 K.K., który w pierwszej połowie kwietnia b.r.pełnił funkcje sekretarza OK KPZB Grodno,Aleksander Smogurys, technik tegoż OK,polityczny emigrant litewski,przebywający w Grodnie od roku 1908,Jakób Kuzewski,członek techniki okręgowej i jeden z wybitniejszych działaczy KZM w Grodnie,Benjamin Menachem łącznik techniczny OK KZM ZB Grodno i sekretarz komórki metalowej w Grodnie, Chackiel Szacki,sekretarz KM KZM ZB Grodno,Naftali Strausberg

technik komórki metalowej KZMZB w Grodnie, Jan Białoszewski ze wsi Chomontowce w gminie Hołynka, Władysław Ryśnik sekretarz komórki mieszanej KPZB w Grodnie, Bazyli Siewko, szer. wiec 29 p.a.p., technik komunistyczny na tenże punkt, oraz Jan Grabowski i Jan Rapecki ze wsi Hubinka w gminie Jeziory. Wszystkich zatrzymanych przekazano z materjałami oskarżenia władzom sądowym. W czasie likwidacji przejęto około 60 kg.literatury pierwszomajowej,notatki,pendzle,drukarenkę ręczną i przygotowane do wyrzucenia transparenty z hasłami pierwszomajowemi.

Przed pierwszym maja wywieszono w Grodnie i powiecie grodzieńskim 12 transparentów z hasłami pierwszomajowemi i rozrzucono w 14 wypadkach około 1000 egzemplarzy wydawnictw pierwszomajowych.-

Powiat Bielski: Wywieszono 1 transparent z hasłami pierwszomajowemi i rozrzucono w dwuch wypadkach około 100 egzemplarzy odezw pierwszomajowych. Elementy wywrotowe urządziły masówkę w Zabłudowie dnia 25 ub.m. i rozrzuciły w dwuch wypadkach około 80 egz.odezw .-

Powiat Suwalski W Suwałkach dnia 24 ub.m. został wywieszony transparent z hasłami pierwszomajowemi.-

Powiat Wołkowyski. Dnia 25 ub.m.dokonana została likwidacja KR KPZB Swisłocz. Zatrzymani zostali członkowie tegoż Komitetu i działacze w jego rejonie Michał Szelest, Piotr Arciszewski, Jan Sulima, Mikołaj Leszeniuk, Bazyli Gierman, Konstanty Kaczko i Michał Gudziela, których przekazano z materjałami oskarżenia władzom sądowym. Szczegóły w sprawozdaniu do Ministerstwa z dnia 5 bm.Nr.KP.III-1758/31.T.-

b/ Komunistyczna Partja Polski.

Powiat Wys.-Mazowiecki Wywieszono w powiecie 1 transparent z hasłami pierwszomajowemi i rozrzucono w 3 wypadkach około 30 egzemplarzy odezw.

42

69

Powiat Ostrowski — Wywieszono 6 transparentów z hasłami pierwszomajowemi, rozklejono w Małkini 4 plakaty z takiemiż hasłami i rozrzucono w kilku miejscowościach około 200 egzemplarzy odezw pierwszomajowych.-

Powiat Ostrołęcki — Rozrzucono w 3 miejscowościach kilkadziesiąt egzemplarzy wydawnictw pierwszomajowych. Na gorącym uczynku rozrzucania tych odezw został ujęty dnia 26 ub.m. w Ostrołęce Lejba Benc, którego przekazano władzom sądowym.-

Powiat Łomżyński — Wywieszono w Łomży i powiecie łomżyńskim 8 transparentów z hasłami pierwszomajowemi i rozrzucono w 19 wypadkach ponad 18.000 egz.odezw, wraz rozklejono w Łomży kilka plakat z haskami, skierowanemu przeciwko obchodowi święta Narodowe 3 Maja i wypisano tamże kredą na parkanach i ścianach domów hasła pierwszomajowe.

Pod zarzutem działalności antypaństwowej zostali zatrzymani w okresie od dnia 18 ub.m. Akter Niklewicz, zam.w Zambrowie, Władysław Kołakowski, Józef Tarowski i Juljan Piotrowski mieszkańcy osady Wizna, Stanisław Krzewski, Szyja Kuropatwa, Bolesław Falkowski /instruktor okręgowy Zjednoczenia Lewicy Chłopskiej "Samopomoc" na okręg łomżyński / Wolf Cywan, Dawid Wołożny i Mejer Edelsztejn, wszyscy z Ruśek, Moszko Kalina i Dawid Frydman z Zambrowa, Chona Miodownik z Łomży i Dawid Budnik z Ostrołęki, Izaak Enoch Olach, członek OK KPPS Łomża, Romankiewicki, skarbnik OK KZMP Łomża, Jankiel Sniadowicz, członek OK Mopr-u Łomża, Aleksander Modzelewski, b.sekretarz b.Komitetu PPS Lewicy w Łomży za podburzanie bezrobotnych w lokalu Magistratu. Wszystkich wymieniony przekazano z materjałami oskarżenia władzom sądowym.-

Powiat Szczuczyński — W Gsadzie Radziłłów wywieszono transparent z hasłami

43

ogólnemi i rozrzucono kilkadziesiąt egzemplarzy styczniowych odezw KC KPP. W związku z tem zostali zatrzymani i przekazani władzom sądowym Icek Milber i Jankiel Milber mieszkańcy nazwanej osady.-

c/ Zjednoczenie Lewicy Chłopskiej /"Samopomoc"/

W drugiej połowie kwietnia został delegowany na teren województwa białostockiego w charakterze instruktora wojewódzkiego Zjednoczenia Lewicy Chłopskiej "Samopomoc", Kazimierz Gryglas, b.sekretarz Komitetu Okręgowego b PPS Lewicy w Białymstoku. W dniach od 19 do 24 ub.m. Gryglas bawił w Białymstoku i powiecie białostockim, gdzie starał się nawiązać łączność z b.działaczami PPS-Lewicy i Zarządem Okręgowym T.U.B. w celu powołania dość życia narazie Komitetu Powiatowego "Samopomocy" w Białymstoku.-

d/ Wyroki sądowe.

Sąd Okręgowy w Łomży wyrokiem z dnia 22ub.m.skazał z art. 129 K.K.cz.I i 53,p.III na 18 miesięcy więzienia z pozbawieniem praw Dawida Bormana z Ostrowi-Mazowieckiej.

Sąd Okręgowy w Grodnie na sesji wyjazdowej w Wołkowysku skazał dnia 20 ub.m.z art.102 K.K.Jachę Sidrańską, Pejsacha Majnera i Adelskiego Pejsacha na 4 lata c.więzienia każdego z zaliczeniem aresztu prewencyjnego. Tenże Sąd skazał z art. 102 K.K. Lubę Kryzowską na 6 lat c.więzienia, Michała Łagodkę na 4 lata c.więzienia,Dines Limę, Lejbę Rejzner, Mikołaja Poczymocha, Aleksandrowicza Judela i Majsmana Dawida na 3 lata c.więzienia.

Sąd Okręgowy w Białymstoku wyrokiem z dnia 14 ub.m. skazał z art.102 K.K. na 2 lata c.więzienia Abrama Margolisa.-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr:BP.I-1786/31.T.
Dnia 10 maja 1931 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.5. 70
za miesiąc kwiecień 1931r.

VIII. Ruch zawodowy.

a/ Klasowe Związki Zawodowe.

W Grodnie dnia 18 ub.m. odbyło się zebranie walne członków oddziału Związku Zawodowego Robotników Przemysłu Spożywczego przy udziale około 200 osób. Wybrano wynowy zarząd z przewagą elementów umiarkowanych, postanowiono wziąć udział w obchodzie dnia 1 maja i opodatkować się dobrowolnie w wysokości do 3 zł. na rzecz rodziny byłego sekretarza oddziałuDawida Epsztejna, osadzonego w więzieniu za działalność komunistyczną.

Przy związku Pracowników Miejskich i instytucyj użyteczności publicznej w Grodnie powstała sekcja pracowników kinoteatrów i/n muzyków.

W Krynkach,powiatu grodzieńskiego dnia 21 ub.m.odbyło się zebranie członków oddziału Związku Zawodowego Robotników Przemysłu Skórzanego /60/ę w sprawach organizacyjnych i pierwszomajowych. Na zebraniu tem komunizujący Ajzyk Zalewski zgłosił wniosek o urządzeniu przez związek samodzielnego pochodu pierwszomajowego, wniosek ten jednak nie został przyjęty.-

W Wołkowysku powstał oddział Związku Zawodowego Robotników Przemysłu Spożywczego.

Tamże dnia 25 ub:m.odbyło się zebranie członków ZZK. Na zebraniu tem prezes Oleszkiewicz, uczestnik Zjazdu Okręgowego Delegatów ZZK w Wilnie oświadczył, że liczba członków ZZK zmniejsza się stale m.in. przechodzenie ich do innych związków /50/. -

b/ Centralne Zrzeszenie Związków Zawodowych.

W Grodnie dnia 26 ub.m. odbyło się zebranie członków Związku autohobilistów w sprawie wprowadzenia w życie ustawy o Państwowym Funduszu Drogowym. Poszczególni członkowie mówili o Państwowym

wym Funduszu Drogowym. Poszczególni mówcy stwierdzali, że wprowadzenie w życie tej ustawy spowoduje dużą zmniejszenie się ruchu autobusowego i wzrost liczby bezrobotnych szoferów. Następnie wybrano nowy zarząd i postanowiono zwrócić się do Urzędu Wojewódzkiego z prośbą o dopuszczenie delegata Związku do komisji egzaminacyjnej dla kierowców samochodowych /40/.-

W Kolnie pozostający dotychczas pod wpływem PPS OKa Związek Zawodowy Robotników Budowlanych i pokrewnych zawodów został zreorganizowany i oparty na zasadach ideologji Marszałka Piłsudskiego. Na prezesa Związku powołano Sulimę Swulmanie cza, komisarza Powiatowej Kasy Chorych.-

W Białymstoku dnia 20 ub.m. odbyło się zebranie członków Związku Zawodowego Przemysłu Garbarskiego w sprawie projektowanej przez Dyrekcję garbarni Beckiera zmian płac robotniczych o 48%. Po dyskusji postanowiono interwenjować u powołanych czynników celem niedopuszczenia do zrealizowania projektu zmiany, aby gdyby interwencja zawiodła - przystąpić do strajku./17/.-

c/ Konfederacja Gospodarczych Związków Zawodowych.

Nowe oddziały Konfederacji powstały w Zabłudowie i Zadni, powiatu białostockiego, Łomży i Zambrowie powiatu łomżyńskiego i Augustowie.-

xxxxxxxxx

Ponadto poszczególne związki odbyły szereg zebrań w sprawach organizacyjnych bezrobocia i obchodu dnia 1 maja, a mianowicie: klasowe związki zawodowe - 6 zebrań, związki zawodowe z centralnego zrzeszenia - 8 zebrań, i oddziały konfederacji gospodarczych związków zawodowych - 3 zebrań.-

46

71

d/ B e z r o b o c i e.

Według danych z dnia 30 ub.m. na terenie Województwa Białostockiego pozostawało w tym dniu bez pracy 10.178 osób, a mianowicie:

o w i a t	Ilość	Bezrobocie dn.18 ub.m.	Zmniejszenie	Wzrost	Pobiera zapomogi.
Augustowski	215	253	38	-	152
Białystok-Miasto	4581	5111	530	-	2181
Białostocki	1672	1554	82	-	846
Grodzieński	1952	1935	-	17	587
Łomżyński	488	344	-	144	330
Bielski	240	440	200	-	61
Ostrowski	234	342	108	-	178
Ostrołęcki	241	270	29	-	113
Suwalski	120	195	75	-	42
Sokólski	115	145	30	-	109
Szczuczyński	360	400	40	-	44
Wołkowyski	160	160	-	-	134

Zmniejszenie 971.

W Białymstoku liczba bezrobotnych zmniejszyła się wskutek zwiększenia stanu zatrudnienia robotników w zakładach przemysłu włókienniczego, w powiecie bielskim z powodu uruchomienia fabryki przetworów chemicznych z drzewa w Hajnówce, w innych zaś powiatach w związku z rozpoczęciem się robót sezonowych i rolnych. Liczba bezrobotnych zwiększyła się w powiecie grodzieńskim w związku z ograniczeniem pracy w fabryce dykty B-ci Braun z braku zamówień i w powiecie łomżyńskim wskutek unieruchomienia kilku drobnych zakładów przemysłowych i wstrzymania robót publicznych.

47

Nastroje wśród bezrobotnych, nierzadko podniecane przez czynniki opozycyjne i elementy wywrotowe, są przygnębione, jednakże nie budzą obaw -

Możliwości zmniejszenia się liczby bezrobotnych nie przedstawiają się pomyślnie, gdyż ruch budowlany zapowiada się słabo, wiele stara się oszczędzać na siłach roboczych, a w poszczególnych gałęziach przemysłach konjunktura jest słaba. Nadto ograniczenie ruchu autobusowego /według dotychczasowych obliczeń conajmniej o 30% / w związku z wprowadzenie w życie ustawy o Państwowym Funduszu Bezrobocia zwiększa także liczbę bezrobotnych.-

xxxxxxx

48

72

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.I-1783/31.T.

Dnia 10 maja 1931 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.5.
za miesiąc kwiecień 1931 rok.

IX. S t r a j k i .

W poszczególnych miejscowości Województwa sygnalizowana jest możliwość strajku przedsiębiorców samochodowych, utrzymujących komunikację międzymiastową w związku z wprowadzeniem w życie ustawy o państwowym funduszu drogowym.-

Strajk robotników fabryki dykty w Grodnie.

Strajk 400 robotników fabryki dykty braci Braun w Grodnie, który wybuchł dnia 16 ub.m. /sytuacyjne sprawozdanie tygodniowe Nr.16 z dnia 18 ub.m./ , został zlikwidowany dnia 20 ub.m. w którym strajkujący przystąpili do pracy.-

Strajk garbarzy w Swisłoczy.

Dnia 29 ub.m. w Swisłoczy,powiatu wołkowyskiego został zlikwidowany strajk 60-ciu robotników garbarskich, którzy zgodzili się na obniżenie im dotychczasowych stawek zarobkowych o 4%. Strajk trwał trzy tygodni.-

.-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWÓDA BIAŁOSTOCKI
Nr Bp I-1783/31 tT.
Dnia 10 maja 1931 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.5
za miesiąc kwiecień 1931 rok.

X. Stan bezpieczeństwa publicznego.

a/ Ważniejsze przestępstwa i wydarzenia kryminalne.

Powiat Ostrołęcki. Dnia 14 ub.m. we wsi Płoszyce, gminy Nasiadki został zabity wystrzałem z karabinu, oddanym przez okno Piotr Parzych. O zabójstwo podejrzewany jest zięć zabitego, Franciszek Parzyńh.-

Dnia 23 ub.m. w świetlicy oddziału Związku Strzeleckiego we wsi Obierwia, gminy Nasiadki mieszkaniec tejże wsi Kipert Franciszek wskutek nieostrożnego obchodzenia się z flowerem postrzelił Czesława Wilgę, który dnia 27 ub.m. zmarł w szpitalu w Ostrołęce. -

Dnia 4 b.m. prezes żydowskiej gminy wyznaniowej w Ostrołęce, Chaim Gingold zameldował o dokonaniu w nocy z dnia 2 na 3 b.m. z lokalu wspomnianej gminy kradzieży spisu wyborców i pięciu list kandydatów. Zachodzi podejrzenie, że wyszczególnione akta zostały skradzione przez wyborców, którzy złożyli listy wyborcze, listy te bowiem miały być unieważnione ze względów formalnych. Ponieważ wybory do zarządu gminy zostały wyznaczone na dzień 20 b.m., przeto Starosta Powiatowy wezwał pełnomocników skradzionych list do złożenia niezwłocznie komisji wyborczej nowych list kandydatów. Listy te mają być sprawdzone przez komisję do dnia 13 b.m.-

Powiat Suwalski. Dnia 14ub.m. podczas jarmarku w Puńsku, gminy Sejwy powstała bójka między kilku pijanymi osobnikami, którzy stawili czynny opór szeregowym P.P. ,oraz usiłowali ich uzbroić i pobi

W związku z tem zostali zastrzymani i przekazani z materjałami oskarżenia władzom sądowym Władysław Zdanis, Adolf Sakowicz, Aleksander Misiukiewicz, Piotr Baranowski, Jerzy Romanowski i Józef Makowski.-

Powiat Bielski. Dnia 30 ub.m. na 62 klm. szlaku kolejowego Siemiatycze-Nurzec, w powiecie bielskim na szynach został położony kamień wagi około 60 klg. Kamień ten zrzuciły z szyn ochraniacze lokomotywy pociągu mieszanego, wobec czego obeszło się bez wypadku. Na podstawie wyniku przeprowadzonego dochodzenia należy przypuszczać, że kamień ten został położony na szynach przez pastuchów.-

powiat łomżyński. Dnia 26 ub.m. we wsi Jednaczewo na zabawie tanecznej został zabity nożem Mikołaj Wysocki. Jako poszlakowanych o dokonaniu zabójstwa zatrzymano i przekazano z materjałami oskarżenia władzom sądowym Jana Cynka i Gabryela Justa.-

Dnia 1 b.m. w Zambrowie bawiącemu prywatnie w restauracji posterunkowemu P.P. Kwiatkowskiemu z obsady miejscowego posterunku zadali cztery rany nożami w głowę Stanisław Głuszkowski Władysław Perkowski i Josel Czerwoniec, których aresztowano.-

powiat Ostrowski. W związku z ogłoszeniem upadłości młyna parowego Kagana i S-ki w Ostrowi-Mazowieckiej na polecenie Sędziego Śledczego aresztowano współwłaścicieli tegoż młyna Kagana i Trejstera i zarządzono pościg za kierownikiem Banku Spółdzielczego w Ostrowi-Mazowieckiej, Maurycym Gutmerem. Sędzia Śledczy osadził Kagana i Trejstera w więzieniu do czasu złożenia kaucji w wysokości 100.000 złotych przez Kagana i 50.000 złotych pr Trejstera.-

W nocy z dnia 30 ub.m. na 1 b.m. spłonęło prowizoryczne przęsło drewniane mostu kolejowego przez rzekę Bug na linji Małkinia-Siedlce. [illegible] ustalono, pożar powstał od iskry z parowozu która padła na siarkę, rozsypaną u podstawy jednego z filarów przez saperów, którzy w dniach 5 i 6 ub.m. rozsadzali detonatora

mi zator lodowy pod wspomnianym mostem./Szczegółowe sprawozdanie w tej sprawie zostało przesłane Ministerstwu dnia 8 b.m. za Nr. BP.IV-1761/31.-

Powiat Szczuczyński. Dnia 17 ub.m. zostały zatrzymane stałe mieszkanki m.Lwowa Stanisława Prystaj i Stanisława Szczepanik pod zarzutem dokonywania oszustw przy kwestowaniu na rzecz Legji Inwalidów Wojsk Polskich. W związku z zatrzymaniem wymienionych w Warszawie został zatrzymany również stały mieszkaniec Lwowa Władysław Sayper, ps. "Konsul". Wszystkich przekazano z materjałami oskarżenia władzom sądowym. Szczegóły w sprawozdaniu do Ministerstwa z dnia 23 ub.m. Nr.BP.IV.1526/31.T.-

Powiat Sokólski. Dnia 18 ub.m.w kolonji Suchy-Gród, gminy Szudziałowo ujawniono u Piotra Szymczewskiego potajemną gorzelnię. Szymczewskiego aresztowano.

Dnia 27 ub.m. we wsi Gliniszcze-Wielkie, w gminie Sokolany, pastuch tejże wsi Nikodem Szumiło zabił prętem żelaznym z zemsty na tle porachunków osobistych Władysława Woronko. Nikodema Szumiło aresztowano.-

Powiat Wys.-Mazowiecki. Aresztowano dnia 20 ub.m.kierownika powiatowej kasy chorych w Wyskiem-Mazowieckiem Wacława Białego pod zarzutem defraudacji i sfałszowania dowodów kasowych na sumę około 2.000 zł. W związku z aresztowaniem Białego popełnił samobójstwo księgowy wspomnianej kasy, Władysław Mejer z obawy przed odpowiedzialnością sądową. W wyniku dochodzenia przeciwko Białemu, aresztowano sekwestratora kasy, Siejko Domańskiego.

Dnia 16 ub.m. na szosie Warszawa-Białystok około maj.Jerzew zatrzymano podającego za Kazimierza Kacprowicza, mieszkańca wsi Trzemsze w gminie Wichertów, powiatu Turek w Województwie Łódzkiem

52

74

nego obchodzenia się z ogniem spłonęło 14 zagród. Straty wynoszą około 41.000 zł. W czasie pożaru uległa lekkiemu poparzeniu Justyna Hryniewiecka

We wsi Lubowicz-Wielki, gminy Klukowo w powiecie Wysoko-Mazowieckiem, wskutek nieostrożnego obchodzenia się z ogniem spłonęły 4 zagrody. Straty wynoszą około 40.000 zł.

c/ Wypadki samochodowe.

W czasie od dnia 18 kwietnia zanotowano 6 wypadków samochodowych. W jednym z nich spłonął autobus /powiat ostrowski/ w dwuch innych 2 osoby doznały lekkich obrażeń ciała, w dwuch zostały nieznacznie uszkodzone samochody, w jednym zaś uległa ciężkiemu poranieniu jedna osoba. Wypadek ten miał przebieg następujący.

Dnia 3 b.m. na ulicy Wasilkowskiej w Białymstoku prowadzony przez kierowcę Wacława Nowaka samochód Powiatowej Kasy Chorych w Białymstoku wskutek nieostrożnej jazdy najechał na dorożkę Antoniego Cipkowskiego, w której jechali urzędnik Okręgowego Urzędu Ziemskiego Stanisław Konc z narzeczoną Zenią Parfjaniuk. Wskutek zderzenia Zenia Parfjaniuk doznała pęknięcia czaszki czołowej, został zabity koń i zdruzgotana dorożka, oraz uszkodzony sam ód. Zofia Parafjaniuk została umieszczona w szpitalu, gdzie walczy ze śmiercią. Wypadek wywołał zainteresowanie wśród społeczeństwa z tej racji, że został spowodowany przez samochód Powiatowej Kasy Chorych i, że jechał nim wówczas komisarz tejże Kasy, pułkownik w stanie spoczynku Buś. Część świadków zeznaje, że w chwili wypadku samochodem kierował komisarz Buś, co jednakże dotąd nie zostało definitywnie ustalone. Niezwłocznie po wypadku kierowca Nowak został aresztowany i osadzony w więzieniu.-

który posługiwał się fałszywymi dokumentami wojskowymi. Zatrzyma
Kacprowicza Sędzia śledczy osadził w więzieniu.-

b/ P o ż a r y

Zestawienie danych o pożarach:

W okresie od 18 do 30 kwietnia na terenie województwa miał
miejsce następujące pożary; powstałe wskutek
1/ nieostrożnego obchodzenia się z ogniem - 14,
2/ wadliwej budowy kominów - 6 6,
3/ z przyczyn nieustalonych 3,
4/ podpalenia z zemsty osobistej 2,
5/ podpalenia w celu uzyskania premji ubezpieczeniowej ..... 2, Razem 27.

Pożary te wyrządziły straty:

1/ do 2.000 zł. każdy - ..... 3.
2/ od 2.000 zł.do 5.000 zł.każdy..... 5.
3/ od 5.000 do 10.000 zł. każdy ..... 7.
4/ od 10.000 do 15.000 zł.każdy ..... 3.
5/ od 15.000 do 20.000 zł.każdy ..... 3.
6/ 23.000 zł..... 1.
7/ 28.000 zł..... 1.
8/ 29.000 zł..... 1.
9/ 40.000 zł.każdy ..... 2.
10/ 41.000 zł..... 1.

Ogólna suma strat wyrządzonych przez wyszczególnionen pożary wynosi ponad 350.000 zł.-

We wsi Folwarki-Wielkie,gminy Zabłudów wskutek nieostrożnego obchodzenia się z ogniem spłonęło 9 domów mieszkalnych i 22 budowania gospodarcze z narzędziami rolniczemi i przygotowanym zasiewu zbożem. Poszkodowanych 22 gospodarzy oblicza swe straty na 40.000 zł.

We wsi Saki,gminy Narew w powiecie bielskim wskutek nieo

75

d/ Kronika kryminalna

W okresie od dnia 15 ub.m. zrnotowano wypadków:

1/ dzieciobójstwa - 5,

2/ czynnego oporu władzy - 4,

3/ drobnych kradzieży bez włamania 5 7,

4/ większych kradzieży bez włamania - 3,

5/ uszkodzenia ciała w bójkach - 6,

6/ fałszerstwa dokumentów - 3,

7/ oszustw z chęci zysku - 4.

e/ Ocena ogólna.

Stan bezpieczeństwa publicznego pod względem kryminalnym we wszystkich powiatach województwa był dobry, zaś pod względem politycznym pogorszył się nieznacznie w związku z kampanją elementów wywrotowych przed dniem 1 maja w powiatach grodzieńskim, łomżyńskim, bielskim i wołkowyskim, jest to jednak pogorszenie przejściowe, które w niczem nie zaważy na ogólnym stanie bezpieczeństwa.-

OXOXOXOXO

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.I.1783/31.T.
Dnia 10 maja 1931 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.5.
za miesiąc kwiecień 1931 rok.

XI. Sprawy graniczne.

Powiat Grodzieński.

W końcu kwietnia b.r. zbiegł na Litwę plutonowy Markowski ze strażnicy Uciecha w gminie Marcinkańce, należący do 3 kompanji 23 baonu K.O.P.-

Powiat Kolneński.

Dnia 13 kwietnia b.r. wyjechała z Kolna Cywja Bożko, córka zamieszkałego w Kolnie Fajwy Bożko do brata swego Rafała Bożko, zamieszkałego w Montreal. -

Podczas biegu pociągu międzynarodowego na linji Frankfurt-Freiburg grupa jadących w tymże samym pociągu hitlerowców wyrzuciła Cywję z pociągu na szyny tylko z tej racji, że dowiedziała się, iż jest ona obywatelką polską. Leżącą na szynach Cywję Bożko zauważył maszynista innego pociągu, którym została odwieziona na szpitala w Freiburgu. Podanie ojca jej Fajwy Bożko w sprawie opisanego wypadku zostało skierowane przez Starostę Powiatowego w Kolnie do Konsulatu Generalnego R.P. w Berlinie z prośbą o interwencję.-

Powiat Szczuczyński.

Dnia 19 ub.m. zatrzymany został przez straż graniczną w chwili usiłowania przekroczenia granicy z Polski do Prus Wschodnich mieszkaniec Przasnysza Boruch Rotsztejn. Jako winnych ułatwienia Rotsztejnowi przedostania się do granicy i pobrania od niego opłaty za przeprowadzenie go przez granicę zostali zatrzymani Kazimierz Polakowski i Piotr Zamojski ze wsi Bogusze powiatu szczuczyńskiego, oraz Szmula Grumiewicza, Szmula Prejsa i Pejsacha Kiwajko których przekazano z materjałami oskarżenia władzom sądo-

76

Zatrzymani Szmul Prejs i Kiwajko Pejsach usiłowali przekupić prowadzącego dochodzenie przodownika służby śledczej Rojewskiego któremu proponowali przyjęcie tytułem łapówki 100 dolarów za zaniechanie prowadzenia dalszych dochodzeń.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

BIBLIOTEKA BIAŁOSTOCKA

Nr.BP I-1705/31 T.

Dnia 10 maja 1931 roku

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr 5
za miesiąc kwiecień 1931 roku.

XII Szpiegostwo dywersja sabotaż

Organa bezpieczeństwa powiatu suwalskiego uzyskały informacje, że podobnie jak w latach ubiegłych, wojskowy wywiad litewski planuje dokonanie w najbliższych tygodniach wypadów dywersyjnych na teren wspomnianego powiatu w celu dokonania aktów terorystycznych na osobach działaczy litewskich, którzy naraził się temu wywiad- swą współpracą z litewską organizacją socjal-demokracji.

Odpowiednie zarządzenia zostały wydane.-

Szczegóły podane zostały Ministerstwu w specjalnem sprawozdaniu.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

58

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.I-1783/31.T.
Dnia 10 maja 1931r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.5.
za miesiąc kwiecień 1931 r.

XIII. V a r i a.

Skazanie działacza PPS OKW.

Sąd Powiatowy w Łomży wyrokiem z dnia 23 ub.m.skazał z art.154 K.K.czynnego działacza PPS OKW w Łomży,Franciszka Bazydło na 2 miesiące więzienia za wypowiadziane przezeń w okresie wyborczym pogróżki pod adresem osoby Marszałka Piłsudskiego

Pobyt posła Stanisław Dubois w Łomży:

Dnia 20 ub.m.Sąd Okręgowy w Łomży rozpoznawał sprawę z oskarżenia o nadużycia służbowe b.burmistrza m.Ostrowi-Mazowieckiej,Stanisława Leśniewskiego,który został uniewinniony. Na rozpławę tę przybył w charakterze świadka obrony poseł Stanisław Dubois, który po procesie odbył konferencję z b.posłami dremi M.Czarneckim i kilku innymi działaczami PPS.CKW. W czasie tej konferencji wygłosił dłuższe przemówienie, w którem m.in. podkreślił,że pobyt Marszałka Piłsudskiego na Maderze kosztował Skarb Państwa około 3 miljonów złotych.-

Pobyt ks.biskupa Czarneckiego w Województwie Białostockiem

Dnia 22 ubM. przyjechał do Białegostoku jako gość Stolicy Apostolskiej ks.Czarnecki,biskup obrządku wschodnio-włościańskiego. Tegoż dnia zwiedził kościół wschodnio-włowiański w Gwastach,powiatu białostockiego,zaś dnia 23 ub.m. odbył konferencję z proboszczem parafji w Gwastach księdzem dziekanem Aleksandrem Chodyko, ks.kanonikiem Abramowiczem i miejscowymi księżmi w sprawach kościelnych. i Kongresu Eucharystycznego. Na konferencji tej postanowiono wydać do wiernych odezwę kongresową pt.:"Pójdźcie pokłonimy się Panu" w nakładzie tych 1000 egzemplarzy skierowaną głównie przeciwko akcji bezbożników

w Rosji Sowieckiej.

Tegoż dnia ks. biskup Czarnecki wyjechał do Świsłoczy powiatu wołkowyskiego, gdzie odbył konferencję z miejscowym duchowieństwem. Po powrocie do Białegostoku w dniu 24 ub. m. ks. biskup Czarnecki konferował z przybyłymi proboszczami parafji w powiecie białostockim, zaś dnia następnego odprawił nabożeństwo w kościele farnym /1000 osób/ i odjechał do Zelwy, w celu dokonania lustracji miejscowej parafji, skąd udał się do Wilna.-

P o w ó d ź.

W okresie wylewu Niemna zalane zostały wodą miejscowości w gminach Wołłowiczowce i Bala-Wielka, powiatu augustowskiego oraz w gminach Wołpa, Łasza, Żytomla, Mosty, Porzecze i Łunna. Ludność tych gmin poniosła dotkliwe straty w zasiewach, zapasach ~~żywności~~ zbóż przygotowanych do zasiewu na okres przednówkowy oraz w paszy dla bydła. Straty wyrządzone przez powódź we wspomnianych gminach wynoszą około 400.000 zł. W obu powiatach powstały Komitety Pomocy dla dotkniętych powodzią. Na cele pomocy Urząd Wojewódzki przydzielił Staroście Powiatowemu w Grodnie 2.000 zł. i Staroście Powiatowemu w Sokołowie 1.000. Ze swej strony Starostowie Powiatowi uzyskali od administracji leśnej lasów państwowych zezwolenie na wypasenie bydła przez ludność wsi dotkniętych powodzią we wspomnianych lasach.-

xxxxxxxx

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.I-2150/31.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.6 za miesiąc maj 1931 rok.

Białystok, dnia 10. czerwca 1931 roku

T A J N E - P I L N E !

Do

Ministerstwa Spr w Wewnętrznych
Pan Dyrektor Departamentu II.

w W a r s z a w i e .

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.6 za miesiąc m a j 1931 rok.-

Z a W o j e w o d ę

/ M. S y s k a /
Naczelnik Wydziału Bezp.Publ.

Odpisy otrzymują:

1/ Pan Wojewoda w Wilnie.
2/ " " w Nowogródku,
3/ " " w Brześciu nad Bugiem,
4/ " " w Warszawie,
5/ " " w Tarnopolu,
6/ " " w Stanisławowie
7/ " " w Lublinie,
8/ " " w Łodzi.
9/ Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
10/ " " " " w Wilnie,
11/ " " " Okręgowego w Białymstoku,
12/ " " " " w Grodnie,
13/ " " " " w Łomży,
14/ " " " " w Suwałkach,
15/ Samodzielny Referat Informacyjny DOK.III. w Grodnie,
16/ " " " DOK. IX. w Brześciu nad Bugiem,
17/ " " " DOK. I. w Warszawie,
18/ K.O.P. "Brygada. Grodno" w Grodnie,
19/ Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi Województwa Białostockiego
20/ Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
21/ Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w/miejscu.-

H.F.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.I-2150/31.T.

Białystok, dnia 10.VI.1931 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.

za miesiąc maj 1931 r.

I Sytuacja ogólna.

W ogólnym układzie stosunków społeczno-politycznych n terenie Województwa Białostockiego w okres.e sprawozdawczym zasz zmiany o tyle, że z jednej strony w powiatach Archidjecezji Wile skiej uzewnętrzniła się w formie konkretnej Akcja Katolicka zgoła wyraźnie jako nowy czynnik polityczny, któremu podporządkowała si niemal bez zastrzeżeń Chrześcijańska Demokracja, z drugiej zaś - BBWzR. przystąpił istotnie do przebudowy swej sieci organizacyjne i energicznej akcji propagandowej w terenie,

Dwa te momenty były najważniejszymi w życiu politycznem społeczeństwa w Województwie. Pozatem zaznaczyły się w niem jaskrawo zyskująca stale na ostrości akcja duchowieństwa katolickiego przeciwko Związkowi Strzeleckiem któremu przeciwstawiane jest Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej. Akcja ta przejawia się w formie ostrzegania ludności przez duchow stwo z ambon przed należeniem do Związku Strzeleckiego, który prz stawiany jest jako organizacja zwalczająca religję i kościół kato licki - i zalecania tejże ludności wstępowania do Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej jako jedynej organizacji młodzieżowej, stojącej na gruncie narodowym, religji i kościoła katolickiego. Co do samej Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej zaznaczyć należy, że w chwili obecnej jest ono niejako bojową organizacją Stronnictwa Narodowego w powiatach djecezji łomżyńskiej, podstawową organizacją Akcji Kat lickiej w powiatach Archidjecezji Wileńskiej i propagatorem Chrześ

jańskiej Demokracji w powiecie bielskim, należącym do djecezji pińskiej. Z tej racji staje się ono poprostu ośrodkiem akcji opozycyjnej Stronnictwa Narodowego i Chrześcijańskiej Demokracji przeciwko organizacjom prorządowym ogólnie, a przeciwko Związkowi Strzeleckiemu w szczególności. Akcja ta niewątpliwie zaostrzy się jeszcze bardziej w najbliższym czasie w związku z Akcją Katolicką, zwłaszcza w powiatach Archidjecezji Wileńskiej, w których, jak już podkreślono Chrześcijańska Demokracja podporządkowała się prawie bez zastrzeżeń Akcji Katolickiej. Niewyraźny jest dotąd wprawdzie stosunek Stronnictwa Narodowego do Akcji Katolickiej, nacechowany pewną rezerwą i pozwalający przypuszczać, że Stronnictwo Narodowe poprze Akcję Katolicką równie jak Chrześcijańska Demokracja, jeżeli nie ucierpią na tem jego interesy, niemniej jednakże zaznaczyć należy, że w strefie działania Stronnictwa Narodowego /powiaty djecezji łomżyńskiej/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej kierowane jest faktycznie przez duchowieństwo i, że ono właśnie będzie decydowało o poczynaniach Stowarzyszenia na rzecz Akcji Katolickiej.

Nadto polski ruch polityczny wyczerpywały nieznaczne poczynania organizacyjne Stronnictwa Ludowego, którego jedyny przedstawiciel parlamentarny na terenie województwa, poseł Adolf Sawicki stara się przynajmniej narazie zachować pozory lojalności w odniesieniu do władz administracji ogólnej, dążenia PPS.CKW. do zaostrzenia nastrojów wśród bezrobotnych i wykorzystania podniecenia wśród urzędników z racji cofnięcia 15% dodatku, co zresztą czyniły także w terenie Chrześcijańska Demokracja i Stronnictwo Narodowe, akcja Stronnictwa Narodowego, obliczona na tworzenie ośrodków parafjalnych Stronnictwa i wreszcie wysiłki, dotąd bezskuteczne, Chrześcijańskiej Demokracji w kierunku stworzenia Chrześcijańskiego Związku Zawodowego Rolników.

W życiu społecznem dominowała konsolidacja prorządowych organizacyj społecznych, której jednym z przejawów była wszczęta w prasie

i w terenie propaganda, podkreślająca konieczność rychłego przeprowadzenia unifikacyj związków młodzieży wiejskiej. Przypuszczać należy, że po uchwałach zjazdu Związku Młodzieży Wiejskiej "Siew" w Łodzi traktowana propaganda, znajdująca podatny grunt w poszczególnych powiatach województwa, da w skutkach realne wyniki w okresie najbliższych miesięcy. Zarówno życie polityczne, jako też życie społeczne znajdowały odbicie i oświetlenie w prasie lokalnej. Prasa prorządowa reagując na wszelkie wystąpienia przeciwrządowe opozycji, poświęcała wiele uwagi sprawie rozwoju organizacyj prorządowych i należytego informowania społeczeństwa o poczynaniach Rządu w dziedzinie walki z kryzysem gospodarczym, spraw wewnętrznych ogólno-państwowych i polityki zagranicznej, która najczęściej była przedmiotem ataków na Rząd ze strony prasy opozycyjnej. Przyznać jednak trzeba, że w porównaniu z poprzednimi miesiącami prasa ta, jeżeli chodzi o krytykę poczynań Rządu, była bardziej powściągliwą, ostrzej natomiast występowała w obronie zagrożonych rzekomo projektami konstytucyjnemi BBWzR. i Rządu interesów kościoła katolickiego i społeczności katolickiej.-

Ze spraw, dotyczących życia mniejszości narodowych, zasługują na podkreślenie wybory drganów zarządzających w wyznaniowych gminach żydowskich, które przyniosły porażkę grupie Grinbauma i sukces prorządowym organizacjom ortodoksyjnym i rzemieślników, omówiona w punkcie VI. sprawozdania sprawa wyborów rabina w Białymstoku, sprawy budżetów gmin wyznaniowych żydowskich w Białymstoku i Grodnie i powstanie w Białymstoku Żydowskiego Klubu Myśli Państwowej, oraz inicjowana przez grodzieńską "Białoruską Dumkę" kwestja nawiązania ściślej i rzeczowej współpracy społeczeństwa polskiego z ludnością białoruską.-

Ruch wywrotowy odznaczył duże osłabienie w działalności elementów wywrotowych, która zaznaczyła się silniej jedynie w powiecie ostrowskim.-

80

Dokonana w dniu 27 maja b.r. likwidacja Zjednoczenia Lewicy Chłopskiej "Samopomoc" wywołała konsternację w instancjach kierowniczych partji komunistycznej, która szczególnie w powiatach zachodnich Województwa została pozbawiona wskutek unielegalnienia „Samopomocy" legalnej organizacji pomocniczej, ułatwiającej elementom wywrotowym docieranie do środowisk ludności polskiej. Ogół społeczeństwa polskiego ustosunkował się do faktu unielegalnienia Zjednoczenia Lewicy Chłopskiej "Samopomoc" pozytywnie, traktując go jako przejaw troski Rządu o utrzymanie ładu i spokoju w Państwie.-

Ruch zawodowy bardziej charakterystycznych spostrzeżeń nie nastręczył,-jeżeli pominąć kilka powziętych uchwał przez stowarzyszenia pracowników państwowych i samorządowych w sprawie cofnięcia 15% dodatku i projektowanej przez Rząd zmiany pragmatyki urzędniczej. Większej wagi wydarzeniami natury gospodarczej z racji zainteresowania się niemi społeczeństwa były - w dalszym ciągu xxxxxx cofnięcie 15% dodatku do pensyj urzędników i pracowników państwowych, ocenione ujemnie przez prasę żargonową i sfery handlowe, oraz wprowadzenie w życie Ustawy o państwowym funduszu drogowym. Akcja właścicieli autobusów przeciwko tej Ustawie zaznaczyła się kilkoma uchwałami poszczególnych oddziałów Związku Właścicieli Samochodów i demonstracyjnym strajkiem w dniu 18 maja , który objął około 70% istniejących na terenie województwa przedsiębiorstw, utrzymujących międzymiastową komunikację autobusową.

We wszystkich dziedzinach życia gospodarczego dostrzegana była w ciągu miesiąca dość silna depresja w ośrodkach miejskich i pewne odprężenie nastrojów ludności wiejskiej, spowodowane zwyżką cen na artykuły wytwórczości gospodarstw rolnych. W handlu i drobnym przemyśle nastąpił spadek obrotów. Dobrą stosunkowo konjunkturę miał przemysł włókienniczy , który rozszerzył stan zatrudnienia robotników gorszą natomiast niż w kwietniu - przemysł drzewny i chemiczny.-

Na rynku pracy pod koniec miesiąca zanotowano spadek bezrobocia, wyrażający się cyfrą 1.120 na ogólną liczbę bezrobotnych 9.056.- Znaczniejszy spadek bezrobocia w czerwcu nie jest przewidywany.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-

7 91

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.I-2150/31.T.
Dnia 10 czerwca 1931 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.6.
za miesiąc m a j 1931 r.

II. Przegląd prasy.

a/ Prasa prorządowa.

"Głos Ziemi Białostockiej" W związku z obchodem 10-ciolecia trzeciego Powstania Śląskiego akcentował, że podstawowym elementem współczesnej polskiej myśli politycznej musi być troska i ziemie zachodnie i ich stan zagospodarowania pod wzgl. dem kulturalnym i politycznym, oraz troska o takie ułożenie stosunków międzynarodowych, by problem niebezpieczeństwa zachodniego nie był nigdy aktualny.-

Następnie w szeregu artykułów ilustrował poziom moralny opozycji w jej walce z Rządem ogólnie, a w szczególności w płaszczyźnie kryzysu gospodarczego.-

Bilansując metody działania opozycji, stwierdzał że demagogicznie i wyłącznie dla swych celów alarmuje o katastrofalnym stanie kraju, nie można się prowadzić kampanję przeciwko Wojewodzie Grażyńskiemu wówczas, gdy ta kampanja jest poprostu wodą na młyn polityki niemieckiej w stosunku do Polski i posuwać się do rozbijania jedności narodowej tam, gdzie ta jedność jest koniecznością państwową. Demagogji opozycji dziennik przeciwstawiał wynik i dorobek pięcioletniej pracy rządów pomajowych, którego opozycja nie chce uznać, gdyż przekreśla on wszelkie jej nadzieje na dorwanie się do rządów. Pozatem pismo poruszało niemal wszystkie aktualne sprawy natury ogólno-państwowej.-

"Gazeta Polska Ziemi Grodzieńskiej".

Wiele uwagi poświęcała sprawom Związku Strzeleckiego i przy omawianiu ich podkreślało konieczność wydatniejszego, niż dotychczas popierania Związku Strzeleckiego zarówno przez czynniki państwowe jako też społeczne -oraz notowskrzętnie głosy prasy białoruskiej, traktujące o konieczności rzeczowej współpracy społeczeństwa białoruskiego ze społeczeństwem polskiem.-

"Przegląd Łomżyński".

W artykule "Polska i Gdańsk" po dłuższych wywodach na temat kształtowania się stosunków polsko-gdańskich wypowiadał się, że należałoby wreszcie jasno postawić sprawę: jak długo Gdańsk jeszcze będzie trwał w swych usiłowaniach "zapominania" o swoich zobowiązaniach, zawartych w artykułach Traktatu Wersalskiego i, jak długo jeszcze tolerowane będą szykany Gdańska w odniesieniu do Polski.-

Traktując o metodach działania opozycji, stwierdzał, że tak zwany obóz narodowy wszczął gwałtowną kampanję przeciwko pożyczce kolejowej i wymyślił nawet "konflikt konstytucyjny" tylko dlatego, aby pożyczkę tę zdyskredytować w xxx oczach społeczeństwa i rzucić cień na ogromne zasługi Rządu realizującego wielkie zamierzenie, a skoro plan ten nie udał się - leaderzy obozu musieli wycofać się ze swego pierwotnego stanowiska.-

Następnie rozprawiając się z opozycją, analizował szczegółowo mowę Pana Premjera Prystora, wygłoszoną wobec posłów i senatorów klubu BBWzR. i zaznaczał, że mowa ta była nacechowana silną wiarą człowieka, wychowanego w ideowej tężyźnie Marszałka Piłsudskiego.-

---ooooo000ooooo---

"Dziennik Białostocki", "Nowy Dziennik Kresowy" i "Kurjer Ziemi Suwalskiej" zasługujących na omówienie artykułów nie zamieściły.-

b/ Prasa opozycyjna.

82

"Nowe Życie".

Wykorzystywało odbyty w dniach 13 i 14 maja b.r. w Grodnie Dekanalny Kongres Eucharystyczny. W poświęconych temu Kongresowi artykułach podkreślało, że "rzeczywistość nas pouczyła iż jeszcze raz wrócić nam trzeba do cierpienia i krzyżów, przez które rosnąć mamy ponad wszystkie "klęsk cmentarze" że "w wolnej Polsce, po zamęcie powojennym, po różnych nadużyciach i ciężkich upadkach - znękane społeczeństwo zaczyna znowu garnąć się pod skrzydła kościoła i szukać w nim niezawodnego oparcia" i t.p.

Również na marginesie spraw kongresowych pismo rozwodziło się nad tem, że społeczności katolickiej w Polsce grozi wielkie niebezpieczeństwo, wzmagają bowiem usiłowania w kierunku zniszczenia chrześcijańskich zasad życia małżeńskiego i oparcia porządku w Państwie na sankcjach policyjnych, co jest więcej, niż gwałceniem Konstytucji, gdyż naród chociażby posiadał Konstytucję wzorową, będzie narodem bezkonstytucyjnym, jeżeli nie będzie posiadał ugruntowanego na zasadach chrześcijańskich życia małżeńskiego i społecznego.-

Dlatego też, podkreślało pismo, twórcy nowej Konstytucji w Polsce winni pamiętać, że Konstytucja, która nie wytknie narodowi moralnych drogowskazów i nie będzie utrzymana w duchu moralności chrześcijańskiej - pozostanie tylko świstkiem papieru.-

W związku z obradami Ligi Narodów "Nowe Życie" poruszyło sprawę "nadużyć wyborczych" na Górnym Śląsku i wyraziło przypuszczenie, że jeżeli w sprawie Śląska Niemcy rozwinęli niebywale silną kampanję przeciwko Polsce, która miała za sobą słuszność, to niewątpliwie silniejszą jeszcze kampanję rozwiną przeciwko Polsce, gdy na stół genewski przyjdzie sprawa "nadużyć wyborczych" na Śląsku i postępowania Wojewody Śląskiego, w których "z winy sanacji Polska może okazać się słabszą co do obrony swego stanowiska".-

W dalszych wywodach na temat obrad Ligi Narodów pismo stwierdzało, że obrady te w sprawach "nadużyć wyborczych" na Górnym Śląsku przyniosły porażkę delegacji polskiej która nie doceniała wartości przeciwników, jakich miała w delegacji niemieckiej.

Rekonstrukcje gabinetu pismo oceniało jako zmianę osób w rządzie która nie oznacza żadnej zmiany systemu rządzenia. System, zdaniem pisma, pozostanie ten sam, tylko zostały zmienione role pewnych ludzi na stanowiskach ministerjalnych, a przeto od nowego rządu nie można się spodziewać lepszych rezultatów, niż dały poprzednie rządy pomajowe.-

"Życie i Praca" Prowadziło w dalszym ciągu propagandę na rzecz akcji organizowania "katolickich ośrodków parafjalnych", przyczem dowodziło, że "jeżeli chcemy zachować wolność i uczynić Polskę wielką, to trzymajmy się oburącz wiary katolickiej".-

W tym sensie utrzymane były wszystkie artykuły, zamieszczone w piśmie i poświęcone zagadnieniom politycznym.-

W artykułach, dotyczących życia gospodarczego, pismo wskazywało na katastrofalny stan ekonomiczny kraju, powstrzymując się jednak od jaskrawszej krytyki poczynań Rządu.-

"Wspólna Praca". Przeprowadzała analogję pomiędzy sytuacją Polski obecnie i sytuacją Francji za Ludwika Napoleona, a na podstawie przesłanek tej analogji ogólnikowo wysnuwała wniosek, że "deprawacja metod polityki czynnej , grynderstwo gospodarcze, rozkład zasad moralnych w życiu prywatnem i publicznem mogą przeistoczyć nawet bohaterów w "naród idjotów" i rzucić ich pod nogi" męża opatrznościowego".-

-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIALOSTOCKI
Nr.bP.I-2150/31.T.
nia 10 czerwca 1931 roku.-

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.6.
za miesiąc m a j 1931 rok.

III. Polski ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Na okres sprawozdawczy przypadło niebywałe od czasu wyborów do Sejmu i Senatu roku 1930 nasilenie działalności posłów i działaczy BBWzR. w terenie, co jest tem znamienniejsze, że działalność stronnictw opozycyjnych w terenie w maju była nieznaczna. Sądząc z dotychczas dostrzeżonych skutków odbytych w ubiegłym miesiącu wieców, zjazdów i zebrań, przypuszczać można, że zainspirowane niemi lokalne organizacje NNWzR. zaznaczą w najbliższym czasie dość silnie swą żywotność i przyczynią się wydatnie do wzmocnienia nastrojów prorządowych, tembardziej, że niemal wszystkie rady powiatowe BBWzR. w Województwie przystąpiły do intensywnej pracy organizacyjnej i propagandowej,mniej zaś żywotną z pośród nich zostały rozwiązane i zastąpione tymczasowemi komisjami organizacyjnemi, które mają wyłonić nowe rady.-

W całokształcie działalności BBWzR. dominowały nastawienie pracy organizacyj lokalnych na ścisłe zazębianie akcji politycznej z działalnością społecznych organizacyj prorządowych, oddziaływanie na życie organizacyj gospodarczych i szersze, niż dotąd, docieranie do większych środowisk robotniczych. W płaszczyźnie tak nastawianej działalności BBWzR. w wielu ośrodkach Województwa w ubiegłym miesiącu stał się niejako synteza organizacyjną prorządowych organizacyj społecznych, gospodarczych i zawodowych, co pozwoliło mu do pewnego stopnia umocnić swą pozycję polityczną na gruncie pracy społecznej. Z istotnych niedomagań w działalności BBWzR. należy podkreślić nierzadko dostrzegany brak odczucia dla konieczności umacniania tych organizacyj prorządowych, które odsłonięte są najsilniej na ako-

destrukcyjną czynników opozycyjnych, jak np. Związek Strzelecki i Związek Młodzieży Wiejskiej.

owiat Augustowski. Ruch organizacyjny.

Zwołane przez posła Michała Łazarskiego zgromadzenia publiczne i zebrania zamknięte w kilku miejscowościach powiatu miały obok innych na celu umocnienie sieci organizacyjnej BBWzR.-

Zgromadzenia publiczne

Poseł Michał Łazarski urzą ził wiece sprawozdawcze dnia 10 maja we wsi Hołynka /1000 osób z racji odpustu/ i dnia 17 maja w Bargłowie /700 osób z racji urządzonego w tym dniu Święta Ld. i WP./, na których zapoznał zgromadzonych z poczynaniami Rządu i BBWzR. w dziedzinie walki z kryzysem gospodarczym, uzasadnił konieczność obniżenia pensyj urzędników i pracowników państwowych, oraz zilustrował konsekwentne dążenie Rządu i BBWzR. do naprawy Konstytucji. Opozycji nie było.-

Zebrania zamknięte.

Tenże poseł Łazarski wykorzystał dnia 9 maja odprawę sołtysów we wsi Baranowicze /20/ dla zaznajomienia ich z aktualnemi zagadnieniami politycznemi, oraz zwołał zebranie informacyjne rolników w sprawach gospodarczych dnia 9 maja w Balli-Wielkiej /50/ i dnia 25 maja we wsi Białobrzegi /70/. Na zebraniu w Białobrzegach włościanie uskarżali się na zbyt rygoryst[illegible]zne traktowanie sprawy wypasów leśnych przez administrację lokalną lasów państwowych.-

wiat Białostocki. Zgromadzenia publiczne.

W Choroszczy dnia 23 maja na wiecu sprawozdawczym poseł Michał Jaroszewicz zobrazował sytuację polityczną i gospodarczą w kraju, oraz poczynania BBWzR. na gruncie parlamentarnym /200/.-

84-5

W Goniądzu dnia 30 maja na wiecu sprawozdawczym posła Jana Walewskiego /200 osób/ uchwalono rezolucję, wzywającą posłów BBWzR. do zainteresowania się sprawami gospodarczemi; wyrażającą zaufanie posłom BBWzR. i piętnującą wystąpienia antypolskie elementów szowinistycznych w Gdańsku.-

owiat Bielski.

Zjazd powiatowy.

W Bielsku-Podlaskim dnia 17 maja odbył się zjazd powiatowy delegatów organizacyj BBWzR. przy udziale senatora Walerego Roman oraz posłów Jaroszewicza Michała, Stanisława Dabulewicza i Józefa Boreckiego, którzy odbyli konferencję z prezydjum rady powiatowej i prezesami kół gminnych, oraz z zaproszonymi przedstawicielami organizacyj gospodarczych, społecznych i kulturalno-oświatowych. W zjeździe wzięło udział około 200 osób. W czasie zjazdu na ogólnem zebraniu sprawozdawczem podczas dyskusji nad wygłoszonymi referatami usiłował przemawiać prezes Powiatowego Komitetu Robotniczego PPS.CKW. w Hajnówce na powiat bielski, Edward Hryniewicz, którego jednak audytorjum zmusiło do opuszczenia sali.-

iat Łomżyński.

Ruch organizacyjny.

W Łomży dnia 30 maja na zebraniu rady powiatowej BBWzR. przyjęto rezygnację dotychczasowego prezesa Kazimierza Piotrowskiego, rozwiązano prezydjum rady i w celu ożywienia i uintensywnienia jej działalności postanowiono ją zreorganizować. W związku z tem wybrano tymczasowy Komitet organizacyjny, do którego weszli m.in. dyrektor państwowego seminarjum nauczycielskiego męskiego, Listowacki - prezes, Kazimierz Piotrowski - viceprezes, generałowa Fijałkowska z ramienia Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet, ppułkownikowa Raganowiczowa - z ramienia Stowarzyszenia Rodziny Wojskowej, Marszałek - inspektor szkolny i Dzieduszycki - ziemianin.

.at Ostrowski.

Zgromadzenie publiczne.

W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 17 maja odbył się wiec sprawozdawczy posłów Boreckiego, Godlewskiego i Dabulewicza, z których

pierwszy scharakteryzował rozwój organizacyjny BBWzR., zaś posł Dabulewicz zanalizował istotne przyczyny przeżywanego przez kraj kryzysu gospodarczego i zdemontował przeciwstawiające dla słuchaczy ataki opozycji na tle z racji jego poczynań w dziedzinie walki z kryzysem gospodarczym i polityki zagranicznej /350/.-

Zebrania zamknięte.

Poseł Józef Borecki urządził zebrania w Broku i Długosiodle /50 i 80/, zaś kierownik sekretarjatu powiatowego BBWzR. Lucjan Szarlak dnia 14 maja w Andrzejewie /100/ dnia 29 maja w Brańszczyku /80/ i dnia 30 maja w Małkini /100/ w aktualnych sprawach politycznych i gospodarczych.-

Powiat Pokólski. Zgromadzenie publiczne.

W Dąbrowie dnia 10 maja wiec sprawozdawczy posła Jana Walewskiego /150/.-

Powiat Suwalski. Ruch organizacyjny.

Dnia 27 maja została rozwiązana rada powiatowa w Suwałkach i powołana do życia rada tymczasowa z Janem Paszkiewiczem, sekretarzem Wydziału Powiatowego na czele.-

Powiat Wysoko-Mazowiecki. Ruch organizacyjny.

Dnia 31 maja została rozwiązana rada powiatowa w Wysokiem-Mazowieckiem, na jej zaś miejsce powołano tymczasową komisję organizacyjną, która wyłoni ma nową radę.-

Powiat Wołkowyski. Zgromadzenia publiczne.

W Wołkowysku dnia 29 kwietnia wiec sprawozdawczy posła Jana Walewskiego /200/.-

W Wilczakach, gminy Szydłowice dnia 23 maja - wiec sprawozdawczy posła Włodzimierza Bzowskiego /60/.-

15

PS

b/ PPS.d.Frakcja Rewolucyjna.

Jak już podkreśliłem w poprzednich sprawozdaniach, z braku wartościowych jednostek kierowniczych powoli przestaje być czynnikiem, odgrywającym jakąkolwiek rolę w układzie stosunków społeczno-politycznych na terenie Województwa. Organizacyjnie utrzymuje się wprawdzie przy życiu w Białymstoku i białostockim okręgu przemysłowym, nie czyni jednakże tutaj nic w kierunku umocnienia swych wpływów wśród robotników, które stale maleją.-

Trwający od kilku miesięcy proces zwężania się jej wpływu przyspieszają ciągłe tarcia wśród członków Komitetu Okręgowego w Białymstoku, wskutek czego poszczególne jej jednostki organizacyjne, jak np. ostatnio w Czarnej-Wsi, powiatu białostockiego odsłaniane są na pentrację PPS.CKW.

W maju działalności nie uzewnętrzniła.-

c/ Stronnictwo Narodowe.

Bezpośrednia działalność Stronnictwa w terenie była nieznaczna nierównie natomiast silniejsza penetracja przez nie terenu za pośrednictwem organizacyj społecznych, pozostających pod jego wpływami, a zwłaszcza Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, które w chwili obecnej na terenie Województwa Białostockiego jest niemal podstawową na gruncie wiejskim organizacją dla Akcji Katolickiej.

Stosunek Stronnictwa do Akcji Katolickiej nie uzewnętrznił się dotąd wyraźniej, z poświadczeń jednak poszczególnych jego działaczy można sądzić, że będzie ona w dużym stopniu zależał od tego, czy zachowany zostanie dotychczasowy stosunek duchowieństwa do interesów Stronnictwa, który dotąd przedstawiał się w ten sposób, że duchowieństwo przyjmowało na siebie cały ciężar akcji propagandowej Stronnictwa Narodowego w parafjach.-

W każdym bądź razie można zaznaczyć, że przynajmniej chwilowo Stronnictwo Narodowe odnosi się z pewnego rodzaju rezerwą do Akcji

Katolickiej z obawy przed utratą decydującego wpływu na organi klerykalne.-

W działalności Stronnictwa dominowały w dalszym ciągu bezwz dna i zaostrzająca się stale walka ze Związkiem Strzeleckim, k mu "jako organizacji antykatolickiej" przeciwstawiane jest "st ce na gruncie religji i kościoła, Stowarzyszenie Młodzieży Pol skiej", umacnianie ośrodków parafjalnych, dążenie do wygrywani przy użyciu demagogji podniecenia wśród urzędników i pracowni państwowych i samorządów z racji cofnięcia 15% dodatku do pens wreszcie rozpoczęta akcja samorządowa, która w założeniu wzmocn ma pozycje Stronnictwa w samorządach.-

Powiat Szczuczyński. Zgromadzenie publiczne.

W Rajgrodzie dnia 31 maja na wiecu sprawozdawczym poseł Witold Staniszkis stwierdził, że "rząd obecny nie jest zdolny do wprowadzenia w życie "trwałej Konstytucji" chociażby dlatego, że nie znosi krępowania go jakiemikolwiek prawami, że rządy pomajowe wogóle niszczą swą energję na prowadzenie walki ze wszystkiem co nie jest prorządowe, zamiast zużytkować ją w kierunku walki z kryzysem gospodarczym i, że troska o utrzymanie się przy władzy jest dla nich naczelną zasadą w swoistym ich systemie rządzenia /70/.-

Powiat Wysoko-Mazowiecki. W Wysokiem-Mazowieckiem dnia 21 maja b.r. w sali parafjalnej mecenas Staryszak z Warszawy wygłosił odczyt o samorządzie. Z podkreśleń prelegenta wynika, że Stronnictwo Narodowe zwracało dotychczas małą uwagę na wagę bezpośredniego udziału jego działaczy w pracach samorządów, obecnie jednak przystępuje do organizowania akcji obliczonej na umocnienie swej pozycji w samorządach. Pierwszym, realnym przejawem tej akcji mają być "kursy samorządowe", które będą organizowane we wszystkich powiatach dla członków Stronnictwa Narodowego, reprezentujących go w instytucjach samorządowych /100/.-

17
86

wiat Łomżyński.

Zebranie zamknięte.

W Śniadowie w sali parafjalnej dnia 17 maja odbyło się zebranie członków i sympatyków Stronnictwa Narodowego, zwołane przez miejscowego proboszcza, ks. Szepietowskiego /80/. Na zebraniu tem poseł Jan Choromański p-o-mawiał Rząd o brak programu co do walki z kryzysem gospodarczym, zaznaczał, że Stronnictwo Narodowe stale i zdecydowanie przeciwstawiało się wszelkim projektom obniżenia pensyj urzędnikom i pracownikom państwowym i podkreślał konieczność bliższego interesowania się przez działaczy Stronnictwa pracami samorządowemi z uwagi na możliwość rozpisania wyborów do samorządowych bezpośrednio po uchwaleniu w jesieni przez Sejm nowej ustawy samorządowej.-

d/ Obóz Wielkiej Polski.

Przejawów działalności nie dostrzeżono.-

e/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji.

W przeciwieństwie do Stronnictwa Narodowego, Chrześcijańska Demokracja przyjęła bez zastrzeżeń udział w Akcji Katolickiej, zapoczątkowanej silnie w powiatach grodzieńskim, białostockim, Białymstoku, oraz powiatach sąsiednich odbytymi w dniach 13 i 14 maja w Grodnie i w dniach 30 i 31 maja w Białymstoku dekanalnymi /powiatowymi/ Kongresami Eucharystycznymi Przebieg tych Kongresów, omówiony szczegółowo w specjalnych opracowaniach do Ministerstwa, pozwala stwierdzić, że conajmniej głównym ich celem była propaganda na rzecz Akcji Katolickiej. Stosunek Chrześcijańskiej Demokracji do Akcji Katolickiej charakteryzuje dosadnie czynny udział w Powiatowym Kongresie Eucharystycznym w Białymstoku posła Bitnera i wybitnych działaczy Ch.D. wymienionych w specjalnem opracowaniu do Ministerstwa.-

Poza udziałem w akcji kongresowej eucharystycznej Ch.D. usiłowała bezskutecznie w powiatach grodzieńskim i białostockim organizować Chrześcijański Związek Rolników, umacniała organizacyjnie Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej, przeciwstawiając je Związkowi Strzeleckiemu i działała nieznacznie na gruncie ruchu zawodowego w Białymstoku i Grodnie.-

owiat Białostockie. Zgromadzenie publiczne.

Na wiecu sprawozdawczym w Trzciannem /70 osób/ poseł Wacław Bitner dowodził, że położenie gospodarcze kraju jest katastrofalne i, że przy obecnym systemie rządzenia Państwem nie może być mowy o jakiejkolwiek poprawie tego położenia, gdyż Rząd, zamiast oszczędzać szafuje rozrzutnie pieniędzami skarbowemi na rzeczy możepotrzebne lecz niekonieczne w chwili obecnej. Według oświadczenia posła Bitnera, Rząd dla zachowania równowagi budżetowej zamierza obniżyć w jesieni pensje urzędników i pracowników państwowych o dalsze 10%. Wywody posła spotkały się ze spokojną, lecz rzeczową krytyką ze strony opozycji BBWzR.-

Powiat Grodziański. Przystąpienie do Ch.D. działacza BBWzR.

Prezes Komitętu gminnego BBWzR. w Żukiewiczach, gminy Ejsmonty-Wielkie, dr.Antoni Docha na uroczystości poświęcenia tamże kapliczki "wybudowanej jego kosztem oświadczył, że w czasie wyborów do Sejmu i Senatu r.1930 jako działacz BBWzR. szedł drogą niewłaściwą, wobec czego popełnione wówczas błędy będzie się starał naprawić obecnie przez ścisłą współpracę z kołami katolickiemi.-

Oświadczenie to należy uważać za deklarację, zgłoszoną przez dr. Docha Chrześcijańskiej Demokracji.-

Zgromadzenie publiczne.

We wsi Kwasówka, gminy Łasza w sali parafjalnej dnia 25 maja b.r poseł Romuald Pudjan zwołał wiec sprawozdawczy, na którym krytykował wszystkie poczynania Rządu w dziedzinie polityki gospodarczej i zagranicznej, przeciwstawiając im przesłanki programowe Ch.D. Zgromadzeni na wiecu w liczbie około 80 osób początkowo słuchali posła obo-

87 . 87

jętnie, później zaś opuścili w większości salę.-

f/ Stronnictwo Ludowe.

Zapowiedziany na dzień 14 maja w Białymstoku zjazd wojewódzki delegatów b.Stronnictw ludowych, zjednoczonych w Stronnictwie Ludowem, nie odbył się, jak oświadczył poseł Adolf Sawicki wskutek nieprzybycia delegatów i braku odpowiedniego lokalu.-

Nie odbyły się również zapowiedziane na dzień 24 maja zjazdy okręgowe w Łomży /powiaty łomżyński, kolneński, ostrołęcki i szczuczyński/ i w Suwałkach /powiaty - suwalski, augustowski i grodzieński/. Szczegóły w tej materji po gruntownem sprawdzeniu podane zostaną Ministerstwu w opracowaniu specjalnem. Ogólnie zaznaczyć należy, że nakazana w okólniku Nr.1. Naczelnego Komitetu Wykonawczego Stronnictwa Ludowego akcja organizacyjna w terenie nie jest w Województwie Białostockiem realizowana, co tłumaczyć można zarówno pewnego rodzaju rezerwowaniem się posła Sawickiego z uwagi na sprawę w Sądzie Okręgowym w Białymstoku za wypadki w Knyszynie, powiatu białostockiego dnia 29 listopada 1927 roku, w której dnia 3 b.m. został uniewinniony i sprawę prowadzoną przez Sędziego Śledczego Demanta, jako też brakiem jednostek kierowniczych w poszczególnych powiatach.-

g/ Polska Partja Socjalistyczna.

Po pierwszym maja czyniła przygotowania do Kongresu w Krakowie. Wymienieni w opracowaniu do Ministerstwa Nr.BP.III-1956/31.T. z dnia 22 maja b.r. delegaci na Kongres z terenu Województwa Białostockiego należeli do grupy posła Stanisława Dubois, wypowiadającej się przeciwko linji politycznej CKW. co do utrzymania koncepcji "Centrolewu". W międzyczasie organizacje lokalne PPS. CKW. prowadziły agitację za strajkiem demonstracyjnym właścicieli samochodów i szoferów w dniu 18 maja przeciwko wprowadzeniu w życie Ustawy o państwowym funduszu drogowym i czyniły przygotowania do

20.

akcji demonstracyjnej dnia 31 maja, która w tym dniu na terenie Województwa Białostockiego nie była przeprowadzona.-

Nadto w Białymstoku OKR.PPS. brał udział w akcji protestacyjnej przeciwko utrzymaniu dotychczasowych warunków umowy pomiędzy Magistratem i Białostockiem Towarzystwem Elektryczności, dotyczącej cen za energję elektryczną do oświetlenia i opłat za dzierżawę liczników.-

Akcja ta traktowana jest przez wspomniany OK. jako przygotowywanie gruntu i usabianie nastrojów wśród robotników na ewentualność rozwiązania rady miejskiej w Białymstoku i rozpisania nowych wyborów.-

-:-:-:-:-:-:-:-

WÓJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.I-2150/31.T.
dnia 10 czerwca 1931 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.6.
za miesiąc m a j 1931 r.

IV. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne.

a/ Związek Strzelecki.

Nowy oddział. Powstał w Starosielcach, powiatu białostockiego./20/.

Oddziały Związku na terenie województwa urządziły:

1/ Kwest - 8.
2/ Przedstawień amatorskich - 14.
3/ Innych imprez dochodowych - 16.
4/ Zawodów sportowych - 8. z udziałem około 3.000 osób.
5/ Zebrań normalnych - 9.
6/ Kursów - 4. /140 uczestników/
7/ Marszów zbiorowych - 3. /1800 uczestników/
8/ Nowych świetlic - 3.

Zgodnie z przypuszczeniem, wyrażonem w poprzedniem sprawozdaniu miesięcznem, w powiatach djecezji łomżyńskiej w maju zaostrzyła się silnie walka duchowieństwa katolickiego ze Związkiem Strzeleckim, prowadzona w płaszczyźnie rozbudowy Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej. Walka ta stopniowo przemosi się na powiaty-djecezji wileńskiej i na powiat bielski, należący do djecezji pińskiej.-

W powiecie wołkowyskim walkę ze Związkiem Strzeleckim podjął ks. Horba w Świsłoczy, który zabronił parafjanom należenia do Związku Strzeleckiego i zalecił im wstępowania do Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej.

W powiecie bielskim wystąpienia duchowieństwa katolickiego przeciwko Związkowi Strzeleckiemu były dotąd wypadkami sporadycznymi, obecnie jednak spodziewać się należy zaostrzenia walki tegoż duchowieństwa ze Związkiem Strzeleckim

z uwagi na rozciągnięcie na ten powiat na mocy decyzji Wojewó Poleskiego działalności Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej dlec zji pińskiej.-

b/ Stowarzyszenie Rezerwistów i Byłych Wojskowych.

Nowy oddział. Powstał w Raczkach, powiatu augustowskiego /18/.-

Zarząd powiatowy Stowarzyszenia w Sokółce rozpoczął akcję organizowania pierwszego baonu Stowarzyszenia i dotychczas osiągnął poważne wyniki.-

c/ Związek Oficerów Rezerwy.

Odbyły się zebrania zarządów powiatowych w Ostrołęce i Bielsku - Podlaskim w sprawach organizacyjnych i bieżących.-

d/ Związek Legjonistów.

W Wołkowysku powstał oddział powiatowy Związku /32 członk do którego zarządu wszedł jako prezes Starosta Powiatowy, Alojz Kaczmarczyk.-

e/ Federacja Polskich Związków Obrońców Ojczyzny.

Wybrane zostały nowe zarządy powiatowe w Bielsku-Podlaskim /prezes Starosta Powiatowy, Józef Drożański/ i w Grodnie.-

f/ P.W. i W.F.

Odbyły się święta pw. i wf. w:

Bargłowie, powiatu augustowskiego przy udziale 300 uczestników; poseł Łazarski wygłosił referat ideologji i zadania Związku Strzeleckiego.

Goniądzu, powiatu białostockiego /40/,

Białymstoku -/1500/.-

73
89

g/ Związek Młodzieży Wiejskiej

Podczas wizytacji parafij we wsi Hoża, powiatu grodzieńskiego ks. Arcybiskup Jałbrzykowski przyjął delegatów istniejących na terenie gminy Hoża organizacyj społecznych. Rozmawiając z delegatami kół Związku Młodzieży Wiejskiej, ks. Arcybiskup Jałbrzykowski wezwał ich do przyłączenia się do Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej i zaznaczył, że młodzież nie powinna należeć do Związku Młodzieży Wiejskiej, którego przywódcy, a m.in. poseł Polakiewicz zwalczają Kościół Katolicki.

W ostatnich tygodniach zaznaczył się silnie rozwój organizacyjny Związku w powiecie suwalskim, gdzie w okresie od stycznia do maja b.r. włącznie powstało 21 nowych kół, co uważać należy za wynik intensywnej i sprężystej działalności Zarządu Okręgowego w Suwałkach, któremu przewodniczy Antoni Baczewski, instruktor oświaty pozaszkolnej.-

h/ Związek Młodzieży Ludowej.

W Bielsku-Podlaskim dnia 25 ub.m. odbył się pod przewodnictwem delegata Zarządu Głównego, Bernasia zjazd powiatowy delegatów kół Związku z powiatu bielskiego /200/ przy udziale przedstawicieli Związku Strzeleckiego i innych organizacyj społecznych. Na zjeździe wygłoszono szereg referatów z dziedziny rolnictwa, prac nad organizacją świetlic, poczem wybrano Zarząd Okręgowy, do którego m.in. weszli zastępca inspektora szkolnego, Makarewicz, nauczyciele szkół powszechnych Antoni Sierpowski z Mielnika, Jóźwicki z Bielska-Podlaskiego, Józef Kozłowski z Oleksina, Józef Chaloubka z Zurobic, Jan Bojarczuk z Łubina i kilku rolników.-

i/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

owe oddziały. Powstały w Surażu, powiatu białostockiego/18/ i we wsi Karolin, gminy Krasnopol w powiecie suwalskim /17/.-

Ziazdy.

W Łomży dnia 9 maja b.r. odbył się zjazd okręgowy delegowanych oddziałów męskich Stowarzyszenia /56/ z powiatów łomżyńskiego, augustowskiego, kolneńskiego, ostrowskiego, szczuczyńskiego i wysoko-mazowieckiego przy udziale ks.biskupa Sufragana Dembka. Obradom przewodniczył sekretarz generalny Stowarzyszenia na djecezję łomżyńską, ks.Edward Łapiński, który stwierdził, że w roku ubiegłym Stowarzyszenie nie wykazało rozrostu organizacyjnego i rozmachów w pracy z powodu trudnych warunków terenowych, braku ludzi do pracy ideowej, i często nieprzychylnego stosunku czynników państwowych do pracy Stowarzyszenia. Delegat z Ostrołęki, pisarz hipoteczny w Ostrołęce, Radgowski wskazywał na brak odwagi u młodzieży do występowania w obronie Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, wobec napaści na nie ze strony innych organizacyj i podkreślał, że Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej, któremu patronuje Episkopat Katolicki jest przodującą w Polsce organizacją młodzieżową.

Naskutek zapytania jednego z delegatów ks.Łapiński wyjaśnił że Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej winno unikać spacjalnie styczności ze Związkiem Młodzieży Wiejskiej "Wici". Na zakończenie zjazdu ks.biskup Dembek nawoływał młodzież, ażeby była posłuszną swej zwierzchności w organizacji, pozostawała wierną ideologji Stowarzyszenia i odpierała wszelkie ataki, wymierzone przeciwko temuż Stowarzyszeniu.-

Tamże dnia 13 maja b.r. odbył się zjazd delegatek oddziałów żeńskich Stowarzyszenia z nazwanych wyżej powiatów przy udziale ks.Łapińskiego i ks.biskupa Sufragana Dembka./87/. Podczas obrad podkreślano stale konieczność organizacyjnego umacniania Stowarzyszenia i stwarzania mu możliwości rozwoju.-

Odczyty.

Oddział Stowarzyszenia w Augustowie dnia 25 maja b.r. urządził odczyt z racji obchodu 40-tolecia ogłoszenia Encykliki Papieża Leona XIII. "Rerum Novarum". Przemawiał ks.Antoni Kowalczyk, który [illegible] znaczenie wspomnianej Encykliki dla całego świata pracy

nienawiścią, a pozbawione miłości i miłosierdzia urzeczywistnić się nie dadzą. -

j/ Towarzystwo gimnastyczne "Sokół".

Białymstoku dnia 17 maja b.r. pod przewodnictwem Władysława Pretzla, prezesa Zarządu Okręgowego Towarzystwa w Białymstoku i przy udziale delegata Zarządu Dzielnicy Mazowieckiej tegoż Towarzystwa, Sztejnducharta odbył się doroczny Zjazd prezesów gniazd z okręgu białostockiego. Referaty na zjeździe wygłosili wspomniani Pretzel i Sztejnduchart. Pierwszy z nich omówił sprawy organizacyjne i rozwój Towarzystwa na terenie województwa, drugi zaś podkreślił wydatną współpracę Towarzystwa w okresie wyborczym ze Stronnictwem Narodowem, ubolewał nad niedocenianiem przez ogół społeczeństwa polskiego aktu wyborów do Sejmu i Senatu w roku 1930, wskutek czego w wyborach tych osiągnął znaczną przewagę BBWR. i wskazywał na konieczność zachowania karności i bezwzględnego posłuszeństwa zwierzchności w szeregach Towarzystwa. Sztejnduchart ponadto wystąpił z wnioskiem utworzenia w Białymstoku kasy samopomocy np."Sokół", wniosek ten jednakże upadł po dość burzliwej dyskusji /16/.-

Odczyt.

W Łomży z inicjatywy Towarzystwa dnia 30 maja b.r. posłanka Ewelina Pepłowska wygłosiła odczyt n.t. "Metody propagandy komunistycznej", w którym zobrazowała cele i metody działania partji komunistycznej w Polsce. Po odczycie posłanka Pepłowska odbyła poufną konferencję z redaktorem "Zycia i Pracy", Bronowiczem, dyrektorem Powiatowej Kasy Komunalnej Bielickim i prezesem Zarządu Okręgowego Stronnictwa Narodowego, adwokatem Winnickim.

k/ Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet.

Zebranie.

Na walnem zebraniu członkiń Związku w Grodnie dnia 6 maja b.r. uchwalono budżet i program pracy Związku, postanowiono zacieśnić jego współpracę z kołami gospodyń wiejskich i przystąpić do wydawania specjalnego dodatku dwutygodniowego do jednego z pism miejscowych,

poświęconego sprawom Związku.-

l/ Liga Obrony Powietrznej Państwa.

Nowy oddział Ligi powstał w Wołpie, powiatu grodzieńskiego.

W Grodnie ukonstytuował się nowy Zarząd Powiatowy, na którego prezesa został powołany adwokat Antoni Żabotlicki, działacz prorządowy.-

k/ Akcja protestacyjna przeciwko wystąpieniom antypolskim w Gdańsku.

Odbyły się wiece protestacyjne przeciwko wystąpieniom elementów szowinistycznych w Gdańsku przeciwko Polsce - dnia 26 kwietnia b.r. w Brzostowicy-Wielkiej, powiatu grodzieńskiego /1500 osób/ i dnia 2 maja b.r. w Białymstoku /3000 osób/.- Na obu wiecach uchwalono rezolucję, wzywające rząd do poczynienia odpowiednich kroków celem zabezpieczenia praw Polski w Gdańsku i wystąpienia z energicznym proteste do Ligi Narodów.-

m/ Organizacje spółdzielcze i gospodarcze.

W maju odbyły się:

1/ 22 zebrania kółek rolniczych,

2/ 13 zebrań Kas Stefczyka,

3/ 8 zebrań spółdzielni rolniczo-handlowych,

4/ 7 zebrań spółdzielni spożywców,

5/ 5 zebrań spółdzielni kredytowych.

Na uwagę zasługuje odbyte w Łomży dnia 23 maja b.r. walne doroczne zebranie członków Spółdzielczej Kasy Przemysłowców Łomżyńskich.

Na zebraniu tem przyjęto sprawozdanie kasowe za rok 1930, zamykające się sumą bilansową 3.364.289 zł. i wykazujące 636 zł.strat. Kasa istnieje 45 lat i liczy 1.603 członków. Nadto uchwalono wniosek o pociągnięcie do odpowiedzialności sądowej, karnej i cywilnej członków rady i zarządu Kasy , a w ich liczbie rejenta Kurcjusza, wy

27
91

bitnego działacza Stronnictwa Narodowego i b.posła PPS.CKW. dra M. Czarneckiego, któ°rzy skutkiem niedbalstwa narazili Kasę w roku 1929 na straty, wynoszące około 200.000 złotych.-

RÓŻNE.

W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 23 maja b.r. odbyła się pod przewodnictwem Starosty Powiatowego perjodyczna konferencja przedstawicieli lokalnych organizacyj społecznych, na której postanowiono powołać do życia Towarzystwo Przyjaciół Związku Strzeleckiego i powzięto szereg uchwał zmierzających do skonsolidowania akcji społecznej na terenie powiatu.-

We wsi gminnej Przytuły, powiatu kolneńskiego dnia 10 maja b.r. został odsłonięty pomnik ku czci Marszałka Piłsudskiego, wzniesiony staraniem miejscowego społeczeństwa. Poświęcenia pomnika dokonał miejscowy dziekan, ks.Wałkajtis.-

W dniach 23, 24 i 25 maja b.r. w Ostrołęce odbyły się uroczystości, związane z obchodem setnej rocznicy bitwy pod Ostrołęką /3000 osób. Uroczystości te zostały zakończone odsłonięciem i poświęceniem pomnika ku czci pamiętnej szarży artylerji konnej pod dowództwem pułkownika Józefa Bema. Na uroczystości odsłonięcia pomnika obecnych było około 10.000 osób.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-

2B

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.I-2150/31.T.

Dnia 10 czerwca 1931 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.6.

za miesiąc m a j 1931 rok.

V. Ruch wyznaniowy.

a/ Polski Katolicki Kościół Narodowy.

Powiat Bielski.

Dnia 8 maja b.r. do kościelnej wsi Dołubowo w gminie Grodzisk przybył proboszcz łomżyńskiej parafji PKKN., ks. Tadeusz Piechulski, który w ciągu dwuch dni odprawił tamże nabożeństwo, wygłosił kazanie i odbył pogadanki /60 osób/, a następnie dnia 16 maja b.r. urządził kaplicę w odległości 30 mtr. od kościoła rzymsko-katolickiego i utworzył Komitet parafjalny PKKN. Dotychczas we wspomnianej wsi ks.Piechulski pozyskał 10 rodzin i obudził dość znaczne zainteresowanie się PKKN. wśród ludności białoruskiej. Działalność ks.Piechulskiego we wsi Dołubowo spotkała się z energiczną kontrakcją ze strony dziekana brańskiego, ks.Czarkowskiego i miejscowego proboszcza, ks.Nowickiego, znanych z wystąpień przeciwrządowych w okresie wyborczym.-

b/ Kościół Prawosławny.

W Białymstoku dnia 22 maja b.r. bawił Arcybiskup Grodzieński ks.Aleksy, który celebrował uroczyste nabożeństwo. Przyjazd ks.Arcybiskupa Aleksego do Białegostoku uważać należy za pewnego rodzaju reakcję na pobyt w Białymstoku w dniach 22,23 i 24 kwietnia b.r. ks.Cz[illegible]ckiego, biskupa obrządku wschodnio-słowiańskiego, którego wizytacje parafij tegoż obrządku w powiatach białostockim i wołkowyskim spowodowały zaniepokojenie wśród duchowieństwa prawosławnego. Świadczy o tem odbyty dnia 28 maja b.r. w Zabłudowie, powiatu białostockiego zjazd okolicznych proboszczów parafij prawosławnych, na któr[illegible]

[illegible]ając znaczenie wspomnianej [illegible]

24

92

postanowiono urządzać w parafjach jak najczęściej uroczyste nabożeństwa, ażeby w ten sposób podnieść kult dla wiary prawosławnej.-

c/ Baptyści.

W kolonji Babiniec, gminy Białowieża dnia 24 maja b.r. miało się odbyć zebranie baptystów z gminy Suchopol w powiecie prużańskim, zebranie to jednakże zostało rozwiązane przez policję, gdyż organizatorzy nie uzyskali odpowiedniego zezwolenia Starostwa.-

W ostatnim czasie uzewnętrznia się dość silna działalność sekty baptystów w gminach Izabelin i Łysków, powiatu wołkowyskiego, gdzie działa starszy zboru Kuźma Siewoszko ze wsi Jelcowszczyzna. Wyznawcy sekty rekrutują się wyłącznie z pośród prawosławnych, zrażonych do cerkwi niewłaściwem zachowaniem się duchowieństwa prawosławnego.-

Celem przeciwdziałania rozwojowi sekty we wsi Niziany dnia 22 maja b.r. okoliczni proboszczowie parafij prawosławnych urządzili uroczyste nabożeństwa we wsi Niziany /500 osób/, na co baptyści odpowiedzieli urządzeniem nabożeństwa równocześnie w sąsiedniej wsi Jelcowszczyzna /30/.-

d/ Stowarzyszenie Badaczy Pisma Świętego.

Stowarzyszenie zamierzało urządzić w dniach 30 maja b.r. oraz 1 i 2 czerwca b.r. zjazd swych działaczy we wsi Dziaki, powiatu wołkowyskiego, na który przybyć mieli przedstawiciele Stowarzyszenia z poszczególnych miejscowości województw: białostockiego, wileńskiego, poleskiego i łodzi. Z uwagi na charakter działalności Stowarzyszenia, specjalnych w warunkach miejscowych powiatu wołkowyskiego na odbycie się zjazdu nie zezwolono.

30

e/ Misja Barbikańska.

Członkowie Misji Barbikańskiej w Białymstoku, pastor Gorodys
i misjonarz Józef Fajans wygłosili dnia 22 maja br. w Świsłoczy
powiatu białostockiego odczyty misyjne /500 osób/, które wywoł
oburzenie wśród ludności żydowskiej.-

-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.I-2150/31.T.
Dnia 10 czerwca 1931 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.6.
za miesiąc m a j 1931 rok.

93

VI. Mniejszości narodowe.

Ze spraw mniejszości narodowych, jak zwykle dotąd, wysuwały się na czoło sprawy mniejszości żydowskiej. Ważniejszemi z nich były odbyte dnia 20 maja b.r. w powiatach augustowskim, kolneńskim, łomżyńskim, ostrołęckim, szczuczyńskim, wysoko-mazowieckim, suwalskim i ostrowskim wybory do zarządów gminy wyznanionych żydowskich mniejszych, oraz wybory do rad gmin wyznaniowych żydowskich wielkich. Cyfrowe wyniki tych wyborów podane zostały Ministerstwu w opracowaniu z dnia 22 maja b.r. Nr.BP. VIII-1957/31. Stwierdzają one, że wybory przyniosły dotkliwą porażkę sjonistom, którzy zostali zdynstansowani przez grupy umiarkowane i prorządowe. Bund brał udział w wyborach tylko w Zarębach-Kościelnych, powiatu ostrowskiego, gdzie uzyskał dwa mandaty, w pozostałych zaś miejscowościach zbojkotował wybory. Takie same stanowisko zajął Bund w odniesieniu do wyborów rabinów.- Pozatem absorbowały społeczeństwo żydowskie w Białymstoku i Grodnie sprawy, związane z uchwalaniem budżetów gmin wyznaniowych żydowskich. Budżety te były przedmiotem targów pomiędzy poszczególnemi ugrupowaniami żydowskiemi zarówno ze względów oszczędnościowych, jako też z uwagi na dążenie niektórych z tych grup do uwzględnienia w traktowanych budżetach pozycyj na cele, nie mające nic wspólnego z działalnością gmin wyznaniowych.-

W Białymstoku większością głosów ortodoksów i mizrachistów uchwalono budżet, zamknięty sumą 65.000 dolarów. Budżet ten, zawierający znaczne subwencje dla Talmud-Tory i wydatki w sumie 60.000 złotych dla rabinów oceniany był bardzo krytycznie przez prasę, która dowodziła, że układający budżet nie liczyli się zupełnie z trwającym obecnie kryzysem. Główna uwaga społeczeństwa żydowskiego zwrócona była w kierunku spraw gospodarczych. Prasa żargonowa oceniała obecne położenie rzemiosła i

kupiectwa żydowskiego jako krańcowo krytyczne, stwierdz[illegible] że obniżenie pensyj urzędnikom i pracownikom państwowym położenie [illegible] jeszcze bardziej pogorszyło i wypowiadała przekonanie, że redukcje personalne i redukcje płac nie są skutecznymi środkami w walce z kryzysem.

W Białymstoku nadto prasa żargonowa poś[illegible] dużo miejsca [illegible] sprawie wyborów rabina, domagając się podziału miasta na cztery okręgi rabinackie i wyboru pięcioosobowego rabinatu z dotychczasowym rabinem, dr.Rozenmanem na czele,-oraz kwestji porozumienia polsko-żydowskiego. W tej materji zainteresowanie prasy obudziły otwarcie Żydowskiego Klubu Myśli Państwowej i zasięgnięte przez nią rzekomo ze źródeł miarodajnych informacje o mającej się odbyć dnia 10 czerwca b.r. w Warszawie konferencji porozumiewawczej miarodajnych czynników z przedstawicielami politycznych i społecznych ugrupowań żydowskich. Traktując o tych informacjach, białostocki "Unzer Lebń" i grodzieński "Unzer Grodner Expres" podały przebieg zwołanej przez Wojewodę Wileńskiego konferencji z przedstawicielami społeczeństwa żydowskiego, przyczem zgodnie podkreślały, że konferencja ta jest objawem "nowego kursu" w stosunku do żydów, na który żydzi muszą odpowiedzieć, że nie widzą racji usprawiedliwiania się ze swej działalności w latach ubiegłych i, że domagają się równouprawnienia na podstawie praw i sprawiedliwości, a nie jałmużny.-

Ze spraw białoruskich zasługują na podkreślenie wystąpienia grodzieńskiej "Białoruskiej Dumki" i tarcia wewnątrz Towarzystwa Szkoły Białoruskiej.-

"Białoruska Dumka" w szeregu artykułów stwierdzała fakt wyzbycia się przez społeczeństwo białoruskie psychozy komunistycznej i uodpornienia na propagandę elementów wywrotowych, oraz podkreślała konieczność rychłego nawiązania rzeczowej współpracy białorusinów ze społeczeństwem polskiem i w związku z tem proponowała powołanie do życia obywatelskiego komitetu polsko-białoruskiego, którego zadaniem byłoby rozpoczęcie i prowadzenie przemyślanej i zorganizowanej propagandy na rzecz ścisłej współpracy obu społeczeństw.-

Życie mniejszości litewskiej specjalnych uwag nie nastręcza.

33.

94

a/ Żydzi.

Życie polityczne.

Sjoniści.

Białystok-Miasto.

Dnia 2 b.m. inżynier Kucenok, dr.Lipman i dr.Cynamon wygłosili referaty o obecnej sytuacji w sjoniźmie. Dowodzili oni,że przeżywany przez sjonizm kryzys wymaga zgodnej współpracy całego społeczeństwa żydowskiego w kierunku akcji palestyńskiej. /130 osób/.-

Dnia 27maja b.r. Szloma Kapłański z Palestyny wygłosił odczyt o sytuacji politycznej w Palestynie i sjonizmie, w którym podkreślał nielojalne ustosunkowanie się Rządu brytyjskiego do żydów jako mandatarjusza w Palestynie /100/.-

Powiat Białostocki.

W Gródku Jakób Warszawski wygłosił dnia 16 maja b.r. odczyt n.t. "Czego oczekujemy od 17-go kongresu sjonistycznego". Według oświadczenia prelegenta kongres ten uzdrowić ma sytuację w sjoniźmie i skierować na właściwe tory akcję palestyńską.

Tamże dnia 23 maja b.r. dr.Lipman z Warszawy wygłosił odczyt o stosunku żydów do arabów i odwrotnie w Palestynie./50/

Powiat Suwalki.

W Suwałkach dnia 11 maja b.r. na zebraniu walnem sjonistów-rewizjonistów postanowiono rozpocząć propagardę przedkongresową na rzecz sjonistów-rewizjonistów, a przeciwko grupie Al-Hamiszmar /50/.-

Powiat Wołkowyski.

W gminie Łysków do poszczególnych majątków wysyłane są grupy pionerów w celu odbycia praktyki w pracy na roli. Grupy te rekrutują się z mieszkańców sąsiednich powiatów i przyjmowane są przez właścicieli majątków do pracy tylko za życie i mieszkanie.

W Wołkowysku dnia 24 maja b.r. odbyło się przedkongresowe zebranie organizacji sjonistycznej. Wyniki obrad zebrania utrzymane były w przychylności dla grupy Ktoh-Livnoth.

Powiat Łysko-Łazow.

Łapach dnia 26 maja b.r. wybrany został nowy zarząd miejscowej organizacji sjonistycznej.-

Kosiej-Sjon Prawica.

Białystok-Miasto.

Dnia 10 maja b.r. na walnem zebraniu członków organizacji wyrażono zarządowi tejże niezadowolenie z racji jego ścisłej współpracy z Bundem. Naskutek tego zarząd podał się do dymisji z zastrzeżeniem, że będzie pełnił swoje funkcje do chwili wybrania nowego zarządu, którego w maju nie-wybrano.-

Powiat Bielski.

Organizacja Frajnhajt w Sieniatyczach urządziła dnia 16 maja odczyt dla kobiet w sprawach palestyńskich./100/.-

M i z r a c h i.

Białystok-Miasto.

Dnia 24 maja b.r. na przedkongresowem zebraniu członków organizacji ustalono wytyczne wyborów delegatów na kongres i wybrano nowy zarząd, do którego nie wszedł dotychczasowy prezes, rabin Boruch Halpern.-

Żydowski Klub Myśli Państwowej.

W Białymstoku dnia 14 maja b.r. odbyło się otwarcie Żydowskiego Klubu Myśli Państwowej. Szczegóły podane zostały Ministerstwu w sprawozdaniach Nr.BP.VIII-1857/31. z dnia 15 maja b.r. i Nr.BP.VIII-1892/31. z dnia 16 maja b.r. Na powstanie traktowanego Klubu przyjęte zostało przychylnie przez lokalną prasę polską i krytycznemi uwagami ze strony prasy żargonowej, a zwłaszcza sjonistycznego "Unzer Lebn" który dopatrywało się w powołaniu do życia tego Klubu - negowania istnienia myśli państwowej wśród społeczeństwa żydowskiego.

95

Życzie kulturalno-oświatowe.

W Białymstoku dnia 9 maja b.r. wybrano nowy zarząd Żydowskiego Stowarzyszenia Kulturalnego i opracowano program działalności tegoż Stowarzyszenia na rok bieżący.-

W Świsłoczy, powiatu wołkowyskiego dnia 30 maja b.r. został wybrany nowy zarząd Bibljoteki Zjednoczenia Szkół Żydowskich.-

Życie społeczne.

W Białymstoku dnia 24 maja b.r. na dorocznem walnem zebraniu członków Towarzystwa Linas-Hacedek wybrano nowy zarząd i uchwalono budżet Towarzystwa w sumie 70.000 złotych.-

Życie gospodarcze.

W Białymstoku dnia 10 maja b.r. na walnem zgromadzeniu Spółdzielczego Banku Handlowo-Przemysłowego przedłużono okres dyskontu weksli z 3 do 6 miesięcy, podwyższono maksymalną sumę zobowiązań Banku do 700.000 złotych i uchwalono budżet zwyczajny.-

W Krynkach, powiatu grodzieńskiego na walnem zebraniu członków żydowskiego Banku Ludowego przyjęto budżet Banku i opracowano program jego działalności.-

W Kolnie dnia 9 maja b.r. wybrano nowy zarząd Żydowskiego Banku Spółdzielczego, w którym większość posiadają prorządowi rzemieślnicy.-

W Śniadowie, powiatu łomżyńskiego postanowiono utworzyć żydowską spółdzielnię kredytową.

Organizacje dobroczynne.

Żydowskie organizacje dobroczynne odbyły 15 zebrań i urządziły 20 imprez dochodowych.

Sprawy wyznaniowe.

W Białymstoku dnia 25 maja b.r. odbył się wojewódzki zjazd rabinów w sprawach szkół rabinackich. Na zjeździe przedstawiano krytyczny stan wspomnianych szkół i postanowiono zaapelować do

społeczeństwa, ażeby przyszło tym szkołom z należytą pomocą.-

P R A S A .

"Unzer Grodner Expres" W związku z zalecaniami Starosty Powiatowego w Grodnie do budżetu wyznaniowej gminy żydowskiej, ułożonego nierealnie, pismo zamieściło artykuł p.t."Pan Starosta swego listu nie dokończył", w którym podkreślało, że społeczeństwo żydowskie ponosi tak wielkie ciężary z racji świadczeń na rzecz Państwa samorządów i słuszną jest rzeczą, by ze strony Państwa i samorządu otrzymywało odpowiednią pomoc na utrzymywanie swych instytucyj społecznych, opiekuńczych i kulturalno-oświatowych. Ponieważ jednak, pomocy tej nie otrzymuje, przeto musi ją sobie zapewniać w budżecie gminy wyznaniowej. Z uwagi na to, że traktowany artykuł zawierał cechy przestępstwa z artykułu 263, pkt.1. i 129, pkt.6 K.K., Starosta Powiatowy obłożył go aresztem.

"Grodner Sztime" Zamieścił dnia 8 maja b.r. artykuł p.t."Pacyfikacja żydowskich szkół świeckich", omawiający zamknięcie przez Kuratorjum Szkolne "ileńskie szkoły ludowej "Fruga" i żydowskiego seminarjum nauczycielskiego im.W.Medema. Starosta Powiatowy dopatrzył się w tym artykule cech przestępstwa, przewidzianego w art.261 p.1.K.K. i obłożył go aresztem.

"Unzer Lebn". Negowało celowość powołania do życia w Białymstoku Żydowskiego Klubu Myśli Państwowej, podkreślając, że społeczeństwo żydowskie odczuła tak dalece zrozumienie dla myśli państwowej,że nie zachodzi potrzeba tworzenia specjalnej organizacji, mającej tę myśl propagować, tembardziej, że tworzenie takiej organizacji byłoby stwierdzeniem, że społeczeństwo żydowskie nie jest przepojone myślą państwową.-

W szeregu wypadkach pismo biło na alarm z racji rzekomego antysemityzmu, uzewnętrzniającego się w urzędach państwowych i samorządowych w odniesieniu do spraw żydowskich. M.in. asumpt do

96 37

podejmowania takiego alarmu dało mu unieważnienie przez Urząd Wojewódzki w drodze nadzoru uchwały rady miejskiej m.Białegostoku w sprawie koncesji na utrzymywanie miejskiej komunikacji autobusowej. Koncesję tę pierwotnie uzyskała wybitnie niemiecka firma "Autokaros", w której znaczne udziały posiadają żydzi.- Unieważnienie uchwały wspomnianej rady co do przyznania koncesji traktowanej firmie "Unzer Łebn oceniał jako wystąpienie przeciwko interesom żydów, co oczywiście nie odpowiada prawdzie, gdyż w tym wypadku Urząd Wojewódzki kierował się przesłankami koniczności popierania przemysłu krajowego.

Pod koniec miesiąca pismo poświęcało wiele miejsca sprawom finansowym gminy wyznaniowej i wyborom rabina w Białymstoku.- Charakterystyczne szczególnie są jego oświetlenia sprawy wyborów rabina. Ponieważ dotychczasowy rabin dr.Rozenman często zajmował w różnych sprawach niewygodne stanowisko dla sjonistów, przeto "Unzer Łebn" jako pismo wybitnie sjonistyczne nie-dwuznacznie podkreślało, że o ponownem wyborze rabina Rozenmana nie może być mowy, a nie mając pewności, czy zostanie wybrany inny rabin, stuprocentowy sjonista, wypowiadało się za wykorzystaniem przewidzianych w par. 14, 23 i 54 ustawy o gminach wyznaniowych żydowskich przepisów w kwestji podziału miasta na cztery obwody rabinackie i wyboru pięcio osobowego rabinatu z dotychczasowym rabinem, dr.Rozenmanem na czele Naskutek tego rodzaju wystąpień "Unzer Łebn" zgłosiła się dnia 27 m ja b.r. delegacja u Wojewody, która prosiła o zezwolenie na podział miasta na cztery rabinaty obwodowe, na co otrzymała odpowiedź, że udzielenie takiego zezwolenia leży wyłącznie w kompetencji władz Ce trali. W związku z tem pismo w ostatnich dniach miesiąca wskazywało na konieczność spowodowania odroczenia terminu wyboru rabina w celu uzyskania możności dalszych starań o podział m.Białegostoku na obwody rabinackie.

Traktując o rekonstrukcji gabinetu, "Unzer Łebn" wypowiadało się przeciwko dotychczasowym metodom walki z kryzysem gospodarczym

Stwierdzało ono przedewszystkiem, że obniżenie pensyj urzędników i pracowników państwowych pogłębiło tylko kryzys gospodarczy, gdyż obniżył kpnżycie nawet artykułów pierwszej potrzeby, a zatem dochody kupca i rzemieślnika, którym podatki nie zostały zmniejszone.- Zdaniem pisma [illegible] w skutkach dla życia gospodarczego kraju byłyby również zapowiadane przez nowy rząd redukcje urzędników i pracowników państwowych.

b/ Białorusini.

W maju b.r. zamarła niemal całkowicie działalność Towarzystwa Szkoły Białoruskiej, którego zarząd okręgowy w Białymstoku w wyniku nieporozumień z Tymczasową Komisją Pełnomocną na tle politycznem i spraw zasadniczych, postanowił nie wypełniać poleceń tejże komisji do czasu stwierdzenia, że komisja ta izoluje się od wpływów politycznych i zajmie się wyłącznie działalnością statutową. Powzięcie takiej decyzji przez omawiany zarząd wzmocniło pozycję elementów umiarkowanych i prorządowych w Towarzystwie, które obecnie stało się terenem decydujących rozgrywek pomiędzy czynnikami, reprezentującymi ideologję b.BWRKP. i elementami umiarkowanymi. Jak dotychczas, tarcia te hamują działalność Towarzystwa, niemniej jednakże przyczyniają się wydatnie do osłabienia w nim wpływów elementów radykalnych.-

P R A S A.

Grodzieńska "Białoruska Dumka", omawiając przebieg dnia pierwszego maja na ziemiach wschodnich Rzeczypospolitej, podkreślała jako charakterystyczny fakt, że o ile w latach poprzednich w dniu pierwszego maja setki białorusinów otumanione przez elementy wywrotowe, wędrowały do więzienia a we wsiach białoruskich rozlegał się krzyk i płacz, o tyle w roku bieżącym we wsiach białoruskich panowała cisza, zaś do więzienia powędrowały jednostki. Fakt ten jest dla pisma dowodem, że ludność białoruska wyzbywa się "psychozy komunistycznej", staje się coraz odporniejszą na propagandę komunistyczną i poczyna rozumieć, że tylko lojalność względem Państwa i współpraca z ludnością polską zapewnić jej [illegible] spokojnej pracy i poprawy [illegible]

97 39

W artykule "Tylko porozumienie może być korzystne" po omówieniu losów wniesionej do Ligi Narodów skargi Ukraińskiego Klubu Poselskiego na rząd polski, pismo stwierdzało, że załatwienie tej skargi przez Ligę Narodów, a właściwie przez wielkie mocarstwa, posiadające także swoje mniejszości narodowe, jest niezmiernie pouczające dla białorusinów, którzy przekonywują się coraz bardziej, że, idąc do pokojowej współpracy z Rządem Polskim i wielką częścią polskiego społeczeństwa postępują rzeczowo i rozumnie. Przy sposobności "Białoruska Dumka" apelowała do społeczeństwa polskiego, ażeby i wśród niego intencje i stanowisko białorusinów były należycie zrozumiane.-

Zdaniem pisma, białorusini zdołali otrząsnąć się z psychozy komunistycznej i wyrobić w sobie swiadomość co do konieczności zgodnej współpracy ze społeczeństwem polskiem myślącem państwowemi kategorjami, jednakże w momencie, kiedy chcą nawiązać nić tej współpracy- stwierdzają, że społeczeństwo polskie nie jest jeszcze do tego przygotowane. Nawet prasa polska, sojuszniczka prorządowej prasy białoruskiej, nie uczyniła nic i nie czyni w kierunku przygotowania społeczeństwa polskiego do aktu szczerego podania ręki braterskiej ludności białoruskiej. I dlatego staje się nierzadko tak, że ręka białorusina, wyciągnięta na znak zgody do społeczeństwa polskiego - zawisa w powietrzu, szczególnie na prowincji. Stąd też i dla przełamania istniejących jeszcze przeszkód w płaszczyźnie koniecznego porozumienia ludności białoruskiej ze społeczeństwem polskiem - "Białoruska Dumka" występuje z inicjatywą powołania do życia obywatelskiego komitetu polsko-białoruskiego, którego zadaniem byłoby rozpoczęcie i prowadzenie planowej i zorganizowanej propagandy na rzecz zgody i współpracy obu bratnich społeczeństw.-

c/ L i t w i n i .

powiat Grodzieński. W gminie Marcińkańce w dniach 25 i 27 maja b.r. w czasie wizytacji parafij rzymsko-katolickich przez ks.biskupa Michalkiewicza komunistyczni członkowie Litewskiego Towarzystwa Św.Kazimierza zacho

wywali się prowokacyjnie i w kilku wypadkach urządzili demonstracje antypolskie. Pomimo ich wystąpień, ogół ludności litewskiej w Kotnicy, Kobelach i Marcinkańcach brał liczny udział w powitaniu ks.biskupa Michalkiewicza, którego spotykały banderje litewskie, oraz dzieci ze szkół litewskich. W czasie powitań wygłaszano przemówienia w języku litewskim.-

Powiat Suwalski. Oddziały Towarzystwa Św.Kazimierza odbyły 6 zebrań i urządziły 4 przedstawienia jako imprezy dochodowe.-

Nowe oddziały Towarzystwa Św.Kazimierza, liczące 40-tu i 32 członków powstały we wsi Rejsztokienie, gminy Sejwy.i we wsi Pekele, gminy Krasnowo.-

d/ U k r a i ń c y .

Białystok-Miasto. Dnia 10 maja b.r. odbyło się walne zebranie Białostockiego Oddziału Centralnego Komitetu Ukraińskiego, na którem wybrano nowy zarząd i postanowiono urządzić akademję w rocznicę śmierci atamana Petlury.-

Powiat Grodziński. Dnia 24 maja b.r. w Grodnie staraniem Miejscowego Oddziału Centralnego Komitetu Ukraińskiego odbyły się nabożeństwo żałobne w soborze prawosławnym na duszę Petlury i akademja z racji obchodu rocznicy jego śmierci.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-

Dnia 16 maja b.r. został aresztowany i przekazany władzom prokuratorskim, poszukiwany od dnia 27 kwietnia b.r. działacz komunistyczny Bencjeń Rotsztejn.-

Dnia 20 maja b.r. w Łomży aresztowano i przekazano z materiałami oskarżenia władzom sądowym Szalima Pianko, który decyzją tychże władz został osadzony w więzieniu.-

wiat Ostrowski.

Dnia 22 maja b.r. w Małkini został zatrzymany z dowodami działalności antypaństwowej Wolf Rachman, którego władze sądowe osadziły w więzieniu.-

W nocy z dnia 21 na 22 maja b.r. w Ostrowi-Mazowieckiej na scianach domów uskuteczniono czerwoną farbą napisy:"Precz z rządem faszystowskim, niech żyje rząd robotniczo chłopski".

Dnia 22 maja b.r. mieszkańcy wsi Białe-Błoto pod wpływem agitacji znanego działacza komunistycznego Józefa Sówki, stawili czynny opór sekwestratorowi gminy Brańszczyk, Czesławowi Kadasiewiczowi, a następnie otoczyli wóz z zasekwestrowanemi przez niego rzeczami i rzeczy te rozebrali, domagając się przytem zmniejszenia podatków o połowę. Przeciwko winnym wdrożono dochodzenie.-

Dnia 28 maja b.r. na gmachu szkoły żydowskiej Tarbuthu w Ostrowi-Mazowieckiej wypisano czerwoną farbą hasła:"Precz z rządem faszystowskim, niech żyje ZMK.".-

Na posiedzeniu rady gminnej w Brańszczyku dnia 30 maja radny Zasłona Stanisław z Białego-Błota, członek zlikwidowanej komórki Zjednoczenia Lewicy Chłopskiej "Samopomoc" w Białem-Błocie zgłosił następujące wnioski: 1/odroczenia wpłaty zaległych podatków do żniw, 2/ rozłożenie wyznaczonych szarwarków w roku bieżącym na przeciąg dwuch lat i 3/ utworzenie gminnego Komitetu niesienia pomocy głodującym. Rada wnioski te odrzuciła i uchwaliła rezolucję w której stwierdza, że z komunistą nadal pracować nie będzie.-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.I-2150/31.T.
Dnia 10 czerwca 1931 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.6.
za miesiąc m a j 1931 r.

VII. Ruch wywrotowy.

a/ Komunistyczna Partja Zachodniej Białorusi.

Powiat Bielski.

Znany w powiecie działacz komunistyczny, Kielman Dzium zamieszkały w Siemiatyczach wyjechał ostatnio do Warszawy, gdzie rzekomo pracować ma w jednym z zakładów fryzjerskich.-

Dnia 26 maja b.r. bawił w sprawach partyjnych w Siemiatyczach wybitny działacz komunistyczny, Sender Ołtuski, przebywający stale w Białymstoku.-

Powiat Grodzieński.

W Nocy z dnia 10 na 11 maja b.r. na drodze Grodno-Ożpaki w gminie Hornica wywieszono transparent z napisem w języku rosyjskim: "Precz z dyktatorem Piłsudskim, precz z faszyzmem, niech żyje proletarjat".-

b/ Komunistyczna Partja Polski.

Powiat Szczuczyński.

W Radziłowie dnia 8 maja b.r. została zlikwidowana komórka KZMP. Zatrzymano Fajbe Baranowicza, Bera Malinowicza, Mordchaja Semborskiego, Janka Milberga i Icka Milberga, którzy decyzją władz sądowych zostali osadzeni w więzieniu.

Powiat Łomżyński.

W dniach 5 i 9 maja b.r. decyzją władz sądowych zostali zwolnieni z więzienia aresztowani przed pierwszym maja Izaak Enoch i Benjamin bracia Olachowie za kaucją 500 złotych, Bolesław Falkowski, Stanisław Krzewski, Dawid Wołożny i Szyja Kuropatwa - pod dozór policji, oraz Wolf Cywan i Edelsztejn Mejer - za kaucją w sumie 500 złotych każdy.

Wyroki sądowe.

Sąd Okręgowy w Białymstoku wyrokiem z dnia 7 maja b.r. skazał z artykułu 102 K.K. na trzy lata więzienia z d.p. Aleksandra Warawkę i na 2 lata więzienia z d.p. Fajwela Werbina.-

Sąd Okręgowy w Grodnie wyrokiem z dnia 6 maja b.r. skazał z art. 102 K.K. w procesie "13" na 6 lat ciężkiego więzienia Lubę Kryzowską, na 4 lata c.więzienia Włodzimierza Łagodko, na 3 lata więzienia z d.p. Blumę Lipnikównę, Simę Dynes, Matlę Wajsman, Jankla Aleksandrowicza i Lejzora Poczymocha, na 2 lata więzienia Elę Aleksandrowicza, na jeden rok i sześć miesięcy więzienia Lejbę Rejzner i na jeden rok więzienia Chaima Adelskiego i Rafała Aleksandrowicza, uniewinnił zaś współoskarżonych Rywkę Rozental i Chajma Lisa.-

Podczas przewodu sądowego w czasie składania zeznań szeregowych P.P. część oskarżonych zachowała się wyzywająco i rzucała pod adresem policji obelgi, za co została usunięta z sali. W związku z tem Komendant Powiatowy P.P. w Grodnie wystąpił do Prokuratora z wnioskiem o pociągnięcie do odpowiedzialności winnych rzucania oszczerstw pod adresem policji.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.I-2150/31.T.
Dnia 10 czerwca 1931 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.6.
za miesiąc m a j 1931 rok.

VIII. Ruch zawodowy.

a/ Klasowe związki zawodowe.

W Białymstoku dnia 27 maja b.r. odbyło się zebranie Związku Włókienniczego w sprawoe projektowanej zniżki płac w przemyśle włókienniczym. Postanowiono przeciwstawić się wszelkim próbom obniżenia tych płac. /25/.-

W Suwałkach powstały oddziały lokalne związków zawodowych robotników przemysłu skórzanego i przemysłu budowlanego /20,25/.-

W Łapach dnia 19 maja b.r. odbyło się ogólne zebranie członków oddziału Z.Z.K. przy udziale prezesa Zarządu Okręgowego ZZK. w Wilnie, Stążewskiego,-który wygłosił referat o działalności Związku, związanej z obroną interesów pracowników kolejowych.- W dyskusji nad referatem Stążewskiego oceniano krytycznie działalność wydziału wykonawczego Z.Z.K. i nie szczędzono przykrych uwag Stążewskiemu. Następnie wybrano Mirka Franciszka, gisera warsztatów kolejowych jako delegata na walny zjazd delegatów Z.Z.K. w Warszawie.

b/ Konfederacja gospodarczych związków zawodowych.

Nowy oddział konfederacji, liczący 40 członków,powstał w Stawiskach, powiatu kolneńskiego.

c/ Związki pracownicze.

W Białymstoku dnia 4 maja b.r. odbyło się zebranie Związku Pracowników Miejskich, na którem postanowiono wystąpić do odpowiednich władz z memorjałem co do przywrócenia cofniętego 15% dodatku do pensyj pracowników samorządowych.-

45
100

W Grodnie dnia 29 maja b.r. odbyło się zebranie pracowników miejskich, umysłowych i fizycznych. Po przemówieniach sekretarza Okręgowej Komisji Klasowych Związków Zawodowych, Zygmunta Krasińskiego i działacza PPS.CKW., ławnika Magistratu Leona Mazurkiewicza w sprawie nowego statutu dla pracowników miejskich, opracowywanego przez Magistrat, a przewidującego według wyjaśnień Krasińskiego i Mazurkiewicza obniżkę dotychczasowych pensyj pracowników miejskich do 30% i w sprawie wymówienia przez Magistrat pracy około 100 pracownikom miejskim, uchwalono rezolucję żądającą cofnięcia zarządzonej przez Magistrat redukcji pracowników, zachowania dotychczasowych płac i wyłonienia komisji z udziałem przedstawicieli pracowników miejskich dla opracowania wspomnianego wyżej statutu. Na zebraniu tem ponadto wybrano 13-tu delegatów, reprezentujących wszystkie działy Magistratu i przedsiębiorstw miejskich, których zadaniem będzie prowadzenie pertraktacji z Magistratem.-

Tamże dnia 1 b.m. odbyła się konferencja nazwanych delegatów, na której przydyskutowano opracowany przez Związek Pracowników Komunalnych i Instytucji Użyteczności Publicznej do prezydenta miasta i wybrano Zygmunta Krasińskiego i Piaseckiego jako delegatów, którzy przedstawić mają prezydentowi miasta traktowany memorjał.-

Dnia 28 maja b.r. w Grodnie odbyło się zebranie koła Związku Pracowników Administracji Wojskowej przy udziale viceprezesa Zarządu Głównego, Soboty. Przyjęto sprawozdania z działalności dotychczasowego zarządu i wybrano nowy zarząd.-

W Suwałkach dnia 26 maja b.r. na zebraniu oddziału Stowarzyszenia Urzędników Państwowych uchwalono następującą rezolucję:"W związku z obniżeniem płac pracowników państwowych o 15% z dniem 1 maja 1931 r. oraz zamierzoną przez Rząd nowelizacją pragmatyki służbowej, nadzwyczajne walne zebranie S.U.P. w Suwałkach uchwaliło: Zarządowi Głównemu SUP. wyrazić pełne uznanie za dotychczasową akcję przeciwko obniżce płac pracowników państwowych i prosić o dalszą i energiczną obronę interesów zawodowych urzędników państwowych. Jednocześnie walne zebranie podkreś

la, że obniżenie płac o 15% postawiło w najkrytyczniejszem położeniu materjalnem wszystkich urzędników wogóle, a urzędników niższych kategoryj w szczególności. Walne zebranie wypowiada się przeciwko pogorszeniu spraw, nabytych przez urzędników, a to w związku z zamierzoną nowelizacją pragmatyki urzędniczej.-

W Łomży dnia 17 maja b.r. odbył się walny zjazd oddziału Powiatowego Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych przy udziale delegata Zarządu Głównego Związku, Chruścińskiego. M.in. wybrano nowy zarząd, do którego nie wszedł długoletni prezes oddziału, Konstanty Piotrowski redaktor "Przeglądu Łomżyńskiego" i prezes rady powiatowej BBWzR. w Łomży. Na jego miejsce został wybrany nauczyciel szkoły powszechnej w Łomży, Plebański, bierny członek BBWzR.- Na niekorzystne dla Piotrowskiego wynik wyborów do nowego zarządu oddziału wpłynęło nieprzychylne ustosunkowanie się dla niego w większości uczestników zjazdu, którzy biorą mu za złe daleko idące zaangażowanie się w życiu politycznem.-

d/ Związki luźne.

W Białymstoku dnia 12 maja b.r. odbył się zjazd wojewódzki Związku Właścicieli Autobusów w związku z wprowadzeniem w życie Ustawy o państwowym funduszu drogowym. Na zjeździe postanowiono poprzeć usiłowania Centrali Związku w kierunku spowodowania zmian we wspomnianej Ustawie i wezwać wszystkich właścicieli autobusów do strajku protestacyjnego w dniu 18 maja b.r.-

e/ B e z r o b o c i e :

Według danych z dnia 31 maja b.r. na terenie Województwa Białostockiego pozostawało w tym dniu bez pracy 9.056 osób, a mianowicie:

101/47

Powiat.	Ilość.	Bezrobocie dn. 30 IV. br.	Zmniejszenie.	Wzrost.	Pobiera zapomoci.
Augustowski	223	215	-	8	153
Białystok-Miasto	3.664	4.581	917	-	1625
Białostocki	1063	1.472	409	-	352
Grodzieński	2.052	1.952	100	100	398
Łomżyński	503	488	-	15	269
Bielski	554	240	-	314	248
Ostrowski	140	234	94	-	122
Ostrołęcki	177	241	64	-	130
Suwalski	90	120	30	-	17
Sokólski	61	115	54	-	54
Szczuczyński	379	360	-	19	28
Wołkowyski.	150	160	10	-	36

Zmniejsze 1.122.

Stan bezrobocia zmniejszył się wydatnie w Białymstoku i białostocki okręgu przemysłowym, w którym przemysł włókienniczy miał stosunkowo lepszą, niż w kwietniu konjunkturę, oraz w powiatach zachodnich Województwa w związku z rozpoczętym sezonem robót rolnych, zwiększył się natomiast w powiatach grodzieńskim i bielskim wskutek pogorszenia się konjunktury dla przemysłów chemicznego i drzewnego.-

Nastroje wśród bezrobotnych były podniecone i stwarzały możliwości dla propagandy elementów wywrotowych, która uzewnętrzniła się pod koniec miesiąca szczególnie w Łomży i mniej w Białymstoku.-

Dokładny obzar stanu bezrobocia na terenie Województwa i wnioski co do koniecznej akcji pomocy doraźnej bezrobotnym /organizowanie robót publicznych dla zatrudnienia bezrobotnych/ zostały przedstawione Ministerstwu w opracowaniu Nr.BP.IV-2064/31. z dnia 30 maja b.r.

-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.I-2150/31.T.
Dnia 10 czerwca 1931 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.6
za miesiąc m a j 1931 r.

IX. S t r a j k i .

W gminie Brzostowica-Mała, powiatu grodzieńskiego dnia 18 b.r. zastrajkowało 24 robotników, zatrudnionych przy kopaniu tu fu w Uroczysku "Bagno".- Strajkujący wysunęli żądanie podwyższenia płacy o 25% i po uzyskaniu tej podwyżki i zawarciu umowy zbiorowej przystąpili do pracy dnia 21 maja b.r.-

Dnia 19 maja b.r. w Grodnie zastrajkowało w hucie szklane 36 robotników, t.zw. bańkarzy, którzy zażądali podwyżki płac o 3 i pół%. Ponieważ dyrekcja huty odpowiedziała odmownie na ich żądanie i zdecydowała się na przyjęcie nowych robotników, przet strajkujący dnia następnego przystąpili do pracy na poprzednich warunkach.-

W Zambrowie, powiatu łomżyńskiego dnia 20 maja b.r. zastrajkowało 16-tu robotników, zatrudnionych przy budowie strzelnicy wojskowej, wysuwając równocześnie żądanie podwyżki płac zarobkowych, względnie zmiany akordu na pracę dniówkową.

Dnia 23 maja b.r. strajkujący przystąpili do pracy na poprzednich warunkach.-

-:-:-:-:-:-:-:-

102

OJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.I-2150/31.T.
nią 10 czerwca 1931 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.6.
za miesiąc maj 1931 rok.

X. Stan bezpieczeństwa publicznego.

a/ Ważniejsze przestępstwa i wydarzenia kryminalne.

Powiat Białostocki.

We wsi Uhowo, gminy Juchnowiec podsołtys tejże wsi, Józef Bielonko dnia 5 maja b.r. stawił czynny opór sekwestratorom gminnym w czasie wykonywania przez nich czynności służbowych i odmówił uiszczenia zaległych podatków. Zajście zlikwidował dnia następnego sekretarz Wydziału Powiatowego. Przeciwko Józefowi Bielonko wdrożono dochodzenie.

W osadzie Jasionówka dnia 14 maja b.r. w czasie odbywającego się 40-togodzinnego nabożeństwa w miejscowym kościele parafjalnym mieszkaniec gminy Jasionówka, Walerjan Klimowicz wywołał awanturę w restauracji, a następnie wszczynał bójki z przechodniami na ulicy. Tenże Klimowicz stawił czynny opór posterunkowemu P.P. Janowi Wtólichowi, któremu na pomoc przybył Komendant Posterunku P.P., przodownik Kamiński z kilku policjantami. Podczas obezwładniania Klimowicza- uderzył on kilkakrotnie wyrwaną uprzednio posterunkowemu Wtólichowi szablą tegoż Wtólicha, a spieszący mu z pomocą ojciec i brat, obaj w stanie nietrzeźwym, usiłowali go odbić, wobec czego przodownik Kamiński ur[illegible] broni siecznej przeciwko Adolfowi Klimowiczowi, który odniósł lekkie obrażenie ciał. Zajście z Klimowiczami spowodowało zbiegowisko około 200 osób wychodzących z kościoła, które, jakkolwiek zachowały się biernie podczas zajścia, to jednakże nie chciały się rozejść na wezwanie policji. Zajście zlikwidował przybyły z Białegostoku oddział policyjny. Winnych wywołania zajścia i stawiania oporu policji zatrzymano i przekazano władzom sądowym.-

Powiat Bielski.

W dniach 18, 19 i 20 maja b.r. we wsi Plutycze, gminy Wyszki miały miejsce zajścia, związane z zargiem pomiędzy gromadami wsi Łyse i wsi Plutycze o sporne państwisko Lipowo, które wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Warszawie zostało przyznane gromadzie wiejskiej wsi Łyse i na tej podstawie dnia 7 marca b.r. przekazane przez komornika Sądu Powiatowego w Bielsku-Podlaskim tejże gromadzie do wyłącznego jej posiadania.

Szczegóły podane zostały Ministerstwu w meldunku dorażnym Nr.BP.IV.-1950/31 z dnia 23 maja b.r.

Powiat Grodzieński.

We wsi Remuciewce, gminy Ejszyszki-Wielkie dnia 15 maja br miało miejsce wypadek odmowy płacenia podatków i stawiania oporu sekwestratorowi gminnemu. Jak ustalono, wypadek ten pozostaje w związku z komunistyczną akcją antypodatkową. Przeciwko winnym wdrożono dochodzenie.-

Powiat Suwalski.

Dnia 7 maja b.r. we wsi Jeglinice, gminy Bejwy Jan Rutkowski w czasie kłótni na tle zatargu majątkowego zabił siekierą swego teścia, Franciszka Zukowskiego. Rutkowskiego aresztowano i przekazano władzom sądowym.-

Powiat Łomżyński.

We wsi Podbiele, gminy Łubotyń dnia 7 maja b.r. został zabity strzałem z broni palnej Franciszek Nagórka w chwili, gdy starał się spłoszyć złodziei, którzy zakradli się do okopanego dołu z kartoflami. Sprawców zabójstwa aresztowano.-

Powiat Ostrołęcki.

We wsi Kleczkowo, gminy Troszyn podczas bójki na tle sporu majątkowego został zabity Stanisław Dobkowski przez Edwarda i Adama Augusciaków, których aresztowano.-

Powiat Wołkowyski.

We wsi Hołynka, dnia 14 maja b.r. podczas zabawy tanecznej został zabity Konstanty Bu[illegible]k ze wsi Janysze przez Stanisława Borkowskiego z majątku Gnieszno. Borkowskiego aresztowano.

103

iat Wysoko-Mazowiecki.

W Tykocinie dnia 16 maja b.r. komendant miejscowego posterunku P.P., przodownik Antoni Tumiel zatrzymał notorycznego przestępcę kryminalnego Bronisława Sobieszczaka, a gdy tenże usiłował zbiec i uczynił ruch jakby w celu wydobycia z kieszeni broni, użył przeciwko niemu broni palnej, kładąc go trupem na miejscu.-

Dnia 21 maja b.r. został aresztowany i decyzją władz sądowych osadzony w więzieniu w Łomży instruktor powiatowy ochotniczych straży ogniowych w powiecie wysoko-mazowieckim i naczelnik ochotniczej straży ogniowej w Wysokiem-Mazowieckiem Bolesław Sztyller, który dopuścił się nadużyć na szkodę wspomnianej straży na sumę 6.000 złotych.-

---oooOOOooo---

Dnia 21 maja b.r. w powiecie suwalskim został zabity przez patrol KOP. mieszkaniec wsi Kaszutkinie w gminie Kadaryeszki, powiatu suwalskiego, Bolesław Złotorzyński. Szczegóły podane Ministerstwu w meldunku doraźnym Nr.BP.IV-1964/31. z dnia 23 maja b.r.-

W tymże powiecie dnia 16 maja b.r. w rejonie poddocinek strażnicy KOP. Wołyńce zostali napadnięci i ciężko poranieni dwaj szeregowi KOP. Szczegóły zostały podane Ministerstwu w sprawozdaniu Nr.BP.IV-1895/31. z dnia 18 maja b.r. i telefonogramie Nr.BP.IV. 876/31.z dnia 17 maja b.r.

b/ Wypadki samochodowe.

W ciągu miesiąca zanotowano 8 wypadków samochodowych, w których poniosła śmierć wskutek własnej nieostrożności jedna osoba, zaś cztery osoby doznały lekkich obrażeń ciała.

c/ Zestawienie wypadków

W ubiegłym miesiącu zanotowano wypadków:

1/ Ciężkiego uszkodzenia ciała - - 16.

2/ Samobójstw - - 6.

3/ Zgwałcenia - - 5.

4/ Usiłowań zabójstwa - - 2.

5/ Podrzucenia niemowląt - - 7

6/ Oporu władzy - - 5.

7/ Prowadzenia potajemnych gorzelni - - 2.

8/ Kradzieży - - 8/większych/ na sumę 28.000 złotych.

9/ Oszustw - - 9. na sumę 24.000 złotych.

d/ P o ż a r y

Zestawienie danych o pożarach:

W okresie miesiąca na terenie województwa miały miejsce następujące pożary, powstałe wskutek :

1/ Nieostrożnego obchodzenia się z ogniem - 51.

2/ Wadliwej budowy kominów - - - - 32.

3/ Z przyczyn nieustalonych - - 16.

4/ Podpalenia z zemsty osobistej - 1.

5/ Podpalenia w celu uzyskania premji ubezp. 1.

6/ Od uderzenia pioruna - - 1. Razem - 102.

Pożary te wyrządziły straty:

1/ do 2.000 zł. każdy - 21

2/ od 2 do 5 tysięcy - 34.

3/ od 5 do 10 tys. - 8.

4/ od 10 do 15 " - 5.

5/ od 15 do 20 " - 5.

6/ 37 tysięcy złotych - 1

7/ 40 " " 3.

8/ 41 " " 1.

9/ 60 " " 1.

53

104

10/ 83 tysiące zł. - 1.
11/ 141 " " - 1.
12/ 150 " " - 1.
13/ 218 " " - 1.

Ogólna suma strat wyrządzonych przez wyszczególnione pożary wynosi ponad 1.250.000 złotych.

Dnia 3 ub.m. we wsi Folwarki-Wielkie, gminy Zabłudów w powiecie bielskim wskutek nieostrożnego obchodzenia się z ogniem spłonęło 9 domów mieszkalnych i 22 zabudowania gospodarcze z narzędziami rolniczemi i zbożem. Straty - 40 tysięcy złotych.

Dnia 1 ub.m. we wsi Saki, gminy Narew, powiatu bielskiego wskutek nieostrożnego obchodzenia się z ogniem spłonęło 14 zagród. Straty 41.405 zł.-

Dnia 10 ub.m. we wsi Panasiuki, gminy Białowieża w powiecie bielskim wskutek nieostrożnego obchodzenia się z ogniem spłonęło 9 domów mieszkalnych, 10 stodół i 17 chlewów. Straty - 40.000 złotych.

Dnia 17 maja b.r. w Drohiczynie n/B., powiatu bielskiego wskutek nieostrożnego obchodzenia się z ogniem spłonęło 7 domów,5 stodół, 8 chlewów i inwentarz martwy. Straty - 82.097 złotych.

Dnia 15 maja b.r. we wsi gminnej Budy-Stawiski w powiecie kolneńskim wskutek podpalenia spłonęło 15 domów, 8 chlewów, 20 stodół, inwentarz żywy i martwy. Straty - 150.000 złotych.

Dnia 28 maja b.r. we wsi Dzięgiele, gminy Stawiski w powiecie kolneńskim z nieustalonej przyczyny spłonęło 5 domów, 4 stodoły i 10 chlewów. Straty - 37.000 złotych.-

Dnia 19 maja b.r. we wsi Kamionka, gminy Kuźnica w powiecie sokólskim wskutek nieostrożnego obchodzenia się z ogniem spłonęło 17 zagród. Straty - 141.700 złotych.-

Dnia 25 maja b.r. we wsi Chilmony, gminy Nowy-Dwór w powiecie sokólskim spłonęło 35 zagród wskutek nieostrożnego obchodzenia się z ogniem. Straty - 218.200 złotych.-

54

Dnia 9 maja b.r. we wsi Pietrowicze, gminy Międzyrzecz w powiecie wołkowyskim spłonęło 10 domów, 16 stodół, 25 chlewów, narzędzia rolnicze, inwentarz żywy i martwy wskutek nieostrożnego obchodzenia się z ogniem. Straty - 60.000 złotych.-

Dnia 13 maja b.r. we wsi Lubicz-Wielki, gminy Klukowo w powiecie wysoko-mazowieckim wskutek nieostrożnego obchodzenia się z ogn spłonęły 2 stodoły, 5 chlewów, 2 spichlerze, narzędzia rolnicze, zb inwentarz żywy i martwy. Straty - 40.000 złotych.-

e/ Ocena ogólna.

Stan bezpieczeństwa publicznego we wszystkich powiatach województwa w porównaniu z poprzednim miesiącem poprawił się wydatnie pod względem politycznym, pozostawał zaś bez zmian pod względem kryminalnym. Ogólnie oceniany być może - jako dobry.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.I-2150/31.T.
Dnia 10 czerwca 1931 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.6.
za miesiąc m a j 1931 r.

105

XII. Sprawy graniczne.

Zajście na granicy.

Dnia 5 b.m. na granicy litewskiej naprzeciw wsi Poszeszupie, gminy Kadaryszki w powiecie suwalskim miał miejsce wypadek, który nosi cechy usiłowania uprowadzenia na Litwę obywatela polskiego przez granicznego policjanta litewskiego. Dnia tego mianowicie osadnik ze wspomnianej wsi Piotr Aniołowski, którego grunta położone są tuż nad granicą litewską, zbliżył się do granicy w celu nawrócenia źrebaka, który biegł w jej kierunku. Kiedy Aniołowski znajdował się w odległości 6-ciu metrów od granicy, patrujący po drugiej stronie policjant litewski przekroczył linję graniczną z karabinem w ręku, dopędził cofającego się Aniołowskiego i, przyłożywszy mu karabin do piersi, zażądał, ażeby Aniołowski udał się z nim na terytorjum Litwy. Wówczas Aniołowski wyrwał karabin policjantowi, a gdy tenże schwycił za rewolwer, powalił go na ziemię. Po dłuższem szamotaniu się Aniołowskiego z policjantem, który w tym czasie strzelił kilka razy z rewolweru i zranił lekko w rękę Aniołowskiego, Aniołowski, uprzedzony przez sąsiada o zbliżaniu się drugiego policjanta litewskiego, porzucił obalonego policjanta i zbiegł w głąd terytorjum Polski, poczem udał się do strażnicy KOP w Wigranach, skąd powrócił na miejsce wypadku z patrolem tejże strażnicy. Patrol ten zastał na granicy Komendanta litewskiego posterunku granicznego, który oświadczył patrolowi KOP., że jego podkomendny przekroczył granicę w przekonaniu, iż Aniołowski przeprowadził przez granicę do Litwy dwuch żydów. Ponieważ Piotr Aniołowski brał udział w powstaniu przeciwko litwinom na terenie xxx Lubowa /Litwa/, gdzie zresztą dobrze jest znany, przeto zachodzi przypuszczenie, że policjant litewski usiłował uprowadzić go na Litwę.-

Przemyt.

W ciągu miesiąca w przygraniczu zatrzymano na sumę około 120.000 złotych towarów, przemyconych do Polski z Niemiec i Litwy.

Nielegalne przekroczenia granicy

Za nielegalne przekroczenie granicy zatrzymano w maju b.r. i przekazano właściwym sądom 18 osób. Osoby te wydaliły się z Polski do Niemiec w poszukiwaniu pracy.-

Informacje z zagranicy.

Dnia 22 kwietnia b.r. do Komisarjatu Policji niemieckiej w Prostkach zgłosił się starszy strzelec 9 pułku strzelców konnych Edward Orłowski, który zdezerterował w umundurowaniu z Osowca. Władze niemieckie wyznaczyły mu miejsce pracy u gospodarza Zawki w Prostkach.-

Z dniem 1 maja b.r. zostały zlikwidowane w rejencji olsztyńskiej wszystkie komisarjaty granicznej policji kryminalnej i zastąpione placówkami zewnętrznemi komisarjatu policji kryminalnej w Olsztynie. W związku z tem dokonane zostały liczne przesunięcia personalne w dotychczasowych obsadach zlikwidowanych komisarjatów kryminalnej policji granicznej.-

We wsi Rogale, powiatu Jansborg w Prusach Wschodnich przebywać na stałe szeregowiec 5 pułku piechoty Legjonów, Kazimierz Szenk, który zdezerterował do Niemiec w lipcu roku 1930. Szenk pozostaje jakoby na usługach policyjnych władz niemieckich, którym denoncjuje polskich robotników sezonowych zatrudnianych nielegalnie przez mazurów.-

Dnia 25 maja oddział hitlerowców w liczbie do 60-ciu osób w szyku czwórkowym przymaszerował do granicy polsko-niemieckiej na odcinku punktu granicznego w Wincencie /powiatu kolneńskiego/.

W odległości około 500 mtr. od granicy oddział rozwinął sztandar i osadził go drzewcem w ziemi a następnie począł śpiewać i rzucać obelżywe okrzyki pod adresem Polski. Tego rodzaju demonstracja od-

5c/1
106

działu trwała około 2-ch godzin, poczem demonstranci odmaszerowali ze śpiewami w kierunku Pruskiej wsi Dłutowo.

-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.Ł-2150/31.T.
Dnia 10 czerwca 1931 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.6.
za miesiąc m a j 1931 r.

XII. Szpiegostwo, dywersja , sabotaż.

Sąd Okręgowy w Grodnie wyrokiem z dnia 7 maja b.r. skazał za szpiegostwo na rzecz Litwy mieszkańca Indury w powiecie grodzieńskim, Włodzimierza Łagodko na pięć lat ciężkiego więzienia, który w dniu 5 maja b.r. wyrokiem tegoż Sądu został skazany na cztery lata ciężkiego więzienia z art. 102 K.K., uniewinnił zaś współoskarżonych Olgę Mancewicz, zamieszkałą w Indurze i Nikodema Linkiewicza, mieszkańca wsi Nerowo w gminie Marcinkańce, powiatu grodzieńskiego.-

Dnia 25 maja b.r. do posterunku P.P. w Berszt ach, powiatu grodzieńskiego zgłosił się mieszkaniec wsi Kościewicze w gminie Berszty, Nikifor Jezepczyk, b.członek partyzantki litewsko-białoruskiej, karany wyrokiem Sądu Okręgowego w Grodnie z dnia 12 lutego 1925 roku z art.102 K.K. rocznem więzieniem, który oświadczył, że przybył z Rosji i oddaje się dobrowolnie do dyspozycji władz. Wspomniany Jezepczyk w maju 1927 roku zdezerterował z 81 p.p. w Grodnie i zbiegł do Rosji. Podczas badania Jezepczyk zeznał, że po przekroczeniu granicy do Rosji zgłosił się do GPU. w Mińsku, skąd odesłano go do Moskwy, gdzie wyrokiem kolegjum GPU. został skazany na 5 lat robót przymusowych w guberni Tomskiej za to, że w roku 1924 samowolnie wyjechał z Rosji do Polski. Z robót tych Jezepczyk zbiegł rzekomo po dwuch latach, został jednakże ujęty i ponownie skazany na 3 dalsze lata, ostatecznie zbiegł z guberni Tomskiej w końcu 1930 roku do Zagłębia Donieckiego, gdzie pracował w kopalni węgla i skąd zbiegł do Polski w dniu 6 maja Granicę przekroczył koło Radoszkowicz w powiecie mołodeczniańskim dnia 16 maja.-

WOJEWÓDA BIAŁOSTOCKI
L.BP.I-2150/31.T.
Białystok dnia 10 czerwca 1931 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.6.
za miesiąc m a j 1931 r.

107

XIII. V A R I A.

Dekanalne Kongresy Eucharystyczne.

W dniach 13 i 14 maja b.r. w Grodnie, oraz 30 i 31 maja b.r. w Białymstoku odbyły się Dekanalne /Powiatowe/ Kongresy Eucharystyczne, które w istocie miały charakter propagandy na rzecz Akcji Katolickiej. Szczegółowe sprawozdania przesłane zostały Ministerstwu dnia 19 maja b.r. za Nr.BP.I-1903/31.T. i w dniu 2 b.m. za Nr.BP.I-2065/31.T.- Kongresy te zostały poprzedzone wizytacjami poszczególnych parafij przez ks. Arcybiskupa Jałbrzykowskiego, któremu towarzyszył stale dyrektor Akcji Katolickiej w Archidjecezji Wileńskiej, ks.Kafarski.

Wizytecje parafij przez ks.biskupa Łukomskiego.

W czasie od 12 do 19 maja b.r. ks.biskup Łukomski wizytował parafje w dekanacie sokołowskim. Wystąpienia ks.biskupa Łukomskiego w czasie wizytacyj wspomnianych parafij nosiły w wielu momentach charakter propagandy na rzecz Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej i zwrócone były przeciwko Związkowi Strzeleckiemu.-

Uniewinnienie posła Adolfa Sawickiego w procesie o wypadki Knyszyńskie.

Dnia 3 czerwca b.r po trzechdniowej rozprawie przeciwko posłowi Adolfowi Sawickiemu i in., oskarżonym z art.102 cz.I.K.K. o wywiłanie zaburzeń w Knyszynie, powiatu białostockiego dnia 27 listopada 1929 roku na wiecu posła Adolfa Sawickiego - Sąd Okręgowy w Białymstoku ogłosił wyrok, uniewinniający wszystkich oskarżonych.

60

Akcja za obniżeniem cen za energję elektryczną w Białymstoku

W Białymstoku dnia 17 maja b.r. odbył się wiec obywatelski, zwoł ny przez komitet społeczny w sprawie obniżenia cen za zużyty prąd elektryczny do oświetlenia i dzierżawę liczników. Szczegóły zostały uwzględnione w sprawozdaniu do Ministerstwa Nr.BP.I-1897/31. z dnia 18 maja b.r.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

108

URZĄD WOJEWÓDZKI BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.I-2513/31.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.7 za miesiąc czerwiec 1931 rok.

Białystok, dnia 11.lipca 1931 roku

T A J N E - P I L N E !

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Pan Dyrektor Departamentu II.
w Warszawie.

Urząd Wojewódzki przesyła sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.7 za miesiąc czerwiec 1931 rok.

Za Wojewodę
Białostocki
/ A.Wysokiński/
w/z.Naczelnika Wydziału Bezp.Publ.

Odpisy otrzymują:

Pan Wojewoda w Wilnie,
" " w Brześciu nad Bugiem,
" " w Warszawie,
" " w Tarnopolu,
" " w Stanisławowie,
" " w Lublinie,
" " w Nowogródku,
" " w Łodzi,
Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
" " " " w Wilnie,
" " " Okręgowego w Białymstoku,
" " " " w Suwałkach,
" " " " w Grodnie,
" " " " w Łomży,
Samodzielny Ref.Informacyjny DOK.III.w Grodnie,
" " " DOK.I. w Warszawie,
" " " DOK.IX. w Brześciu nad Bugiem,
K.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie,
Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi Województwa Białostockiego,
Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w/m.

WOJEWÓDA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.I-2315/31.T.
Białystok, dn 10 lipca 1931 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.7.
za miesiąc czerwiec 1931 r.

I. Sytuacja ogólna

Okres sprawozdawczy nie wniósł jakichkolwiek zmian do ogólnego układu stosunków społeczno politycznych na terenie województwa Białostockiego. Charakteryzowały go osłabienie w porównaniu z maje działalności polskich stronnictw politycznych i dalszy zwrot zainteresowa ogółu ludności w kierunku zagadnień gospodarczych. Z polskich stronnictw politycznych czynniejszemi były BBwR., Stronnictwo Narodowe i PPS.Pierwsze z nich kontynuowało rozpoczętą w maju akcję reorganizowania swych jednostek organizacyjnych w poszczególnych powiatach i usprawniania rad powiatowych przez wprowadzanie do nich jednostek energicznych i wpływowych. Stronnictwo Narodowe w pewnej mierze krystalizowało swój stosunek do Akcji Katolickiej, nie zaniedbując umacniania ośrodków parafjalnych i utrwalania swych wpływów w klerykalnych organizacjach społecznych i gospodarczych, zaś PPS. na każdym odcinku swej działalności zdążała wyraźnie do zaostrzania nastrojów i wykorzystywania ich w kierunku strajków i zaburzeń. Chrześcijańska Demokracja w powiatach Archidjecezji Wileńskiej współdziałała ściśle z duchowieństwem katolickiem przy propagowaniu i organizowaniu Akcji Katolickiej.-

W orbitę zainteresowań lokalnej prasy polskiej wchodziły sprawy gospodarcze i poczynania Rządu w dziedzinie walki z kryzysem gospodarczym.

Polska prasa opozycyjna, będąca na usługach Stronnictwa Narodowego i Chrześcijańskiej Demokracji, a pozostająca w całkowitej niemal zależności od duchowieństwa sygnalizowała w dalszym ciągu wzrastające rzekomo niebezpieczeństwo, które zagraża kościołowi katolickiemu - Traktując o tem niebezpieczeństwie, wspomniana prasa prowadziła przemyślaną propagandę na rzecz Akcji Katolickiej.-

Jeżeli chodzi o rozwój Akcji Katolickiej, to zaznaczył się on najsilniej w powiatach Archidjecezji Wileńskiej, wizytowanych w maju i czerwcu przez ks. Arcybiskupa Jałbrzykowskiego i dyrektora Akcji Katolickiej w tejże Archidjecezji, ks Kafarskiego. Zasługuje na uwagę, że w powiatach djecezji łomżyńskiej Stronnictwo Narodowe nadal pozostaje w pewnej rezerwie do Akcji Katolickiej, zaś duchowieństwo działa raczej konspiracyjnie, peletrując teren i sondując nastroje ludności.-

W ruchu społecznym dominowały - konsolidacja prorządowych organizacyj społecznych w płaszczyźnie pozytywnej pracy dla Państwa, dla której jako warunek zasadniczy czynniki prorządowe wysuwały lojalność organizacyj społecznych wobec Rządu i zaostrzająca się stale walka duchowieństwa i organizacyj klerykalnych, a przedewszystkiem Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej ze Związkiem Strzeleckim.-

Ważniejszymi wydarzeniami w życiu społecznem były udany tydzień LOPPH i przeprowadzony dość rozlegle tydzień spółdzielczości.-

Ze spraw dotyczących życia mniejszości narodowych zasługuje na podkreślenie ustosunkowanie się ludności żydowskiej do poczynań Rządu w dziedzinie walki z kryzysem gospodarczym, reakcja prasy żydowskiej na wygłoszone przez Wojewodę przemówienie w gminie wyznaniowej żydowskiej w Białymstoku dnia 16 ub.m. i wyłaniająca się dość wyraźnie propaganda umiarkowanych grup białoruskich na rzecz współpracy społeczeństwa polskiego z ludnością białoruską.-

Jeżeli chodzi o stosunek ludności żydowskiej do wspomnianych poczynań Rządu, to jest on w większości wypadków negatywny, przynajmniej według określeń prasy żargonowej, która stale podkreśla, że poczynania te godzą przedewszystkiem w handel i przemysł żydowski. Prasa ta w czerwcu oceniała pozytywnie obniżenie pensyj urzędnikom i pracownikom państwowym, cofnięcie dodatków stołecznego, budowlanego i in., zaznaczając, że skutki kryzysu gospodarczego ponoszone być winny w równym stopniu przez wszystkich obywateli Państwa i, że wszelka akcja protestacyjna ze strony urzędników i pracowników państwowych przeciwko zarządzeniom oszczę

dnościowym Rządu w odniesieniu do nich byłaby traktowana przez społeczeństwo żydowskie jako uchylanie się od współdziałania z Rządem w walce z kryzysem gospodarczym -

Wygłoszone przez Wojewodę dnia 16 czerwca b.r. w gminie wyznaniowej żydowskiej w Białymstoku przemówienie, w którem Wojewoda wytknął społeczeństwu żydowskiemu nie-właściwość posługiwania się językiem rosyjskim i kultywowania naleciałości z czasów zaboru, wywołało żywą polemikę w prasie żargonowej, lokalnej i stołecznej. Ogólny bilans tej polemiki sprowadzał się do stwierdzenia słuszności uwag Wojewody i akcentowania, że szkolnictwo i organizacje kulturalno-oświatowe żydowskie nie znajdują należytej opieki ze strony Rządu i samorządów.-

Oceniając ogólnie nastroje ludności w płaszczyźnie skutków kryzysu gospodarczego, należy zaznaczyć, że były one podniecone, jednakże nie w takim stopniu, ażeby budziły obawy. W rzadzie ze strony czynników opozycyjnych czynione były usiłowania w kierunku zaostrzenia tych nastrojów i doprowadzenia do tego, by wylały się one w formie masowych akcyj protestacyjnych, strajków i nawet zaburzeń, usiłowania te jednak jak dotychczas pozostają bez skutków.

W połowie czerwca zaostrzyły się gwałtownie nastroje wśród pracowników kolejowych i pocztowych, lecz już pod koniec miesiąca napięcie tych nastrojów osłabło tak dalece, że zmalała możliwość jakiejkolwiek z ich strony akcji protestacyjnej przeciwko obniżce pensyj.

We wszystkich dziedzinach życia gospodarczego napotyka dość silna depresja zarówno w ośrodkach wiejskich, jako też miejskich.

W handlu i drobnym przemyśle widoczny był spadek obrotów.

Samorządy odczuwały dotkliwie spadek wpływów podatkowych.

Stosunkowo dobrą konjunkturę miał w dalszym ciągu przemysł włókienniczy, który rozszerzył nawet stan zatrudnienia robotników.-

-:-:-:-:-:-:-:-

EWODA BIAŁOSTOCKI

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.7.

r.BP.I-2513/31.T.

a 10 lipca 1931r.

za miesiąc czerwiec 1931r.

II. Przegląd prasy.

a/ Prasa prorządowa:

os Ziemi Białostockiej"

Wiele uwagi poświęcał zagadnieniom gospodarczym w skali krajowej i międzynarodowej przyczem jedną z przyczyn obecnego kryzysu gospodarczego widział w "piatiletce" bolszewickiej, obliczonej na podniesienie przemysłu rosyjskiego w takim stopniu, ażeby pokrywał nietylko zapotrzebowanie wewnętrzne, ale mógł także pracować na eksport. "Piatiletka" zdaniem pisma odbija się ujemnie na naszej sytuacji gospodarczej, przypuszczać jednak można, że w przyszłości w miarę wzrostu konsumcji w Rosji Sowieckiej wyłonią się możliwości dla Polski eksportu własnych wyrobów do Rosji.

Omawiając przemówienie Pana Premjera Prystora w klubie parlamentarnym BBWzR pismo zwracało uwagę na momenty tego przemówienia, dotyczące spraw gospodarczych i podkreślało, że Rząd obecny będzie kontynuował pracę swego poprzednika zwracając główną uwagę na utrzymanie równowagi budżetowej. Pismo stwierdzało, że społeczeństwo wsłuchuje się z uwagą w głosy kierowników Państwa i szuka wśród odpowiedzi na pytanie, czy na straży budżetu i waluty stoi dostateczna siła i odwaga męskiego odpierania ataków groźnego kryzysu. Dla pisma nie ulega wątpliwości, że Rząd dostatecznie mocno podkreślił w swoich enuncjacjach konieczność utrzymania równowagi budżetowej, co winno uspokoić opinję publiczną i ułatwić w dużym stopniu dopływ do kraju kapitału zagranicznego. Zdaniem pisma ważną rolę w systemie gospodarczym Państwa odgrywa aparat administracyjny. Zagadnienie usprawnienia tego aparatu dojrzało oddawna. Aparat ten był zarówno zbyt drogi jak i ciężki

skomplikowany i sztuczny. Z tej też racji społeczeństwo przyj[ę]ło z zadowoleniem oświadczenie Rządu, że jedną z głównych jego t[e]z jest usprawnienie państwowego aparatu administracyjnego.

Udzielenie Niemcom przez Stany Zjednoczone rocznego mora[to]rjum długów wojennych pismo oceniało jako rezultat zabiegów [dy]plomatycznych, które trafiły do przekonania Ameryce, a zarazem wypowiadało przekonanie, że moratorjum to zostanie wykorzystane przez Niemcy dla celów odwetowych.

Na marginesie zatargu rządów litewskiego i włoskiego z Watykanem pismo charakteryzowało położenie kościoła rzymsko-katolickiego w Polsce i zaznaczało, że kościół rzymsko-katolicki korzysta z nieograniczonych swobód i otaczany jest opieką Rządu; Stąd też wszelkie alarmy i obawy o losy kościoła katolickiego w Polsce są tylko frazesami, którym można przeciwstawić nierzadko wręcz oburzające ustosunkowanie się duchowieństwa katolickiego do organizacyj społecznych, stojących na gruncie ideologji Marszałka Piłsudskiego. Duchowieństwo to w swem zacietrzewieniu partyjnem nie dostrzega, że walcząc z tego rodzaju organizacjami podkopuje gałąź, na której samo siedzi.-

"Gazeta Polska Ziemi Grodzieńskiej". "Nowy Dziennik Kresowy", Kurjer Ziemi Suwalskiej" i "Dziennik Białostocki".

Pomijały zagadnienia natury politycznej, interesowały się natomiast żywo sprawami gospodarczemi i przejawami lokalnego życia społecznego. Obszernie omawiały szczegóły podróży inspekcyjnej Wojewody w przygranicznych wschodnio-pruskiem.-

"Przegląd Łomżyński".

Przypisywał pewną dozę winy za wyłonienie się obecnego kryzysu gospodarczego rolnikom, którzy nie potrafili zorganizować w sposób należyty swego życia ekonomicznego. Po wielu na ten temat wywodach podkreślał, że sami rolnicy winni czuwać nad wyrobieniem odpowiedniej marki polskim produktom rolniczym, ekspo

7
111

towanym zagranicę.-

b/ Prasa opozycyjna.

ycie i Praca" Prowadziło ostrożną propagandę na rzecz Akcji Katolickiej, oraz podkreślało znaczenie wiary dla Państwa i wpływ jej na losy narodu, przyczem twierdziło, że naród polski mocno obstaje przy wierze katolickiej, co daje gwarancję, że bezbożnicy w swej działalności przeciwko kościołowi niewiele uczynią mu złego. Społeczeństwo katolickie oceniło już należycie rolę kościoła w życiu państwowem i przeto organizuje się, staje do pracy katolickiej, a jeśli chodzi o wrogów kościoła i wiary, to "nie bawi się z nimi w słodkie słówka, ale zwalcza ich pracą, jak może". Zdaje ono sobie sprawę, że walczy i musi walczyć wszystkiemi siłami z niedowiarstwem i sekciarstwem "dopóki nieustanie w Polsce zła robota masonów, dopóki różnorakie podjątki podgryzać będą fundamenty wiary, bo katolicy są w pierwszym rzędzie odpowiedzialni za los Polski katolickiej.

Traktując o kryzysie gospodarczym, "Życie i Praca" twierdziło, że źródłem kryzysu gospodarczego w Polsce nie jest kryzys ogólno-światowy, ale nieumiejętność gospodarowania groszem publicznym i wadliwy system pracy obecnych rządów.

Następnie podnosiło ono konieczność zajęcia się przez społeczeństwo katolickie losem bezrobotnych, którzy zostali pozbawieni pracy wskutek złej polityki Rządu i do przeciwstawiania się w ten sposób wzrastającej fali komunizmu.

Na marginesie wydarzeń w Hiszpanji, Włoszech i na Litwie pismo apelowało do społeczeństwa katolickiego, ażeby wzmocniło ono swą czujność i tem silniej przeciwdziałało wszelkim zamierzeniom, dotyczącym rozdziału kościoła od Państwa, wprowadzenia ślubów cywilnych, rozwodów, szkoły świeckiej itp.

Na specjalną uwagę zasługuje artykuł "Dokąd idziemy", umiesz-

ezony w Nr 27. Autor artykułu po stwierdzeniu, że z kraju nadc
coraz gorsze wieści i, że w kraju dzieje się coraz gorzej wyp
da przekonanie, że w obliczu zagrażającego krajowi niebezpiecz
stwa odsunięte muszą być na bok wszystkie żale i lamenty, któ
przeciwstawić trzeba wielkie czyny. Do owania Państwa powi
stają wszyscy, kto tylko ma rozum w głowie i sumienie, a nie k
mień w duszy. Ze swej strony Rząd powinien zdziałać wiele w kie
ku poczynie jaknajdalszej oszczędności budżetowych i podjąć
takie roboty które są potrzebne i mogą zaprząc wiele rąk do pr

"Nowe Życie". Akcentowało swoje pretensje do Pana Premjera Prystora za
głoszenie przemówienia programowego w Klubie Parlamentarnym BBW
pod nieobecność Sejmu i zaznaczało że tego rodzaju przemówienia
winny być wygłaszane w Sejmie i Senacie.

Podobnie jak "Życie i Praca" wskazywało na grożące kościołow
katolickiem niebezpieczeństwo i na konieczność organizowania się
społeczności katolickiej do walki w obronie kościoła i wiary.

Pozatem prowadziło akcję propagandową na rzecz Akcji Kato
lickiej.-

"Wspólna Praca". Powołując się na enuncjację księdza biskupa Kubiny charakteryzowało ciężką sytuację materjalną mas pracujących i krytykowało ustrój kapitalistyczny, który nie może przełamać trudności państwowych, wynikających z kryzysu i bezrobocia.

W sprawie obniżenia pensyj urzędnikom i pracownikom państwowym pismo nie zajęło wyraźnego stanowiska, a jedynie ogólnikowo dowodziło, że obniżenie to zemści się na handlu i przemyśle i wywoła dalszą depresję w życiu gospodarczem kraju.

W numerze 9 i 10 z dnia 13 czerwca umieszczony został artykuł byłego kandydata do Sejmu z listy Centrolewu w okręgu łomżyńskim i do niedawna przywódcy PSL "Wyzwolenie" w tymże okręgu, nauczyciela Stanisława Krupki p.t. "Uwagi o zjednoczeniu [illegible]za-

9

112

cy zjednoczenia Stronnictw ludowych

W artykule tym Krupka podkreśla że nie można niedocenniać doniosłości zjednoczenia tych stronnictw, aczkolwiek dokonało się ono raczej wskutek rosnącej nędzy na wsi i coraz gorszych stosunków politycznych. Zdaniem Krupki, zjednoczenie stronnictw chłopskich nie decyduje jeszcze o powstaniu wielkiego ruchu ludowego jeżeli to zjednoczenie będzie miało na celu tylko zdobycie pokaźniejszej liczby mandatów do Sejmu, gdyż większość w parlamencie nie jest radykalnem lekarstwem na różne niedomagania życia państwowego. Jeżeli przeto zabiegi i prace nowego stronnictwa mają pójść tylko w kierunku odbudowy aparatu partyjnego i biernej opozycji wobec obecnego systemu rządzenia, aby już dziś jednać sobie przyszłych wyborców, to taka praca byłaby podobna do grodzenia piasku, który zależnie od kierunku wiatru rozsypie się. Przywódcy nowego stronnictwa muszą zrozumieć chłopską rację stanu i podporządkować jej swoje zamiary i plany, a przytem jeszcze odrzucić utarte przekonanie, że lud jest płaszczącym się żebrakiem który oczekuje od zrobaczałej mniejszości narodu lepszych praw dla siebie jako jałmużny.-

WOJEWÓDA BIAŁOSTOCKI

Nr.Kp.I 2513/31.P.

Dnia 10 lipca 1931 r.

Sytuacyjne sprawozdanie zbiorowe Nr.7.

za miesiąc czerwiec 1931 r.

III. Polski ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Działalność BBWzR w terenie w okresie sprawozdawczym była skromna w maju, częściowo wskutek rozpoczęcia akcji okresu letniego, częściowo zaś z racji zaabsorbowania pośw wyborami do Sejmu w okręgu Płockim w dalszym ciągu dokonywane były zmiany organizacyjne w sensie ustanawiania rad powiatowych i nieznaczne wysiłki w kierunku rozszerzenia sieci organizacyjnej BBWzR.

W całokształcie działalności BBWzR bardziej ofiarsko-terrorystyczne momenty nie uzewnętrzniły się. Działalność ta poza powiatem bielskim nie miała określonego na bliższą metę przeznaczenia i nadal odczuwalny brak odczucia w BBWzR dla konieczności umocnienia tych organizacyj przyrządowych, które odszkodzięte są najwięcej na akcji czynników opozycyjnych, jak np. Związek Strzelecki.-

Powiat Augustowski

Ruch organizacyjny.

W Augustowie dnia 21 ub.m. odbyła się konferencja regjonalna posłów i senatorów z zarządami prezydjów kół gminnych BBWzR. Przemawiali m.in. posłowie Dąbrowicz, Rzewski i Zauberek, oraz kierownik Sekretarjatu Wojewódzkiego, Pasbuszyński, którzy scharakteryzowali sytuację polityczną i gospodarczą w kraju, oraz poczynania Rządu i reprezentacji parlamentarnej BBWzR w dziedzinie gospodarczej, oraz polityki zagranicznej i wewnętrznej Państwa./80/.-

Powiat Bielski

Zebranie zamknięte.

We wsi Orzeszkowo, gminy Białowieża dnia 14 ub.m. - zebranie sprawozdawczo-informacyjne przy udziale około 150 osób. Przemawiali

11

113

Piotr Zakrzewski i Józef Siedlecki z Hajnówki.-

Powiat Ostrowski

Zgromadzenie publiczne.

W Zarębach Kościelnych dnia 4 ub.m. sekretarz powiatowy BBWzR Lucjan Szarlak wygłosił odczyt o dotychczasowej działalności BBWzR i jego zamierzeniach na przyszłość. -

Powiat Sokólski

Ruch organizacyjny.

Została rozwiązana dotychczasowa Rada Powiatowa BBWzR w Sokółce. Na jej miejsce wyłoniono złożoną z 15 osób komisję organizacyjną, która przygotować ma wybory do nowej Rady powiatowej.-

Zgromadzenie publiczne.

W Nowym-Dworze dnia 7 ub.m. - wiec sprawozdawczy posła Jana Walewskiego, udany /200/.-

Powiat Suwalski

Ruch organizacyjny.

W Sejnach powstał komitet miejscowy BBWzP, do którego weszli wpływowi przedstawiciele miejscowej inteligencji, a w gminie Kadaryszki komitet gminny.-

b/ PPS d. Frakcja Rewolucyjna.

Przejawów działalności nie notowano.-

c/ Stronnictwo Narodowe.

Wzmożona działalność bezpośredhia Stronnictwa w terenie wiązała się z silną penetracją tegoż terenu za pośrednictwem pozostających pod jego wpływami organizacyj społecznych, szczególnie Stowarzyszenia Młodzieży polskiej..W obu wypadkach Stronnictwo Narodowe zachowywało dalej pewną rezerwę w odniesieniu do Akcji Katolickiej.

17
44

Jeżeli chodzi o Akcję Katolicką to dotychczas w strefie działania Stronnictwa Narodowego, rozciągającej się na djecezję Łomżyńską, nastawienie jej obejmuje duchowieństw i Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej. Poczynania duchowieństwa na rzecz Akcji Katolickiej nie mają jeszcze form konkretnych, gdyż działa ono raczej konspiracyjnie penetrując teren i sondując nastroje ludności. Z poczynań tych wynika, że duchowieństwo nie uważa jeszcze chwili obecnej za dogodny moment do uzewnętrznienia Akcji Katolickiej w jej istotnej formie. Tego rodzaju działalność duchowieństwa w odniesieniu do Akcji Katolickiej ułatwia sytuację Stronnictwa Narodowego o tyle, że Stronnictwo to nie zostało postawione wobec konieczności określenia wyraźnie przez wzgląd na duchowieństwo swego stosunku do Akcji Katolickiej i dlatego może zachowywać przyjętą względem niej od pierwszej chwili rezerwę.

W działalności Stronnictwa dominowały, podobnie zresztą jak w miesiącach poprzednich bezwzględna i stale zaostrzająca się walka ze Związkiem Strzeleckim, dążenie do rozbudowania Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, umacnianie ośrodków parafjalnych i oddziaływanie w sensie nieujemnym dla Rządu na nastroje ludności przy użyciu wszystkich środków, jakimi Stronnictwo może rozporządzać.

Powiat Kolneński

Zgromadzenie publiczne.

W Stawiskach dnia 21 ub.m. posłanka Ewelina Pepłowska urządziła wiec sprawozdawczy, na którym składała na rządy pomajowe winę wszystkich niedomagań życia gospodarczego kraju, M.in. podkreślała, że obecnie, w dobie rujnującego kraj kryzysu gospodarczego Rząd zakupił za sumę pół miljona złotych wagon salonowy dla Marszałka Piłsudskiego, że Rząd działa na szkodę państwa, gdyż zawiera niekorzystne pożyczki i szkodliwe dla Polski umowy z innemi

państwami, szczególnie z Niemcami, zwalcza kościół itp. Zebrani na wiecu w liczbie około 60 osób bezkrytycznie przyjęli zredagowaną przez posłankę Pepłowską w tym sensie rezolucję.-

Zebranie zamknięte.

We wsi gminnej Przytuły dnia 28 ub.m. odbyło się zebranie członków i sympatyków Stronnictwa z udziałem posła Witolda Staniszkisa, który przypisywał rządom pomajowym wyłączną winę wszystkich niedomagań życia gospodarczego kraju i wypowiadał przekonanie osobiste, że katastrofalny w skutkach kryzys gospodarczy "zmusi sanację do porzucenia rządów, a wówczas zacznie się anarchja" /50/.-

Powiat Łomżyński

Zebranie zamknięte.

W Wiźnie dnia 29 ub.m. odbyło się zwołane zaproszeniami imiennemi zebranie sprawozdawcze posłanki Eweliny Pepłowskiej. Przemówienie jej na tem zebraniu było identyczne, jak na wiecu w Stawiskach /80/.-

Powiat Ostrołęcki

Zgromadzenie publiczne.

W osadzie Czerwin dnia 14 ub.m. odbył się wiec sprawozdawczy posła Jana Choromańskiego i posłanki Eweliny Pepłowskiej, których przemówienia zawierały demagogiczną krytykę niemal wszystkich poczynań Rządu. Poseł Choromański nadto podkreślał, że skutki przeżywanego obecnie kryzysu najsilniej odczuwają rolnicy, którzy nie są należycie zorganizowani i dlatego nie mają możności skutecznej obrony swych interesów /100/.-

d/ Obóz Wielkiej Polski.

Przejawów działalności nie dostrzeżono.-

c/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji.

Działalność Stronnictwa w terenie ograniczała się do

Z ch wieców posła Bittnera w powiecie białostockim z współdziałania z duchowieństwem w organizowaniu Akcji Katolickiej. Już podkreślona w poprzednim sprawozdaniu miesięcznym, Chrześcijańska Demokracja przyjmuje udział w Akcji Katolickiej bez zastrzeżeń i występuje coraz agresywniej bezpośrednio i pośrednio przez duchowieństwo przeciwko Związkowi Strzeleckiemu przeciwstawiając mu Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej. Metody walki Chrześcijańskiej Demokracji ze Związkiem Strzeleckim charakteryzuje dosadnie fakt, że np. ksiądz Małynicz-Malicki proboszcz parafji w Jasionówce podkreśla przy każdej sposobności, iż członkowie Związku Strzeleckiego będą przyjmowani do Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej z zachowaniem ich stanowisk, zajmowanych w Związku Strzeleckim.-

Powiat Białostocki

Zgromadzenia publiczne.

We wsi gminnej Dolistowo dnia 14 ub.m. na wiecu sprawozdawczym poseł Wacław Bitner po krytycznej ocenie poczynań Rządu w dziedzinie walki z kryzysem wskazywał na konieczność "wciągnięcia Sejmu jako czynnika decydującego do tej walki, zniżki stawek ubezpieczeniowych, zniżki oprocentowania pożyczek dla rolnictwa i stworzenia silnego, a zarazem facjowego Rządu, oraz stworzenia zdrowych form i metod wspólnej i uczciwej współpracy całego społeczeństwa z Rządem /180/.

Identyczne niemal co do treści przemówienie wygłosił poseł Bittner na wiecu sprawozdawczym w Zabłudowie dnia 29 ub.m. /100/.-

Oba wiece należy uważać za nieudane.-

d/ Stronnictwo Ludowe.

Nieznaczną akcję organizacyjną na rzecz Stronnictwa Ludowego rozpoczął w powiecie augustowskim były sekretarz powia-

towy Stronnictwa Chłopskiego, Antoni Trochim. Ponieważ jednakże w roku 1930 tenże Trochim przy intensywnem organizowaniu kół Stronnictwa Chłopskiego traktował swą pracę niemal wyłącznie jako odskocznię do własnych interesów materjalnych, czem zraził sobie ludność, przeto obecna jego działalność nie rokuje pozytywnych wyników dla Stronnictwa Ludowego i to tembardziej, że władze centralne Stronnictwa pozostawiły go samemu sobie, jeżeli chodzi o stronę finansową wspomnianej akcji.

Jedyny przedstawiciel parlamentarny Stronnictwa Ludowego na terenie Województwa, poseł Adolf Sawicki zapowiada podjęcie intensywnej akcji organizacyjnej we wrześniu b.r., obecnie zaś czynnego udziału w życiu politycznem nie bierze.

Podjęcie tej akcji w chwili obecnej byłoby dla Stronnictwa Ludowego conajmniej trudne, gdyż nie rozporządza ono działaczami w terenie, którzyby tę akcję mogli prowadzić. Jeden z wybitniejszych tego rodzaju działaczy, Roman Janowski, były prezes Zarządu Powiatowego PSL"Wyzwolenie" w Ostrowi-Mazowieckiej, zdecydowany do-niedawna przeciwnik obozu prorządowego zmienił ostatnio swe orjentacje polityczne w sensie dla stronnictw opozycyjnych nieprzychylnym, kilku zaś innych, na których Stronnictwo Ludowe mogłoby liczyć, nie zdradza narazie chęci angażowania się w jego działalności.-

e/ Polska Partja Socjalistyczna.

W ciągu miesiąca w Białymstoku i białostockim okręgu przemysłowym, oraz bielskim okręgu przemysłu drzewnego prowadziła akcję demonstracyjną, wyznaczoną przez CKW PPS na dzień 31 maja b.r. Akcja ta uzewnętrzniła się w formie dwuch zgromadzeń publicznych w Białymstoku, oraz agitacji w terenie. W Białymstoku specjalnie OKR PPS CKW pośrednio przez orjentujące się na PPS CKW związki zawodowe urabiał nastroje robotników fabryk włókienniczych w celu wywołania strajku ogólnego tych robotników, oraz nie-

dwuznacznie zaostrzył nastroje wśród bezrobotnych.

W Bielsku okręgu przemysłu drzewnego PPS OKW przystąpiła do organizowania Związku Zarobkowego Małorolnych i Kolportowała deklaracje Ligi Rozbrojeniowej Polskiej Ligi Kobiet o Pokoju i Wolności.

Zasługuje na podkreślenie stwierdzony fakt, że OKW PPS dąży do usunięcia z OKR PPS OKW w Białymstoku dotychczasowego jego sekretarza Tomasza Kapitułki, który oskarżany jest o wyłamywanie się z dyscypliny partyjnej, niewłaściwe działanie w poszczególnych akcjach ekonomicznych itp. Na jego miejsce wysuwany jest Edward Krymiewicz, prezes Powiatowego Komitetu Robotniczego PPS OKW w Bielsku-Podlaskim. Za utrzymaniem Kapitułki w Białymstoku wypowiada się kategorycznie poseł Stanisław Dubois, który domaga się przemianowania Powiatowego Komitetu Robotniczego OKW w Bielsku-Podlaskim na OKR PPS z zakresem działania na powiaty bielski i wołkowyski.-

Białystok-Miasto

Zgromadzenie publiczne.

Dnia 7 ub.m. poseł Kazimierz Czapiński wygłosił odczyt na temat "Faszyzm a socjalizm", w którym scharakteryzował faszyzm jako antytezę socjalizmu, podkreślając, że we wszystkich warunkach życia państwowego faszyzm łamie prawa, obala demokratyzm i stwarza dążenie do wojny. Według podkreśleń posła Czapińskiego, faszyzm jest szczególnie szkodliwy dla Polski, której organizm państwowy musi być budowany według zasad socjalizmu i ochraniany od wszelkich awanturniczych dążeń do wojny. Z tej też racji demokracja polska i socjalizm jako jej widomy przedstawiciel, odpowiedzialne wobec historji za Państwo i jego dalszy rozwój muszą zdecydowanie walczyć z faszyzmem /200/.-

4
116

Powiat Bielski

Zebranie zamknięte.

W Bielsku-Podlaskim dnia 21 ub.m. wygłosiła referat o sytuacji politycznej i gospodarczej w kraju sekretarka Klubu Senackiego PPS CKW, Aniela Bełżówna, która stwierdzała, że rządy pomajowe prowadziły i prowadzą kraj do kompletnej ruiny gospodarczej i osłabiają pozycję Polski wa granicą /50/.-

Powiat Grodziński

Zgromadzenie publiczne.

W Grodnie dnia 8 ub.m. poseł Czapiński powtórzył swój odczyt n.t."Faszyzm i socjalizm", wygłoszony dnia poprzedniego w Białymstoku . Podkreślał on m.in., że faszyzm ma wspólne cechy z komunizmem, gdyż stwarza te same metody rządzenia. Tam, gdzie rodzi się faszyzm, pogłębiają się wpływy komunizmu i odwrotnie, w tych wypadkach, których komunizm po chwilowych zwycięstwach upadł zostaje zastąpiony przez faszyzm./200/.-

Powiat Ostrowski

Zgromadzenie publiczne.

Dnia 7 ub.m. w Ostrowi-Mazowieckiej odbył się wiec posła Czapińskiego, którego przemówienie było niejako syntezą wszystkich zarzutów, stawianych przez PPS CKW rządom pomajowym. Na wiecu uchwalono rezolucję, protestującą przeciwko bezradności Rządu wobec nędzy na wsi i bezrobocia w mieście, oraz przeciwko wniesionemu do Sejmu przez BBWzR projektowi zmiany Konstytucji, a także żądającą wymiaru sprawiedliwości za znęcanie się nad posłami, zaopatrzenia bezrobotnych, usunięcia dyktatury i przywrócenia rządów prawdziwej demokracji./300./.-

18

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr Ex.I-2513/31.T.
Dnia 10 lipca 1931 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.7
za miesiąc czerwiec 1931 rok.

IV. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne.

a/ Związek Strzelecki.

Nowy Oddział.

Powstał we wsi Nadbory, gminy Jedwabne, powiatu kolneńskiego /20/.-

Oddziały Związku na terenie Województwa urządziły:

1/ kwest - 9.
2/ Przedstawień amatorskich - 13.
3/ Innych imprez dochodowych - 14.
4/ Zawodów sportowych - 9. z udziałem około 2.500 osób.
5/ Zebrań normalnych - 11.
6/ Kursów - 2. /80 uczestników/.
7/ Marszów zbiorowych - 2. /300 uczestników/.
8/ Nowych świetlic - 4.

W ciągu miesiąca zaostrzyła się znacznie walka duchowieństwa ze Związkiem Strzeleckim w powiatach suwalskim, augustowskim, Białostockim i ostrowskim. Walka ta w pewnych momentach jest o tyle charakterystyczna, że w jej płaszczyźnie duchowieństwo uzewnętrznia swój nieprzychylny stosunek do władz państwowych. Dowodzi tego np. zachowanie się znanego Ministerstwu z poprzednich sprawozdań przeciwnika Związku Strzeleckiego, ks.dziekana Gumowskiego w Suwałkach, który w przededniu uroczystości Bożego Ciała oświadczył, że przedstawiciele władz nie będą prowadzili podczas procesji celebranta ks.biskupa Łukomskiego, który na tę uroczystość przyjechał do Suwałk. Z racji tego oświadczenia nie wzięli udział w procesji przedstawiciele władz wojskowych i kompanja honorowa. Starosta Powiatowy bawił w tym dniu służbowo na pograniczu

b/ Stowarzyszenie Rezerwistów i b.Wojskowych.

Nowe oddziały

Powstały w Nurcu, powiatu bielskiego /20/,-oraz w Rozedrance-Starej, Malawiczach -Dolnych i Kamionce-Starej, powiatu sokólskiego /12?/.-

Zarząd powiatowy Stowarzyszenia w Sokółce na posiedzeniu w dniu 9 ub.m. opracował plan pracy organizacyjnej na najbliższy okres czasu.-

c/ P. O. W.

W Augustowie dnia 21 ub.m. odbyło się przy udziale Wojewody Naczelnika Wydziału Bezpieczeństwa Ministerstwa Spraw Wewnętrznych inż.Kucharskiego, senatora Walerego Domana, posłów Dabulewicza, Bzowskiego, Godlewskiego i Łazarskiego oraz innych poświęcenie sztandaru POW. okręgu augustowsko-suwalskiego. Uroczystość poświęcenia poprzedziła akademja, na której przemawiali senator Walery Doman oraz posłowie Dabulewicz i Łazarski. Prezydjum akademji wysłało depesze hołdownicze do Pana Prezydenta Rzeczypospolitej i Marszałka Piłsudskiego. Na uroczystości poświęcenia sztandaru przemawiał Wojewoda, który skreślił zasługi POW. w walkach o Niepodległość Polski, oraz wezwał uczestników uroczystości do wytężonej pracy społecznej i gospodarczej w przygraniczu w celu sprawienia w niedługiej przyszłości tego, ażeby powiedzenie wrogiego sąsiada z zachodu "Polska gospodarka" nie stanowiło synonimu gospodarki złej, lecz było synonimem gospodarki wzorowej.

d/ Federacja Polskich Związków Obrońców Ojczyzny.

W Łomży dnia 21 ub.m. odbył się w sprawach organizacyjnych zjazd delegatów Federacji z powiatów łomżyńskiego, kolneńskiego, ostrołęckiego, szczuczyńskiego i wysoko-mazowieckiego.- Na zjeździe tym zostali wybrani do nowego zarządu Michał Sulmyk-prezes, Juljan Piórkowski-wiceprezes, Stanisław Sadowski, Józef Malinowski, Wacław

Grzymkowski, Józef Gardziński, Bolesław Kozłowski z Łomży, Józef Sokołowski z Ostrowi-Mazowieckiej i Kazimierz Tyszko z Wysokiego-Mazowieckiego.-

e/ Związek Podoficerów Rezerwy.

W Łomży dnia 28 czerwca b.r. odbył się zjazd delegatów Związku z powiatów łomżyńskiego, kolneńskiego i ostrołęckiego. Omówiono sprawy organizacyjne i wybrano nowy zarząd.-

f/ Związek Osadników Wojskowych i Cywilnych.

W Wołkowysku dnia 7 ub.m. odbył się zjazd powiatowy Związku Osadników Wojskowych i Cywilnych, na którym przemawiali Starosta Powiatowy o stosunku władz do związku i nastawieniu pracy osadników cywilnych i wojskowych na Kresach Wschodnich Rzeczypospolitej, oraz prezes Dorobczyński o warunkach pracy Związku i jego pozytywnym stosunku do Związku Strzeleckiego. Na zjeździe wybrano nowy zarząd.-

g/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

Dnia 6 czerwca b.r. w Suwałkach odbył się zjazd delegowanych oddziałów męskich Zrzeszenia Patronatów Młodzieży Polskiej z powiatów augustowskiego i suwalskiego, zaś dnia 20 czerwca w Augustowie 10 doroczny zjazd delegatek oddziałów żeńskiech Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej z tychże powiatów. Zjazdy te poświęcone były niemal wyłącznie propagandzie Akcji Katolickiej. Szczegóły podane zostały Ministerstwu w sprawozdaniach z dnia 19 ub.m. Nr.BP.III-2271/31.T. i Nr z dnia 26 ub.m. Nr.BP.III-2350/31.T.-

W Mostach-Fabrycznych, powiatu grodzieńskiego powstały oddziały męski /26/ i żeński /23/ Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej.-

h/ Związek Młodzieży Ludowej i Związek Młodzieży Wiejskiej.

W drugiej połowie czerwca zarządy wojewódzkie obu Związków ustaliły podstawę unifikacji. Zgodzono się z koniecznością rychłego połączenia omawianych Związków celem skuteczniejszego przeciwstawiania się

wzrastającej aktywności Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, adecydowano że zunifikowana organizacja zachowa nazwę Związku Młodzieży Ludowej, względnie przyjmie nazwę o podobnem brzmieniu i, że jej zarząd wojewódzki [illegible] składał z 12-tu członków. W zarządzie tym przypaść ma 5 miejsc dla Związku Młodzieży Ludowej i 7 miejsc dla Związku Młodzieży Wiejskiej. Unifikacja nastąpi prawdopodobnie w drugiej połowie lipca b.r.-

i/ Liga Obrony Powietrznej Państwa.

W czasie tygodnia LOPP. zorganizowano pokazy obrony przeciwgazowej, oraz imprezy dochodowe we wszystkich miejscowościach Województwa Białostockiego. Wzięło w nich udział około 150.000 osób.-

j/ Organizacje rolnicze i spółdzielcze.

W czerwcu odbyły się:

1/ 23 zebrania kółek rolniczych,
2/ 13 zebrań Kas Stefczyka,
3/ 8 zebrań spółdzielni rolniczo-handlowych,
4/ 5 zebrań spółdzielni spożywców,
5/ 4 zebrania spółdzielni kredytowych.

Na uwagę zasługuje:

Dokonane dnia 21 ub.m. wybory do nowego zarządu stowarzyszenia spożywców "Spółka" w Ostrowi-Mazowieckiej, które przeniosły przewagę BBWR. i połączenie się w Grodnie dwuch spółdzielczych organizacyj rolniczych, a mianowicie spółdzielni "Rolnik" i Syndykatu Rolniczego w jedną organizację pod nazwą "Zjednoczenie Rolniczo-Handlowe w Grodnie", do której jako udziałowcy przystąpili Sejmik Powiatowy, wszystkie gminy w powiecie grodzieńskim i Kasy Stefczyka w tymże powiecie.-

k/ Towarzystwo Uniwersytetu Robotniczego.

W Grajewie dnia 25 ub.m. odbyło się otwarcie oddziału TUR. przy udziale posła Stanisława Ruboisa, który w przemówieniu swem podkreś-

22

lak, że zadaniem T.R. jest przygotowywanie młodzieży robotniczej do objęcia w przyszłości władzy w kraju.

1/ Stowarzyszenie Weteranów b.Armji Polskiej we Francji.

Oddział Stowarzyszenia w Grajewie zgłosił swe przystąpienie do Federacji P.Z.O.O.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr. BP. I-2513/31, T.

Dnia 10 czerwca 1931r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.7.

za miesiąc c z e r w i e c 1931r.

119

V Ruch wyznaniowy.

a/ Kościół Katolicki.

W powiatach archidjecezji wileńskiej w ciągu miesiąca trwała intensywna propaganda duchowieństw. katolickiego na rzecz Akcji Katolickiej, oparta na zarządzeniach księdza Arcybiskupa Jałbrzykowskiego który osobiście inicjował tę propagandę podczas wizytacji parafij w powiatach białostockim, sokólskim i grodzieńskim. Podczas wizytowania tych parafij księdzu Arcybiskupowi Jałbrzykowskiemu towarzyszył stale ksiądz Kafarski, dyrektor Instytutu Akcji Katolickiej na archidjecezję łomżyńską. Szczegóły traktowanej propagandy i wypływającej z niej akcji organizacyjnej w parafjach i dekanatach podawane były Ministerstwu w opracowaniach specjalnych. i meldunkach doraźnych.-

b/ Polski Katolicki Kościół Narodowy.

pow.at Bielski Proboszcz łomżyńskiej parafji Polskiego Katolickiego Kościoła Narodowego, ksiądz Piechulski odprawił w dniach 28 i 29 ub. miesiąca nabożeństwa w kaplicy tegoż kościoła we wsi Dobrubowo, gminy Grodzisk. Na nabożeństwach tych było w każdym dniu obecnych około 70 osób. Dnia 29 ub.m. do mieszkania, w którem nocował ksiądz Piechulski, wrzucono przez okno po wyłamaniu ramy okiennej duży garnek żelazny, napełniony wapnem. Śpiący ksiądz Piechulski szwanku nie doznał.-

c/ Sekta baptystów.

pow.at Bielski We wsi Stoły wyske, gminy Białowieża odbył się chrzest 23 nowych wyznawców sekty, pochodzących z sąsiednich gmin powiatu brzeskiego. Aktu chrztu dokonał przełożony zboru Małej Dziekuć z Brześcia nad Bugiem. We wsi Rogacze, gminy Milejczyce prawosław

mi nie dopuścili do odbywania się nabożeństw baptystów.-

Powiat Wołkowyski

W rzece Roś obok wsi Jatwież, gminy Biskupickiej odbył się chrzest osterech wyznawczyń sekty. Chrztu dokonał kaznodzieja Antoni Kirsun z Zelwy. Pozatem odbyło się 6 nabożeństw, urządzonych przez poszczególne zbory.-

120 25

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.2315/31.T.
Dnia 10 lipca 1931 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.7.
za ~~nnnn~~ miesiąc czerwiec 1931 r.

VI. Mniejszości narodowe.

Ze spraw mniejszości narodowych, jak zwykle dotąd wysuwały się na czoło sprawy mniejszości żydowskiej, której główne zainteresowanie się szło w kierunku zagadnień gospodarczych. Prasa żydowska żywo śledziła za wszystkimi poczynaniami Rządu, wiążącemi się z kryzysem gospodarczym i oceniała je jednostronnie pod kątem widzenia interesów ludności żydowskiej. Oceniając pod tym kątem rekonstrukcję gabinetu, oraz programowe przemówienia Pana Premjera Prystora i viceministra Starzyńskiego, podkreślała ona, że zamierzona polityka Rządu, obliczona na uproszczenie handlu wymierzona jest przeciwko żydom, którzy zostali zdeklasowani i doszli do takiego stanu, że dla nich samych jest poprostu zagadką, na jakich podstawach utrzymują się jeszcze przy życiu.

Społeczeństwo żydowskie wyżywiło nadzieję, że zwycięski w roku 1926 obóz prorządowy przychodzi do władzy z jasnym programem gospodarczym tymczasem okazało się, ~~[illegible]~~ dopiero po pięciu latach, że rządy pomajowe miały "swoją piatiletkę", streszczającą się do wyciągania od obywateli wogóle, z żydów w szczególności wszystkiego, co wyciągnąć było można. W "piatiletce" tej były "najgorsze prześladowania żydów bez sformułowanego antysemityzmu". Obecnie, jak widać z przemówień Pana Premjera Prystora i viceministra Starzyńskiego, ukryty antysemityzm został ustabilizowany na długie lata. To jest jednym z punktów programu działania obecnego Rządu. Liczyć się z tym musi reprezentacja parlamentarna żydów, która powinna rychło powiedzieć Rządowi "ty nas zniszczyłeś ty też musisz nas odbudować".

Poza sprawami gospodarczemi olbrzymie poprostu zainteresowanie wywołała wśród ludności żydowskiej mowa Wojewody, wygłoszona dnia 16 ub. m. w wyznaniowej gminie żydowskiej w Białymstoku. W mowie tej Wojewoda

określił stosunek obozu prorządowego i swój jako Wojewody do żydów i wytknął żydom białostockim całą niewłaściwość posługiwania się przez nich językiem rosyjskim i kultywowania naleciałości z czasów niewoli. Mowa ta, podana dosłownie przez białostocki "Unser Lebn" omawiana była zróżniczkowanie na łamach prasy żydowskiej w Białymstoku, Warszawie, Grodnie, Wilnie, Brześciu n/B. i in. Prasa ta nie negowała w zasadzie słuszności twierdzenia Wojewody, że żydzi nie powinni kultywować naleciałości kultury rosyjskiej, lecz dowodziła, że winę zaniedbywania przez społeczeństwo żydowskie własnego języka ponosi Rząd, który nie otacza należytą opieką szkół i organizacyj kulturalno-oświatowych żydowskich. Lokalna prasa żydowska ze swej strony wezwała ogół społeczeństwa żydowskiego do zerwania z językiem rosyjskim, oraz posługiwania się językami polskim i żydowskim.-

Omówiona w poprzednim sprawozdaniu sprawa wyboru rabina w Białymstoku był nadal przedmiotem targów pomiędzy poszczególnemi organizacjami żydowskiemi. W wyniku tych targów poczyniono zabiegi u Wojewody i władz centralnych, które doprowadziły do odroczenia wyborów do sierpnia. Dotychczas zdaje się nie ulegać wątpliwości, że najbardziej odpowiadającą układowi stosunków politycznych w Białymstoku w odniesieniu do żydów jest koncepcja wyboru pięcioosobowego rabinatu z obecnym rabinem rządowym, dr.Rozenmanem na czele.

Ze spraw białoruskich na podkreślenie zasługują konsekwentna propaganda grodzieńskiej "Białoruskiej Dumki" na rzecz zbliżenia polsko-białoruskiego i trwające na gruncie Towarzystwa Szkoły Białoruskiej tarcia pomiędzy białoruskimi odłamami radykalnym /komunizującym/ i umiarkowanym. Tarcia te powodują wprawdzie zamieranie działalności Towarzystwa Szkoły Białoruskiej, niemniej jednakże osłabiają oddziaływanie elementów radykalnych komunizujących na ludność białoruską.

Obecnie sytuacja przedstawia się w ten sposób, że Towarzystwo Szkoły Białoruskiej zaprzestało wszelkiej działalności, a jego kierownicy stanęli wobec zagadnienia bądź gruntownej rewizyj dotychczasowej działalności TSB. i sprowadzenia jej wyłącznie do ram statutowych, bądź też pójścia na całkowitą likwidację Towarzystwa.-

27

121

Ż y d z i .

Życie Polityczne.

S j o n i ś c i .

łystok-Miasto. Dnia 6 ub.m. odbył się przedkongresowy wiec sjonistyczny, na którym miejscowi działacze sjonistyczni wskazywali na konieczność wybrania jako delegatów na XVII. kongres sjonistyczny ludzi trzeźwych i zaufanych, mogących coś zdziałać dla żydów w Polsce /60/.-

Dnia następnego odbyły się wybory. Na 1750 uprawnionych do głosowania głosowało 967. Oddano głosów na listę Nr.1. Alhamiszmar 110, listę Nr.2 Etliwnoth - 56, Nr.3 Mizrachistów - 256, Nr.4 Sjonistów Rewizjonistów - 241 i Nr.5 Ligi Pomocy Pracujących w Palestynie - 304.

iat Białostocki. W Gródku dnia 7 ub.m. odbyły się wybory przedkongresowe, które przyniosły zwiycięstwo liście Nr.5.

iat Bielski. Odbyte w poszczególnych miejscowościach powiatu bielskiego wybory przedkongresowe dały przewagę liście Nr.1.-

iat Kolneński. W Kolnie dnia 9 ub.m. Lichtinger Lejb-Arja z Palestyny wygłosił odczyt o sytuacji żydów w Palestynie i możliwościach rozwoju gospodarczego w Palestynie.

Odczyt swój Lichtinger powtórzył tamże dnia 10 ub.m.

iat Ostrowski. W powiecie odbyło się 6 zebrań przedkongresowych przy udziale około 1000 osób. Przemawiał m.in. Kutner z Warszawy, który dnia 20 ub.m. w Zarębach-Kościelnych wygłosił odczyt n.t. "Zadania żydowskiego ruchu młodzieżowego w dobie obecnej".-

at Suwalski. W Suwałkach dnia 4.VI. na przedkongresowem zebraniu sjonistów-rewizjonistów postanowiono zwalczać w płaszczyźnie kampanji przedkongresowej grupę Grünbauma.-

at Szczuczyński. Przedwybory kongresowe, odbyte w Grajewie i Szczuczynie dały

ły przeważającą ilość głosów Poalej-Sjon Prawicy. Kampanję przedwyborczą prowadził m.in. Abram Lichtinger z Warszawy.-

B u n d.

Jedynie w Białymstoku współdziałał z PPS.CKW. w jej akcjach ekonomicznych i demonstracyjnych o charakterze politycznym.-

Poalej-Sjon Prawica.

owiat Ostrowski. W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 6 ub.m. odbył się wiec przedkongresowy, na którym wypowiadano się za koniecznością postawienia wyraźnie na 17-tym kongresie sjonistycznym kwestji żydowskiej w Polsce.

Życie społeczne.

iałystok-M. Dnia 7 ub.m. na walnem zebraniu Towarzystwa Dobroczynności Linas Hacedek wybrano nowy zarząd i opracowano program pracy na rok bieżący.-

wiat Białostocki. W Zabłudowie powstał oddział Związku Kobiet Żydowskich pomocy biednym i chorym.-

wiat Grodzieński. W Grodnie na walnem zebraniu członków oddziału Związku Inwalidów Wojennych Żydów wybrano nowy zarząd i postanowiono rozpocząć intensywną akcję finansową na rzecz rodzin inwalidów wojennych żydów.-

wiat Kolneński. W Jedwabnem zawiązało się stowarzyszenie rodziców i opiekunów dzieci żydowskich, mające na celu sprawowanie należytej opieki nad biednemi dziećmi żydowskiemi w wieku szkolnym.-

wiat Ostrowski. W Ostrowi-Mazowieckiej wybrano nowy zarząd i uchwalono budżet Towarzystwa Linas-Hacedek.-

Tamże odbyły się dwa odczyty, zorganizowane przez Ligę Pomocy Pracującej Palestynie.

Powiat Sokólski. W Sokółce odbyły się większe zgromadzenia propagandowe organizacyj "Haszomer-Hacair" i Ligi Pomocy Pracującej Palestynie /200, 120/.-

Życie kulturalno-oświatowe.

Białystok-Miasto. W Białymstoku wybrano nową radę okręgową Zjednoczenia Szkół Żydowskich. Nowowybrana rada delegowała swego przedstawiciela na zjazd pisarzy żydowskich w Wilnie.-

Powiat Białostocki. Oddział Tarbutu w Michałowie prowadzi akcję propagandową na rzecz szkoły hebrajskiej dla młodzieży żydowskiej.-

Powiat Sokólski. W Sokółce wybrano nowy zarząd oddziału Zjednoczenia Szkół Żydowskich.-

Życie gospodarcze.

W Białymstoku został wybrany zarząd Towarzystwa Wzajemnych Ubezpieczeń, które przyniosło dość znaczne zyski za rok 1930.-

Związek Rzemieślników Żydowskich w Ostrowi-Mazowieckiej wybrał nowy zarząd, ustalił wysokość składek członkowskich i powziął szereg uchwał, mających na celu podniesienie poziomu bytowania swych członków.-

Walne zebranie członków kasy żydowskiej w Piaskach, powiatu wołkowyskiego wybrało nowy zarząd i radę nadzorczą.

Ruch zawodowy.

Poszczególne Związki i cechy rzemieślnicze żydowskie odbyły 13 zebrań zwyczajnych w sprawach organizacyjnych i finansowych.

Sprawy wyznaniowe.

Starosta Powiatowy w Suwałkach unieważnił ze względów formalnych odbyte w dniu 20 maja b.r. wybory do rady gminy wyznaniowej żydowskiej w Suwałkach.-

Dnia 23 ub.m. w Kolnie bawili misjonarze z Misji Barbikańskiej w Białymstoku. Wygłosili oni dwa odczyty misyjne jednak bez skutku, gdyż ludność żydowska, ustosunkowała się do nich wręcz wrogo.-

W poszczególnych powiatach województwa w ciągu miesiąca trwała kampanja wyborcza w związku z wyznaczonymi wyborami rabinów.

P R A S A .

Zasadniczo w lokalnej prasie żydowskiej omawiane były zagadnienia gospodarcze i przemówienie Wojewody, wygłoszone dnia 16 ub.m. w gminie wyznaniowej żydowskiej. Omawiając to przemówienie, w którem Wojewoda zwrócił podkreślił niewłaściwość posługiwania się przez żydów językiem żydowskim i konieczność wyzbycia się przez nich naleciałości kultury rosyjskiej, wspomniana prasa przyznawała słuszność Wojewody i stwierdzała, że żydzi istotnie winni jak najrychlej wyzbyć się tych naleciałości, wyjaśniała jednakże, że starsza generacja żydowska zżyła się przez wiele lat z językiem rosyjskim tak dalece, że trudno jej będzie zerwać z nim, chociażby tego uczynić to chciała. Zdaniem traktowanej prasy społeczeństwo polskie winno czekać cierpliwie na kulturalny proces asymilowania się żydów, który będzie tem szybszy, im więcej pomocy udzieli Rząd szkołom i instytucjom kulturalnym żydowskim. Szczegóły w tej materji zostały przedłożone Ministerstwu w opracowaniach specjalnych.

W sprawach gospodarczych zasługuje na uwagę artykuł p.t. "Czy urzędnicy powinni protestować" umieszczony w białostockiem "Unzer Lebn". Autor artykułu stwierdza, że dokąd kryzys gospodarczy obarczał ciężarami wszystkie klasy w Polsce z wyjątkiem urzędników i pracowników państwowych, urzędnicy i pracownicy państwowi byli zadowoleni z wytworzonego stanu rzeczy i nie okazywali sympatyj dotkniętych kryzysem. Obecnie, kiedy zostali oni powołani do niesienia świadczeń na rzecz Państwa, spowodowanych kryzysem, uzewnętrzniają

swoje niezadowolenia i nie chcą zrozumieć, że na ten czas równouprawnienia wszystkich obywateli w płaszczyźnie zmagania się z kryzysem gospodarczym w kraju. Czas ten wymaga ażeby urzędnicy, którzy są przecież prawdziwymi polakami i patrjotami, wykazali, że umieją być patrjotami nawet wtedy, kiedy za ten patrjotyzm nie są dostatecznie opłacani. Nadeszły ciężkie czasy, które trzeba przetrzymać. Żydzi znoszą cierpliwie wszystkie dolegliwości kryzysu, ale chcą także, ażeby w znoszeniu ich byli równouprawnieni w odniesieniu do urzędników państwowych.-

b/ B i a ł o r u s i n i.

W czerwcu trwała w dalszym ciągu na gruncie Towarzystwo Szkoły Białoruskiej walka pomiędzy elementami prorządowymi i grupą skomunizowaną. W walce tej przewagę osiągnęły elementy umiarkowane, które zupełnie wyraźnie określają swój stosunek do kwestji istnienia Towarzystwa Szkoły Białoruskiej. Oświadczają one, że Towarzystwo Szkoły Białoruskiej może istnieć tylko jako organizacja kulturalno oświatowa, której działalność będzie utrzymana w ramach statutowych, zastrzegają się zaś, że będą dążyli nawet do samolikwidacji Towarzystwa w tym wypadku, gdyby nie można było utrzymać jego działalności we wspomnianych ramach. Bezpośrednim skutkiem omawianej walki jest prawie całkowity zanik zewnętrznej działalności zarządu okręgowego w Białymstoku i kół TSB. w województwie Białostockiem. Grupa prorządowa w Zarządzie Okręgowym TSB. w Białymstoku nosi się z zamiarem powołania do życia nowej organizacji białoruskiej o charakterze wyłącznie kulturalno-oświatowym w celu przyspieszenia likwidacji TSB. Zamiar swój motywuje ona tem, że dotychczasowy bezład w życiu kulturalno-oświatowem białorusinów na dłuższą metę tolerowany być nie może.-

P R A S A.

Grodzieńska "Białoruska Dumka" propagowała rzuconą w maju b.r. myśl powołania do życia obywatelskiego komitetu polsko-białoruskiego

32

którego zadaniem byłoby rozpoczęcie, oraz prowadzenie planowej zorganizowanej propagandy na rzecz zgody i współpracy ludności białoruskiej ze społeczeństwem polskim.

Traktując o kryzysie gospodarczym, wskazywała na potrzebę współdziałania wszystkich obywateli i wszystkich bez różnicy narodowości z Rządem w celu przełamania kryzysu.-

c/ R o s j a n i e .

W Grodnie dnia 27 ub.m. profesor Struwe z Paryża wygłosił odczyt na temat " Międzynarodowa sytuacja ekonomiczno-gospodarcza i znaczenie tak zwanej "piatiletki" sowieckiej" w którym dowodził, że "piatiletka" sowiecka musi się skończyć niepowodzeniem /200/.-

Kolonja rosyjska w Grodnie urządziła tak zwany dzień kultury rosyjskiej, poświęcony literaturze rosyjskiej doby obecnej.-

d/ L i t w i n i .

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

Powiat Grodzieński. Oddziały Towarzystwa Św.Kazimierza odbyły 5 zebrań i urządziły 3 przedstawienia.

Powiat Suwalski. Towarzystwo "Rytas" zamierza otworzyć 4 nowe prywatne szkoły litewskie we wsiach Kompocie, Szlinokiemie i in. i w związku z tem zwróciło się do Starosty Powiatowego z prośbą o zbadanie przez lekarza powiatowego pod względem sanitarnym upatrzonych na te szkoły lokali celem przedstawienia odpowiednich orzeczeń władzom szkolnym.-

Ludność polska w Puńsku od dłuższego czasu zabiega o wprowadzenie nabożeństw w języku polskim w miejscowym kościele i uzyskała już przychylną decyzję ks.biskupa Łukomskiego. Wywołało to niezadowolenie ludności litewskiej i spowodowało m.in. zajście osadnika rozparcelowanego w folwarku Szoltany, Wincentego Staśkiewicza z sołtysem wsi Szlinokiemie w gminie Sejwy, Pawłem Ogórkiem i jego zastępcą Józefem Czernialisem, członkami zarządu miejscowego oddziału Towarzy-

124

stwa. Ci ostatni dnia 7 ub.m., będąc w stanie nietrzeźwym, w piwiarni w Pu[illegible]sku zaczęli wymyślać Staśkiewiczk[illegible] za to, że tenże wraz z innymi dnia 6 czerwca b.r. bawił w Suwałkach jako delegat u ks.biskupa sufragana-Komżyńskiego w sprawie zaprowadzenia nabożeństw w języku polskim w kościele w Pu[illegible]sku, a następnie pobili tegoż Staśkiewicza tak silnie, że musiał on ratować się ucieczką na posterunek P.P. Starosta Powiatowy ukarał Ogórkisa i Czernialisa doraźnie grzywną i aresztem za opilstwo i usunął ich z zajmowanych stanowisk w administracji gminnej.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.I-2513/31.T.

nia 10 lipca 1931 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.

za miesiąc czerwiec 1931 rok.

VII. V A R I A .

W dniach od 17 do 20 ub.m. Wojewoda w towarzystwie naczelnik[ów] Wydziałów Urzędu Wojewódzkiego, oraz Naczelników urzędów niezcop[o]lonych przeprowadził inspekcję pogranicza wschodnio-pruskiego. Szczegóły inspekcji zostaną uwzględnione w oddzielnem sprawozdaniu.

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

125

WOJEWÓDA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.0-2972/31. T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.8 za miesiąc l i p i e c 1931r.-

Białystok, dnia 11 sierpnia 1931 roku

T A J N E - P I L N E

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

Pan Dyrektor Departamentu II.

w W a r s z a w i e

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.8 za miesiąc lipiec 1931 roku.-

Za W O J E W O D Ę

/A.Wysokiński/

w/z Naczelnika Wydziału Bezp.Publ.

Odpisy otrzymują:

1/ Pan Wojewoda w Wilnie,
2/ " " w Brześciu n.Bugiem,
3/ " " w Warszawie,
4/ " " w Tarnopolu,
5/ " " w Stanisławowie,
6/ " " w Lublinie,
7/ " " w Nowogródku,
8/ " " w Łodzi,
9/ Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
10/ " " " " w Wilnie,
11/ " " " Okręgowego w Białymstoku,
12/ " " " " w Suwałkach,
13/ " " " " w Grodnie,
14/ " " " " w Łomży,
15/ Samodzielny Referat Informacyjny DOK.III w Grodnie,
16/ " " " " I w Warszawie,
17/ " " " " IX w Brześciu n/Bugiem,
18/ K.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie,
19/ Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi Województwa Białostockiego,
20/ Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
21/ Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w miejscu.-

2.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.I-2972/31.T.

Białystok,dnia... sierpnia 1931r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.8.

za miesiąc lipiec 1931 r.

I. Sytuacja ogólna.

Scharakteryzowany w poprzedniem sprawozdaniu układ stosunków społeczno-politycznych na terenie Województwa w okresie sprawozdawczym zmianom nie uległ. Okres ten charakteryzowało osłabienie działalności polskich stronnictw politycznych i zmniejszenie się żywotności polskich związków i stowarzyszeń społecznych. Z polskich stronnictw politycznych czynniejszemi były BBWzR, Stronnictwo Ludowe i PPS CKW, jeżeli chodzi o przejawy zewnętrznej działalności w terenie, oraz w mniejszym stopniu Stronnictwo Narodowe i Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji. W porównaniu z ubiegłemi miesiącami działalność BBWzR była nikła i pozbawiona w ogólności określonego nastawienia w odniesieniu do terenu i stronnictw opozycyjnych, z których Stronnictwo Narodowe i Chrześcijańska Demokracja zaostrzyły niepomiernie swą walkę z tego rodzaju organizacjami prorządowemi, jak Związek Strzelecki i Związek Młodzieży Wiejskiej. Oba te stronnictwa, w różnej prawdzie formie, niemniej jednakże z jednakowem prawie natężeniem stwarzały możliwości rozwoju Akcji Katolickiej i na tym odcinku współdziałały silnie z duchowieństwem katolickiem. Duchowieństwo to, podkreślić należy coraz silniej angażuje się w walce z organizacjami prorządowemi, a szczególnie ze Związkiem Strzeleckim, który zwalczany jest przez nie w sposób dwojaki, a mianowicie droga pewnego rodzaju dywersji od wewnątrz na korzyść Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej i drogą izolowania go od elementów inteligenckich;

3
126

Na lipiec przypadło nasilenie akcji organizacyjnej Stronnictwa Ludowego, które urządziło organizacyjne zjazdy powiatowe w Kolnie i Suwałkach i rozpoczęło przygotowania do takich samych zjazdów w Grodnie, Białymstoku i Wołkowysku. W akcji tej przyjmował czynny udział poseł Adolf Sawicki, aczkolwiek w poprzednich miesiącach składał zarówno poszczególnym Starostom, jakoteż Urzędowi Wojewódzkiemu zapewnienia, że pozostanie na uboczu od opozycyjnej działalności Stronnictwa Ludowego i zajmie się wyłącznie pracą pozytywną o charakterze gospodarczym. Z poszczególnych momentów działalności Stronnictwa Ludowego zasługuje na podkreślenie wzywania przez ludności wiejskiej do powstrzymywania się od spożywania artykułów monopolowych /wódki i papierosów/. Zdaniem Urzędu Wojewódzkiego nie ulega wątpliwości, że w tym wypadku Stronnictwu chodzi o zmniejszenie dochodów z monopolów państwowych i przysporzenie kłopotów finansowych Rządowi.

Co do PPS, to zaznaczyć można w ogólności, że dążyła ona do zaostrzenia nastrojów bezrobotnych i zatrudnionych częściowo robotników w takim stopniu, ażeby nastroje te mogły się wylać w formie zewnętrznych wystąpień przeciwrządowych bezrobotnych i wspomnianych robotników. Tem jedynie można tłumaczyć pohopność, z jaką PPS CKW wywoływała strajki w Białymstoku i Grodnie, oraz inicjowała zatargi bezrobotnych z samorządami i robotników w poszczególnych zakładach przemysłowych z właścicielami tych zakładów. Tego rodzaju nastawienie działalności PPS CKW zmuszało władze administracji państwowej do odpowiedniego działania w kierunku rozszerzenia aktami zatrudnienia robotników w przemyśle i łagodzenia skutków bezrobocia, co znów kolei rzeczy PPS CKW dyskontowała w celu odbudowania

4

utraconych w roku 1930 wpływów. Udało się jej to w dużym stopniu w Białymstoku i białostockim okręgu przemysłowym, gdzie uległa całkowitej likwidacji PPS d.Frakcja Rewolucyjna i zwężony został do minimum stan posiadania prorządowych organizacyj zawodowych, częściowo wskutek braku zainteresowania się tymi organizacjami ze strony związkowych władz centralnych, a także braku jednostek kierowniczych.

Ruch społeczny i życie mniejszości narodowych nie odznaczyły takich momentów, któreby wymagały bliższego omówienia.

Nastroje ludności w Województwie, biorąc ogólnie zmianie nie uległy. W niektórych miejscowościach, a zwłaszcza w Białymstoku uległy widocznej poprawie wskutek poprawy sytuacji na rynku pracy. Dla ścisłości Urząd Wojewódzki wyjaśnia, że przemysł włókienniczy w Białymstoku i białostockim okręgu przemysłowym [illegible] w lipcu wyjątkowo dobrą konjunkturę, lepszą nawet niż w roku ubiegłym z racji uzyskanych zamówień zagranicznych. Oceniając ogólnie nastroje ludności w płaszczyźnie skutków kryzysu gospodarczego, nie można pominąć faktu, że uległy odprężeniu nastroje pracowników państwowych, którzy pogodzili się z koniecznością ponoszenia ciężarów przeżywanego przez kraj kryzysu gospodarczego narówni z innemi warstwami ludności pracującej.-

We wszystkich dziedzinach życia gospodarczego panowała w dalszym ciągu silna depresja, zarówno w ośrodkach miejskich, jakoteż wiejskich.-

----oooOooo----

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.I-2972/31.T.
Dnia 10 sierpni 1931 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.8.
za miesiąc lipiec 1931 r.

II. Przegląd prasy.

a/ Prasa prorządowa.

Głos Ziemi Białostockiej"

W związku z zarządzeniami oszczędnościowemi Rządu w odniesieniu do aparatu urzędniczego omawiał metody działania opozycji, która wszczęła akcję dyskontowania na swoją korzyść wyjątkowej sytuacji gospodarczej Państwa, oraz położenia materjalnego urzędników i pracowników państwowych. Akcję tą pismo określało jako konsekwentny dążenie do inspirowania strajków urzędników i pracowników państwowych w celu wytworzenia chaosu w Państwie, który ułatwił by opozycji dorwanie się do władzy. Pismo podkreślało wyraźnie, że opozycja, nie oglądając się na interes Państwa, usiłuje wygrać dla swych celów partyjnych przeżywane przez kraj skutki światowego kryzysu gospodarczego. Z tej racji wzywało ono społeczeństwo do przeciwstawienia się w sposób zdecydowany wszelkim poczynaniom opozycji, mającym charakter działalności rozkładowej w Państwie, przyczem do tego rodzaju działalności zaliczało bezprzykładną napaść "Robotnika" na szefa lotnictwa wojskowego, pułkownika Rayskiego. Traktując o tej napaści, pismo stwierdzało, że opozycja staje się coraz bardziej napastliwa względem wojska i, że przeto jej działalność rozkładowa na tym odcinku musi być zwalczana bardziej, niż dotychczas radykalnymi środkami.

Pozatem "Głos Ziemi Białostockiej" analizował szczegółowo uchwały wiedeńskiego zjazdu delegatów II Międzynarodówki i wykazywał, że socjalizm uzewnętrznia dziwną skwapliwość wobec wciąż ulegających zmianie konjunktur politycznych i gospodarczych na świecie, z którymi nie może sobie poradzić

skutkiem czego między teorją socjalistyczną i praktycznem działaniem przywódców II Międzynarodówki istnieje nieprzebyta przestrzeń. Demaskując całokształt działalności stronnictw opozycyjnych i nieliczenie się ich z najbardziej żywotnymi interesami Państwa, pismo dowodziło, że opozycja w swej bezwzględnej negacji poczynań Rządu posunęła się tak daleko, iż do walki z Rządem nie waha się używać tak bezpośrednio godzących w Państwo metod i środków, jakimi jest N.P. wezwanie przez Stronnictwo Ludowe mas włościańskich do powstrzymywania się od zakupowania artykułów monopolowych, co ma na celu wyłącznie zmniejszenie dochodów Skarbu Państwa i utrudnienie Rządowi walki z kryzysem gospodarczym. Przeciwstawiając tego rodzaju metodom opozycji konsekwentną i planową działalność Rządu w dziedzinie gospodarczej, pismo argumentowało, że o skuteczności poczynań gospodarczych Rządu świadczy fakt iż wtedy kiedy w Niemczech i związanych z niemi gospodarczo państwach panowała niebywała panika na rynku pieniężnym, instytucje bankowe w Polsce nie doznały żadnych wstrząsów.

Wreszcie pismo poświęcało wiele miejsca sprawom polityki Niemiec i wskazywało na konieczność zwrócenia oczu całego społeczeństwa polskiego na granice zachodnie.-

"Nowy Dziennik Kresowy". "Kurjer Ziemi Suwalskiej"i "Dziennik Białostocki". Interesowały się wyłącznie sprawami gospodarczemi i przejawami lokalnego życia społecznego.-

"Gazeta Polska Ziemi Grodzieńskiej". Przestała wychodzić z dniem 1 lipca b.r. Na jej miejsce wydawany jest "Głos Ziemi Grodzieńskiej", będący specjalną dla Grodna mutacją "Głosu Ziemi Białostockiej".

"Przegląd Łomżyński". Zasługujących na bliższe omówienie artykułów nie umieścił

b/ Prasa opozycyjna.

"Życie i Praca". Starało się wykazać katastrofalny pod każdym względem położenie gospodarcze i polityczne kraju, ukrywane skrzętnie

przez rząd, niezbędne do podjęcia skutecznej walki z narastającym się kryzysem gospodarczym. Kryzys ten według oświetleń pisma -powodował załamanie się moralności społeczeństwa, czego dowodem ma być wzrost przestępczości, uwidoczniony w ogłaszanych przez prasę sprawozdaniach Komendy Głównej P.P.

Oświetlając tendencyjnie rozmiary kryzysu gospodarczego i jego pośrednich skutków, pismo wskazywało równocześnie, że jedynym ratunkiem dla Kraju jest dojście do władzy ludzi kierujących się w życiu zasadami katolickiemi, gwarantującemi normalny i spokojny rozwój organizmu państwowego, a zarazem niedwuznacznie wyjaśniał, że tego rodzaju ludzie będą mogli objąć rychło ster rządów w kraju tylko wtedy, jeśli katolicy zrzeszą się w organizacjach katolickich, a w pierwszym rzędzie w "Akcji Katolickiej".-

wo Życie".

Przekonywało swych czytelników, że w latach dobrej dla Państwa konjunktury gospodarczej rządy pomajowe pogardliwie traktowały przestrogi opozycyjnych obozów politycznych co do konieczności zachowania umiaru w szafowaniem pieniędzmi państwowemi, a obecnie, pod naciskiem życia i smutnej rzeczywistości musiały uczynić nawrót do rozsropnej i oszczędnej gospodarki byłych ministrów Grabskiego i Zdziechowskiego. Wywody swoje na ten temat pismo kończyło uwagą, że "Bliski jest czas, gdy wrócą u nas do władzy ludzie najgodniejsi, którzy umieli naród wydostać z niewoli i dali dowody, że są zdolni do kierowania Polską w najcięższych warunkach".-

Niemal w każdym numerze poruszało sprawę redukcyj urzędników i pracowników państwowych, zarzucając Rządowi, że pozbywa się ludzi zdolnych i pracowitych, lecz należących do innych obozów politycznych, pozostawia natomiast na stanowiskach ludzi nieudolnych tylko dlatego, że są zwolennikami obozu rządzącego.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.I-2972/31.T.

Dnia 10 sierpnia 1931r.

ytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.8.

za miesiąc lipiec 1931 r.

III. Polski ruch polityczny.

Działalność BBWzR w terenie, która ogólnie, była słabszą w okresie sprawozdawczym, niż w miesiącach poprzednich i nie odpowiadała wymogom terenowym, a już w żadnym wypadku nie dorównywała działalności opozycji, która w tym okresie wykazała szczególną żywotność niemal na wszystkich odcinkach życia ludności.

Charakteryzując działalność BBWzR w lipcu, należy zauważyć, że poza powiatami wołkowyskim, wysoko-mazowieckim, ostrowskim i augustowskim nie ona miała nastawienia propagandowego i nie uzewnętrzniła bardziej charakterystycznych momentów.-

Powiat Augustowski.

Zgromadzenie publiczne.

W osadzie Sztabin dnia 26 lipca na wiecu sprawozdawczym poseł Michał Łazarski scharakteryzował istotne przyczyny przeżywanego przez kraj kryzysu gospodarczego i poczynania Rządu w dziedzinie zwalczania tego kryzysu, oraz z uwagi na ustosunkowanie się negatywne miejscowego duchowieństwa do Związku Strzeleckiego zobrazował stosunek tegoż Związku do kościoła katolickiego /500/.-

Powiat Ostrowski. Zebrania zamknięte.

Poseł Józef Borecki urządził zebranie informacyjne w Małkini /50/ i Zarębach-Kościelnych /30/.-

Kierownik Sekretarjatu Powiatowego BBWzR w Ostrowi-Mazowieckiej Lucjan Szarlak zorganizował komitet gminny we wsi Szulborze-Koty i urządził zebranie w Jasionówce, gdzie również wybrano tego rodzaju komitet /2050/.-

Powiat Ostrołęcki

Ruch organizacyjny.

Wybrano nowe komitety gminne w Czerwinie i Goworowie,

oraz Komitet miejski w Ostrołęce.-

Zebrania zamknięte

W Ostrołęce dnia 18 lipca odbyło się zebranie członków i sympatyków BBWzR w sprawach bieżących, na którem przemawiał bawiąc na letnisku w powiecie ostrołęckim poseł Idzikowski. Na zebraniu tem sekretarz rady powiatowej, Józef Henka złożył sprawozdanie z działalności organizacyjnej BBWZR w powiecie, z którego wynika, że zorganizowane zostały ostatnio komitety gminne w Myszyńcu, Kadzidle i Czarni, znajdują się zaś w stadjum organizacji sześć komitetów w gminach wiejskich /500/.-

Powiat Sokólski

Zebrania zamknięte

Odbyły się w Sokółce przy udziale posłów Jana Wawrzyńskiego i Włodzimierza Bzowskiego /60/ i w Janowie /20/.-

Powiat Wołkowyski

Ruch organizacyjny

W Wołkowysku powstał Komitet miejski.-

Z j a z d

Tamże odbył się zjazd prezydjów komitetów gminnych /23/ i wiec, na którym przemawiali na temat obecnej sytuacji politycznej i gospodarczej oraz poczynań Rządu i BBWzR posłowie Walewski, Bzowski i Jaroszewicz /160/.-

Ze sprawozdań złożonych na zjeździe wynika, że w ostatnich tygodniach zostały zorganizowane komitety gminne BBWzR Izabelinie /12/, Porozowie /17/, Mścibowie /12/, Szydłowicach /19/, Rosi/30/ i Łyskowie /17/.-

Powiat Wys.-Mazowiecki

Ruch organizacyjny

W lipcu zorganizowane zostały komitet miejski w Zapach, takiż komitet w Tykocinie i komitet gminny w Dąbrowie-Wielkiej.-

Zebranie zamknięte

W Wysokiem-Mazowieckiem dnia 24 ub.m. odbyło się zebranie członków i sympatyków BBWzR, na którem po zreferowaniu spraw bieżących przez Kazimierza Suwalskiego, kierownika Sekretarjatu Powiatowego BBWzR w Ostrowi-Mazowieckiej wybrano prezydjum komitetu miejskiego.-

PPS. d.Frakcja Rewolucyjna.

W ubiegłym miesiącu uległy kompletnej likwidacji utrzymujące się dotychczas przy życiu ogniwa organizacyjne partji w Czarnej-Wsi i Wasilkowie, powiatu białostockiego, oraz w Bi łymstoku, których większość członków przeszła do PPS CKW. Z t racji PPS d.Frakcja Rewolucyjna przestała formalnie istnieć na terenie Województwa.-

Stronnictwo Narodowe.

Bezpośrednia działalność Stronnictwa w terenie była nikła gdyż wyczerpywały ją nieznaczne poczynia posła Jana Choromańskiego, Stronnictwo bowiem penetrowało w dalszym ciągu teren pośrednio przez mężów zaufania i pozostające pod jego wpływami organizacje społeczne, szczególnie zaś Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej. Na uwagę zasługuje fakt, że Stronnictwo w ubiegłym miesiącu przystąpiło do intensywnego propagowania Akcji Katolickiej pod hasłem budzenia zanikającej moralności wśród społeczeństwa. Działacze jego podkreślali za łomżyńskim "Życiem i Pracą", dotychczas organem Stronnictwa i Kurji Białskiej, że bezpośrednim skutkiem rujnujących gospodarczo kraj rządów obozu pomajowego jest upadek moralności społeczeństwa i silny wzrost przestępczości, wobec czego Stronnictwo Narodowe uważa za konieczność podjęcie skutecznej walki z tym groźnym objawem i rozszerzanie organizacyj katolickich mogących tę walkę poprowadzić.-

Zgromadzenia publiczne

We wsi Lubotyń dnia 5 lipca poseł Jan Choromański na wiecu sprawozdawczym dowodził, że położenie gospodarcze kraju jest tak dalece katastrofalne, że ostatecznej katastrofie zapobiec może tylko nawrót od rozrzutnych rządów pomajowych do rządów oszczędnościowych Grabskiego i Zdziechowskiego.

Obóz Wielkiej Polski

Zewnętrznych przejawów działalności nie notowano, dostrzegana była natomiast konspiracyjna akcja organizowania placówek młodych w powiatach kolneńskim i łomżyńskim. Szczegóły tej akcji podane zostały Ministerstwu w oddzielnych sprawozdaniach.-

Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji

Działalność Chrześcijańskiej Demokracji charakteryzowała ściśle jej zazębienie z działalnością duchowieństwa katolickiego na rzecz Akcji Katolickiej. Poszczególni działacze Stronnictwa czynnie współdziałali z proboszczami parafij przy organizowaniu parafjalnych zarządów Akcji Katolickiej i umacnianiu pod względem organizacyjnym Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej. Umacnianie to odbywało się równolegle z zaostrzaniem walki przeciwko Związkowi Strzeleckiemu. Zaznaczyć należy, że walka duchowieństwa i Chrześcijańskiej Demokracji ze Związkiem Strzeleckim prowadzona była w dwuch kierunkach, a mianowicie w kierunku odsuwania społeczeństwa od Związku Strzeleckiego przez rzucanie na niego najrozmaitszych oskarżeń i kalumnji, oraz w kierunku rozbijania istniejących i bardziej żywotnych oddziałów Związku szczególnie w tych ośrodkach, w których oddziały Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej nie mogą się wykazać żywotnością.

Powiat Białostocki

Zgromadzenia publiczne

Dnia 5 lipca poseł Wacław Bitner urządził wiece sprawozdawcze w Turośl' Kościelnej /100/ i Juchnowcu-Kościelnym /20/ na których obec kryzys gospodarczy przedstawiał jako wynik rozrzutności w latach ubiegłych i nieudolności rządów pomajowych.-

Powiat Grodzieński

Zebrania zamknięte

Poseł Romuald Pułjan zwołał w dniach 22 i 26 ub.m. zebran w Indurze i wsi Chlebowicze, gminy Indura /20/ i 100/.- W przemówieniach swych na tych zebraniach poseł podkreślał, że upadek rządów pomajowych pod ciężarem skutków kryzysu gospodarczego jest tylko kwestją czasu, wobec czego, obóz narodowy musi być przygotowany do współudziału w tworzeniu rządu obrony narodowej, którego zadaniem będzie ratowanie Państwa.przed katastrofą.-

Nadto Romuald Pułjan dnia 22ub.m.odbył konferencję w mieszkaniu ks.Kunickiego w Indurze z kilku proboszczami okolicznych parafij.-

Stronnictwo Ludowe

Na lipiec przypadło znaczne natężenie pracy organizacyjnej Stronnictwa, mającej na celu zrealizowanie w terenie fuzji stronnictw ludowych i powołanie do życia powiatowych ogniw organizacyjnych. Wynikiem tej pracy są odbyte w Kolnie i Suwałkach zjazdy powiatowe i konferencje poszczególnych działaczy, na których starano się pogodzić ze sobą skłócone dotychczas jednostki, zawiedzione w swych ambicjach w okresie wyborów. W traktowanej pracy brał udział poseł Zawicki, który mimo złożenia w swoim czasie władzom administracji ogólnej deklaracji, w której zapewniał, że pozostanie na uboczu od działal-

ności opozycyjnej Stronnictwa Ludowego, wysuwa się na czoło tegoż Stronnictwa jako jego przywódca parlamentarny w Województwie.

W traktowanej pracy organizacyjnej Stronnictwo Ludowe starało się wykorzystać bezczynność BBWzR w poszczególnych ośrodkach i sprzyjające jej nierzadko nastroje ludności wiejskiej.

Nastawienie opozycyjnej działalności Stronnictwa charakteryzuje fakt, że na zjazdach w Kolnie i Suwałkach zapoczątkowało ono kolportażem skonfiskowanej przez Komisarjat Rządu na m.st.Warszawę odezwy do ludności wiejskiej akcję wzywania tej ludności do powstrzymywania się od spożywania artykułów monopolowych /alkohol i tytoń/ niewątpliwie w celu przysporzenia Rządowi kłopotów finansowych. Akcja ta jest o tyle charakterystyczną, że do pewnego stopnia oddziaływuje na duchowieństwo katolickie, które walkę z alkoholem uważa za nakaz kościelny.-

Powiat Augustowski

Podjęte w powiecie próby przekształcenia kół Stronnictwa Chłopskiego, zresztą nieżywotnych, na koła Stronnictwa Ludowego pozytywnych rezultatów nie dały m.in. z braku zaufania ludności do sekretarza powiatowego tegoż Stronnictwa, Antoniego Trochima.

Powiat Kolneński

W Kolnie dnia 19 lipca odbył się zjazd organizacyjny powiatowy, na którym przemawiali poseł Mochniej i nauczyciel szkoły powszechnej w Sulejówku, Stanisław Krupka, były kandydat na posła w roku 1930 z listy Centrolewu w łomżyńskim okręgu wyborczym. Pierwszy z nich scharakteryzował sytuację polityczną i gospodarczą w kraju w oświetleniu Stronnictwa Ludowego, drugi zaś referował sprawy organizacyjne. Szczegóły zostały podane Ministerstwu w sprawozdaniu z dnia

27 lipca Nr.BP.III-2832/Sl.Pf.-

Powiat Ostrowski

Zebranie zamknięte

W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 6 zb.m. odbyło się zebranie mężów zaufania i członków b.PSL "Wyzwolenie". Przemawiał poseł Michał Ró , który niedwuznacznie podkreślał, że wkrótce nastąpi likwidacja pomajowego systemu rządzenia, dalsze bowiem pozostawanie przy władzy obozu pomajowego musiało by doprowadzić do zbrojnego wystąpienia przeciwko niemu mas pracujących co byłoby zgubne dla Polski. Na temże zebraniu wybrano komitet powiatowy Stronnictwa Ludowego w składzie następującym: Franciszek Sierota, rolnik ze wsi Kałęczyn - prezes, Stanisław Bieliński, rolnik ze wsi Antoniewo - pierwszy wiceprezes, Michalik Paweł, rolnik ze wsi Stok,-sekretarz, Jan Równy ze wsi Nagoszewo - skarbnik, oraz Antoni Kotowski, Antoni Pędzich, Ludwik Trąbka, Stanisław Uściński i Antoni Galanty, wszyscy rolnicy z powiatu ostrowskiego - członkowie./80/.-

Powiat Suwalski

Z j a z d

W Suwałkach dnia 19 lipca odbył się zjazd organizacyjny delegatów Stronnictwa z powiatów suwalskiego i augustowskiego przy udziale posła Adolfa Sawickiego. Szczegóły zostały podane Ministerstwu w sprawozdaniu z dnia 25 lipca Nr.BP.I-2823/ /Sl.Pf. /100/.- Wybrano na tym zjeździe zarząd okręgowy na pierwszem posiedzeniu w dniu 2 b.m. uchwalił przystąpić do organizowania 10 kół stronnictwa w powiecie suwalskim i zwołać na dzień 16 b.m. zjazd powiatowy do Suwałk dla omówienia bieżących spraw organizacyjnych. W posiedzeniu tem brał udział Aleksander Petra członek Sejmiku i Wydziału Powiatowego w Suwałkach, b.poseł do pierwszego Sejmu i wybitny w swoim czasie działacz PSL "Piast" w powiecie suwalskim, który prawdopodobnie będzie usiłował wysunąć się na czoło Stronnictwa Ludowego w powiatach suwalskim i augustowskim.-

Jak już podkreślono w poprzednim sprawozdaniu, PPS CKW od dłuższego czasu ukierunkowuje swą działalność w Białymstoku i białostockim okręgu przemysłowym na zaostrzanie nastrojów wśród bezrobotnych i urabianie nastrojów robotników fabryk włókienniczych w celu stworzenia sobie możliwości wywołania strajku tych robotników w momencie dla partji najbardziej dogodnym. Za moment ten OKR PPS CKW Białystok uznał początek lipca, w którym fabryki włókiennicze w Białymstoku posiadały wyjątkowo dobrą konjunkturę i wykonywały terminowe zamówienia dla zagranicy. Wykorzystując go, wspomniany OKR z racji drobnego stosunkowo zatargu pomiędzy robotnikami i właścicielem jednej z mniejszych fabryk w Białymstoku spowodował demonstracyjny strajk włókniarzy wszystkich fabryk białostockich w dniu 9 lipca. Strajk, rozpoczęty pod hasłem obrony zagrożonych płac robotniczych, został w tymże dniu zlikwidowany naskutek interwencji władz administracji ogólnej i inspekcji pracy. Szybkie i pozornie zwycięskie zakończenie tego strajku, oraz podejmowane przez władze administracji ogólnej skuteczne w wynikach wysiłki w kierunku rozszerzenia stanu zatrudnienia robotników w fabrykach i zakładach przemysłowych w Białymstoku i powiecie białostockim PPS dyskontowała w sierpniu o tyle dla siebie pozytywnie, że rozszerzyła znacznie stan swego posiadania, oraz przyśpieszyła likwidację PPS d.Frakcja Rewolucyjna i zwęziła wpływy związku Związków Zawodowych. Zachęceni tem powodzeniem lokalni przywódcy PPS CKW rozpoczęli zbyt agresywną działalność na terenie poszczególnych fabryk, co zmusiło władze i przemysłowców do odpowiedniego reagowania, które w konsekwencji zahamowało dalszy wzrost wpływów PPS. Podobnie działała PPS w Grodnie, gdzie dążyła do wywołania demonstracyjnego strajku ogólnego w celu odbudowania swych wpływów w związku z zatargiem pomiędzy pra-

cownikami miejskimi i zarządem miasta. Wysiłki jej w tym kierunku nie dały rezultatu, gdyż zainspirowanego przez nią strajku pracowników elektrowni i wodociągu nie poparły związki zawodowe poza Związkiem Pracowników Miejskich i Instytucyj użyteczności publicznej, a sam strajk został po dwuch dniach zlikwidowany bez znaczniejszej korzyści dla strajkujących.-

Wreszcie w Bielskim okręgu przemysłu drzewnego PPS CKW przystąpiła do reorganizowy Związku Zawodowego Robotników Przemysłu Drzewnego i Związku Zawodowego Robotników Rolnych, oraz ujmowania organizacyjnie swych wpływów wśród robotników tartacznych i leśnych w Najnówce i Białowieży.

Ponieważ omówioną wyżej działalność PPS CKW prowadziła ona niemal wyłącznie pośrednio przez poszczególne związki zawodowe, przeto działalność ta została szczegółowo uwzględniona w sytuacyjnem sprawozdaniu miesięcznem z zakresu bezpieczeństwa i ruchu zawodowego.-

Powiat Bielski

W Nurcu dnia 26 lipca odbyło się zebranie członków miejscowego komitetu PPS CKW, na którem omówiono bieżące sprawy organizacyjne i wybrano nowy zarząd.-

----:oooOooo:----

133 47

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.I-2972/31.T.

Dnia 10 sierpnia 1931 roku

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.8.

za miesiąc lipiec 1931 r.

IV. Polskie Związki i Stowarzyszenia Społeczne.

a/ Związek Strzelecki

Nowy Oddział

Powstał we wsi Jałówka w powiecie wołkowyskim /24/.

Oddziały Związku na terenie Województwa urządziły:

1/ przedstawień amatorskich - 3,

2/ innych imprez dochodowych - 5,

3/ zebrań normalnych - 7,

4/ marszów zbiorowych - 1 /około 100 uczestników/,

5/ kursów - 1 /30 uczestników/,

6/ nowych świetlic - 1.

W lipcu, jak już podkreślono wyżej uległa dalszemu zaostrzeniu walka duchowieństwa ze Związkiem Strzeleckim, szczególnie w powiatach białostockim, ostrowskim, łomżyńskim i wysoko-mazowieckim.

Walka ta nierzadko posiadała charakter zwalczania obecnego prądu i podrywania autorytetu przedstawicieli władz lokalnych, zwłaszcza tych, którzy biorą czynny udział w pracy Związku Strzeleckiego.-

b/ Stowarzyszenie Rezerwistów i b.Wojskowych.

Oddziały Stowarzyszenia urządziły sześć zebrań w sprawach organizacyjnych i bieżących.-

c/ P.O.W.

W Wysokiem-Mazowieckiem dnia 30 ub.m. odbyło się zebranie zarządu powiatowego w sprawie projektowanego na dzień 15 b.m. poświęcenia sztandaru. Wskutek interwencji Za-

rządu Okręgowego P.O.W. w Łomży/poświęcenie tegoż sztandaru zostało odroczone na czas późniejszy, a przynajmniej do czasu wyjaśnienia się sprawy pozostającego pod śledztwem za nadużycia natury kryminalnej Bolesława Sztylera, prezesa zarządu powiatowego P.O.W. w Wysokiem-Mazowieckiem.-

d/ Stowarzyszenie Młodzieży Ludowej i Związek Młodzieży Wiejskiej.

Zarządy Wojewódzkie obu związków uzgodniły swoje stanowiska co do połączenia się tychże związków i skierowania ich działalności na przeciwstawianie się Stowarzyszeniu Młodzieży P[illegible]skiej.-

Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

Nowe Oddziały.

Now[illegible] oddziały Stowarzyszenia powstały w Grodnie /11/, Strabli, [illegible]owiatu bielskiego /męski 17, żeński 19/ i Zarębach-Koś[illegible]lnych, powiatu ostrowskiego /20/.-

/ R ó ż n e.

We [illegible]i Porębach, powiatu ostrowskiego dnia 5 ub.m. odbyło się p[illegible]więcenie pomnika Marszałka Piłsudskiego ufundowanego przez [illegible]dność gminy Poręba.-

--0-oooo0ooooo----ooooo0ooooo-----

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.I-2972/31.T.

Dnia 10 sierpnia 1931 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.8.
za miesiąc lipiec 1931 r.

19

134

V. Ruch wyznaniowy

a/ Kościół Katolicki

We wszystkich niemal powiatach Województwa uintensywniła się w lipcu akcja duchowieństwa katolickiego na rzecz Akcji Katolickiej i uległa zaostrzeniu walka tegoż duchowieństwa ze Związkiem Strzeleckim. Szczególnie zaangażowali się w tej walce proboszcz parafji w Bargłowie, powiatu augustowskiego ksiądz Jarnicki, który zabronił członkom Związku Strzeleckiego brania udziału w nabożeństwa i wstępu do kościoła, o czem Urząd Wojewódzki doniósł Ministerstwu w specjalnem sprawozdaniu . Ksiądz Małynicz-Malicki proboszcz parafji w Jasionówce, który uciekał się do wszelkich środków, ażeby zniechęcić nauczycielstwo szkół powszechnych do pracy w Związku Strzeleckim, ksiądz wikary Antoni Aktanowicz w Trzciannem, ksiądz Kuźmicki, proboszcz w Zabłudowie, którzy rozbijali miejscowe oddziały Związku Strzeleckiego, ks. Jerzy Andrukonis, proboszcz parafji w Goniądzu, ksiądz Ignacy Cyraski, proboszcz parafji w Dobrzyniewie-Kościelnem, wszyscy w powiecie białostockim, ksiądz Wacławski, proboszcz parafji w Brańszczyku, powiatu ostrowskiego i inni. W djecezji łomżyńskiej najczynniejszym propagatorem Akcji Katolickiej był ksiądz Jan Krwaniński z Ostrołęki, któremu ksiądz biskup Łukomski zaproponował stanowisko dyrektora Akcji Katolickiej na djecezję łomżyńską. Działalność na korzyść Akcji Katolickiej duchowieństwo prowadziło najczęściej w płaszczyźnie występowania przeciwko Rządowi, któremu przypisywało przyczynianie się do upadku moralności wśród spo-

łeczeństwa, z czem musiał walczyć kościół katolicki. Podkreślając konieczność tej walki, duchowieństwo wzywało ogół społeczeństwa katolickiego do zrzeszania się w organizacjach katolickich i przeciwstawiania się działalności tego rodzaju organizacyj prorządowych, jak [illegible] i Związek Młodzieży Wiejskiej.-

b/ Polski Katolicki Kościół Narodowy

Przejawów działalności nie notowano.-

c/ Kościół Prawosławny

Na dzień 12 lipca w Siemiatyczach, powiatu bielskiego zapowiedziana była przez dziekana prawosławnego uroczystość obchodu pięćsetlecia istnienia miejscowej cerkwi. Ponieważ wspomniany dziekan, Skabałłanowicz zamierzał nadać uroczystości niejako charakter rosyjski - narodowy, przeto Starosta Powiatowy w Bielsku-Podlaskim zwrócił mu uwagę, że nie posiada on dowodów, stwierdzających istnienie przed pięciusetlaty cerkwi w Siemiatyczach. Naskutek tej uwagi, ksiądz dziekan Skabałłanowicz zaniechał urządzenia uroczystości, ograniczając się do odprawienia uroczystości odpustowej z racji przypadającego na ten dzień święta Piotra i Pawła.

Dnia 15 ub.m. naskutek zarządzenia Wojewody dokonano rozbiórki pomnika w Mielniku, powiatu bielskiego, wzniesionego przez rząd rosyjski na pamiątkę stłumienia powstania roku 1863. W związku z tem miejscowy duchowny prawosławny, Michał Werstelnikow rozpoczął wśród ludności agitację, przekonywując ją o konieczności czynienia nadal miejsca, na którem stał pomnik.

24
135

d/ Sekta baptystów.

Odbyły się chrzty nowych członków sekty dnia 7 lipca w osadzie Narewka, powiatu bielskiego /8/ i dnia 12 lipca w maj:Mogilowce, gminy Łysków w powiecie wołkowyskim /15/.

Pozatem poszczególne zbory reksji urządziły 12 nabożeństw.

e/ Stowarzyszenie Badaczy Pisma Swiętego.

W gminach Gudziewicze i Indura, powiatu grodzieńskiego członkowie Stowarzyszenia kolportowali książki i broszury treści religijnej.-

---oooOooo---

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.I 2972/31 T.

Dnia 10 sierpnia 1931 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.8,
za miesiąc lipiec 1931 r.

VI. Mniejszości Narodowe.

Życie mniejszości narodowych w Województwie Białostockiem nie nastręczyło w lipcu bardziej charakterystycznych spostrzeżeń. Było ono naogół słabe w przejawach zewnętrznych, jeżeli chodzi o białorusinów i litwinów. Dominowały w niem, jak zwykle dotąd sprawy mniejszości żydowskiej, której zainteresowanie się szło głównie w kierunku zagadnień gospodarczych. Wyrazem tego zainteresowania się są wynurzenia lokalnej prasy żydowskiej, która stwierdzała katastrofalne położenie kupiectwa i rzemiosła żydowskiego i podnosiła, że warsztaty pracy żydów ulegną kompletnej ruinie, jeżeli Rząd nie przyjdzie im z należytą pomocą w formie ulg podatkowych i dogodnych kredytów na najniezbędniejsze inwestycje. Jednocześnie prasa ta śledziła z dużem zainteresowaniem za wszelkimi poczynaniami Rządu w dziedzinie walki z kryzysem gospodarczym i akcentowała, że poczynania te, zwężające wytwórczość krajową nie prowadzą do właściwego celu. Ze spraw innych omawiane były w prasie żydowskiej XVII Kongres Sjonistyczny, toczący się pomiędzy poszczególnemi ugrupowaniami żydowskiemi spory w płaszczyźnie wyborów rabinów w Białymstoku i innych miastach Województwa i sprawa projektowanego zniesienia Województwa Białostockiego. Prasa białostocka podkreślała nierealność projektu zlikwidowania Województwa Białostockiego, zaś prasa grodzieńska wypowiadała się za stworzeniem Województwa z siedzibą w Grodnie. Białorusini pod względem społecznym i politycznym działalności nie przejawili, zamarła bowiem całkowicie działalność TSB, jedynej w Województwie legalnej organizacji białoruskiej.-

136

a/ Żydzi.

Życie polityczne.

Sjonizm.

Organizacje sjonistyczne w poszczególnych miejscowościach Województwa urządziły akademje /28/ ku uczczeniu rocznicy śmierci dra Herzla, oraz zorganizowały sprawozdawcze odczyty pokongresowe /XVII Kongres Sjonistyczny/, na których przemawiali dr. Gierszun Gierszuni z Warszawy, rabin Pelchowicz z Ameryki, Szaja Mendelson z Warszawy, i miejscowi działacze sjonistyczni.

Pozatem wspomniane organizacje urządziły 22 zebrania w sprawach bieżących, nie wymagających bliższego omówienia.-

Bund

Jedynie w Białymstoku współdziałał PPS CKW na gruncie ruchu zawodowego.-

Powiat Kolneński. Poalej-Sjon "Prawica.

W Jedwabnem dnia 18 lipca Moszko Jedwabiński wygłosił odczyt n.t."Mocność Narodu", w którym wskazywał na potrzebę organizowania się mas żydowskich do walki o pełnię praw obywatelskich w Polsce.-

Powiat Ostrołęcki W Ostrołęce dnia 19 ub.m. odbył się zlot organizacyj młodzieżowych Poalej-Sjon "Prawicy" z powiatów ostrołęckiego i łomżyńskiego, oraz akademję ku czci poległych w Palestynie pionerów.

Organizacje społeczne.

Organizacje społeczne urządziły 23 imprezy dochodowe, odbyły 13 zebrań normalnych i wybrały nowe zarządy w 11 wypadkach.

24

b/ P r a s a.

Lokalna prasa żydowska poświęcała wiele miejsca projektowi skasowania Województwa Białostockiego, przyczem wypowiadała się, że projekt ten jest nierealny w odniesieniu do Białegostoku, który utraciłby pozycję miasta wielkiego i uprzemysłowionego, gdyby przestał być miastem wojewódzkiem. Ogólne zainteresowanie się traktowanej prasy szło w kierunku gospodarczym. Podnosiła ona katastrofalne położenie kupiectwa i przemysłu żydowskiego, wskazywała na potrzebę przyznania temuż przemysłowi i kupiectwu życiem wymaganych ulg, wzywała rzemieślników, ażeby mimo wszelkiej niedogodności jakie stwarza ustawa przemysłowa dla rzemieślników żydowskich, rzemieślnicy ci dopełnili wszystkich formalności, tak ażeby żydowski rzemieślnik młodociany miał równe prawa z rzemieślnikiem polskim itp. Na szczególną uwagę zasługują wynurzenia białostockiego "Unzer Lebn", które pod koniec miesiąca wykazywało, że Wojewoda w początkach swego urzędowania był znacznie łagodniejszy, niż obecnie. Wyrazem tego był, według określeń pisma, słaby nacisk na samorząd miasta Białegostoku i pozostawianie mu niejako wolnej ręki. Obecnie, zdaniem pisma, stosunki pogorszyły się o tyle, że Wojewoda nie zatwierdził całego szeregu uchwał i postanowień Magistratu. Dużo zwłaszcza niezadowolenie obudziło w prasie żydowskiej niezatwierdzenie przez Wojewodę uchwały Rady Miejskiej m. Białegostoku co do swobody w przenoszeniu kwot z jednych pozycyj budżetowych do drugich. Pozatem omawiana prasa reagowała w sposób nieco krzykliwy na każde wystąpienie prasy ~~żydowskiej~~ polskiej w kwestjach żydowskich, a szczególnie na wystąpienia "Głosu Ziemi Białostockiej", który omawiany był przez białostocki "Unzer Lebn" o antysa-

25

137

miłyzm itp.-

c/ B i a ł o r u s i n i.

W lipcu zaznaczył się całkowity zanik działalności TSB, jedynej w Województwie nielegalnej organizacji białoruskiej. Podejmowane kilkakrotnie, zarówno przez czynniki radykalne jakoteż grupy umiarkowane, próby ożywienia działalności Towarzystwa Szkoły Białoruskiej nie dały rezultatu, wobec czego należy Towarzystwo to uważać przynajmniej w chwili obecnej za nieżywotne.-

Powiat Grodzieński Nauczyciel szkoły powszechnej we wsi Strzelce w gminie Skidel, białorusin Bazyli Sitkiewicz, który w swoim czasie był organizatorem hurtków BWrHromady w gminie Zytomla - w związku z przeniesieniem kierownika szkoły powszechnej we wsi Rewki zabiega o zajęcie tego stanowiska, przyczem zwrócił się o pomoc do miejscowej ludności białoruskiej, której poczynił obietnice, że w wypadku otrzymania stanowiska kierownika szkoły w Rewkach będzie popierał ruch białoruski w myśl ideologji TSB.-

d/ P r a s a.

"Grodzieńska Białoruska Dumka" oświetlała stosunki wewnętrzne w Rosji Sowieckiej. Opierając się na przemówieniach Stalina, charakteryzowała pokrótce istotę komunizmu sowieckiego i stwierdzała niemal zupełne załamanie się "piatiletki", co zmusiło sfery rządzące w Rosji do poddania rewizji dotychczasowego programu gospodarczego i pójścia na kompromis z elementami prawicowymi i bezpartyjnymi. Traktując o stosunkach rolnych w Rosji Sowieckiej i w Białorusi Sowieckiej, pismo charakteryzowało dwa typy rolników, z których jeden rolnik rosyjski, nie jest w ścisłem znaczeniu tego słowa rolnikiem,

gdyż niema zamiłowania do ziemi, drugi zaś, rolnik białoruski jest silnie z tą ziemią związany. Tem też należy tłumaczyć brak oporu ze strony chłopa rosyjskiego przy kolektywizacji i łatwość, z jaką przyjmuje on narzucane mu formy uprawy roli oraz walkę chłopa białorusina z kolektywizacją. Poznatem pismo w dalszym ciągu propagowało myśl zbliżenia polsko-białoruskiego w granicach Rzeczypospolitej.-

e/ L i t w i n i.

Oddziały Towarzystwa Św.Kazimierza urządziły trzy przedstawienia i 4 zebrania w powiecie suwalskim, oraz dwa przedstawienia i sześć zebrań w powiecie grodzieńskim.

Nowy oddział Towarzystwa powstał we wsi Nowiniki, gminy Krasnowo w powiecie suwalskim /26/.-

---oooOooo---

WOJEWÓDA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.I-3405/31.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.9 za miesiąc sierpień 1931 r.

Białystok, dnia 10 września 1931 roku.

138

T A J N E - P I L N E !

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Pan Dyrektor Departamentu II.
w W a r s z a w i e .

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.9. za miesiąc sierpień 1931 r.

Z a W o j e w o d ę
/ M. S y s k a /
Naczelnik Wydziału Bezp.Publ.

Odpisy otrzymują:

1/ Pan Wojewoda w Wilnie,
2/ " " w Nowogródku,
3/ " " w Brześciu nad Bugiem,
4/ " " w Warszawie,
5/ " " w Tarnopolu,
6/ " " w Stanisławowie,
7/ " " w Lublinie,
8/ " " w Łodzi
9/ Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
10/ " " " " w Wilnie,
11/ " " " Okręgowego w Białymstoku,
12/ " " " " w Suwałkach,
13/ " " " " w Grodnie,
14/ " " " " w Łomży.
15/ Samodzielny Referat Informacyjny DOK III w Grodnie,
16/ " " " DOK I w Warszawie,
17/ " " " DOK IX. w Brześciu nad Bugiem,
18/ K.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie,
19/ Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi Województwa Białostockiego,
20/ Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
21/ Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w miejscu.-

H.F:

A

139

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.I-3405/31.T.

Białystok, dnia 10 września 1931 roku

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.9

za miesiąc sierpień 1931 r.

I. Sytuacja ogólna.

Działalność polskich stronnictw politycznych charakteryzowało zainteresowanie się kwestją bezrobocia i pomocy bezrobotnym w okresach jesiennym i zimowym. BBWzR. oświetlał istotne poczynania Rządu w dziedzinie walki z bezrobociem, zaś stronnictwa opozycyjne starały się narzucić społeczeństwu przekonanie, że "ząd nie interesuje się należycie omawianą kwestją. Dotyczy to szczególnie Stronnictwa Narodowego i Chrześcijańskiej Demokracji, które wykorzystując odezwę Episkopatu Polskiego w sprawie ofiarności społecznej na rzecz bezrobotnych , dowodziły, że odezwa ta wytrąciła z rąk Rządu inicjatywę co do walki z bezrobociem, a ponieważ Rząd nie lubi inicjatywy społecznej wogóle, zaś duchowieństwa katolickiego w szczególności, przeto należy dopatrywać , że i w tym wypadku nie poprze należycie inicjatywy Episkopatu Polskiego. Pozatem stronnictwa opozycyjne sugestjonowały społeczeństwo dopatrywaniem, że najbliższe miesiące przyniosą niezmiernie doniosłe wydarzenia natury ogólno-państwowej, które położą kres pomajowemu systemowi rządzenia Państwem i oddadzą władzę w ręce opozycji. Przygotowując się do tych wydarzeń, Stronnictwo Narodowe i Chrześcijańska Demokracja przystąpiły do rozszerzania i umacniania swych sieci organizacyjnych, a nadto zaostrzyły prowadzoną dotychczas walkę z organizacjami prorządowemi, głównie zaś ze Związkiem Strzeleckim. Walka ta prowadzona była przez nie w płaszczyźnie organizowania Akcji Katolickiej i podstawowego dla niej Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej. W kilku powiatach Województwa podchwyciły one także rozpoczętą w lipcu przez Stronnictwo Ludowe akcję wzywania ludności wiejskiej do powstrzymywania się od spożywania artykułów

monopolowych.-

Co do PPS., to zaznaczyć można w ogólności, że nastąpił pewien zwrot w jej taktyce działania w dziedzinie ruchu zawodowego i spraw bezrobocia, o ile bowiem jeszcze w lipcu interwenjowała ona przy każdej sposobności u władz państwowych w sprawach robotników pracujących i bezrobotnych, o tyle w sierpniu powstrzymuje się widocznie od tego rodzaju interwencyj. Tłumaczyć to można chęcią powstrzymania przez PPS. wzrostu orjentowania się robotników, zwłaszcza w Białymstoku i białostockim okręgu przemysłowym na władze państwowe, prowadzące w granicach możliwości skuteczną walkę z bezrobociem i skutkami kryzysu gospodarczego w odniesieniu do robotników.-

Wszystkie polskie stronnictwa opozycyjne w agitacji słownej pomijały milczeniem mord, popełniony na osobie ś.p. Tadeusza Hołówki.

Mord ten potępiony został bez zastrzeżeń przez lokalną prasę żargonową, oraz żydowskie organizacje polityczne i społeczne, których działalność specjalnych uwag nie nastręcza, jeżeli pominąć podzielanie przez nie poglądów prasy żydowskiej na nowy regulamin więzienny, oceniany przez tą prasę negatywnie.-

Ze spraw mniejszości białoruskich zasługuje na podkreślenie dążenie elementów radykalnych do ożywienia działalności T.S.B. i restytuowania w niem wpływów b.BWRKP.-

Nastroje ludności w Województwie, biorąc ogólnie, poważniejszym zmianom nie uległy w sensie negatywnym, poprawiły się natomiast w Białymstoku wskutek rozszerzenia robót publicznych, prowadzonych za pieniądze państwowe w celu zatrudnienia bezrobotnych i rozszerzenia stanu zatrudnienia robotników w przemyśle włókienniczym.-

Możliwości pogorszenia się nastrojów ludności dostrzeżono w powiatach bielskim i białostockim, w których znaczny wzrost bezrobocia spowodowało wstrzymanie pracy w państwowych zakładach przemysłu drzewnego.

-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BF.I-3405/31.T.
Dnia 10 września 1931 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.9
z-a miesiąc sierpień 1931 rok.

II. Przegląd prasy.

a/ Prasa prorządowa.

"Głos Ziemi Białostockiej". Omawiając szczegóły zjazdu Legjonistów w Tarnowie, podkreślał, że obóz Marszałka Piłsudskiego wysunął dwie zasadnicze tezy w życiu społecznem i państwowem, a mianowicie - obowiązek obywatela w stosunku do Państwa jako do wspólnego dobra i obronę tego wspólnego dobra przed działaniem jednostek złych i szkodliwych. Tez tych obóz pomajowy będzie przestrzegał w dalszych swych poczynaniach.

W związku z kongresem wiedeńskim II Międzynarodówki dowodził, że kierownictwo II Międzynarodówki popiera wszystkie plany obecnej polityki niemieckiej, z których najważniejszym jest plan oderwania Pomorza od Polski. Takie same zdanie wypowiadał o Wydziale Wykonawczym odbywającego się w Genewie kongresu mniejszości narodowych.

"Przegląd Łomżyński". Zasługujących na bliższe omówienie artykułów nie umieścił.

"Nowy Dziennik Kresowy", "Kurjer Ziemi Suwalskiej" "Dziennik Białostocki" Interesowały się wyłącznie sprawami gospodarczemi i przejawami lokalnego życia społecznego.-

b/ prasa opozycyjna.

"Życie i Praca". Pismo występowało zdecydowanie przeciwko koncepcji ślubów cywilnych, przytaczając na poparcie swego stanowiska szereg faktów i argumentów, zaczerpniętych z życia Rosji Sowieckiej.-

W rocznicę zwycięstwa Armji Polskiej nad bolszewikami stwierdzało, że zwycięstwo to było dziełem mocy nadprzyrodzonej. P-owadziło ostrą kampanję przeciwko Związkowi Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych, przepisując mu wrogi stosunek do religji i kościoła i przeciwko Legji Mocarstwowej Polski z powodu niewłaściwego zachowania się jej trupy teatralnej w Wiżajnach, powiatu suwalskiego.

W numerze 32 w artykule p.t. "Pomóżmy bezrobotnym" podało doskowny tekst komunikatu K.A.P., zawierającego wezwanie Episkopatu Polskiego do społeczeństwa w sprawie ofiarności na rzecz bezrobotnych i zaopatrzyło go następującym komentarzem: "Na ulicach naszych miast słychać stukot kopyt końskich i przeraźliwe okrzyki bezrobotnych. Głodny tłum nie zważa na nic, idzie prosto na pałki i bagnety. Leje się krew. Na placu zostają zabici i ranni. Tłum rozpierzcha się. Wraca do domu, część idzie do więzienia". W artykule " Kto przetrwa złe czasy" pismo podkreślało, że zawiodły nadzieje społeczeństwa na wprowadzenie ulg podatkowych przez Rząd, który nietylko tych ulg nie wprowadza, ale zapowiada nawet podwyżki podatkowe, a zarazem zaznaczało, że zgoła inną drogą idą samorządy, z których wiele poobcinało swe budżety do połowy.- W artykule "Trzeba planu ratunku" stwierdzało, że Episkopat Polski wystąpił pierwszy z inicjatywą organizowania akcji pomocy bezrobotnym, wytrącając w ten sposób inicjatywę z rąk bezczynnego Rządu. Zmusiło to Rząd do zajęcia się bliżej sprawą bezrobocia, niemniej jednakże, jak przypuszcza pismo, inicjatywa Episkopatu Polskiego nie zostanie poparta należycie przez Rząd, który nie lubi inicjatywy społecznej, a tembardziej inicjatywy Episkopatu Polskiego i dlatego można przypuszczać, że piękna inicjatywa dostojników kościoła zostanie zwarzona w zarodku.- Traktując ogólnie o kwestji bezrobocia pismo akcentowało, że należy się nią zająć szczególnie w okresach jesiennym i zimowym, gdyż nędza i głód

141

mogą być wykorzystane przez komunistów.-

"Nowe Życie" Oceniało obecną sytuację gospodarczą i polityczną w kraju jak katastrofalną i jedyną drogę wyjścia z tej sytuacji widziało w powołaniu Rządu fachowców, który mógłby zgodnie pracować z Sejmem i Senatem i musiałby być poparty przez BBWzR. Dla pisma nie ulega wątpliwości, że taki Rząd miałby przeciwko sobie opozycję, w której w większości pozostaliby samorządy.-

"Wspólna Praca". Nawoływała do tworzenia komitetów społecznych niesienia pomocy bezrobotnym, podkreślając, że przeżywana chwila jest wyjątkowo poważna i, że nadszedł czas na zorganizowanie planowej pomocy najbiedniejszym. Pozatem krytykowało rozwiązanie samorządu Kasy Chorych w Łomży i zaznaczało, że w tym wypadku władzom centralnym nie chodziłoby najmniej o dobro instytucji, lecz o cele polityczne

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.I-3405/31.T.
Dnia 10 września 1931 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.
za miesiąc sierpień 1931 rok.

III. Polski ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Względnie intensywna działalność BBWzR. obliczona była w zn
nej mierze na przeciwdziałanie agitacji stronnictw opozycyjnych,
zwłaszcza wśród ludności wiejskiej i na tym odcinku dała pozytywn
rezultaty w powiatach augustowskim, kolneńskim i ostrołęckim.
W mniejszym stopniu uwzględniała ona sprawy organizacyjne, ogólni
zaś nie uzewnętrzniła zasługujących na bliższe omówienie momentów.

Powiat Augustowski. Ruch organizacyjny.

Sekretarz powiatowy J.Piaskowski odbył szereg konferencyj z
czynniejszymi członkami poszczególnych komitetów gminnych w celu
przygotowania gruntu do zebrania organizacyjnego rady powiatowej.-
BBWzR.-

Zgromadzenia publiczne.

W osadzie Sztabin dnia 15 sierpnia b.r. wiec sprawozdawczy posła Michała Łazarskiego, który m.in. rozprawił się z miejscowym proboszczem, ks. Różkowskim, jednym z czynniejszych przeciwników Związku Strzeleckiego i osobistym przeciwnikiem posła Łazarskiego/250/.

Tegoż dnia wiec posła Łazarskiego we wsi Krasny-Bór /100/.-

Dnia 16 sierpnia b.r. wiec posła Łazarskiego we wsi Janiny-Kościelne /200 osób/.-

~~Dnia 22 sierpnia xxxxxxxxxxxxxxxx~~

Powiat Kolneński. Ruch organizacyjny.

Zostały utworzone komitety gminne w Stawiskach i Łysych.

Zgromadzenie publiczne.

W Jedwabnem dnia 23 sierpnia b.r. wiec sprawozdawczy posła Sta-

niskawa Godlewskiego /300/

Powiat Ostrowski. Ruch organizacyjny.

W Andrzejewie dnia 30 sierpnia b.r. na posiedzeniu komitetu gmi-nnego postanowiono powołać do życia gminne kółko rolnicze, które będzie miało na celu szkolenie gospodarcze ludności i pozyskanie poszczególnych wsiach mężów zaufania BBWzR.-

Powiat Ostrołęcki. Ruch organizacyjny.

W dnia 9 sierpnia b.r. wybrano prezydjum rady powiatowej BBWzR. w Ostrołęce z prezesem dr.Tadeuszem Szamotą lekarzem powiatowym i pierwszym wiceprezesem Janem Glinką ziemianinem.- Nowowybrane prezydjum odbyło pierwsze posiedzenie dnia 29 sierpnia b.r., na którem załatwiko szereg spraw natury organizacyjnej.-

Zgromadzenia publiczne.

W Ostrołęce dnia 9 sierpnia b.r. wiec posłów Godlewskiego i Idzikowskiego, poświęcony sytuacji politycznej i gospodarczej w kraju. /200/

Tamże dnia 16 sierpnia b.r. wiec posła Idzikowskiego, na którym prezes rady powiatowej,dr.Szamota złożył sprawozdanie z przebiegu zjazdu Legjonistów w Tarnowie /500/.-

Powiat Kołkowyski. Zgromadzenia publiczne.

Poseł Włodzimierz Bzowski urządził wiece sprawozdawcze w Porozowie dnia 16 i w Swisłoczy dnia 23 sierpnia b.r. /200 i 300/.-

Po wiecu w Swisłoczy ukonstytuował się także gminny komitet BBWzR.-

Zebranie zamknięte.

W Mścibowie dnia 9 sierpnia b.r. zebranie członków BBWzR. z udziałem posła Włodzimierza Bzowskiego.-/40/

Powiat Wysoko-Mazow. Ruch organizacyjny.

Powołany został do życia miejski komitet BBWzR. w Wysokiem-Mazowieckiem,który pod koniec miesiąca zarejestrował 146 członków.-

b/ Stronnictwo Narodowe.

Nikła była w dalszym ciągu bezpośrednia działalność Stronnictwa w terenie, natomiast silna penetracja terenu przez mężów zaufania i pozostające pod wpływami Stronnictwa organizacje społeczne, szczególnie zaś Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej oraz cicha propaganda i agitacja. W agitacji tej Stronnictwo podkreślało, że najbliższe miesiące przyniosą doniosłe wydarzenia w kraju, które zdecydować mogą o likwidacji dotychczasowego systemu rządzenia Państwem, wobec czego Stronnictwo musi się odpowiednio przygotowywać, ażeby nie zostało zaskoczone temi wydarzeniami, tembardziej że wzrastająca agresywność stronnictw lewicy w odniesieniu do Rządu stwarza także możliwości zaistnienia wkrótce wbrew intencjom Rządu ważnych wypadków politycznej natury ogólno-państwowej, które powinny być wykorzystane w sposób korzystny dla Kraju przez Stronnictwo Narodowe. Równolegle z tego rodzaju agitacją Stronnictwo rozpoczęło zakrojoną na szeroką skalę akcję organizacyjną, mającą na celu rozszerzenie dotychczasowej sieci ogniw organizacyjnych. Akcja ta została zapoczątkowana utworzeniem w Białymstoku sekretarjatu wojewódzkiego, którego kierownikiem został Władysław Precel, pełnomocnik listy wenackiej Stronnictwa Narodowego w okręgu wyborczym Województwa Białostockiego w roku 1930.-

Powiat Łomżyński. Zebrania zamknięte.

W Łomży dnia 9 sierpnia b.r. na odbytem w lokalu Resursy Obywatelskiej poufnem zebraniu pod przewodnictwem ks.Roszkowskiego, wydawcy łomżyńskiego tygodnika "Życie i Praca" poseł Witold Staniszkis oświadczył m.in., że najbliższe miesiące przyniosą upadek rządów pomajowych i niewątpliwe objęcie władzy w Państwie przez Stronnictwo Narodowe.ó

Tenże poseł Staniszkis na zebraniu sprawozdawczem w Zambrowie dnia 30 sierpnia b.r., zwołanem imiennemi zaproszeniami, oceniał ujemnie posunięcia Rządu w dziedzinie polityki zagranicznej, nawo-

żywać do organizowania parafjalnych komitetów niesienia pomocy bezrobo
nym i,co zasługuje na podkreślenie,wzywać obecnych do posłuszeństwa wobe
władz i policji pomimo wszelkie ich nadużycia w okresie wyborczym.-

wiat Suwalski. Zebrania zamknięte.

W Suwałkach dnia 23 ub.m. odbyły się w sali parafjalnej,zwołane za
roszeniami dwa zebrania członków Stronnictwa pod przewodni-
twem ziemianina Stefana Rekosza,prezesa Stronnictwa w powiecie i przy
udziale posła Witolda Staniszkisa,który w dłuższym referacie oceniał kry
tycznie politykę gospodarczą Rządu,wskazywał na szafowanie przez Rząd
pieniędzmi skarbowymi na utrzymanie Związku Strzeleckiego i wypowiadał
przekonanie,że tylko radykalne zwężenie budżetu Państwa może uratować
sytuację gospodarczą kraju.Na obu zebraniach uchwalono rezolucję,domaga-
jącą się podniesienia cen na ziemiopłody przez wprowadzenie odpowiednich
ceł i zakaz importu lnu,posiadanego w dużej ilości przez rolników,posza
nowania prawa,naruszanego dotąd w ten sposób,że obciążenie kilkoma wyro-
kami sądowymi pozostają na wolności, a zupełnie niewinni przez czas dłuż
szy przetrzymywani są w więzieniu.-

Dnia następnego poseł Staniszkis interwenjował u Starosty Powiatowe
go w Suwałkach w sprawie ukarania sołtysów za dopuszczenie do odbycia
się w ich wsiach niezgłoszonych właściwym władzom zebrań.-

wiat Szczuczyński. Zgromadzenie publiczne.

W osadzie Radziłów dnia 23 sierpnia b.r.wiec sprawozdawczy posła
Choromańskiego /100/.-

c/ Obóz Wielkiej Polski.

W Łomży dnia 11 sierpnia b.r. O.W.P. wystąpił jawnie przez wzięcie
udziału w powitaniu na dworcu ks.Prymasa Hlonda. W skład delegacji
O.W.P.,która witała ks.Prymasa Hlonda wchodzili wyłącznie studenci.
Przywódcy O.W.P.w djecezji łomżyńskiej wydawca tygodnika "Życie i Pra-
ca", ks.Antoni Roszkowski i redaktor tegoż pisma Bronisław Bronowicz
/obośny/ odbyli w kurji Biskupiej kilka konferencyj z poszczególnymi
dziekanami djecezji łomżyńskiej w sprawach - - - - -

organizacyjnych O.W.P. W konferencjach tych brali udział księża bi
pi Łukomski i Tybek.

Intensywniejsza działalność O.W.P. dostrzegana była w powiecie kolneńskim, w którym powstały placówki młodych O.W.P. w Kolnie, Jeziorach wabnem, Stawiskach, Rogienicach i Lemanie. Placówki te, uzależnione organizacyjnie od oboźnego dzielnicowego w Łomży, Bronisława Bronowicza, liczą 74 zaprzysiężonych członków, rekrutujących się prywatnie z pośród członków Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej i korzystające ze środków finansowych tego Stowarzyszenia. Na zebraniach placówek podkreślana jest możliwość obalenia w okresie najbliższych miesięcy rządów sanacyjnych przez masowy ruch lewicowy i konieczność wykorzystywania momentu wybuchu tego ruchu dla celów O.W.P. i Stronnictwa Narodowego.-

d/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji.

Działalność zewnętrzna Stronnictwa była nieznaczna, silniejsza natomiast agitacja cicha, identyczna z omówioną wyżej agitacją Stronnictwa Narodowego. Niemal we wszystkich powiatach Archidjecezji Wileńskiej Stronnictwo prowadziło demagogiczną walkę ze Związkiem Strzeleckim i akcję rozbudowy Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej. Pod koniec miesiąca w Białymstoku i Grodnie rozpoczęto przygotowania do zjazdu wojewódzkiego delegatów Stronnictwa, który dokonać ma wyboru nowego zarządu wojewódzkiego. W związku z temi przygotowaniami Paweł Bitner zabiegał o pozyskanie dla siebie i Stronnictwa tych działaczy Ch.D., którzy w okresie wyborów do Sejmu i Senatu w roku 1930 odsunęli się od Stronnictwa z racji bądź uprzedzenia do posła Bitnera jako narzuconego kandydata na posła, bądź też z racji niezaspokojonej ambicji w tym okresie. Do tego rodzaju działaczy należą m.in. adwokat Stanisław Rajnchardt, b.prezes zarządu wojewódzkiego Ch.D. i Ludwik Mioduszewski.

Wspomnianym przygotowaniom do zjazdu patronowali w Białymstoku ks.dziekan Chodyko, który powołany ma być do Kurji Metropolitalnej na zastępcę ks.Kaferskiego, dyrektora Archidjecezjalnej Akcji Katolickiej i ks.prefekt Zalewski, mający objąć agendy polityczne i społeczne ks.Chodyki.-

wiat Augustowski. Zgromadzenie publiczne.

W Teolinie, gminy Wołłowiczowce dnia 23 sierpnia b.r. odbył się wiec sprawozdawczy posła Romualda Fudjana. W dłuższem przemówieniu poseł Fudjan charakteryzował w oświetleniu swego Stronnictwa poczynania Rządu w dziedzinie polityki gospodarczej i akcentował, że rządy pomajowe ustąpić muszą miejsce rządom, opartym na zaufaniu społeczności katolickiej. Nadto poseł Fudjan oświadczył, że wraz z kilku innymi posłami złożył w Komisarjacie Rządu na m.st. Warszawę do zalegalizowania statut Chrześcijańskiego Związku Drobnych Rolników /100/.-

e/ Stronnictwo Ludowe.

Z zapowiedzianych na sierpień powiatowych zjazdów organizacyjnych w Suwałkach, Białymstoku i Bielsku-Podlaskim nie odbył się ani jeden: w Suwałkach i Bielsku z powodu nieprzybycia posłów i delegatów, w Białymstoku zaś z racji nieuzyskania we właściwym czasie zezwolenia właściwej władzy. Poza przygotowaniami do tych zjazdów innej działalności organizacyjnej Stronnictwo nie prowadziło, a propagowało jedynie akcję organizowania komitetów ofiarom powodzi w Wileńszczyźnie i w Województwie Białostockiem, oraz komitetu pomocy bezrobotnym.-

f/ Polska Partja Socjalistyczna.

Lokalne organizacje Partji nastawiane były przez PPS.CKW. na

13

przygotowywanie się do wydarzeń, jakie mają nastąpić w najbliższych miesiącach. Naskutek tego nastawienia wspomniane organizacje w powiatach bielskim, białostockim i ostrowskim, oraz w Białymstoku usiłowały, jednak bez skutku rozwinąć szerszą agitację wśród robotników i bezrobotnych. W Białymstoku i białostockim okręgu przemysłowym po okresie czerwiec - lipiec ciągłego i demagogicznego interwenjowania działaczy PPS. u władz administracji ogólnej, samorządowych i inspekcji pracy w różnego rodzaju sprawach, dotyczących robotników zatrudnionych w przemyśle i bezrobotnych nastąpił charakterystyczny z wielu względów w sierpniu okres jakby celowego pomijania tych władz przez PPS. nawet w tych wypadkach kiedy interwencja z jej strony u odpowiednich władz państwowych była niemal konieczna. Okoliczność ta zdaje się świadczyć, że PPS. celowo unika powodowania interwencji władz państwowych w sprawach robotniczych, aby hamować wzrost orjentowania się mas robotniczych na władze państwowe, co szczególnie uwidacznia się w Białymstoku.-

Powiat Ostrowski. Zgromadzenie publiczne.

W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 9 sierpnia b.r. na wiecu sprawozdawczym poseł Stanisław Dubois omawiał sytuację gospodarczą kraju i związane z nią pogorszenie warunków bytowania robotników i pracowników państwowych. Mówiąc o pracownikach państwowych, poseł podkreślał, że bynajmniej nie ma zamiaru ronić łez nad urzędnikami państwowymi, którzy zasłużyli całkowicie na los dzisiejszy swą działalnością na rzecz BBWR. w okresie wyborów. Przemówienie swe zakończył poseł Dubois oświadczeniem, że wierzy, iż w najbliższym czasie zostanie zlikwidowana dyktatura obozu pomajowego, który upaść musi choćby dla tego, że opiera się na sile bagnetów.-

Na tymże wiecu przemawiał w sprawach osobistych b.burmistrz m. Ostrowi-Mazowieckiej, Stanisław Leśniewski.- /300/

-:-:-:-:-:-:-:-

JEWODA BIAŁOSTOCKI
r.BP.I-3405/31.T.
ia 10 września 1931 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.9.
za miesiąc sierpień 1931 r.

195

IV. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne.

a/ Związek Strzelecki.

Poszczególne ogniwa organizacyjne Związku czyniły przygotowania do wyznaczonego na dzień 20 września b.r. w Białymstoku obchodu 25-ciolecia istnienia tutaj Związku Strzeleckiego i połączonych z tym obchodem zawodów marszowych szlakiem generała Sieżguda.-

h organizacyjny. Powstały nowe zarządy gminne Związku w Łysych i Turośli, powiatu kolneńskiego.

ałalność. Oddziały Związku na terenie Województwa urządziły:

1/ Przedstawień amatorskich - 7.
2/ Innych imprez dochodowych - 9.
3/ Zebrań normalnych - -13.
4/ Marszów zbiorowych - 2. /150 uczestników/
5/ Kursów - - 3. /80 uczestników/
6/ Nowych świetlic - 4.

Dalszemu zaostrzeniu uległa walka duchowieństwa ze Związkiem Strzeleckim w powiatach białostockim i wołkowyskim, w tym ostatnim w związku z odbytym w dniach 7 i 8 b.m. dekanalnym kongresem eucharystycznym.-

b/ Stowarzyszenie Rezerwistów i b.Wojskowych.

Oddziały i zarządy Stowarzyszenia odbyły 4 zebrania w sprawach organizacyjnych i bieżących.

c/ Związek Młodzieży Wiejskiej.

Dokonane zostały wstępne przygotowania do unifikacji na tere-

nie Województwa Związków Młodzieży Wiejskiej i Młodzieży Ludowej.

We wsi Proboszewie, gminy Kuśnowo w powiecie łomżyńskim dnia 23 sierpnia b.r. odbyło się poświęcenie pobudowanego przez miejscowe koło Związku Młodzieży Wiejskiej i Towarzystwo Ochotniczej Straży Pożarnej przy poparciu wydatnem kilkunastu członków budynku drewnianego, przeznaczonego na dom ludowy. Poświęcenia dokonał ks.proboszcz Tyszka z Kuśnowa. Z racji poświęcenia wspomnianego gmachu odbyła się w nazwanej wsi manifestacja prorządowa, w której wzięło udział około 1000 osób. Uczestnicy manifestacji wysłali depesze hołdownicze do Pana Prezydenta Rzeczypospolitej i Pana Marszałka Piłsudskiego, oraz depeszę z wyrazami uznania za pracę dla dobra Rzeczypospolitej do Wojewody.

d/ Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet.

Oddział Związku w Wysokiem-Mazowieckiem zorganizował tamże w dniach 16 i 19 sierpnia b.r. propagandowe odczyty Kaliny-Powiadowskiej, nauczycielki szkół specjalnych w Warszawie.

e/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

Akcja organizacyjna Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej zaznacza się szczególnie silnie w powiatach białostockim i wołkowyskim, w których prowadzona jest ona przez duchowieństwo i uzależnione od niego tego rodzaju osoby, jak organiści, służba kościelna. Akcja ta prowadzona jest w sposób przemyślany, organizatorzy bowiem oddziałów Stowarzyszenia urządzają przedstawienia amatorskie, zabawy, herbatki towarzyskie, wycieczki, tańce i inne imprezy, pociągające młodzież, na których odpowiednio ją urabiają. Imprezy te, którym patronuje duchowieństwo przeciwstawione są imprezom Związku Strzeleckiego.

owe oddziały:

Wikarjusz parafji w Choroszczy, powiatu białostockiego, ks. Skorżyński zorganizował oddziały żeńskie Stowarzyszenia we wsi

146

Rogowo /26/ i Barszczewie /32/, gminy Choroszcz, zaś proboszcz parafji w Czarnej-Wsi, ks. Borkowski oddział męski Stowarzyszenia tamże /25/ do którego zarządu weszli m.in. Władysław Węglewski, kierownik tartaku państwowego, Bronisław Filipowicz, nadleśniczy Nadleśnictwa Czarnowiejskiego i Stanisław Stankiewicz, zawiadowca stacji w Czarnej-Wsi.-

Ks.dziekan Tężyk w Trzcianem, powiatu białostockiego stworzył tamże wzorowy oddział Stowarzyszenia, liczący 75 członków, któremu oddał na świetlicę salę parafjalną. -

W powiecie wołkowyskim wybitnymi propagatorami Stowarzyszenia byli ks. Burak Antoni, proboszcz parafji w Mścibowie i ks. Jawnuszan proboszcz parafji w Porozowie. Przy ich udziale powstały nowe oddziały: w Porozowie /żeński 55/, Mścibowie /żeński 30/, wsiach Szandry / mieszany 13/, Kontary /żeński 18/, gminy Mścibów, Widnyki, gminy Owisło z /męski 8/ i Orany, gminy Szydłowiec /żeński 25/.-

Szczególnie nasilona była akcja organizacyjna na rzecz Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej w powiecie wołkowyskim w okresie przygotowań do dekanalnego kongresu eucharystycznego. Poszczególne momenty tej akcji wykazują poprostu, że duchowieństwo dokładało wszelkich starań, ażeby wykazać się przed mającym przybyć na kongres ks.arcybiskupem Jałbrzykowskim jak największym dorobkiem pracy w dziedzinie rozszerzenia organizacyjnie i umacniania Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.SP.I-3405/31.T.
Białystok dnia 10 września 1931 roku.

Wyłączne opracowanie miesięczne Nr.9.
za miesiąc sierpień 1931 rok.

I. Ruch wyznaniowy.

a/ Kościół Katolicki.

W dniach 12 i 13 sierpnia b.r. bawił w Łomży w charakterze gościa ordynarjusza djecezji łomżyńskiej ks.kardynał Hlond w przejeździe na uroczystości kościelne w Białej-Podlaskiej. Powitanie ks.Prymasa Hlonda na dworcu w Łomży w dniu 11 sierpnia b.r. wykorzystała Kurja Biskupia w ten sposób, że urządziła poprostu "kościelno narodową"manifestację, w której brało udział około 3.000 osób. W manifestacji tej poraz pierwszy na terenie województwa wystąpił jawnie Obóz Wielkiej Polski.-

Dnia 7 sierpnia b.r. w Łomży odbyło się poświęcenie djecezjalnego "Domu Katolickiego", zbudowanego staraniem ks.biskupa Łukomskiego. W uroczystości poświęcenia, która miała charakter demonstracji organizacyj katolickich i Stronnictwa Narodowego brało udział około 2.000 osób. Wysłane zostały depesze hołdownicze do Papieża i Pana Prezydenta Rzeczypospolitej.-

Jak już Urząd Wojewódzki doniósł Ministerstwu w opracowaniu specjalnem, wspomniany "Dom Katolicki" traktowany jest przez Kurję Biskupią, jako fortalicja Akcji Katolickiej, w której według określenia "Życia i Pracy" Akcja Katolicka znajdzie odpowiednie oparcie, skąd padać będą hasła, programy i nakazy na bardzo dalekie kręgi ziemi łomżyńskiej, skąd zdwić się będzie co i jak robić.-

Tegoż dnia w nowopoświęconym "Domu Katolickim" odbyła się przy udziale około 1.200 osób akademja "Ku uczczeniu 11-ej rocznicy cudu nad Wisłą", na której podkreślano, że Polska rozsadzana jest od wewnątrz, przez co musi nastąpić rychło konsolidacja obozu katolickiego jako jedynej siły, mogącej przeciwstawić się grożącemu Pol.

147

sce niebezpieczeństwu.-

Sąd Grodzki w Białymstoku wyrokiem z dnia 25 sierpnia b.r. skazał z art.154 cz.II. K.K. na dwa tygodni więzienia z zawieszeniem wykonania kary na dwa lata proboszcza parafji w Jasionówce , powiatu białostockiego ks.Małynicza-Malickiego za nieposzanowanie władzy.-

b/ Polski Katolicki Kościół Narodowy.

Kurja djecezjalna w Łomży opierając się na wyroku Sądu Grodzkiego w Radomiu, który skazał na karę grzywny biskupa Kościoła Narodowego,ks. Farona za noszenie sutanny duchownego kościoła rzymsko-katolickiego, zwróciła się do Urzędu Prokuratorskiego o wdrożenie postępowania karnego przeciwko proboszczowi łomżyńskiej parafji P.K.K.N., ks.Władysławowi Piechulskiemu, który również nosi takąż sutannę, odprawia w niej nabożeństwa i udziela swoim wyznawcom posług religijnych. Urząd Prokuratorski zarządził przeprowadzenie dochodzeń przez policję.-

c/ Stowarzyszenie Badaczy Pisma Swiętego.

W gminie Sokólskiej,powiatu sokólskiego działalność na rzecz Stowarzyszenia rozpoczął Badasz z powiatu grodzieńskiego.-

d/ Sekta baptystów.

Sekta rozwija się dość silnie w gminie Łysków, powiatu Wołkowyskiego, co zaniepokoiło duchowieństwo prawosławne, które urządza specjalne nabożeństwa misyjne i nawołuje ludność do pozostawania przy wierze prawosławnej.-

-:-:-:-:-:-:-:-

19

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.I-3405/31.T.
Dnia 1[illegible] września 1931 roku

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr 9.
za miesiąc sierpień 1931 rok.

VI. Mniejszości narodowe

W całokształcie spraw mniejszości narodowych w okresie sprawozdawczym dominowały sprawy żydowskie. Ważniejszemi z nich były wybory do organów zarządzających w gminie wyznaniowej żydowskiej w Suwałkach w związku z którymi w kampanji przedwyborczej ścierały się trzy zasadnicze grupy polityczne - sjonistów, sjonistów-rewizjonistów i prorządowców, wybory rabina w Białymstoku i sprawy natury gospodarczej. Prasa żargonowa podkreślała stale katastrofalne położenie kupiectwa i rzemiosła żydowskiego i domagała się dla nich ulg podatkowych oraz dowodziła nierzadko, że Rząd nie ma określonego planu postępowania w odniesieniu do żydów i dlatego daje posłuch czynnikom asymilacyjnym. Prasa ta ustosunkowała się negatywnie do nowego regulaminu więziennego, potępiła bez zastrzeżeń mord popełniony na osobie ś.p. posła Tadeusza Hołówki nazywając go wielkim przyjacielem żydów i jednym z wybitniejszych polityków polskich, umiejącym sięgać daleko wzrokiem w przyszłość i zajmowała się szczegółowo podniesioną w swoim czasie przez Wojewodę kwestją rugowania przez społeczeństwo żydowskie ciążących na niem naleciałości niewoli. W kwestji tej wypowiadała się ona ogólnie, że język żydowski może być wyrugowany tylko przez rozbudowę szkolnictwa żydowskiego przy finansowem poparciu Rządu.

Ze spraw białoruskich zasługują na uwagę dostrzegane poczynania elementów radykalnych, zmierzających do ożywienia działalności Towarzystwa Szkoły Białoruskiej i odbudowania w niem wpływów b.BWRKP. Zamierzenia te napotykają na zdecydowany opór ze strony elementów umiarkowanych, co w konsekwencji powoduje zupełny zanik działalności

a/ Ż y d z i .

Życie polityczne.

S j o n i ś c i .

W poszczególnych miejscowościach Województwa urządzone zostały akademje w rocznicę zajść żydowsko-arabskich w Palestynie. Na akademjach tych podkreślano dwulicowe stanowisko Anglji wobec tych zajść i pomoc, jakiej żydzi doznali podczas omawianych zajść ze strony Konsula Polskiego Zbyszewskiego /50/.-

W Druskienikach dnia 3 sierpnia b.r. poseł Grünbaum wygłosił odczyt o celach i znaczeniu 17 kongresu sjonistycznego /150/.-

Sjoniści-rewizjoniści.

W Augustowie dnia 16 sierpnia b.r. członek komitetu sjonistów-rewizjonistów w Suwałkach, Mojżesz Gutkowski wygłosił odczyt, streszczający poglądy sjonistów-rewizjonistów na kwestję narodowościową w Palestynie. Prelegent zaznaczył, że jedyna gwarantką praw i bezpieczeństwa ludności żydowskiej w Palestynie może być siła zbrojna żydów /80/.-

Miejscowa organizacja sjonistyczna zareagowała na ten odczyt dnia 22 sierpnia b.r. odczytem miejscowego działacza sjonistycznego Eljowa Chałupnickiego, który stwierdzał, że nietolerancyjność sjonistów-rewizjonistów względem arabów utrudnia żydom pokojowe współżycie z arabami w Palestynie.-/200/

B u n d .

W Białymstoku odbyła się dnia 9 sierpnia b.r. akademja poświęcona rocznicy wybuchu wojny światowej. Mówcy określali stosunek proletarjatu żydowskiego do zagadnień pokoju i wojny.-

W Łomży organizacja Bundu zabiega o utworzenie z pośród zarejestrowanych tamże 11-tu żydowskich cechów rzemieślniczych, rekrutujących się z rzemieślników o różnych przekonaniach politycznych odrębnych cechów o politycznem zabarwieniu bundowskiem.

Stanowisko swoje w tej sprawie nazwana organizacja motywuje tem, że rzemieślnicy budowcy stanowią element niezamożny i nie mogą stanie uiszczać znacznych opłat, pobieranych przez istniejące obecnie cechy za egzamina rzemieślnicze.-

W Ostrołęce dnia 20 sierpnia Kutner z Warszawy wygłosił odczyt o zasługach bundu w dziedzinie walki o interesy klasy robotniczej

Poalej-Sjon Prawica.

W Białymstoku dnia 9 sierpnia b.r. odbyła się akademja w rocznicę wybucho wojny światowej. Prelegenci stwierdzali, że wprawdzie zróżniczkowany jest stosunek klasy robotniczej do zagadnienia zapobiegania wojnom, niemniej jednakże ogół robotników potępia wszelkie dążenia do wojny i z tej racji zwalcza komunistów.-

Życie kulturalno-oświatowe.

W Bielsku-Podlaskim dnia 25 sierpnia b.r. odbyła się akademja ku uczczeniu 10-tej rocznicy istnienia tamże szkoły hebrajskiej./200/

W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 9 sierpnia b.r. odbył się zjazd nauczycielek szkół żydowskich z województw Warszawskiego i Białostockiego, poświęcony specjalnie wychowywaniu młodzieży pod względem moralnym.

Życie społeczne.

W Zambrowie w dniach 28 i 29 sierpnia b.r. odbył się zjazd delegatów Hechaluc-Pioner z powiatów łomżyńskiego, ostrowskiego i wysokiego-mazowieckiego. Obrady zjazdu dotyczyły wyłącznie spraw palestyńskich

Życie gospodarcze.

Żydowski Związek Kupców w Białymstoku wezwał swych członków do sporządzania i wzajemnej wymiany list niesumiennych i niewypłacalnych klijentów, którym nie powinno się udzielać kredytu.

Tenże Związek ostrzegł ponadto swych członków, że w chwili obecnej należy zmniejszyć do minimum obroty kredytowe.

149

RÓŻNE.

. Zarząd żydowskiego klubu "Myśli Państwowej" w Białymstoku z powodu zabójstwa ś.p Tadeusza Hołówki wysłał następującej treści depeszę do prezesa klubu BBWzR., posła Sławka: "Głęboko przejęci dotkliwą stratą, jaką poniósł BBWzR. z powodu zamordowania ś.p. Tadeusza Hołówki, ślemy wyrazy współczucia, potępiając ohydny akt teroru."

Sprawy wyznaniowe.

Dnia 26 sierpnia b.r. rada gminy wyznaniowej żydowskiej w Białymstoku głosami sjonistów i ludowców wybrała na rabina białostockiego dotychczasowego rabina rządowego dr.Rozenmana. Na ogólną ilość 24-ch członków rady oddano 9 głosów za dr.Rozenmanem i 15 białych kartek. Powstrzymali się od głosowania bundowcy, którzy wogóle kwestjonowali celowość wyboru rabina i ortodoksi, którzy zwalczają dr. Rozenmana za jego postępowość, a przy wyborach nie mogli mu przeciwstawić odpowiedniego kandydata.-

PRASA.

"Unzer Łebn".

Pismo dowodziło, że czynniki rządowe okazują nikłą pomoc bezrobotnym żydom. Omawiając nowy regulamin więzienny, zaznaczało, że regulamin ten w sposób biurokratyczny załatwia istotne sprawy więziennictwa polskiego, które wymagają załatwienia ich pod kontrolą opinji publicznej. Zdaniem pisma najważniejszem niedomáganiem tego regulaminu jest to, że mierzy on jednakową miarą przestępstwa, popełnione z niskich instynktów i przestępstwa, dokonane z pobudek ideowych, którym prawo odmówiło sankcji.

Potępiając mord, popełniony na osobie ś.p. Tadeusza Hołówki, "Unzer Łebn" podkreślał, że sprawcy ohydnego mordu pozbawili Polskę jednego z najwybitniejszych polityków polskich, który wprawdzie błądził lecz w najlepszej wierze dążył do jak najlepszego rozwiązania palącej kwestji żydowskiej.

"Białystoker Idiszer Kurjer" wysunął i motywował szczegółowo projekt skomasowania wszystkich opiekuńczych organizacyj żydowskich w Białymstoku czem wywołał ożywioną na ten temat dyskusję w lokalnej prasie żydowskiej.-

"Unzer Grodner Ekspres" wypowiedział się przeciwko nowemu regulaminowi więziennemu i krytykował oszczędnościowe zarządzenia Urzędu Wojewódzkiego w odniesieniu do samorządów miast wydzielonych, przyczem omawiał Urząd Wojewódzki o nieżyczliwe potraktowanie w budżetach tych miast poszczególnych pozycyj, dotyczących opiekuńczych i kulturalno-oświatowych organizacyj żydowskich.-

b/ Białorusini.

Grupa elementów radykalnych w Zarządzie Okręgowym T.S.B. w Białymstoku z Szymonem Kuźminem i Aleksandrem Grycukiem na czele powzięła zamiar zwołania zjazdu okręgowego delegatów w drugiej połowie września celem ożywienia działalności T.S.B. Usiłowania jej w tym kierunku paraliżowane są przez grupę umiarkowaną Sidorowicza Konstantego i Kowalczuka Antoniego.

Znany w Grodzieńszczyźnie działacz komunistyczny Włodzimierz Łagoda z Brzostowicy-Wielkiej, zwolniony z więzienia w lutym b.r. po odbyciu kary 5 lat ciężkiego więzienia za działalność komunistyczną czyni starania w celu uzyskania funduszu na wydawanie pisma białoruskiego o kierunku radykalnym w Grodnie.-

P R A S A.

Grodzieńska "Białoruska Dumka" polemizowała z prasą polską w kwestji stanowiska, jakie zająć winna inteligencja białoruska w życiu politycznem i kulturalnem ludności białoruskiej. Pogląd swój na tą kwestję konkretyzowała następująco: Zadaniem inteligencji białoruskiej jest izolowanie mas białoruskich od wpływów elementó-

29

150

wywrotowych. Pismo potępiało mord, popełniony na osobie ś.p. Tadeusza Hołówki, którego śmierć jest niepowetowaną stratą dla narodu białoruskiego, gdyż tragicznie zmarły był najserdeczniejszym przyjacielem białorusinów i propagatorem idei bratniej zgody słowiańskich narodów Rzeczypospolitej. Wyrażało ono przytem przekonanie, że ideały ś.p. Hołówki nie zginą i, że wrogowie ich osądzili się sami faktem ohydnego mordu.-

c/ Litwini.

Oddziały Towarzystwa Św.Kazimierza w powiatach suwalskim i grodzieńskim odbyły 8 zebrań i urządziły 6 przedstawień amatorskich.

Oddział Towarzystwa Św.Kazimierza w Burbiszkach, powiatu suwalskiego postanowił nie wysyłać składek członkowskich do Centrali Towarzystwa do czasu wybudowania tamże krzyża pamiątkowego, którego wzniesienie uchwalono z okazji obchodu 500-letniej rocznicy ks. Witolda.-

d/ Ukraińcy.

Oddział Ukraińskiego Centralnego Komitetu w Płocicznie, powiatu suwalskiego złożył na ręce Starosty Powiatowego w Suwałkach następujące oświadczenie w sprawie zabójstwa ś.p. Tadeusza Hołówki: " Ukraińska emigracja polityczna, zorganizowana w oddziale Ukraińskiego Centralnego Komitetu w Płocicznie, na wieść o tragicznej śmierci Wielkiego przyjaciela Ukrainy ś.p. Tadeusza Hołówki, podstępnie zamordowanego skrytobójczą ręką wroga - w głębokim smutku schyla swoje czoło przed świetlaną postacią zmarłego i prosi przyjąć wyrazy najserdeczniejszego współczucia z powodu tak wielkiej straty dla narodu polskiego".-

-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.I-3405/31.T.
Dnia 10 września 1931 r.

tuacyjn... ...nie miesięczne Nr 9.
za miesiąc ...pień 1931 r.

VII. VARIA.

W Suwałkach dnia 23 sierpnia b.r. odbył się uroczysty obchód dwunastej rocznicy powstania sejneńskiego z udziałem przedstawicieli władz państwowych i samorządowych, organizacyj społecznych i licznie zgromadzonego społeczeństwa.-

W Wołpie, powiatu grodzieńskiego dnia 15 sierpnia b.r. na uroczystości obchodu jedenastej rocznicy odparcia najazdu bolszewickiego miejscowy proboszcz ks. Jodkowski oddał hołd Marszałkowi Piłsudskiemu jako istotnemu twórcy zwycięstwa żołnierza polskiego nad bolszewikami.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWÓDZTWO BIAŁOSTOCKIE

Nr.BP.I-3751/31.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.10 za miesiąc wrzesień 1931 r.

Białystok, dnia 10 października 1931 roku

157

T A J N E - P I L N E !
-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

Pan Dyrektor Departamentu II.

w W a r s z a w i e .
-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.10 za miesiąc wrzesień 1931 rok.

Za Wojewodę

/ M. Syska /
Naczelnik Wydziału Bezp.Publ.

Otrzymują do wiadomości:

1/ Pan Wojewoda w Wilnie,
2/ Pan Wojewoda w Nowogródku
3/ Pan Wojewoda w Brześciu nad Bugiem,
4/ Pan Wojewoda w Warszawie,
5/ Pan Wojewoda w Tarnopolu,
6/ Pan Wojewoda w Stanisławowie,
7/ Pan Wojewoda w Lublinie,
8/ Pan Wojewoda w Łodzi.
9/ Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie.
10/ Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Wilnie,
11/ Pan Prokurator Sądu Okręgowego w Białymstoku,
12/ Pan Prokurator Sądu Okręgowego w Grodnie,
13/ Pan Prokurator Sądu Okręgowego w Łomży,
14/ Pan Prokurator Sądu Okręgowego w Suwałkach,
15/ Samodzielny Referat Informacyjny DOK.III. w Grodnie,
16/ Samodzielny Referat Informacyjny DOK. IX. w Brześciu nad Bugiem,
17/ Samodzielny Referat Informacyjny DOK. I. w Warszawie,
18/ K.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie,
19/ Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi Województwa Białostockiego,
20/ Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
21/ Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w miejscu.-

I.F.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.I-3571/J.I.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.10.
za miesiąc wrzesień 1931 rok.

Białystok, dnia 10 października 1931 r.

I. Sytuacja ogólna.

Zarówno w działalności polskich stronnictw politycznych, jako też w życiu organizacyj społecznych dominowało zainteresowanie się zagadnieniami gospodarczemi, a szczególnie zagadnieniem walki z bezrobociem. Inicjatywa Rządu co do tworzenia komitetu do spraw bezrobocia siłą rzeczy wchodziła w orbitę działania wszystkich stronnictw politycznych, z których negatywnie całkowicie ustosunkowała się do niej PPS.CKW., która w Grodnie pośrednio przez frakcję socjalistyczną głosiła na radzie miejskiej demagogiczne wnioski w sprawie pomocy bezrobotnym, a po odrzuceniu tych wniosków złożyła mandaty radzieckie wezwawszy uprzednio ulegające jej wpływom organizacje robotnicze do uchylenia się od wszelkiej współpracy z czynnikami państwowymi w dziedzinie pomocy bezrobotnym. Wezwanie jej zostało zdezawuowane przez Okręgową Komisję Klasowych Związków Zawodowych, która stanęła na stanowisku, że organizacje robotnicze nie mogą się uchylać od współpracy ze wspomnianemi czynnikami, a przynajmniej w tych wypadkach, kiedy ta współpraca może dać pozytywne wyniki dla bezrobotnych. Podobne stanowisko zajął OKR.PPS.CKW. w Białymstoku, natomiast prezes OKR.PPS. Suwałki, prezydent miasta Suwałk Gałaj Nawrzyniec wszedł jako vicepreswes do powiatowego komitetu do spraw bezrobocia. Również w Łomży wpływowy działacz PPS., redaktow "Wspólnej Pracy" Franciszek Hryniewicz nie uchylił się od udziału w pracy powiatowego komitetu do spraw bezrobocia.- O ile PPS.CKW. jako partja zgoła wyraźnie zaakcentowała swój stosunek do organizowanej przez czynniki rządowe akcji pomocy bezrobotnym, o tyle Stronnictwo Narodowe dotychczas swego stosunku do tej akcji nie określiło , niemniej jednakże stosunek ten należy uważać za negatywny, gdyż organizacje lokalne Stronnictwa biorą udział w przeciw

stawnej niejako akcji organizowania pomocy bezrobotnym katolikom, której patronuje duchowieństwo katolickie w djecezji łomżyńskiej naskutek zarządzeń ks.biskupa Łukomskiego.-

Chrześcijańska Demokracja z uwagi na osobę ks.Metropolity Rosnal da Jałbrzykowskiego, który jest członkiem honorowym wojewódzkiego Komitetu do spraw bezrobocia bierze czynny udział w pracy powiatowych i lokalnych komitetów do spraw bezrobocia.-

Poza zagadnieniem bezrobocia polskie stronnictwa polityczne opozycyjne prowadziły zaostrzoną w związku z jesienną sesją sejmową kampanję przeciwko Rządowi, w której wysuwały omówione w części szczegółowej sprawozdania argumenty, mające przekonać społeczeństwo, że rządy pomajowe są niemal jedynym czynnikiem, który ponosi odpowiedzialność za obecny kryzys gospodarczy.-

PPS.poza tem w Grodnie prowadziła kampanję za rozwiązaniem obecnej rady miejskiej i w tym celu postanowiła wydawać w najbliższym czasie poświęcony specjalnie tej kampanji tygodnik "Sztandar Pracy", zaś w Białymstoku i białostockim okręgu przemysłowym urabiała robotników nie-przychylnie do koncepcji zmniejszenia ilości dni pracy w tygodniu celem zatrudnienia w przemyśle większej ilości robotników.- Nadto powołano do życia Sekretarjat powiatowy w Ostrowi-Mazowieckiej.-

Na wrzesień przypadła ożywiona akcja organizacyjna Stronnictwa Ludowego w związku z zapowiedzianym na dzień 11 października b.r. w Białymstoku zjazdem wojewódzkim delegatów prezydjów zarządów powiatowych Stronnictwa z powiatów zorganizowanych, na który przybyć mają posłowie Wrona i Róg.-

Z przejawów życia społecznego zasługują na uwagę udział organizacyj społecznych w akcji organizowania komitetów do spraw bezrobocia, obchód 600-letniej rocznicy bitwy pod Płowcami, powołanie do życia zarządu wojewódzkiego Towarzystwa Przyjaciół Związku Strzeleckiego i obchód w Białymstoku dziesięciolecia istnienia

Związku Strzeleckiego na terenie Województwa Białostockiego.

. . Z życia mniejszości narodowych pozostawało w całkowitej należności od sytuacji gospodarczej, co zresztą szczegółowo omówiono w części VI. sprawozdania.-

Podkreślić należy, że żydowskie organizacje polityczne ustosunkowały się, podobnie jak PPS. negatywnie do prorządowej akcji pomocy bezrobotnym i wogóle wszelkich poczynań Rządu w dziedzinie walki z bezrobociem. Wyrazem tego ustosunkowania się jest np. fakt, że przywódca Bundu w Białymstoku ławnik Magistratu Flomenbaum Benjamin zaprotestował oficjalnie przeciwko samoopodatkowaniu się na cele pomocy bezrobotnym przez członków zarządu miasta, oraz urzędników i pracowników miejskich.-

Nastroje ludności w Województwie zmianom nie uległy w sensie ujemnym, poprawiły się natomiast wskutek złagodzenia bezrobocia w Białymstoku i białostockim okręgu przemysłowym, oraz powiatach szczuczyńskim i łomżyńskim.

Również nie pogorszyła się w porównaniu z kwi sierpniem sytuacja gospodarcza, jeżeli pominąć stworzone wskutek załamania się kursu funta angielskiego możliwości pogorszenia się konjunktury dla przemysłu włókienniczego w Białymstoku i białostockim okręgu przemysłowym, który ostatnio pracował specjalnie dla rynków angielskich.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWÓDZTWO BIAŁOSTOCKIE
Nr.BP.I-3751/31.P
w Białymstoku dnia 10 października 1931 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.10.
za miesiąc w r z e ś n i e 1931 roku.

153

I. Przegląd prasy.

a/Prasa prorządowa.

"Słowo Ziemi Białostockiej" zamieścił kilka obszernych artykułów, poświęconych życiu i działalności ś.p. Tadeusza Hołówki i potępiających w ostrych słowach popełnioną zbrodnię. Ponadto omawiał ogólno-państwowe zagadnienia natury politycznej i gospodarczej. W związku z obecną sesją Sejmu i Senatu przeciwstawiał opozycję w parlamencie polskim opozycji w parlamencie angielskim i podkreślał, że o ile opozycja sejmowa w Polsce nie cofa się nawet przed szkodzeniem interesom Państwa nazewnątrz, o tyle opozycje parlamentarną angielską cechuje głębokie zrozumienie interesów Państwa. Wreszcie polemizował z organem Kurji Biskupiej, tygodnikiem "Życie i Praca" w sprawach, dotyczących Związku Strzeleckiego.-

"Przegląd Łomżyński". Szczegółowo oświetlał sprawę zakazu przez Kurję Biskupią w Łomży odbycia się tamże dnia 4 września w katedrze ogólnego dla młodzieży wszystkich szkół nabożeństwa żałobnego za duszę ś.p. Ministra Sławomira Czerwińskiego, a następnie w numerze 29 z dnia 20 września zamieścił wzmiankę p.t. "Smutne echa" następującej treści:" Dnia 15 lutego 1923 r. w katedrze łomżyńskiej odbyło się nabożeństwo żałobne za spokój duszy Eligjusza Niewiadomskiego, mordercy pierwszego Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Gabryela Narutowicza. Dnia 4 sierpnia b.r. zmarł polski Minister Spraw Wewn., dr Sławomir Czerwiński, a władze szkolne, które zwróciły się do łomżyńskiej Kurji Biskupiej z prośbą o odprawienie wspólnego dla młodzieży katolickiej wszy-

stkich szkół/nabożeństwa żałobnego w katedrze, spotkały się Łomży z odmową. Społeczeństwo polskie winno o tem pamiętać".-

b/ Prasa opozycyjna.

"Życie i Praca". W artykule "Kryzys zaufania" starało się dowieść, że obecny kryzys gospodarczy w kraju łączy się z brakiem zaufania społeczeństwa do poczynań Rządu w dziedzinie gospodarczej. Według określenia pisma, przy obecnym stanie psychicznym społeczeństwa nie może być mowy o jakiejkolwiek poprawie sytuacji gospodarczej w Państwie, a przeciwnie należy się liczyć z możliwością dalszego zaostrzenia się tej sytuacji, większość bowiem obywateli nie wierzy w skuteczność poczynań sfer miarodajnych i niema do nich zaufania. Warunki pewnej poprawy stworzone zostaną dopiero wtedy, jeżeli wróci wiara w przyszłe ukształtowanie się wewnętrznych stosunków politycznych i gospodarczych.

W numerze 38 pismo ogłosiło list pasterski księdza biskupa Łukomskiego, którego odpis został przesłany Ministerstwu przy sprawozdaniu Nr.BP.IV-3618/31.z dn.26.września b.r. W liście tym ksiądz biskup Łukomski wezwał wszystkich diecezjan, kapłanów, parafje i organizacje katolickie, dobroczynne i ascetyczne do akcji niesienia pomocy bezrobotnym katolikom, oraz zalecił duchowieństwu organizowanie przy pomocy bractw kościelnych akcji dobroczynnej w ramach parafji. Akcja ta winna iść w kierunku wyszukiwania pracy dla bezrobotnych oraz zbiórki funduszów żywności i odzieży i rozdziału ich pomiędzy potrzebujących. Parafje, które nie mają bezrobotnych lub innych osób, potrzebujących wsparcia, powinny przesyłać pieniądze do kurji biskupiej, która je skieruje do miejscowości szczególnie ciężko nędzą nawiedzonych.-

"Nowe Życie". Pismo powtarzało za "Życiem i Pracą", że równocześnie z kryzysem gospodarczym Polska przeżywa kryzys zaufania

- - - społeczeństwa do sterników nawy państwowej. W artykule "Pięcio letka gospodarcza", omawiając wydaną drukiem książkę Wiceministra Stefana Starzyńskiego omawiającą sprawy ekonomiczne w Polsce, pismo podkreślało, że pieniądz polski jest istotnie ustabilizowany, ale obywatele mają go coraz mniej i, że wyścig pracy na froncie gospodarczym był wprawdzie prowadzony, lecz zawiódł zupełnie. Wysnuwało stąd wniosek że droga, na którą wszedł Rząd i obóz sanacyjny w walce z przesileniem gospodarczem nie prowadzi do celu, a przeto trzeba pójść innemi drogami, przedewszystkiem zaś drogą szukania współpracy ze społeczeństwem.-

Pozatem "Nowe Życie" propagowało Akcję Katolicką.-

Dnia 19 września b.r. Sąd Grodzki w Grodnie skazał redaktora odpowiedzialnego "Nowego Życia" Aleksandra Pomerskiego z artykułu 263 pkt.1. K.K. na jeden złoty grzywny i zapłacenie 50 groszy kosztów sądowych za umieszczenie w Nr.93 tegoż pisma z dnia 10 grudnia 1930 roku artykułu p.t."Interwencja Stolicy Apostolskiej w sprawie Brześcia". Artykuł ten został obłożony aresztem, który Sąd Okręgowy w Grodnie zatwierdził.-

spólna Praca"

Ocenia negatywnie politykę eksportową Rządu, nazywając nią nie odpowiednią i krzywdzącą konsumentów w kraju. Wyrazem tej polityki dla pisma jest wywożenie cukru zagranicę po cenach o połowę niższych niż na rynku zagranicznym.-

Podobnie wyrażało się pismo o akcji pomocy bezrobotnym, rozpoczętej przez komitety do spraw bezrobocia, które zdaniem pisma nie złagodzą niedoli bezrobotnych, gdyż bazują głównie na jałmużnę społeczną, nie zaś na organizowanie pracy dla bezrobotnych, niemniej jednakże przyznawało, że obecnie zagadnienie pomocy bezrobotnym traktowane jest poważnie.-

W artykule " Nietakt Kurji Biskupiej", omawiającym odmowę Kurji Biskupiej w prośby na odprawienie tamże dnia 4 września b.r. w katedrze wspólnego dla młodzieży katolickiej wszystkich szkół nabożeństwa żałobnego za duszę ś.p. Ministra Składowskiego pismo

8

podkreśliło, że nietakt duchowieństwa reprezentującego kościół państwowy powtarza się nie poraz pierwszy, a następnie akcentowało, że odprawione dnia 7 września b.r. w Łomży w kościele garnizonowym nabożeństwo za duszę ś.p.Ministra Sławomira Czerwińskiego było nietylko uroczyste, ale przybrało charajter spokojnej, lecz zdecydowanej manifestacji przeciwko zarządzeniu Kurji Biskupiej.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.I-3751/31 T.
mia 10 października 1931 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.10.
za miesiąc wrzesień 1931 rok.

151

III. Polski ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Działalność BBWzR. w terenie w miesiącu ubiegłym zyskała na intensywności i posiadała dość znaczne napięcie organizacyjne. Poczynania organizacyjne BBWzR. szły w kierunku usprawnienia instancyj powiatowych przez powołanie do nich jednostek uspołecznionych, energicznych i posiadających znaczne wpływy osobiste. Agitacja słowna i propaganda BBWzR. obliczone były, podobnie zresztą jak w poprzednich miesiącach na przeciwdziałanie agitacyj stronnictw opozycyjnych, zwłaszcza wśród ludności wiejskiej i na tym odcinku dała pozytywne rezultaty w powiatach augustowskim, grodzieńskim, ostrołęckim i łomżyńskim. Dość intensywny był udział BBWzR. w akcji zwalczania skutków bezrobocia i pomocy bezrobotnym.

Powiat Augustowski. Ruch organizacyjny.

W Augustowie dnia 13 września b.r. - powiatowy zjazd prezesów i sekretarzy komitetów gminnych BBWzR. przy udziale posłów Sławomira Dabulewicza i Michała Łazarskiego, oraz delegata Sekretarjatu Wojewódzkiego w Białymstoku, Pleskaczewskiego. Omówiono sprawy organizacyjne i wybrano komitet powiatowy z prezesem Hieronimem Jonkajtisem i pierwszym wiceprezesem Eugenjuszem Olejniczakowskim, burmistrzem m.Augustowa. W przemówieniach na zjeździe podkreślano m.in. konieczność zwalczania stwarzanej sztucznie w umysłach społeczeństwa psychozy wyolbrzymiania kryzysu gospodarczego w kraju/50/.

Zebranie zamknięte.

W Augustowie dnia 6 września b.r. zebranie gminne członków BBWzR. zwołane przez kierownika sekretarjatu powiatowego, Juljana Piaskowskiego. Omawiano aktualne sprawy gospodarcze /50/.-

Białystok-Miasto. Zgromadzenie publiczne.

Dnia 19 września b.r. wiec sprawozdawczy posła Jana Walewskiego, który zobrazował szczególnie poczynania Rządu w dziedzinie walki z bezrobociem /60/.

Powiat Białostocki. Zebranie zamknięte.

W Choroszczy dnia 25 września-zebranie członków koła gminnego: wybrano nowy zarząd, do którego weszły jednostki uspołecznione i posiadające znaczne wpływy osobiste /20/.-

Powiat Grodzieński. Z j a z d .

W Grodnie dnia 20 września b.r.-zjazd powiatowy delegatów z udziałem posła Sławomira Dabulewicza i kierownika sekretarjatu Wojewódzkiego w Białymstoku, Pastuszyński. Po przyjęciu sprawozdania z działalności dotychczasowej rady powiatowej, poseł Dabulewicz i Pastuszyński wygłosili referaty dotyczące spraw organizacyjnych i politycznych. Następnie załatwiono kilka spraw natury lokalnej, powzięto uchwałę co do jak najściślejszej współpracy organizacji BBWzR. z komitetami do spraw bezrobocia i wreszcie dokonano wyborów do rady powiatowej, do której prezydjum weszli adwokat Konstanty Terlikowski, Jerzy de Virion, Kazimierz Olech i dr.Jan Jakimowicz. Na kierowników poszczególnych sekcyj wybrano: Władysława Kościucha - gospodarczej, adwokata Antoniego Zaboklickiego - samorządowej, rejenta Piotra Chojnowskiego - organizacyjno-społecznej, profesora Teofila Budzanowskiego - kulturalno-oświatowej i Antoninę Sawicką-pracy wśród kobiet.-

Powiat Kolneński. W Kolnie dnia 13 września b.r. zjazd powiatowy delegatów z udziałem kierownika sekretarjatu wojewódzkiego Pastuszyńskiego. Wybrano radę powiatową, do której prezydjum weszli Roman Lasocki-ziemianin, Karol Doczkau , komisarz Straży Granicznej, Józef Lemański, wójt gminy Zbójna, Stanisław Kiedrzewski, sekretarz Wydziału Powiatowego i Dr.Adam Żukliński - lekarz.

Z przemówienia na zjeździe podkreślano negatywny stosunek duchowieństwa katolickiego do BBWzR. i organizacyj prorządowych oraz niedocenianie zjazdów powiatowych przez posłów BBWzR., którzy najczęściej w zjazdach tych udziału nie biorą.-

Zebranie zamknięte.

We wsi gminnej Zbójna dnia 1 września b.r. zebranie gminne członków i sympatyków, na którem wybrano komitet gminny i postanowiono przystąpić do organizowania kół wiejskich we wszystkich wsiach gminy.-

Powiat Łomżyński. Zgromadzenie publiczne.

W Miastkowie dnia 27 września b.r. wiec sprawozdawczy posła Stanisława Godlewskiego, związany przyczynowo z wyznaczonymi na dzień 4 października wyborami wójta gminy Miastkowo /600/.-

Powiat Ostrowski. Zebranie zamknięte.

W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 13 września b.r. zebranie delegatów komitetów gminnych i działaczy społecznych z udziałem posła Józefa Boreckiego. Wybrano radę powiatową, do której prezydjum weszli: Wacław Mejer, viceburmistrz miasta Ostrowi-Mazowieckiej, Jan Sankowski, ziemianin, dr. Eugenjusz Rytel-lekarz, Lucjan Szarlak-sekretarz powiatowy i Władysław Kulesza - rolnik. /42/.-

Powiat Ostrołęcki. Zebrania zamknięte.

W Ostrołęce dnia 6 września b.r. zebranie organizacyjne kolejowego koła, liczącego 30-ci członków.-

W Myszyńcu dnia 13 września b.r. dr. Szamota z Ostrołęki wygłosił referat o sytuacji politycznej i gospodarczej w kraju /200/.-

W Ostrołęce dnia 27 września b.r. zebranie członków koła miejskiego w sprawach organizacyjnych.-

Powiat Sokólski. Zebranie zamknięte.

W Szudziałowie dnia 13. września b.r. zebranie członków koła gminnego, na którem wybrano nowy zarząd.-

Powiat Suwalski.

Z j a z d

W Suwałkach dnia 27 września b.r. zjazd powiatowy delegatów z udziałem posła Dabulewicza. Wybrano radę powiatową z prezydjum w składzie:- Józef Paszkiewicz-sekretarz Wydziału Powiatowego, Jan Mieczkowski-rolnik, Wacław Taniewski- oficer rezerwy i rolnik z gminy Sejwy i Stanisław Kołomyjski-urzędnik państwowego monopolu spirytusowego./40/

Powiat Wołkowyski.

Ruch organizacyjny.

We wsi gminnej Krzemienica dnia 11 września b.r. zorganizowano koło gminne, liczące 25 członków.-

Takież koło zorganizowano dnia 26 września b.r. w Mścibowie. Na pierwszem zebraniu tego koła postanowiono zorganizować oddział Związku Strzeleckiego i zwrócić się do właściwych władz o przydzielenie domu pocerkiewnego dla świetlicy wspomnianego oddziału

Z j a z d.

W Wołkowysku dnia 13 września b.r. - zjazd delegatów kół gminnych z udziałem posła Włodzimierza Bzowskiego. Omówiono sprawy organizacyjne i wybrano radę powiatową.-

Dłuższy referat o polityce wewnętrznej i zagranicznej rządu wygłosił na zjeździe poseł Jan Walewski.

Zgromadzenia publiczne.

Poseł Włodzimierz Bzowski odbył wiece sprawozdawcze dnia 20 września w Zelwie /300/ i dnia 27 września w Krzemienicy /80/.-

Powiat Wysoko-Mazowiecki.

Ruch organizacyjny.

W Klukowie dnia 11 września powstało liczące 20-tu członków koło gminne.-

Z j a z d.

W Wysokiem-Mazowieckiem dnia 5 września b.r. odbył się zjazd delegatów kół miejskich i gminnych w sprawach organizacyjnych /30/.-

b/ Stronnictwo Narodowe.

W dotychczasowych metodach działalności Stronnictwa Narodowego w terenie zmiany nie zaszły. Polegały one w dalszym ciągu na przekonywaniu społeczeństwa, że winę obecnego kryzysu gospodarczego w kraju ponoszą wyłącznie rządy pomajowe i, że tylko zmiana dotychczasowego systemu rządzenia Państwem może zapobiec dalszemu pogarszaniu się sytuacji gospodarczej kraju. Pozatem, jak w miesiącu poprzednim działacze Stronnictwa wypowiadali przekonanie, że kraj stoi w przededniu doniosłych wydarzeń, grożących upadkiem rządom pomajowym.. W powiatach djecezji łomżyńskiej Stronnictwo ustosunkowało się naogół bądź obojętnie, bądź też w nierzadkich wypadkach negatywnie do akcji komitetów do spraw bezrobocia, inspirując jednocześnie organizacje klerykalne do organizowania równoległych katolickich komitetów niesienia pomocy bezrobotnym katolikom.-

wiat Augustowski. Zgromadzenie publiczne.

W Osadzie Lipsk dnia 13 września b.r.-wiec posła Witolda Staniszkisa, który obarczał Rząd odpowiedzialnością za wywołanie obecnego kryzysu gospodarczego polityką etatyzmu, utrzymywaniem anormalnych stosunków w przedsiębiorstwach państwowych, niezdrową polityką wywozową i podkreślał bezsilność opozycji sejmowej w walce z obecnym systemem rządzenia. Na podkreślenie zasługuje oświadczenie posła Staniszkisa, że posłowie opozycji pomimo wszystko zdołali załatwić u właściwych władz szereg konkretnych spraw, zleconych im przez wyborców.-/30/

wiat Łomżyński. Zebranie zamknięte.

W Kołakach na wikarjacie dnia 27 września b.r. - zebranie z zaproszeniami imiennemi, na którem poseł Staniszkis wygłosił referat o sytuacji gospodarczej i politycznej w kraju. Zaznaczył on m.in.,że chwila obecna wymaga od społeczeństwa daleko posuniętej konsolidacji i zaniechania walk politycznych. Omawiane zebranie pozostawało w związku z wyznaczonemi na dzień 18 października b.r.wyborami wójta gminy

14

Rutka i zostało zwołane przy pomocy kierownika szkoły powszechnej we wsi Wiśniewo, gminy Długoborz, Czesława Wyrzykowskiego.

Na zebraniu tem został wyłoniony komitet wyborczy złożony z 3 osób, któremu poseł Staniszkis zlecił przeprowadzenie akcji wyborczej.- /25/

W Rutkach dnia 27 września b.r. - zebranie za zaproszeniami i imiennemi z udziałem posła Choromańskiego, poświęcone przeważnie wyborom wójta gminy Rutka. Komitetu wyborczego narazie nie wybrano /40/.

owiat Ostrołęcki. Zebranie zamknięte.

W Goworowie dnia 20 września b.r. w sali parafjalnej zebranie z udziałem posła Jana Choromańskiego, który poddał krytyce rządowy nowy projekt ustawy samorządowej i stwierdzał, że posłowie Stronnictwa Narodowego z racji znikomej ich liczby w Sejmie nie mogą przeprowadzić swych postulatów./120/

Powiat Suwalski. Zebranie zamknięte.

W Suwałkach dnia 13 września b.r. w sali parafjalnej za zaproszeniami zebranie, zwołane przez posła Jana Choromańskiego /20/.-

W Sejnach dnia 20 września b.r. zebranie sprawozdawcze posła Staniszkisa itolda, który oświadczył, że Polska nie może otrzymać dogodnej pożyczki zagranicznej, ponieważ niema zaufania do ukrytej dyktatury i Rządu z niefachowymi ministrami. W sprawie zabójstwa posła Tadeusza Hołówki poseł Staniszkis zaznaczył, że jest ono skutkiem ugodowej polityki Rządu w odniesieniu do ukraińców, która spowodować może nawet oderwanie od Polski Małopolski wschodniej. Wreszcie poseł Staniszkis nawoływał zebranych, ażeby propagowali wśród ludności konieczność wybierania do samorządów zwolenników Stronnictwa Narodowego, którzy "zmniejszą budżety samorządowe przez skreślenie z nich niepotrzebnych wydatków na Związek Strzelecki".-/30/

c/ Obóz Wielkiej Polski.

Przejawów działalności nie notowano.-

d/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji.

Działalność zewnętrzna Stronnictwa była nieznaczna, silniejsza natomiast propaganda cicha na rzecz Akcji Katolickiej i również cicha akcja przeciwrządowa. Silniejsze przygotowania do udziału w kongresie częstochowskim Stronnictwa dostrzeżono jedynie w Białymstoku, gdzie poseł Wacław Bitner doprowadził do wyboru zarządu okręgowego Ch.D., którego wybór został następnie unieważniony ze względów formalnych. W Białymstoku nadto Ch.D. usiłowała rozszerzyć swoje wpływy w związkach zawodowych, nie osiągnęła jednak na tym odcinku pozytywnych rezultatów z racji przeciwdziałania ze strony PPS.CKR.-

Powiat Augustowski. Zebranie zamknięte,

W Augustowie dnia 17 września b.rą w domu parafjalnym - zwołana za zaproszeniami imiennemi przez miejscowego proboszcza,ks.Chojnowskiego konferencja członków Stronnictwa,na której poseł Romuald Pułjan wygłosił referat o Akcji Katolickiej i zadaniach zwołanego pierwotnie do Częstochowy na dzień 4 b.m. Kongresu Ch.D. /25/

Białystok-Miasto. Zebrania zamknięte.

Dnia 20 września b.r. - zebranie za zaproszeniami, na którem poseł Wacław Bitner zobrazował sytuację polityczną i gospodarczą w kraju. Na temże zebraniu wybrano zarząd okręgowy Ch.D. w składzie - poseł Wacław Bitner, Mikołaj Korbut,sekretarz chrześcijańskich związków zawodowych, Stefanja Kaczyńska,Konstanty Misiewicz, Jan Czyżewski, Władysł Kmita, Ludwik Mioduszewski i Piotr Świderski /15/.-

Dnia 27 września b.r. powtórne zebranie członków Stronnictwa z udziałem posła Wacława Bitnera. Zdecydowano unieważnić ze względów formalnych dokonane dnia 20 września wybory do zarządu okręgowego i wybrano jako delegatów na kongres Stronnictwa w Częstochowie Mikołaja Korbuta, Ludwika Mioduszewskiego,Jana Dojlidę i Józefa Świskockiego/46/.-

158

Powiat Grodzieński. Akcja organizacyjna.

Naskutek zaleceń Zarządu Głównego Ch.D. zarząd powiatowy Stronnictwa w Grodnie przystąpił do intensywnej działalności organizacyjnej i propagandowej, łącząc ją z propagandą na rzecz Akcji Katolickiej. Całością akcji kieruje poseł Romuald Pułjan przy pomocy poszczególnych księży.-

e/ Stronnictwo Ludowe.

Sądząc z posiadanych informacyj władze naczelne Stronnictwa zainteresowały się bliżej w jego rozwojem organizacyjnym na terenie Województwa Białostockiego i przyspieszyły zwołanie zjazdu wojewódzkiego delegatów z powiatów zorganizowanych, który odbędzie się dnia 11 października b.r. z udziałem w nim posłów d-ra Stanisława Wrony i Michała Roga.

W związku z tym zjazdem odbyły się zjazdy powiatowe w Grodnie i Białymstoku.-

Białystok-Miasto. Zjazd Dnia 27 września odbył się przy udziale posła Adolfa Sawickiego zjazd powiatowy delegatów Stronnictwa, na którym wybrano zarząd powiatowy z prezesem Dominikiem Łosiem, b.posłem PSL.Piast w poprzednim Sejmie.-

Powiat Grodzkieński

Zjazd. W Grodnie dnia 4 września b.r. - zjazd powiatowy delegatów Stronnictwa pod przewodnictwem posła A.Sawickiego. Wybrano zarząd powiatowy w składzie: Romuald Siemieńczuk ze wsi Cidowicze, gmina Hoża - prezes, Kuczkowski Józef ze wsi Czarnucha, gminy Hoża wiceprezes, Feliks Surowiec ze wsi Jeziorki, gminy Porzecze - skarbnik i Jan Kwieciński z Wołpy - sekretarz. Pierwsi trzej są byłymi członkami Stronnictwa Chłopskiego, Kwieciński zaś należał do PSL.Piast.-

Powiat Ostrożecki Ruch organizacyjny

[illegible] z ludnością kurpiowską rozpoczął akcję organizacyjną na rzecz Stronnictwa Ludowego we wsi Dylewo-Stare w gminie Kadzidło. Akcja jego dała o tyle pozytywne rezultaty, że Sekretarjat Generalny Stronnictwa zdecydował się na utworzenie w Ostrożnem Sekretarjatu Powiatowego i wyznaczył na jego kierownika Tomasza Perzanowskiego.

Zgromadzenia publiczne.

We wsi Dąbrówka, gminy Turlasy dnia 3 września b.r. wiec poseł Jana Kotarskiego, który scharakteryzował negatywny stosunek Stronnictwa Ludowego do poczynań Rządu w dziedzinie walki ze skutkami kryzysu gospodarczego i pomawiał Rząd o to, że obcy mu jest interes chłopa /50/.-

Powiat Łomżyński. Zebranie zamknięte.

W Łomżce dnia 6 września b.r. - zwołane przez posła Sawickiego zebranie poufne, na którem omawiano sprawę utworzenia tamże Sekretarjatu Powiatowego Stronnictwa.-

Powiat Suwalski. Zebrania zamknięte.

W Suwałkach dnia 20 września b.r. zebranie w sprawach organizacyjnych i zjazdu wojewódzkiego dnia 11 października w Białymstoku, na który wyjechać mają z Suwałk prezes Wincenty Kościuch i wiceprezes zarządu powiatowego Aleksander Ostrowski./10/.

Członek Zarządu Powiatowego Stronnictwa w Suwałkach, Antoni Trochim z Raczek, powiatu augustowskiego urządził w dniach 16 i 17 września b.r. zebrania zamknięte we wsiach Żuśno i Pieski gminy Sztabinek /20,6/. Zebrania te efektów organizacyjnych nie dały głównie z tego powodu, że Trochim zażądał od deklarujących przynależność do Stronnictwa Ludowego po 1 złotym tytułem wpisowego.-

18

f/ Polska Partja Socjalistyczna.

OKR.PPS. w Białymstoku, wykorzystując dobrą konjunkturę w przemyśle włókienniczym, starał się w dalszym ciągu rozszerzać wpływy partji wśród robotników tego przemysłu i w tym celu interwenjował w najdrobniejszych nawet zatargach w poszczególnych fabrykach włókienniczych. W bielskim okręgu przemysłu drzewnego PPS. zaostrzała nastroje pozostających bez pracy robotników państwowych zakładów przemysłu drzewnego, zaś w Grodnie naskutek ogólnych zaleceń Centralnej Komisji Klasowych Związków Zawodowych prowadziła pośrednio przez frakcję socjalistyczną demonstracyjną kampanję w sprawie pomocy bezrobotnym na gruncie rady miejskiej.-

Powiat Augustowski. Powstały organizacje PPS. i ulegających jej wpływom w związkach zawodowych w Augustowie wskutek przejścia Leadera PPS. Feliksa Ardziejewskiego do BBWzR. pogłębił się we wrześniu dość znacznie. Większość członków partji i wspomnianych związków skłania się już wyraźnie w kierunku współpracy z BBWzR. Pogorszyło to sytuację PPS. w powiecie i to tembardziej, że nieposiada ona tutaj odpowiednich jednostek kierowniczych, mogących zastąpić wspomnianego Ardziejewskiego.-

Białystok-Miasto. Zgromadzenie publiczne.

Dnia 11 września b.r. w lokalu OKR.PPS. wiec sprawozdawczy posła Stanisława Dubois, który stwierdzał, że polityka Rządu w dziedzinie gospodarczej powoduje w kraju stan wrzenia, czego następstwem są tego rodzaju wypadki wystąpień robotników, jakie miały miejsce w Jaworznie. Wypadkom tym nie zapobiegnie zdaniem posła wprowadzenie przez Rząd postępowania doraźnego przed sądami powszechnymi, Rząd bowiem zamiast iść po linji bezwzględnej walki z bezrobociem i pomocy bezrobotnym skrócił okres zasiłkowy z 17 do 13 tygodni. Nie zapobiegnie skutkom bezrobocia powołana przez Rząd Komisja Międzyministerjalna, która nic dotychczas nie zrobiła. W kraju szerzy się dyktatura,

która upaść musi, gdyż ma przeciwko sobie zorganizowaną całą klasę robotniczą, przekonywującą się coraz bardziej, kto jest istotnym jej obrońcą. Klasa ta przeciwstawi się zamierzeniom Rządu co do ograniczenia pracy do 2-3 dni w tygodniu, nie rozwiąże to bowiem kwestji bezrobocia, a obniży tylko spożycie w kraju i pogłębienie się kryzysu /60/.-

Powiat Białostocki. Zgromadzenia publiczne.

W Czarnej-Wsi dnia 12 września b.r. wiec sprawozdawczy posła Stanisława Dubois, który omówił szczegółowo sprawę aresztowania i osadzenia w więzieniu w Brześciu posłów b.centrolewu, podkreślając, że aresztowanie ich przed wyborami było ciosem, zadanym w serce i duszę ludowi pracującemu, który, pozbawiony przywódców, stał się igraszką w ręku sanacji. Następnie poseł Dubois określił stosunek PPS.CKW do poczynań Rządu w dziedzinie walki z bezrobociem i zapewnianie bezpieczeństwa w kraju, przyczem szczególnie gwałtownie występował przeciwko organom bezpieczeństwa publicznego /150/.-

Powiat Bielski. W Hajnówce dnia 2 września b.r. bawił poseł Stanisław Dubois który odbył tutaj konferencję z czynniejszymi członkami partji i interwenjował w dyrekcji fabryki chemicznej w sprawie wypłacenia robotnikom tejże fabryki zaległych zarobków, wynoszących około 30.000 złotych. Sprawę tę jeszcze w sierpniu Urząd Wojewódzki przedstawił Ministerstwu w specjalnem sprawozdaniu. Obecnie uważać ją można za nieaktualną o tyle, że dyrekcja wspomnianej fabryki zobowiązała się wypłacić robotnikom zaległe zarobki do dnia 5 grudnia b.r.-

Powiat Grodzieński Na posiedzeniu Rady Miejskiej m. Grodna dnia 7 września b.r. frakcja socjalistyczna /PPS.,Bund i Poalej-Sjon/ zgłosiła następujący wniosek nagły w sprawie pomocy bezrobotnym: "W przewidywa

niu, że kryzys gospodarczy wobec zbliżającej się zimy będzie się pogłębiał, a z tego powodu będą wzrastać szeregi bezrobotnych nędzarzy, których los musi się stać przedmiotem zainteresowania samorządu naszego miasta wnosimy. Rada miejska uchwala: 1/ Poleca się Magistratowi opracować w terminie do dnia 20 września b.r. szczegółowy plan zorganizowania na szerszą skalę robót publicznych dla 1.000 ludzi, gdyż taka mniej więcej liczba nie będzie korzystać z zasiłków Funduszu Bezrobocia, a więc musi otrzymać pomoc od miasta. 2/ Odnieść płace na robotach publicznych do normy niezbędnej na utrzymanie, a mianowicie - dla samotnego robotnika - 4 zł., dla rodzinnego 5 do 6 zł. 3/ Na pokrycie wydatków związanych z zatrudnieniem i pomocą dla bezrobotnych: a/ podnieść do najwyższej ustawowo przewidzianej skali dodatek do podatku od nieruchomości, b/ wprowadzić specjalny podatek od mieszkań luksusowych/powyżej 4 pokoje z kuchnią/ c/ podnieść stawkę podatku od przedmiotów zbytku /samochody prywatne, powozy, motocykle itp., d/ wprowadzić podatek od rachunków spożycia w restauracjach i cukierniach po godzinie 20-ej w wysokości 20% od sumy rachunku, e/ zwiększyć podatek od widowisk za miejsca droższe od 20%, f/wprowadzić podatek od przyrostu wartości placów. g/ wystąpić niezwłocznie do władz państwowych o kredyty z funduszów Skarbu Państwa.

Rada Miejska przeszła nad omawianym wnioskiem do porządku dziennego, wobec czego wszyscy członkowie frakcji socjalistycznej, liczącej 7 osób zgłosili złożenie mandatów radzieckich, motywując swój krok tem, że jako przedstawiciele robotników nie mogą dalej być członkami rady miejskiej, która nie tylko nie uczyniła dotychczas nic, i nie czyni w dziedzinie okazywania pomocy bezrobotnym, lecz stale ignoruje wnioski radnych socjalistycznych, dotyczące tej dziedziny. Motywy te Frakcja socjalistyczna wyłuszczyła szczegółowo w złożonej radzie miejskiej deklaracji pisemnej.

161 21

Szczegółowe sprawozdania w tej sprawie Urząd Wojewódzki przesłał Ministerstwu w dniach 16 i 17 września b.r. za Nr.Nr.BP.III-3507/ /31. i 3518/31.T.-

Na dzień 23 września b.r. zapowiedziany był w Grodnie wiec sprawozdawczy posła Stanisław-a Dubois, na który jednak Starosta Powiatowy nie uwzględnił zezwolenia organizatorom ze względów formalnych i bezpieczeństwa publicznego, o czem Urząd Wojewódzki doniósł Ministerstwu w sprawozdaniu specjalnem. Mimo nie udzielenia zezwolenia na ten wiec poseł Dubois przyjechał do Grodna i przemawiał na zebraniu sprawozdawczem robotników Państwowej Fabryki Tytoniowej. Przemówienie jego na tem zebraniu było identyczne, jak na wiecach w Białymstoku i Czarnej-Wsi, powiatu białostockiego.-

Powiat Wysoko-Mazowiecki.

Zgromadzenia publiczne.

W Łapach dnia 11 września b.r. wiec posła Stanisława Dubois /200/.-

---0---

WOJEWÓDA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.I-3571/31.T.
Dnia 10 października 1931 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr 10
za miesiąc wrzesień 1931 r.

IV. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne.

a/ Związek Strzelecki.

Białystok-Miasto. W Białymstoku dnia 9 września b.r. pod przewodnictwem wojewody i przy udziale przedstawicieli władz wojskowych,cywilnych i samorządowych,duchowieństwa,ziemiaństwa,przemysłu,organizacyj społecznych i prasy odbyło się zebranie organizacyjne zarządu wojewódzkiego Towarzystwa Przyjaciół Związku Strzeleckiego. Przyjęto statut Towarzystwa i wybrano do zarządu Wojewodzinę Reginę Zyndram-Kościałkowską-prezes, dyrektora gimnazjum państwowego dra Kwapińskiego - pierwszy viceprezes dyrektora białostockiego towarzystwa elektryczności inż.Rigierta-drugi viceprezes,Ludwika Ślusarczyka - sekretarz,dyrektora oddziału Banku Polskiego Anczakowskiego - sekretarz, Borowiczową, Garwacką, red.Lubkiewiczową,dra Bobotka,kierownika państwowej wytwórni wódek, pułkownika Bogaszewicza i Franciszka Grosera,prezesa Izby Rzemieślniczej-członkowie.

Dnia 20 września odbył się obchód 10-cioleci istnienia Związku Strzeleckiego na terenie Województwa Białostockiego. Na uroczystość obchodu przybyły oddziały Związku Strzeleckiego z poszczególnych powiatów, liczące około 1500 osób. W uroczystości brali udział Wojewoda, Dowódca OK.III.gen.brygady inż.Litwinowicz, zastępca Komendanta Głównego Związku Strzeleckiego major Święcicki, przedstawiciel estońskiego "Kajselitu" płk.armji estońskiej Bader, posłowie BBWzR. oraz przedstawiciele władz cywilnych,wojskowych i samorządowych. Uroczystość rozpoczęła się nabożeństwem w kościele farnym,poczem Wojewoda i gen.Litwinowicz złożyli wieniec na płycie nieznanego żołnierza i przyjęli defiladę oddziałów strzeleckich,następnie odbyła się akademja,na której strzelcy ślubowali wierność Rzeczypospolitej,Panu Prezydentowi Rzeczypospolitej i Marszałkowi Piłsudskiemu.-

[illegible] dyktatu[illegible]

Uroczystość została zakończona poświęceniem świetlicy Związku Strzeleckiego.-

wiat Kolneński. W Zbójnej dnia 20 września odbyło się zebranie organizacyjne zarządu gminnego, na którego prezesa powołano wójta Józefa Lemańskiego.

Dnia 27 września b.r. we wsi gminnej Czerwone odbył się zjazd gminny komendantów i instruktorów oddziału Związku. Omówiono sprawy organizacyjne i wybrano zarząd gminny z prezesem Kucharkiem, nadleśniczy. Ponadto do zarządu weszło trzech nauczycieli.

wiat Sokólski. W Sokółce dnia 8 września b.r. na posiedzeniu zarządu powiatowego postanowiono zorganizować w październiku w Sokółce powiatową wystawę Związku Strzeleckiego.-

Tamże dnia 15 września b.r. ukonstytuował się zarząd powiatowy Towarzystwa Przyjaciół Związku Strzeleckiego.-

wiat Wołkowyski. W Wołkowysku dnia 19 września b.r. odbył się zjazd powiatowy delegatów oddziałów Związku Strzeleckiego w związku z obchodem dziesięciolecia istnienia Związku Strzeleckiego na terenie Województwa Białostockiego.-

wiat Wysoko-Mazow. W Wysokiem-Mazowieckiem dnia 17 września b.r. odbyło się zebranie zarządu powiatowego Związku w związku z uroczystością obchodu dnia 20 września b.r. w Białymstoku. Ze sprawozdań złożonych na wspomnianem posiedzeniu wynika, że Związek Strzelecki liczy na terenie powiatu wysoko-mazowieckiego około 800 członków, zorganizowanych w 42 oddziałach.-

b/ Stowarzyszenie Rezerwistów i b.Wojskowych.

iat Bielski. W Hajnówce dnia 13 września b.r. zebranie miejscowego oddziału w sprawach organizacyjnych i wyboru nowego zarządu, na którego prezesa powołano Maksymiljna Gwiesienia, zarządcę kolejek leśnych.-

W Bielsku-Podlaskim dnia 23 września b.r. na posiedzeniu zarządu powiatowego ustalono sposób współdziałania Stowarzyszenia z powiatowym komitetem do spraw z bezrobociem.-

Pow. Łomżyński. Nowe oddziały Stowarzyszenia powstały w Wiźnie, Kołakach i Miastkowie.

Powiat Ostrowski. Nowy oddział Stowarzyszenia liczący 27 członków powstał w Bogutach.-

c/ Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet

Powiat Łomżyński. W Łomży dnia 21 września b.r. Moszczyńska-Goszczyńska wygłosiła odczyt o cenach i zadaniach Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet.

Powiat Ostrołęcki. W Ostrołęce dnia 22 września b.r. odczyt Moszczeńskiej-Goszczyńskiej.-

Powiat Sokólski. Oddział Związku w Sokółce powołał do życia sekcję pomocy bezrobotnym miasta Sokółki.-

Tamże dnia 23 września b.r. odczyt Moszczeńskiej-Goszczyńskiej.

d/ Związek Młodzieży Wiejskiej.

Czynione są przygotowania do zjazdu wojewódzkiego delegatów Związku Młodzieży Wiejskiej i Związku Młodzieży Ludowej, na którym zostanie wybrany zarząd zunifikowanych organizacyj Młodzieży Ludowej i Wiejskiej.-

e/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

Powiat Białostocki. Zarząd oddziału w Czarnej-Wsi rozważa kwestję budowy własnego domu.-

Dnia 27 września proboszcz parafji w Zabłudowie ks. Kuźmicki dokonał poświęcenia i otwarcia świetlicy oddziału Stowarzyszenia w Protasach gminy Zabłudów.-

Powiat Grodzieński. Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej w Powiecie przystąpiło do intensywnej akcji organizowania Akcji Katolickiej. W tym celu został zaangażowany przez posła Romualda Pułjana specjalny instruktor Wacław Skrocki, który we wrześniu urządził kursy instruktorskie Stowarzyszenia w Indurze, Zaniewiczach, gminy Indura i w osadzie fabrycznej. We wszystkich tych miejscowościach w wyniku kursów wybrano zarządy parafjalne Akcji Katolickiej. Na kursach tych obok Skrockiego przemawiała, która nie dotychczas nie zrobiła. W kraju zmaga się dyktatu

163 25

wiali z Indurze student Uniwersytetu S.B. Franciszek Lachowicz i w Mostach Stefan Chmielewski z Archidjecezjalnego Instytutu Akcji Katolickiej w Wilnie.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

26

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI.

Nr.BP.I-3751/31.T.

Dnia 10 października 1931 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.10.

za miesiąc wrzesień 1931 r.

V. Ruch wyznaniowy.

a/ Kościół Katolicki

Kongres Eucharystyczny. W dniach 7 i 8 b.m. w Wołkowysku odbył się powiatowy/dekanalny/ kongres eucharystyczny,na który przybyli Metropolita Wileński, ks. Arcybiskup Romuald Jałbrzykowski i Łomżyński biskup pomocny, ks.Dembek.

W pierwszym dniu kongresu po odczytaniu błogosławieństwa papieskiego w kościele odbyła się defilada oddziałów Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej,liczącycj około 900 osób /w tem około 600 dziewcząt/, a następnie akademja Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, na której przemawiali ks.proboszcz sufragan Dembek i instruktor Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej z Wilna Chmielewski, którzy podkreślali,że Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej jest organizacją katolicką, służącą kościołowi i stanowiącą część składową Akcji Katolickiej.-

Nadto ks.Arcybiskup Jałbrzykowski,oraz księża przewodniczący poszczególnych sekcyj i referenci w czasie kongresu podnosili jako moment zasadniczy,że działalność Akcji Katolickiej idzie w kierunku zapewnienia kościołowi katolickiemu respektowania jego praw przez Państwo, możliwości należytego udziału w wychowywaniu obywateli w szkole i urzędach na dobrych katolików i przeciwstawiania się wszelkim zamierzeniom, godzącym interes kościoła, jak np. zamierzenie wprowadzenia ślubów cywilnych.

W drugim dniu kongresu ks.biskup Dembek podczas kazania apelował do zgromadzonych,ażeby w imię miłości bliźnego spieszyli z wydatną pomocą bezrobotnym.-

W pierwszym dniu kongresu na powitanie ks.Arcybiskupa Jałbrzykowskiego przybyło nie więcej, niż 1.500 osób, w drugim zaś dniu w kongresie brało udział około 7.000 osób.

Sie dy

Akcja Katolicka.

Ordynarjusz djecezji łomżyńskiej, ks.biskup Łukomski dekretem dnia 21 września b.r. powołał do życia djecezjalny Instytut Akcji Katolickiej w Łomży. Asystentem kościelnym Instytutu został mianowany ks.biskup sufragan Dembek, prezesem dyrektor Szymon Konarski i sekretarzem ks.Wacław Krajewski.-

W Białymstoku w dniach 13 - 15 września b.r. podczas czterdziestogodzinnego nabożeństwa w kościele farnym księża z ambony propagowali Akcję Katolicką i podkreślali, że ma ona na celu walkę o poszanowanie prawa i religji oraz wywieranie nacisku na czynniki miarodajne w kierunku zerwania przez nie z polityką tolerowania sekt i stanu rzeczy, przy którym duchowieństwo zmuszone jest odmawiać posług religijnych osobom wysoko postawionym/aluzja do odmowy Kurji Biskupiej w Łomży/.-

Kurja Biskupia w Łomży wyznaczyła aptekarza Ludwika Mieczkowskiego w Ostrowi-Mazowieckiej na prezesa dekanalnej Akcji Katolickiej, odwołała go jednak z tego stanowiska wskutek wynikłych pomiędzy nim i miejscowym proboszczem, ks.dr.Ciesielskim nieporozumień. Nowy kandydat na miejsce aptekarza Mieczkowskiego nie został jeszcze upatrzony.-

Umowa odprawienia nabożeństwa w katedrze w Łomży.

Kurja Biskupia w Łomży potraktowała odmownie prośbę dyrektorów i kierowników szkół w Łomży w sprawie odprawienia wspólnego dla młodzieży katolickiej wszystkich szkół łomżyńskich nabożeństwa żałobnego w katedrze dnia 4 września b.r. za duszę ś.p.Ministra Sławomira Czerwińskiego. Nabożeństwo to odbyło się dnia 7 września w kościele garnizonowym. Szczegółowe sprawozdanie w tej sprawie Urząd Wojewódzki przesłał Ministerstwu dnia 8 września za Nr.BP.I-3402/31.P.-

Stosunek duchowieństwa do akcji pomocy bezrobotnym

Członkiem honorowym Wojewódzkiego Komitetu do spraw bezrobocia jest Metropolita Wileński, ks.Arcybiskup Romuald Jałbrzykowski. Okoliczność ta przesądza zgóry ustosunkowanie się duchowieństwa katolickiego w Archidjecezji Wileńskiej do akcji komitetów do spraw bezrobocia. Wspomniane duchowieństwo nietylko nie

uchyla się od udziału w rzeczonej akcji, lecz zajmuje kierownicze stanowiska w powiatowych i gminnych komitetach do spraw bezrobocia i swym wpływem osobistym przyczynia się w dużej mierze do pozytywnej działalności tych komitetów.-

Inaczej zgoła kształtuje się stosunek duchowieństwa katolickiego do traktowanych komitetów w djecezji łomżyńskiej, której ordynarjusz, ks.biskup Łukomski, jak już zaznaczono w drugiej części sprawozdania, wydał list pasterski, wzywający duchowieństwo, organizacje katolickie i parafjan do organizowania pomocy bezrobotnym i potrzebującym tej pomocy katolikom. Naskutek tego listu w niektórych miejscowościach duchowieństwo w zależności od indywidualnego potraktowania zaleceń ks.biskupa Łukomskiego ustosunkowało się wręcz negatywnie do prorządowej akcji pomocy bezrobotnym.

Tak np. ks.kanonik dr.Ciesielski w Ostrowi-Mazowieckiej dnia 16 września b.r. zorganizował tamże parafjalny komitet katolicki niesienia pomocy bezrobotnym katolikom i na dwukrotne prośby komitetu porozumiewawczego organizacyj społecznych, które zdeklarowały udział w akcji prorządowej pomocy bezrobotnym - co do skonsolidowania tej akcji w ręku Powiatowego Komitetu do spraw bezrobocia oświadczył wręcz, że nic zgodzi się na to nigdy, gdyż nie ma po temu zezwolenia ordynarjusza djecezji i, że nic nie obchodzi go akcja rządu. W przeciwieństwie do ks.kanonika Ciesielskiego, ks. kanonik Kogiński w Wysokiem-Mazowieckiem wszedł do komitetu powiatowego do spraw bezrobocia i przyjmując czynny udział w jego pracach, zaś ksiądz dziekan Gumowski w Suwałkach na zebraniu w dniu 22 września oświadczył, że wykonując nakaz biskupa łomżyńskiego co do organizowania pomocy bezrobotnym, nie uchyli się od pracy w powiatowym komitecie do spraw bezrobocia,a dnia 27 września z ambony po odczytaniu listu pasterskiego wezwał ludność do składania ofiar w komitecie powiatowym, zaznaczając, że i on do tego komitetu należy.

Wyraźnie negatywnie ustosunkowali się do akcji powiatowych

komitetów do spraw bezrobocia ks.Chojnowski w Augustowie, ks.biskup pomocny Dembek, prof.Szcz.Łomżyński, ks.infułat Szczęsnowicz, który nie przybył na zebranie organizacyjne komitetu miejskiego do spraw bezrobocia w Łomży, a zapytany o powody nieprzybycia odpowiedział "my już mamy swój komitet pomocy bezrobotnym, otwieramy kuchnię, wobec czego do powiatowego komitetu nie wejdę, bo nie chcę siedzieć na dwuch stołkach", wspomniany wyżej ks.dr.Ciesielski w Ostrowi-Mazowieckiej, ks.Wacławski z Brańszczyka, Jagodziński z Poręby i ks. wikarjusz z Zaręb -Kościelnych Choromański w powiecie ostrowskim i inni.

b/ Polski Katolicki Kościół Narodowy.

Dziat Łomżyński. Dnia 18 września b.r. przybył do Łomży biskup Kościoła Narodowego, ks.Gawrychowski, który dnia 20 września odprawił uroczyste nabożeństwo w kościele parafjalnym i dokonał poświęcenia tego kościoła. W przemówieniu swem podczas nabożeństwa podkreślił, że będzie dążył do podniesienia godności PKKN. i otoczy go należytą opieką.-

Dziat Wołkowyski. Do powiatu wołkowyskiego zostały nadesłane egzemplarze druku, zawierającego zawiadomienie ordynarjusza P.K.K.N. na Polskę, ks. Farona o odbytym dnia 2 września w Krakowie zjeździe b.duchownych tegoż kościoła, usuniętych przez ks.Farona za niesubordynację. Egzemplarz zawiadomienia - dołączony do sprawozdania.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

Dnia 10 października 1931 r.

VI. Mniejszości narodowe.

Życie mniejszości narodowych we wrześniu nie nastręcza bardziej charakterystycznych spostrzeżeń. Pozostawało ono w całkowitej zależności od sytuacji gospodarczej. Oceniając je pod tym kątem widzenia, należy podkreślić, że zarówno żydów, jako też białorusinów i litwinów interesowały głównie sprawy gospodarcze. Prasa żydowska oceniała krytycznie poczynania rządu w dziedzinie walki z bezrobociem i skutkami kryzysu i podkreślała, że poczynania te nie prowadzą do celu. Zdaniem jej akcja tworzonych na polecenie rządu komitetów do spraw bezrobocia nie złagodzi niedoli bezrobotnych, obecnie bowiem w Polsce nie wielu jest ludzi, którzy w drodze dobrowolnych ofiar mogliby pomóc bezrobotnym, zaś o celowości wprowadzania jakichkolwiek podatków państwowych, względnie samorządowych na rzecz akcji pomocy bezrobotnym nie można wogóle mówić. Z-resztą, według określeń omawianej prasy, organizowana przez czynniki rządowe akcja walki z bezrobociem najmniej da korzyści ludności żydowskiej, a zwłaszcza licznej bezrobotnej inteligencji żydowskiej, której zasadniczym postulatem jest uzyskanie dostępu do urzędów i instytucyj państwowych i samorządowych. Zarówno w prasie żydowskiej, jako też na zebraniach organizacyj rzemieślniczych i gospodarczych podkreślano w ciągu miesiąca, że kryzys gospodarczy odbija się najsilniej na ludności żydowskiej i, że interesy tej ludności najmniej są doceniane przez czynniki rządowe.

Ze spraw białoruskich zasługują na podkreślenie dążenia elementów radykalnych do ożywiania działalności Towarzystwa Szkoły Białoruskiej.

a/ Ż y d z i .

Życie polityczne.

S j o n i ś c i .

W Łomży dnia 13 września b.r. Izaak Funt wygłosił odczyt n.t."Postulaty frakcji robotniczej na XVII.kongresie sjonistycznym". Prelegent charakteryzował przebieg odbytego w Bazylei XVII kongresu sjonistycznego, podkreślając, że frakcja rewizjonistyczna domagała się wyboru na prezydenta egzekutywy sjonistycznej Zabotyńskiego, chcąc w ten sposób wzmocnić wpływy reakcyjne na organizację sjonistyczną. Sprzeciwiła się temu zdecydowanie frakcja robotnicza i przesądziła wybór Sokołowa. Następnie Funt oświadczył, że jednym z naczelnych postulatów frakcji robotniczej w chwili obecnej jest popularyzowanie idei sjonistycznej wśród żydowskich mas robotniczych, oraz zbudowanie spokojnego współżycia robotników żydowskich z arabskimi w Palestynie /200/.-

Tenże odczyt Izaak Funt wygłosił dnia 23 września b.r. w osadzie Janów, powiatu mokólskiego.-

Poalej-Sjon.

W Ostrożęce dnia 27 września b.r. członek Centralnego Komitetu Poalej-Sjon Aron Białopolski wygłosił odczyt n.t."Walka proletarjatu żydowskiego na XVII.Kongresie sjonistycznym", wymierzony głównie przeciwko Bundowi /80/.-

B u n d .

W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 26 września b.r. Szaja Feledler wygłosił odczyt o stosunku komunistów do zagadnień klasy robotniczej. Prelegent scharakteryzował szkodliwą działalność komunistów, oszukujących klasę robotniczą w interesie czynników dla tej klasy obcych/80/.

Życie społeczne.

W Białymstoku dniach 28 i 29 września b.r. odbył się wojewódzki zjazd delegatów Hechaluc-Pionier w sprawach organizacyjnych /150/.-

W Gródku,powiatu białostockiego dnia 19 września b.r. Liga Pracującej Palestyny urządziła odczyt o XVII.Kongresie sjonistycznym. Przemawiał Izaak Funt z Warszawy. Odczyt został rozwiązany przez policję z po-

wodu bójki, która powstała pomiędzy sjonistami i sjonista i-rewizjonistami.

W Zambrowie, powiatu łomżyńskiego dnia 26 września b.r. odbyło się w sprawach organizacyjnych i wyboru nowego zarządu zebranie miejscowego oddziału Ligi Pracującej Palestyny.-

W Myszyńcu, powiatu ostrołęckiego dnia 14 września b.r. Izaak Punt z Warszawy wygłosił odczyt o zadaniach Hechaluc-Pionier w odniesieniu do Palestyny./100/

Życie gospodarcze.

Stowarzyszenie kupców żydowskich w Wołkowysku na walnem zebraniu w dniu 27 września b.r. postanowiło dokonać generalnej kontroli działalności dyrektora Banku Ludowego w Wołkowysku.-

P R A S A.

Lokalna prasa żydowska zgodnie potępiła mord, dokonany na osobie ś.p.Tadeusza Wołkówki i wyrażała przekonanie, że mord ten nie zmieni stosunku Rządu do mniejszości narodowych na gorszy, a raczej polepszy go.-

"Unzer Żeben". Wypowiadało się przeciwko postępowaniu doraźnemu przed sądami powszechnymi, twierdząc, że sądy doraźne nie polepszą stanu bezpieczeństwa w kraju.

Wyrażało wątpliwość w skuteczność działalności komitetu do spraw bezrobocia z tego względu, że zdaniem pisma w Polsce jest zbyt mało obywateli, którzy są w stanie składać ofiary na rzecz bezrobotnych. Według podkreśleń pisma, w obecnym okresie najwięcej cierpi wskutek kryzysu gospodarczego ludność żydowska, która systematycznie i konsekwentnie odsuwana jest od wszystkich warsztatów pracy. Oprócz wielkiej liczby bezrobotnych robotników fizycznych, wzrasta liczba bezrobotnej inteligencji żydowskiej, której głównym postulatem jest dostanie się do urzędów i instytucyj państwowych i samorządowych.

Nawiązując do obrad odbytego w Warszawie kongresu rzemieślników

Żydów i wygłoszonych na tym kongresie przemówień przedstawicieli władz i rzemieślniczych organizacyj polskich, pismo zaznaczyło, że żydzi nie są tak dalece naiwni, aby wierzyć w to, co polacy mówią oficjalnie. Życie wykazuje, że posunięcia sfer decydujących i działalność szeregu polskich organizacyj społecznych i gospodarczych uszczupla coraz bardziej żydowski stan posiadania.-

"Hodner Sztyme" występował ostro przeciwko akcji komitetu dla spraw bezrobocia twierdząc, że komitety te w żadnym wypadku nie spełnią swego zadania, podkreślał przytem, że Rząd, nie mogąc sobie dać rady z zagadnieniem bezrobocia, wprowadził sądy doraźne i stworzył komitety do spraw bezrobocia, co jednakże jest o tyle problematyczne, że klasa robotnicza zbyt długo czuje pazury nędzy, ażeby można wpłynąć na jej uspokojenie przy pomocy takich środków.-

b/ Białorusini.

Tymczasowa Komisja Pełnomocna TSB. anulowała swoją pierwotną decyzję co do wykluczenia z TSB. radykalnych działaczy białoruskich z zarządu okręgowego TSB. w Białymstoku Szymona Kuźmina, Grycuka Michała i Zajkowskiego Witalego i przywróciła im prawa członkowskie. Posunięcie to pozostaje w związku z zamierzeniami wspomnianych działaczy co do zwołania w najbliższym czasie zjazdu okręgowego delegatów TSB. w Białymstoku. Zamierzeniom tym przeciwdziała umiarkowana grupa Konstantego Fiodorowicza i Antoniego Kowalczuka.-

Byli działacze hromadowscy ze Świsłoczy-Dolnej w gminie Łasza, powiatu grodzieńskiego Nierod Leonid i Daniel Żukowski czynią zabiegi celem utworzenia tamże spółdzielni białoruskiej.-

P R A S A .

Grodzieńska "Białoruska Dumka" omawiając w dalszym ciągu mord, popełniony na osobie ś.p.Tadeusza Hołówki, podkreślała, że śmierć ś.p.Tadeusza Hołówki okryła wielką żałobą wszystkie narodowości zamieszkałe w Polsce, a chcące żyć we wzajemnej ze sobą zgo-

dzie. Dążenia tych narodowości do zgodnego współ[illegible] nie podobało się komuś i dlatego zabił on człowieka o najczystszem sumieniu politycznem. Śmierć ś.p. Hołówki jest wodą na młyn różnym elementom, zarówno polskim, jako też ukraińskim i białoruskim, którym zależy na tem, by nie doszło do porozumienia pomiędzy wspomnianemi narodowościami. Nie zdołają one jednak zmienić dotychczasowego stosunku białorusinów do Polski, gdyż Białoruś była zawsze najwierniejszą częścią Rzeczypospolitej Polskiej, a białorusini najwierniejszymi obywatelami Polski.

W związku z kongresem mniejszości narodowych i jesienną sesją Ligi Narodów pismo oświadczało, że ataki mniejszości ukraińskiej i niemieckiej na Polskę, które były zgóry do przewidzenia, nie odniosą rezultatu. Innego ich wyniku nie można się było spodziewać, jest bowiem rzeczą nie dopomyślenia, ażeby Polskę sądził kongres mniejszości narodowych. Niektóre czynniki obce, podkreślało pismo, chcą wyzyskać mniejszości narodowe dla swoich własnych celów politycznych i dlatego ubierają się w togę obrońców tych mniejszości, trzeba jednak że zrozumieć nareszcie, że ta droga do celu nie prowadzi. Musi to zrozumieć także i mniejszość narodowa białoruska i pójść na spokojne współżycie z narodem polskim. -

c/ L i t w i n i .

Powiat Suwalski. Zarząd Główny Litewskiego Towarzystwa Św.Kazimierza delegował do powiatu suwalskiego dra Butryma w celu wygłoszenia w czasie od dnia 12 września do 4 października b.r. odczytów w lo-tu oddziałach miejscowych Towarzystwa na tematy: Życiorys Witolda, szkodliwość alkoholu i t.p.-

Oddziały Towarzystwa Św.Kazimierza w powiecie odbyły 4 zebrania i urządziły 5 przedstawień.

owiat Grodzieński. Oddziały Towarzystwa Św.Kazimierza odbyły 4 zebrania w sprawach organizacyjnych i kulturalno-oświatowych.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

POLITICAL BYAŁOSTOCKI

Nr.IP.I-4178/31.T.

Sytuacyjne sprawozdanie
miesięczne Nr.11 za mie-
siąc październik 1931 r.

Białystok, dnia 10 listopada 1931 roku

TAJNE - PILNE!

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Pan Dyrektor Departamentu II.
w Warszawie.

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.11 za miesiąc październik 1931 rok.

Z e w o d ę

/ K. S y s k e /
Naczelnik Wydziału Bezp.Publ.

Otrzymują do wiadomości:

1/ Pan Wojewoda w Wilnie.
" " w Nowogródku,
" " w Brześciu nad Bugiem,
" " w Warszawie,
" " w Tarnopolu,
" " w Stanisławowie,
" " w Lublinie,
" " w Łodzi.
Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
" " " w Wilnie,
" " " Okręgowego w Białymstoku,
" " " w Grodnie,
" " " w Suwałkach,
" " " w Łomży,
Samodzielny Referat Informac. DOK. III. w Grodnie,
" " " DOK. II. w Brześciu nad Bugiem,
" " " DOK. I. w Warszawie,
K.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie,
Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi
Województwa Białostockiego.
Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w miejscu.

M.P.

WOJEWODA BIALOSTOCKI

Nr.BP.I-4178/31.T.

Białystok, dnia 10 listopada 1931 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.11.

za miesiąc październik 1931 rok.

I. Sytuacja ogólna.

W działalności polskich stronnictw politycznych dominowało zainteresowanie się sytuacją gospodarczą kraju, oraz sprawami i zagadnieniami społecznemi i politycznemi natury ogólno-krajowej.-

Dla stronnictw opozycyjnych trzon agitacji stanowiła sytuacja gospodarcza, która określona była przez nie jako katastrofalna. Przekonywały one ogół społeczeństwa w agitacji słownej i w druku, że wyłączną winę wytworzenia tej sytuacji w kraju ponoszą rządy pomajowe, nieuznające konieczności dopuszczenia do stanowienia o gospodarce kraju czynników fachowego, nieposiadające dotąd określonego programu działania na dłuższą metę, niezdolne do opanowania traktowanej sytuacji. Zarazem stronnictwa te zgoła demagogicznie narzucały społeczeństwu przekonanie, że "rząd conajmniej lekkomyślnie wydatkuje olbrzymie sumy na rzeczy niepotrzebne /kablowe połączenie telefoniczne Warszawy ze Śląskiem i t.p./, przedkłada posłusznemu i bezwolnemu Sejmowi nieżyciowe ustawy/ uiszczanie zaległych podatków produktami w naturze/ i uchyla się od współpracy z parlamentarnemi reprezentacjami społeczeństwa, aczkolwiek wymaga tego pogarszająca się stale sytuacja kraju. Tego rodzaju agitacja i propagowanie własnych programów partyjnych jako jedynie skutecznych recept, mogących spowodować "uchronienie Państwa przed ruiną gospodarczą" tworzyły zrąb działalności omawianych stronnictw, z których każde ponadto posiadało swój specjalny odcinek walki z Rządem.-

Takim odcinkiem dla Stronnictwa Narodowego była kampanja przeciwko opracowanemu przez komisje kodyfikacyjne projektowi prawa małżeńskiego, rzekomym zamachom na żywotne interesy kościoła i obecnemu, stwarzanemu przez Rząd kierunkowi wychowania publicznego młodzieży w szkołach i po-

za szkołą.

Pod hasłem tej kampanji zorganizowany był na całym terenie województwa a szczególnie w powiatach diecezji kamińskiej przez Stronnictwo Narodowe i Chrześcijańską Demokrację wiec połączony z uroczystem obchodem uroczystości kościelnej Chrystusa Króla dnia 25 października b.r. Ze charakterystyki tego obchodu w odniesieniu do powiatów diecezji kamińskiej podkreślić należy, że powołany do życia przez ks.biskupa Łukomskiego komitet pod przewodnictwem biskupa pomocnego ks.Lenbka w odezwie swej do społeczeństwa podkreślił że w czasach dzisiejszych "kiedy wróg kościoła chce zniszczyć katolickie wychowanie młodzieży i sakramentalny charakter związków małżeńskich" uzdrowienie może nastąpić tylko przez Chrystusa. Pozatem Stronnictwo Narodowe współdziała jako w diecezji kamińskiej z duchowieństwem w organizowaniu parafjalnych komitetów pomocy ubogim. Pod koniec miesiąca, kiedy duchowieństwo przekonało się, że akcja tych komitetów skazana jest na niepowodzenie i nabiera coraz wyraźniej charakter akcji przeciwstawnej w stosunku do powiatowych komitetów do spraw bezrobocia, zaczęło ujawniać tendencję do pozornej współpracy z tymi komitetami powiatowymi /powiat ostrowski/.-

Chrześcijańska Demokracja ogólnie zachowywała lojalny stosunek do rządowej akcji pomocy bezrobotnym, natomiast zaostrzyła po kongresie katowickim agitację przeciwrządową, dowodząc, że sytuacja kraju wymaga jak najrychlejszego utworzenia rządu koalicyjnego i, że o taki rząd będzie walczyć wszelkimi środkami dla niej dostępnymi. PPS.OKr. poza zmianą Ministerstwa agitacją w związku z procesem brzeskim i negatywnem ustosunkowaniem się do działalności wojewódzkiego i powiatowych komitetów do spraw bezrobocia przeciwdziałała poczynaniom tych komitetów i inspekcji pracy, mającym do zatrudnienia w przemyśle żywicieli rodzin zamiast osób, dla których praca w fabrykach nie stanowi jedynego źródła egzystencji i do przeprowadzenia redukcji dni pracy w zakładach przemysłowych zamiast redukcji robotników, a pozatem usiłowała zaostrzać dla swych celów partyjnych nastroje bezrobotnych i częściowo pracujących

w ośrodkach robotniczych. Co do Stronnictwa Ludowego to jednym prawie przejawem jego działalności był zjazd Wojewódzki w Białymstoku, który powziął wybitnie polityczną uchwałę w kwestji powstrzymania się członków Stronnictwa od spożywania alkoholu i palenia tytoniu. Przeciwdziałanie stronnictwom opozycyjnym ze strony BBWzR. było nieznaczne, a jego działalność nagdzie słaba.

Życie społeczne koncentrowało się niemal wyłącznie wokół zagadnienia organizowania pomocy dla bezrobotnych. We wszystkich powiatach województwa zostały zorganizowane powiatowe, miejskie i gminne komitety do spraw bezrobocia, które z dużym nakładem energji zbierają środki pieniężne i w naturze i prowadzą akcję w kierunku samoopodatkowania się społeczeństwa na cele pomocy bezrobotnym. Ważnem wydarzeniem w dziedzinie tego życia był wojewódzki zjazd unifikacyjny Związku Młodzieży Wiejskiej i Związku Młodzieży Ludowej, który uchwalił unifikację tych związków na terenie województwa Białostockiego.-

Życie mniejszości narodowych wiązało się ściśle z sytuacją gospodarczą szczególnie jeżeli chodzi o ludność żydowską. Prasa i organizacje żydowskie alarmowały o katastrofalnem położeniu rzemiosła i kupiectwa żydowskiego i domagały się dla nich od Rządu radykalnej pomocy. Pomoc ta ich zdaniem polegać winna na zerwania z antysemicką polityką ekonomiczną i etatyzmem, zmianie systemu podatkowego w sensie odciążania handlu i rzemiosła i na otwarciu kredytów przez państwowe instytucje kredytowe dla żydów.-

Szersze zainteresowanie wśród ogółu ludności budziły proces brzeski, oceniany jako proces wybitnie polityczny, w którym oskarżycielem jest Rząd i poczynania Rządu w dziedzinie walki z kryzysem i bezrobociem. Zwłaszcza projekt ustawy o uregulowaniu zaległości podatkowych płodami rolnymi spotkał się z zastrzeżeniami ze strony większej własności ziemskiej, która przypuszcza, że wprowadzenie w życie tej ustawy zmniejszy zapotrzebowanie na rynkach na produkty rolne. Włościaństwo w powiatach ze zróżniczkowaną narodowościowo ludnością projekt rzeczonej ustawy nierzadko pod wpływem agitacji zrozumiało jako dążenie do sekwestrowania płodów rolnych na wzór Rosji Sowieckiej, w wyniku czego mówi o potrzebie ukrywania tych płodów.-

Sytuacja ludności sezonowo zatrudnionej nie uległa w październiku jednakże w poszczególnych miejscowościach powiatów grodzieńskiego, wołkowyskiego i bielskiego nastąpiło znaczne zradykalizowanie ludności białoruskiej pod wpływem agitacji czynników antypaństwowych i radykalnych wykorzystujących ciężkie położenie materjalne wsi.

Sytuacja gospodarcza pogorszyła się w Białymstoku i białostockim okręgu przemysłowym wskutek załamania się konjunktury w przemyśle włókienniczym w związku ze spadkiem kursu funta angielskiego. Pogorszenie to wyraża się redukcją w październiku około 400 robotników i zmniejszeniem o 10% płac około 1500 robotników przędzalni i tkalni zarobkowych.

Sytuacja gospodarcza wsi wbrew przewidywaniom sfer gospodarczych nie poprawiła się z racji dalszej zniżki cen na produkty rolnictwa i zmniejszonego na nie popytu, wskutek czego zdolność płatnicza rolników jest nadal słaba.-

6

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.I-4175/31.T.

Dnia 10 listopada 1931 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.11.

za miesiąc październik 1931 r.

II. Przegląd Prasy polskiej.

a/ Prasa prorządowa.

"Głos Ziemi Białostockiej" Obok ogólnych zagadnień natury politycznej i gospodarczej, omawianych w artykułach wstępnych, sprawozdań z procesu przeciwko 11 posłom z "Centrolewu" omawiało/ zagadnienia lokalne, a mianowicie bezrobocia, stosowania wymaganych życzeń ułatwień przez administrację lasów państwowych przy korzystaniu z tychże lasów przez ludność z unifikacji Związków Młodzieży Wiejskiej i Ludowej na terenie Województwa Białostockiego.

W sprawie bezrobocia i pomocy bezrobotnym zamieścił szereg artykułów, wzywających ogół społeczeństwa do współpracy z Wojewódzkim Komitetem do spraw bezrobocia i do samoopodatkowania się na rzecz bezrobotnych, a zarazem występował z ostrą krytyką poczynań Kurji Biskupiej w Łomży, która tworzy przeciwstawne w odniesieniu do komitetów do spraw bezrobocia t.zw. komitety parafjalne niesienia pomocy ubogim i w ten sposób rozdrabnia akcję ogólną, osłabiając jej wyniki.

Sprawy, dotyczące korzystania przez ludność z lasów państwowych/pismo traktowało w związku z inspekcją pogranicza litewskiego, dokonaną przez Wojewodę w dniach 10, 11, 12 i 13 października r.b., w czasie której ludność uzyskiwała ogólnie na nieżyciowe traktowanie jej potrzeb ze strony administracji leśnej.

W związku ze wspomnianą inspekcją pogranicza i odbytą dnia 21 ub.m. konferencją Wojewody z Dyrektorami Lasów

171 4

Państwowych w Wilnie, Siedlcach i Białowieży, pismo podkreśla-
ło, że władze państwowe wykazują daleko idącą troskę o intere-
sy ludności wiejskiej i śpieszą jej w miarę możności z pomocą.
Troska i pomoc polega na systematycznem i konsekwentnem regu-
lowaniu takich spraw z dziedziny administracji lasów państwo-
wych, jak ułatwień przy nabywaniu przez ludność wiejską po
możliwie najniższych cenach i na dogodnych warunkach drewna
budulcowego i opałowego, korzystania z pastwisk leśnych i
użytkowania przez nią wyrębów leśnych na prawach płatnej i
bezpłatnej w wyjątkowych wypadkach dzierżawy, uproszczenia
manipulacji przy sprzedaży leśnej, sprzedaży na dogodnych wa-
runkach kredytowych drewna budulcowego i uczestników scalenia,,
sprzedaży drewna opałowego dla instytucyj opiekuńczych i inwa-
lidom po cenach ulgowych, współpracy administracji leśnej
w akcji meljoracyjnej i budowy dróg, przeciwdziałania bezrobo-
ciu itp.

Omawiając zjazd unifikacyjny delegatów Kół Młodzieży Wiejskiej i Ludowej, który odbył się w Białymstoku dnia 18 października r.b. pismo oświetlało zagadnienie ruchu młodzieżowego na wsi i jego znaczenie w stosunkach społecznych i politycznych Państwa, przyczem podkreślało niedocenianie tego zagadnienia przez prorządowy obóz polityczny, zaznaczając, że praca wśród młodzieży wiejskiej leży nadgór w całej Polsce odłogiem. Stan ten umiejętnie wykorzystują opozycyjne stronnictwa polityczne, a zwłaszcza Stronnictwo Narodowe, grupujące młodzież pod sztandarami Stowarzyszeń Młodzieży Polskiej i Obozu Wielkiej Polski propagujące hasła szowinizmu i nienawiści partyjnej. Związki młodzieżowe, poza "Strzelcem" są jedyną organizacją na terenie wsi, na której obóz prorządowy może budować trwały dorobek ideowy. Na organizację tę i kieru-

nek jej pracy należy zdaniem pisma zwrócić szczególną uwagę i otoczyć ją odpowiednią opieką.-

"Przegląd Łomżyński" Traktując zagadnienia bezrobocia i wysiłki Wojewódzkiego i powiatowych komitetów do spraw bezrobocia, wskazywał na przeciwstawną w odniesieniu do tych komitetów działalność parafjalnych komitetów niesienia pomocy ubogim, powołanych do życia przez łomżyńską Kurję Biskupią. Podkreśla przytem bezcelowość a nawet szkodliwość poczynań komitetów parafjalnych i wypracowa w tej materji argument, że "jeżeli to ma być równoległa akcja do stałej demagogicznej dywersji endecji i korfantowców, których ideologja jest dla pewnego odłamu kleru łomżyńskiego ewang ją to wyrażając się stylem biblijnym, zaiste - niegodziwa jes ta dywersja. Samarytańska bowiem akcja pomocy bezrobotnym nie nadaje się do rozgrywek partyjnych, które niestety nie są pewne części kleru łomżyńskiego obce".

W związku z odezwą wydaną w Łomży przez Komitet Obchodu Święta Chrystusa Króla, w której tenże Komitet zwalcza opracowany przez Komisję Kodyfikacyjną projekt reformy prawa małżeńskiego oraz obecny kierunek wychowywania publicznego młodzieży w szkołach i poza szkołą. Podkreślał, że wbrew zapewnieniom ks. biskupa pomocnego Dembka[1] "Życia i Pracy", że do nazwanego Komitetu zostali zaproszeni tylko ludzie godni zaufania, do Komitetu tego wszedł obok innych i podpisał wydaną odezwę Jan Nowak, karany dwukrotnie więzieniem za kradzież z włamaniem za nadużycia, popełnione w magistracie w Łapach.

Pogatem pismo charakteryzowało praktykowane przez Stronnictwo Narodowe i duchowieństwo metody nacisku moralnego na ludność przy odbytych w ciągu miesiącach wyborach wójtów w gminie Miastkowo, Rutki, Kołaki i Puchały w powiecie łomżyńskim. W wyborach tych kandydaci prorządowi otrzymali olbrzymią większość głosów.

172

Wreszcie pismo informowało, że ks.biskup Łukomski w związku z uroczystościami 10 rocznicy zdobycia Niepodległości nie zezwolił na odprawianie nabożeństw w odrzwiach kościoła parafjalnego.-

b/ Prasa opozycyjna.

"Życie i Praca" Nawoływało w związku z wyborami wójtów w powiecie łomżyńskim i ostrołęckim do wybierania na te stanowiska praktykujących i prawdziwych katolików, oraz wzywało do współpracy z Komitetem niesienia pomocy ubogim, powołanym do życia przez Kurję Biskupią w Łomży. Podało w całości list pasterski ks.biskupa Łukomskiego, wzywający księży i społeczeństwo katolickie do organizowania Akcji Katolickiej, i zawierający dekret, ustanawiający Instytut Djecezjalny Akcji Katolickiej.

W nawiązaniu do tej sprawy czasopismo zamieściło komentarz własny, w którym między innemi zaznacza "Rozpoczyna się zatem w naszej djecezji nowy okres pracy w dziedzinie życia katolickiego. Brzemię obowiązków, wynikających z apostolstwa hierarchicznego, które dotąd jedynie na barkach duchowieństwa spoczywało, przyjmują teraz na siebie także katolicy świeccy, jako współapostołowie Niebawem więc powstaną liczne placówki Akcji Katolickiej w poszczególnych parafjach, a kierowane przez świeckich apostołów, budzić będą coraz większe zrozumienie dla poczynań kościoła i świadomość współodpowiedzialności za wszystko,co przeżywa nasz kościół katolicki. A więc na front - katolicy świeccy - do współpracy w wielkiem dziele Akcji Katolickiej".

W innych artykułach, omawiając uroczystość Chrystusa Króla, stwierdzało, że jest to święto Akcji Katolickiej i nawoływało do masowego wzięcia udziału we wspomnianem święcie.-

Nowe Życie". Popierało Akcję Katolicką i w związku ze świętem Chrystusa Króla nawoływało do wstępowania do niej.

Zagadnienia polityczne traktowało w oświetleniu opozycyjnej

prasy warszawskiej, przedrukowując z niej artykuły wstępne.

Propagowało klerykalne organizacje społeczne i opozycyjne organizacje polityczne.

Zarówno "Życie i Praca", jak i "Nowe Życie" w stosunku do procesu przeciwko 11 posłom z Centrolewu zachowywały ton zamierkowany i spokojny, podając bardzo krótkie streszczenia z tego procesu.-

"Wspólna Praca"

"Wspólna Praca" zamieściła w numerze 15-16 artykuł b.posła dr.M.Czarneckiego p.t."Na wulkanie", traktujący o przeżywaniu się ustroju kapitalistycznego i walce proletarjatu o lepsze jutro. W artykule tym dr.Czarnecki pisze m.in."Los oddał władzę w Polsce w ręce tych, którzy kiedyś byli postępowcami a nawet socjalistami, ale czyny są ich dowodem, że brak im znajomości zasad nowoczesnej gospodarki. Gubią się oni w trudnościach dnia bieżącego i ulegają podszeptom i wpływowi czwartej brygady, reprezentującej interesy kapitału finansowego, przemysłowego i wielkiej własności ziemskiej. Dzielni wojacy, którzy szli w pole do walki o Niepodległą Polskę Ludową, dziś czynami swojemi wzmacniają warsztaty uprzywilejowane, kapitalistyczne, skazane przez rozwój dziejowy na zagładę. Mści się na całym narodzie brak wyraźnego programu gospodarki ekonomiczno-społecznej. Powodzenie polityczne musi się skończyć, jeśli nie nadąży za rozwojem stosunków gospodarczych. Interes Państwa wymaga wyraźnego oparcia się na ludzie pracującym miast i wsi".

---ooo---

W Grodnie przestał wychodzić "Nowy Dziennik Kresowy". Powodem upadku tego pisma było odmówienie dalszej prolongaty jego długów przez "Prasę Polską"w Warszawie.-

---

173 11

OJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.I-4178/31.
cia 10 listopada 1931 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.11. za miesiąc październik 1931 rok.

III. Polski ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

W terenie działał niemal wyłącznie w kierunku organizacyjnym, dążąc do usprawnienia działalności poszczególnych ogniw organizacyjnych przez pozyskiwanie do nich jednostek energicznych, uspołecznionych i posiadających znaczne wpływy osobiste. Słaba była jego działalność agitacyjna w terenie i na gruncie pracy społecznej. Poza wyborami wójtów w powiatach łomżyńskim i ostrołęckim i dość żywą współpracę z powiatowymi komitetami do spraw bezrobocia organizacje BBWzR. nie wykazały szczególniejszego zainteresowania się aktualnemi sprawami lokalnemi nawet w tych wypadkach, gdy zachodziła konieczność reagowania przez nie na poczynania stronnictw opozycyjnych.-

ist Augustowski. Ruch organizacyjny.

Komitet Miejski w Augustowie postanowił zorganizować koło dla zakładów przemysłowych w Lipowcu.-

Łystok-Miasto. Ruch organizacyjny.

Została powołana do życia rada grodzka BBWzR.-

ist Białostocki. Ruch organizacyjny.

Wybrany został nowy zarząd Komitetu gminnego w Jaświłach, gminy Dolistowo.-

Zebranie zamknięte.

Sekretarz powiatowy, Dziurski wygłosił dnia 25 października b.r. dłuższy referat na rejonowej konferencji nauczycieli szkół powszechnych w Zabłudowie.-

Powiat Bielski.

Ruch organizacyjny.

W dniu 11 października b.r. na zebraniu zarządu powiatowego w Bielsku-Podlaskim, odbytem przy udziale posłów Jaroszewicza i Bzowskiego, opracowano program pracy organizacyjnej o powiecie.-

Wybrano nowe prezydjum komitetu gminnego we wsi gminnej Grodzisk /26/, oraz zarządy komitetów w Brańsku /14/, wsi Rudka /18/, Mielniku /20/, Milejczycach/14/ i Ciechanowcu /16/.-

Powiat Grodzieński.

Ruch organizacyjny.

Wybrane zostały nowe zarządy Komitetów w Skidlu, Druskienikach i wsi gminnej Hoże.-

powiat Łomżyński.

Ruch organizacyjny.

Powstały komitety gminne we wsiach Kołaki /25/ i Puchały /75/.-

Powiat Ostrołęcki.

Ruch organizacyjny.

W Nasiadkach powstał Komitet gminny.-

Powiat Wołkowyski.

Ruch organizacyjny.

W Zelwiankach powstało koło lokalne BBWR. liczące 18 członków.-

Zebranie zamknięte.

Odbyło się w Mścibowie dnia 18 października b.r. z udziałem posła Bzowskiego. Po referatach o sytuacji gospodarczej i politycznej w kraju wybrano nowy zarząd.-

owiat Wysoko-Mazow.

Ruch organizacyjny.

Na miejsce dotychczasowego prezesa rady powiatowej notarjusza Ludwika Bukowskiego, przeniesionego do Ostrowi-Mazowieckiej został wybrany właściciel majątku Zawrocie, Jan Kielczewski.-

174 13

Rada powiatowa ustaliła i zatwierdziła skład prezydjów ogniw organizacyjnych BBW.R. w powiecie i przystąpiła do koordynowania pracy społecznej w Wysokiem-Mazowieckiem.-

b/ Stronnictwo Narodowe.

W agitacji słownej obarczało całkowicie i wyłącznie Rząd odpowiedzialnością za przeżywany przez kraj kryzys gospodarczy i przekonywało, że jedynie ono może wyprowadzić Państwo z tego kryzysu i zapewnić mu należyte możliwości rozwoju gospodarczego i politycznego. Z dużym nakładem energji prowadziło agitację związku z wyborami wójtów w powiatach łomżyńskim i ostrołęckim, usiłowało bowiem nie dopuścić ze wszelką cenę do uzewnętrznienia się w tych wyborach faktu zmalenia jego wpływów wśród ludności wiejskiej, czemu jednakże nie zdołało zapobiec, gdyż wybory te wypadły dla niego zgoła niepomyślnie. W październiku Stronnictwo Narodowe określiło zupełnie wyraźnie niejasny dotąd stosunek swój do Akcji Katolickiej. Stosunek ten, sądząc z całego szeregu faktów, jest niemal identyczny jak Chrześcijańskiej Demokracji z tą jedynie różnicą, że w płaszczyźnie działalności na rzecz Akcji stara się ono rozszerzyć stan swego posiadania i nie utracić wpływu na Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej, które dla Akcji Katolickiej stanowi podstawową organizację.

W ścisłem oparciu o Akcję Katolicką Stronnictwo prowadziło wręcz demagogiczną kampanję słowną i prasową przeciwko opracowanemu przez Komisję Kodyfikacyjną projektowi prawa małżeńskiego, a za nierozerwalnością małżeństw chrześcijańskich i przeciwko obecnemu kierunkowi publicznego wychowania młodzieży. Wyrazem tej kampanji był obchód dnia 25 października b.r. uroczystości kościelnej Chrystusa Króla, której nadano charakter "święta Akcji Katolickiej, oraz protestu przeciwko niszczeniu katolickiego wychowania młodzieży i sakramentalnego charakteru związków małżeńskich".-

Pozatem stronnictwo brało czynny udział w przeciwstawnej w odniesieniu do powiatowych komitetów [illegible] spraw bezrobocia akcji łomżyńskiej kurji biskupiej - organizowa[illegible] parafjalnych komitetów niesienia pomocy ubogim.

owiat Łomżyński. Zebrania zamknięte.

Dnia 11 października b.r. w związku z zarządzonymi wyborami wójtów gmin Rutki i Lubotyń odbyły się w tych miejscowościach zebrania przedwyborcze Stronnictwa Narodowego z udziałem w Rutkach posła Chomańskiego, a w Lubotyniu posłanki Pepłowskiej. Posłanka Pepłowska usiłowała urządzić w Lubotyniu zgromadzenie publiczne pod gołem niebem, które jako niezgłoszone Starostwu zostało rozwiązane przez policję, wobec czego odbyło się tylko zebranie osób zaproszonych.-

Na obu zebraniach oceniano demagogicznie poczynania rządu w dziedzinie walki z kryzysem gospodarczym i bezrobociem, oraz podkreślono konieczność wybrania na wójtów kandydatów Stronnictwa Narodowego /30 i 100/.-

owiat Suwalski. Zebrania zamknięte.

W Bakałarzewie, gminy Wólka dnia 11 października b.r. zebranie zwołane przez posła Kakowskiego, który oświadczył, że tylko Stronnictwo Narodowe wyprowadzić może Państwo z obecnego kryzysu i zapewnić mu możliwości rozwoju organizacyjnego. Replikował skutecznie na przemówienie posła prezes koła gminnego BBWzR. i Peowiaków, Naumowicz. /70, w tem 15 członków BBWzR. w charakterze opozycji/.-

W Filipowie dnia 25 października b.r. zebranie członków Stronnictwa z gmin Filipów i Czostków z udziałem posła Witolda Staniszkisa, którego zarzuty pod adresem Rządu wywołały oświadczenia zebranych, że "każdy, kto tylko tutaj przyjedzie - chwali swoje".-

Z pośród zebranych interpelowano posła w sprawie lokalnych zarządzeń organów KOP. i połączenia gmin Filipów i Czostków. Poseł zapowiedział r[illegible] zwołanie zjazdu powiatowego delegatów Stronnictwa w Suwałkach /34/.-

175

c/ Obóz Wielkiej Polski.

Powiat Łomżyński. W Łomży w nocy z dnia 24 na 25 ub.m. rozlepiono drukowane plakaty z napisami "W Polsce jest 250 tysięcy bezrobotnych cierpiących głód. W Polsce jest 3 i pół miljona żydów, tuczących się polskim chlebem. Robotniku, wal w pysk każdego, kto twierdzi, że tak być musi". Zachodzi uzasadnione zresztą przypuszczenie, że rozklejenie tych plakatów jest przejawem antysemickiej działalności łomżyńskiej placówki M.O.W.P.

Powiat Ostrołęcki. Organizacja O.W.P. w Myszyńcu została ostatnio zreorganizowana. Do zarządu jej weszli proboszcz miejscowy ks. Rogalski-prezes, Załęski Franciszek, radny gminny ze wsi Wykrot i Henryk Zapadka z Myszyńca.-

d/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji.

Popularyzowało uchwały Kongresu Stronnictwa w Katowicach, podkreślając, że kongres wypowiedział się za zaniechaniem wszelkich prób nawiązania przez Ch.D. współpracy z Rządem w płaszczyźnie walki z kryzysem gospodarczym i za koniecznością dążenia do utworzenia za wszelką cenę Rządu koalicyjnego. Nadto współdziałało ściśle z Akcją Katolicką, szczególnie w zwalczaniu projektu reformy prawa małżeńskiego. Pozytywny był stosunek Stronnictwa do poczynań wojewódzkiego i powiatowych komitetów do spraw bezrobocia.-

Białystok-Miasto. Zebranie zamknięte.

Dnia 18 października poseł Wacław Bittner zwołał zebranie członków i sympatyków Stronnictwa, na którem dowodził, że Rząd nie liczy się ani z ogólną sytuacją gospodarczą w świecie, ani też w kraju i wydaje zgoła niepotrzebnie olbrzymie sumy /podziemny kabel telefoniczny Warszawa-Śląsk/, wprowadza w życie niecelowe zarządzenia/ ściąganie należności podatkowych w produktach rolnych/ i nie umie się zdobyć na radykalną walkę z kryzy

sem gospodarczym. Pozatem, [illegible] sprawozdanie z przebiegu obrad kongresu Ch.D. w Katowicach, poseł Bittner oświadczył,że na wniosek senatora Korfantego Kongres zdecydował zaniechać podejmowanych przez Ch.D. prób nawiązania współpracy z Rządem i wypowiedział się za koniecznością dążenia za wszelką cenę do stworzenia rządu koalicyjnego /80/.-

Na zebraniu uchwalono następującej treści rezolucję:"Ciężki, bezprzykładziejny kryzys gospodarczy wszystkich stanów i zawodów, rolników, mieszczan,robotników i rzemieślników wymaga natychmiastowych środków zaradczych, przeprowadzenia reformy gospodraczej i budżetowej, oraz przyjścia z pomocą ludności. Zebrani wyrażają głębokie przekonanie, że tylko zgoda narodowa, powołanie koalicyjnego rządu wszystkich stronnictw, zawieszenie walk partyjnych może zapewnić opanowanie kryzysu, przeprowadzenie niezbędnych reform i powrót do normalnych warunków życia. Zwracają przeto uwagę naczelnych władz stronnictwa, że ostry stan walk wewnętrznych w połączeniu z nędzą i głodem społeczeństwa wzmaga wrzenie rewolucyjne, które jeżeli się wyleje w formie gwałtownych starć, doprowadzić może do bolszewizmu i rozbioru Polski. Obowiązkiem przeto Chrześcijańskiej Demokracji,jako stronnictwa pragnącego oprzeć życie narodu na zasadach miłości i sprawiedliwości - jest użycie całego wpływu moralnego, aby przeciwdziałać wzrostowi w kraju z dnia na dzień nienawiści, zmuszać do jednoczenia się zgody i prowadzić politykę w kierunku wielkiej koalicji całego narodu.-

wiat Suwalski. Zebranie zamknięte.

W Suwałkach dnia 1 b.m. poseł Romuald Fudjan odbył konferencję z 15-tu członkami Towarzystwa Rzemieślniczego "Rozwój" w sprawach gospodarczych i zamierzonego zwołania tamże wiecu sprawozdawczego.-

6/ Stronnictwo Ludowe.

Najważniejszym momentem w działalności Stronnictwa był zjazd wojewódzki,na którym wybrano zjazd wojewódzki i powzięto obok innych

charakterystyczną uchwałę co do powstrzymywania się przez członków Stronnictwa Ludowego od spożywania alkoholu i palenia tytoniu.-

Uchwała ta wiąże się niewątpliwie z ogólnemi poczynaniami Stronnictwa, obliczonemi na stworzenie rządowi przeszkód w opanowywaniu sytuacji gospodarczej. Z sakulisowych momentów Zjazdu należy podkreślić, dążenie posła Boga do utrącenia posła Sawickiego na korzyść b. posła Dominika Kosia /PSL."Piast". Z utrącenia tego poseł Bog zrezygnował po zorjentowaniu się, że doprowadziłoby ono do zerwania zjazdu przez posiadających zdecydowaną większość zwolenników posła Sawickiego.-

Po zjeździe niesmaczne poczynania organizacyjne Stronnictwa obserwowane były w powiecie suwalskim.-

Białystok-Miasto. Zjazd wojewódzki.

Dnia 11 października w Białymstoku w lokalu OKR.PPS.UKS. odbył się zjazd prezydjów zarządów powiatowych Stronnictwa Ludowego z powiatów zorganizowanych, a mianowicie grodzieńskiego, sokólskiego, wysoko-mazowieckiego i białostockiego /po 5 delegatów z każdego powiatu/ przy udziale posłów Michała Boga, d-ra Stanisława Krony, Adolfa Sawickiego i Jana Smoły, z których ostatni przyjechał na zjazd w zastępstwie posła d-ra Władysława Kiernika, który w ostatniej chwili przyjaciel swój do Białegostoku na zjazd odwołał.-

Zjazd odbywał się przy drzwiach zamkniętych pod przewodnictwem posła Boga, który w obszernym referacie scharakteryzował obecną sytuację polityczną i gospodarczą w kraju, podkreślając, że Rząd w dalszym ciągu stosuje system dyktatury, spadający całym ciężarem na barki chłopa, a szczególnie zorganizowanego w Stronnictwie Ludowem. Według podkreśleń posła Boga, Stronnictwo Ludowe gnębione jest z jakąś dziwną zawziętością przez sanację, a więc władze administracyjne, policję, samorząd, wójtów i sołtysów, którzy stosują względem członków Stronnictwa Ludowego niczem nieusprawiedliwione represje i kary. Policja nie dopuszcza do odbywania obrad i zebrań Stronnictwa Ludowego, a nawet

uniemożliwia sprawozdawcze wie[illegible] poselskie, przyczem posługuje się w tym wypadku metodami policji rosyjskiej. Następnie poseł Róg apelował do uczestników zjazdu, ażeby dołożyli starań celem jak najrychlejszego pokrycia terenu województwa siecią kół Stronnictwa Ludowego, stojącego na straży interesów chłopskich i walczącego z tymi,którzy łamią prawo bez względu na to, czy łamanie prawa idzie od strony czynników lewicowych,czy też prawicowych. W zakończeniu swego przemówienia poseł Róg zaznaczył,że akcja organizacyjna Stronnictwa Ludowego w Województwie Białostockiem była dotychczas słaba i może nierzadko zaniedbywana przez tych,którzy z natury rzeczy winni byli ją prowadzić.-

Po posle Rogu przemawiał Romuald Sieniełomek, prezes zarządu powiatowego w Grodnie, który wystąpił z zarzutami przeciwko posłowi Adolfowi Sawickiemu, dowodząc, że poseł Sawicki dziwnie obojętnie traktował dotąd akcję organizacyjną Stronnictwa Ludowego i wykazał w bezczynność w kilkunastu wypadkach pobicia członków Stronnictwa Ludowego przez policję, o czem bezzwłocznie był powiadamiany przez zainteresowanych. W czasie przemówienia Sieniełomka z sali padły okrzyki,że wśród uczestników zjazdu jest ktoś z "sanacji",na co poseł dr Krona oświadczył "zapewniam was moi kochani,że wśród nas niema nikogo z sanacji i możecie być co do tego najzupełniej pewnymi".-

Po przemówieniu Sieniełomka nastąpiła 45-minutowa przerwa,po upływie której przystąpiono do wyboru zarządu wojewódzkiego Stronnictwa. Do zarządu tego zostali wybrani: poseł Michał Róg-prezes, poseł Adolf Sawicki -pierwszy viceprezes, b.poseł Dominik Kod-drugi viceprezes i Trochim Antoni z powiatu augustowskiego sekretarz.-

Po wyborach zarządu poseł Jan Omoda mówił o konieczności organizowania milicji Stronnictwa Ludowego,której zadaniem będzie ochrona wieców i zebrań,prowadzenie wywiadu o działalności poszczególnych członków Stronnictwa, nie wykluczając posłów, o poczynaniach policji i władz administracyjnych, a zwłaszcza krzywdzących Stronnictwo i jego członków i t.p. Spostrzeżenia swoje milicja w drodze instancyj partyjnych winna komunikować prezesowi zarządu wojewódzkiego.-

Pozatem do obowiązków milicji należy także zorganizowanie poczty lotnej, która będzie przekazywać do rąk zaufanych w określonych punktach wszelką pocztę, przeznaczoną dla zarządu wojewódzkiego. Całość tej poczty będzie dostarczana do rąk posła Sawickiego, który z kolei będzie ją przekazywał posłowi Rogowi.-

W szczegółowych wyjaśnieniach co do sprawy organizowania poczty lotnej poseł Smoła zaznaczał kilkakrotnie, że utworzenie tej poczty ma na celu przedewszystkiem pominięcie urzędów pocztowych i uniknięcie dokonywanej przez nie, względnie przez policję w tych urzędach kontroli korespondencji Stronnictwa Ludowego.-

Drogą poczty lotnej z reguły musi być dostarczana posłowi Rogowi korespondencja, zawierająca materjały o nadużyciach władz i policji. Na podstawie tych materjałów, jak podkreślił poseł Smoła Stronnictwo będzie mogło opracować wniosek co do redukcji policji i piętnować w Sejmie, względnie w prasie postępowanie poszczególnych osób z policji.-

Zasługuje na uwagę, że z pośród 28-miu uprawnionych do głosowania uczestników Zjazdu 22 jako członków b.Stronnictwa Chłopskiego odpowiedziało się za powołaniem na prezesa tymczasowego zarządu wojewódzkiego posła Adolfa Sawickiego. Opowiedzenie się ich za posłem Sawickim omal nie spowodowało wycofania się ze zjazdu posła Michała Roga, upatrzonego zgóry przez władze naczelne Stronnictwa na prezesa wspomnianego zarządu.-

Sytuację uratował poseł Sawicki, który wyjaśnił swym zwolennikom konieczność wybrania jednomyślnie na prezesa posła Michała Roga.-

Zjazd uchwalił rezolucję, wzywającą członków Stronnictwa Ludowego do powstrzymania się od picia wódki i palenia tytoniu, wyrażającą zaufanie władzom naczelnym Stronnictwa i stwierdzającą, że obecny system rządzenia Państwem, jako system ukrytej dyktatury grozi krajowi kompletną ruiną, wobec czego musi ustąpić rychło miejsce systemowi rządów parlamentarnych, którego wyrazem winien być Rząd, posiadający zaufanie mas włościańskich.-

20

177

Powiat suwalski.

Ich organizacyjny.

We wsi Stoki, gminy Koniecbór dnia 8 października, zebranie z udziałem sekretarza Zarządu powiatowego Stronnictwa w osobie Antoniego Trochima. W rezultacie zebrania utworzono koło Stronnictwa, do którego na 32 obecnych zapisało się 12 osób.-

Tenże Trochim usiłował zorganizować koło lokalne Stronnictwa dnia 17 października we wsi Zybrynek, gminy Koniecbór, co mu się jednakże nie udało.-

2/-Polska Partja Socjalistyczna.

Zakamarła się widocznie żywotność PPS. w Grodnie po znanych ministerstwu wystąpieniach jej we wrześniu b.r. na gruncie samorządowym. Przekonawszy się, że złożenie mandatów radzieckich przez frakcję socjalistyczną, nie przesądziło bynajmniej istnienia obecnej rady miejskiej, nie podjęła ona zapowiadanej kampanji o rozwiązanie tej rady i rozpisanie wyborów, tembardziej, że wspomniany krok frakcji socjalistycznej został obezwładniony przez Okręgową Komisję Klasowych Związków Zawodowych, która ustosunkowała się rzeczowo do powiatowego komitetu do spraw bezrobocia.-

W Białymstoku i białostockim okręgu przemysłowym PPS. przeciwdziałała zabiegom czynników państwowych i wojewódzkiego Komitetu do spraw bezrobocia, zmierzającym do wprowadzenia w życie uchwał Rady Ministrów z dnia 26 sierpnia b.r. i przeprowadzenia redukcji dni pracy zamiast redukcji robotników w przemyśle włókienniczym, oraz ustosunkowała się negatywnie do akcji pomocy bezrobotnym organizowanej przez wspomniany komitet. Pomimo to jednak pod koniec miesiąca podjęła organizował komitety związkowe pomocy bezrobotnym, których zarząd w kilku wypadkach domagały się od komitetów do spraw bezrobocia obdzielania żywnością i opałem przedstawionych przez nie robotników.-

Fakt ten, ad nadto widocznie odsłania demagogiczną działalność PPS. w płaszczyźnie bezrobocia, z jednej bowiem strony zajmuje

178 21

ona negatywne stanowisko względem akcji komitetów do spraw bezrobocia, z drugiej zaś agituje robotników, ażeby domagali się pomocy od tych komitetów, a nadto agituje wręcz, że działalność tych Komitetów " nie wyłącznie ma na celu organizowanie pomocy bezrobotnym". Poza białostockim okręgiem przemysłowym PPS. działała silniej jedynie w powiecie bielskim, gdzie usiłowała wykorzystać nastroje bezrobotnych robotników przemysłu drzewnego, do czego oczywiście nie dopuszczono.-

Bielski. Powiatowy Komitet Robotniczy PPS. w Bielsku-Podlaskim dążył systematycznie do rozbudowania podstawowych dla partji w powiecie bielskim związków zawodowych robotników przemysłu drzewnego i robotników rolnych, oraz przystąpił do organizowania małorolnych. Tenże komitet zamierzał urządzić wiece polityczne w Czerwmsze /poseł Stanisław Dubois/, oraz w Hajnówce i Białowieży /poseł Czapiński/. Na urządzenie wiecu w Czeremsze nie zezwolił Starosta Powiatowy, zaś na urządzenie wieców w Hajnówce i Białowieży Wojewoda z uwagi na konieczność osłaniania zbiorowisk robotniczych w tych ośrodkach przed masową agitacją polityczną z uwagi na zagrożony w nich stan bezpieczeństwa publicznego

W dniu 25 października w Bielsku-Podlaskim i Hajnówce zostały wywieszone plakaty z napisami "Precz z Brześciem, niech żyje Dubois".-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.I-4178/31.T.

Dnia 10 listopada 1931 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.
za miesiąc październik 1931 r.

IV. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne

a/ Związek Strzelecki.

Nowe oddziały. Powstały w Juchnowcu /15/, Kruszewie /18/, i Grodku /1
i Czarnej-Wsi /30/ powiatu białostockiego, wsiach Wi
gminy Skórzec /14/ w powiecie bielskim, Godlewo Mier
/25/ w powiecie ostrowskim, Leśniski, gminy Mścibów /
prezes poseł Włodzimierz Browski,/Wołkowyskm/oddzia
ski/i Wilczukach, gminy Szydłowice /23/ w powiecie wo
wyskim.-

Działalność. Oddziały Związku w ciągu miesiąca odbyły 42 zebrania
wach organizacyjnych, wyszkolenia, pracy społecznej i
urządziły 6 nowych świetlic. Pozatem Związek urządz
5 kursów /140 uczestników/ i 4 marsze zbiorowe /210 u
stników/.-

Zjazd Powiatowy W Kolnie dnia 16 ub.m. odbył się zjazd powiatowy dele
oddziałów /130 osób/, na którem po referatach wybran
powiatowy.-

Stosunek duchowieństwa. W ciągu miesiąca wyjątkowo silną akcję przeci
Związkowi Strzeleckiemu prowadzili proboszcz parafji
w Jasionówce, powiatu białostockiego ks.Małynicz-Kalic
który stale ostrzega ludność z ambony przed szkodliwą
kościołu i społeczności katolickiej działalnością Zwi
Strzeleckiego, proboszcz parafji w Stawiskach, powiat
kolneńskiego ks.Kostro i ks.Wądołowski w Wołkowysku,

179 23

ry podczas karania w dniu 25 ub.m. nazwał Związek Strzelecki "wrzodem na ciele Ojczyzny" i "Zakłamaną organizacją".-

c/ Stowarzyszenie Rezerwistów i b.Wojskowych.

Nowe oddziały. Nowe oddziały Stowarzyszenia powstały w Lubotynie /50/, Chlebiotkach /40/, Rutkach /32/, Nowogrodzie /75/ i Puchałach /60/, powiatu łomżyńskiego, w Nałkini /60/ i Zarębach Kościelnych /16/, powiatu ostrowskiego.-

Zjazd powiatowy. W Sokółce dnia 25 ub.m. odbył się przy udziale Wojewody i posła Walewskiego walny zjazd powiatowy /508 osób/. Ze złożonych na zjeździe sprawozdań wynika, że Stowarzyszenie posiada w powiecie 14 oddziałów, liczących 897 członków.-

c/ Zjednoczenie Związków Młodzieży Wiejskiej i Ludowej.

W ubiegłym miesiącu została dokonana unifikacja Związku Młodzieży Wiejskiej i Związku Młodzieży Ludowej na terenie Województwa. Na zjeździe w Białymstoku dnia 18 ub.m. Zjazd ten został poprzedzony odbytym w Łomży dnia 15 ub.m. zjazdem okręgowym /47 delegatów/, na którym uchwalono następującą rezolucję: "Drugi walny zjazd okręgowy Związku Młodzieży Wiejskiej w Łomży wzywa zarządy Wojewódzki i Centralny Związku do przeprowadzenia unifikacji związków młodzieży wiejskiej w całej Polsce na podstawach demokratycznych. Celem przyspieszenia tej unifikacji zjazd wzywa zarządy okręgowe i wojewódzki do jak najrychlejszego przeprowadzenia unifikacji Związku Młodzieży Wiejskiej i Związku Młodzieży Ludowej na terenie Województwa Białostockiego".

Na zjazd w Białymstoku dnia 18 ub.m. przybyli posłowie Walewski, Dabulewicz i Jaroszewicz, wicemarszałek Sejmu, poseł dr.Karol Polakiewicz, kierownik Centralnego Związku Mło-

dzieży Wiejskiej Marszałek i inni, oraz przedstawiciele władz państwowych, samorządowych, szkolnych i organizacyj społecznych.

Pierwszy wygłosił przemówienie na zjeździe Wojewoda, który określił swój stosunek do wiejskich organizacyj młodzieżowych i do zagadnienia unifikacji tych organizacyj. Wojewoda zaznaczył, że nie mogąc się doczekać przeprowadzenia unifikacji Związków Młodzieży Wiejskiej i Ludowej przez Centralę tych związków w Warszawie, dążył konsekwentnie do przeprowadzenia jej przynajmniej na terenie Województwa Białostockiego, gdyż wymaga tego konieczność wzmocnienia pozytywnej pracy społecznej wśród młodzieży na gruncie wiejskim.

Bezpośrednio po przemówieniu Pana Wojewody przystąpiono do omawiania sprawy unifikacji. Sprawę tę referował Sadowski, prezes Okręgowego Związku Młodzieży Wiejskiej w Łomży, na którego wniosek zjazd jednomyślnie wypowiedział się za unifikacją i rychłem jej dokonaniem.

Następnie zjazd ustalił dla zunifikowanych organizacyj nazwę "Zjednoczenie Związków Młodzieży Wiejskiej i Ludowej", oraz wybrał na jej prezesa Stefana Kalinę, dotychczasowego prezesa Wojewódzkiego Związku Młodzieży Wiejskiej i powołał do zarządu po pięciu przedstawicieli Związku Młodzieży Wiejskiej i Związku Młodzieży Ludowej.

Zjazd zakończył się wysłaniem depesz hołdowniczych do Pana Prezydenta Rzeczypospolitej i Pana Marszałka Piłsudskiego, oraz depesz z zapewnieniami o wytężonej pracy dla Państwa do Panów Ministrów W.R.i O.P. i Spraw Wewnętrznych i Wojewody Białostockiego.-

d/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

Nowe Oddziały. Powstały we wsiach Mrocznki, gminy Tykocińskie /24/, powiatu

białostockiego, Kłopoty Stanisławy, gminy Siemiatycze w powiecie bielskim /17/, Majewie Kościelnym i Korycinie, powiatu sokólskiego, w których S.M.P. posiada obecnie 25 oddziałów, liczących 360 członków /powiat sokólski łącznie z powiatem białostockim obsługują instruktorzy Sikorski i Narasimowicz/.-

Powiat Białostocki — Wystąpili z zrzeszenia patronatów S.M.P. w Czarnej-Wsi, powiatu białostockiego Władysław Węglewski, kierownik tartaków państwowych, Bronisław Filipowski, nadleśniczy i Stanisław Stankiewicz, zarządowca stacji tamże.

Jednym z czynniejszych w powiecie działaczy S.M.P. jest nauczycielka szkoły powszechnej w Boguszkach, Emilja Gazówna.-

Różne — Stowarzyszenie coraz silniej otaczane jest opieką materjalną i moralną przez duchowieństwo, które w celach propagandowych najchętniej własnym kosztem urządza dla członków Stowarzyszenia wieczorki, zabawy taneczne i herbatki.-

e/ Towarzystwo Uniwersytetu Robotniczego.

Nowy Oddział Towarzystwa, liczący 20 członków powstał w Orli, powiatu bielskiego.-

f/ Związek Inwalidów Wojennych.

W Augustowie na walnem zebraniu członków powiatowego koła dnia 18 ub:m. postanowiono zwiększyć fundusz na zapomogi pośmiertne i wystąpić do władz o zniesienie świadczeń szarwarkowych inwalidów.-

g/ L. O. P.P.

Zorganizowano 16 nowych kół /320 członków/ i urządzono 8 pokazów walki przeciwgazowej i 6 kursów dla instruktorów /160 uczestników/.-

ooo------ooo------ooo------ooo

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.1-4178/31.T.
Dnia 10 listopada 1931 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.11.
za miesiąc październik 1931 rok.

V. Ruch wyznaniowy.

a/ Kościół Katolicki.

Powiat Augustowski. W Augustowie dnia 18 października odbyła się zorganizowana przez miejscowego dziekana, ks. Wojciecha Chojnowskiego akademja misyjna przy udziale około 500 osób.-

Powiat Białostocki. Proboszcz parafji Jasionówka, ks.Małynicz-Malicki ze względów natury osobistej nietylko odmówił brania udziału w pracach gminnego komitetu dla spraw bezrobocia, lecz przeciwdziała prowadzonej przez tenże komitet akcji zbiórki ofiar, wskutek czego np. ludność wsi Brzozówka i Chobotki wręcz odmówiła dawania jakichkolwiek ofiar.-

Tenże ks.Malicki dnia 25 ub.m. nadesłał nauczycielce szkoły powszechnej w Jasionówce Kamińskiej, żonie komendanta miejscowego posterunku P.P./świadka oskarżenia w procesach przeciwko ks.Malickiemu/ list następującej treści:"Ponieważ kilka osób doniosło mi, że nauczycielka z Czarnego-Stoku i Sz,Pani notowały dzisiaj moje kazanie, proszę o przysłanie odpisu tych notatek, aby za świeżej pamięci porozmawiać i poznać jak kazanie moje odbija się w główkach naszej inteligencji Zachowanie się pani wywołało zgorszenie, o którem mówią ludzie Proszę o odpowiedź." Kamińska, czując się obrażoną treścią listu, skierowała sprawę na drogę sądową.

Na dzień 23 ub.m. w Sądzie Okręgowym w Białymstoku została wyznaczona rozprawa przeciwko ks.Małyniczowi-Malickiemu jako oskarżonemu z art.154 cz.II. K.K. /naskutek odwołania się Prokuratora od uniewinniającego ks.Małynicza wyroku Sądu Grodzkiego w Knyszynie/, którą Sąd odroczył celem dodatkowego zbadania

kilku świadków, niezbadanych podczas rozprawy w pierwszej instancji.

powiat Grodzieński. We wsi Pjasonty-Wielkie dnia 26ub.m. na akademji urządzonej w związku z obchodem uroczystości kościelnej Chrystusa Króla kierownik miejscowej szkoły powszechnej, Kazimierz Horodyński nawoływał do obrony Kościoła przed sekciarstwem, a b.dziekan BBWnR. dr.Antoni Kocha złożył oświadczenie, że nie go już nie łączy z obozem prorządowym i, że żałuje swej poprzedniej pracy w tym obozie /200/.-

Na akademji ku czci Chrystusa Króla w Grodnie ks.dziekan Olszański wystąpił z wnioskiem wzniesienia pomnika Chrystusa, który będzie aktem dziękczynnym za odzyskanie wolności.-

powiat Kolneński. W Stawiskach dnia 26 ub.m. na posiedzeniu organizacyjnem Komitetu obchodu dnia 11 listopada proboszcz miejscowy ks.Kostro zgłosił pretensje, że podczas obchodów narodowych spiewana jest stale "Pierwsza Brygada" i, że Związek Strzelecki uzurpował sobie przywilej wyłącznego reprezentowania stowarzyszeń młodzieżowych, a następnie po wymianie zdań z instruktorem P.W. opuścił zebranie, oświadczając, że na przyszłość "w podobnych zebraniach udziału brać nie będzie".-

powiat Łomżyński. Ordynarjusz djecezji łomżyńskiej, ks.biskup Łukomski dekretem z dnia 21 września b.r. ogłoszonym 11 ub.m. erygował Djecezjalny Instytut Akcji Katolickiej w Łomży i w myśl art.13 Statutu Akcji Katolickiej w Polsce mianował biskupa pomocnego, ks. Berharda Dembka asystentem kościelnym, Szymona Konarskiego, dyrektora oddziału Banku Ziemiańskiego prezesem, Józefa Kordaszewskiego, obrońcę sądowego dyrektorem i ks.wikarjusza Wincentego Krajewskiego sekretarzem wspomnianego Instytutu.-

Jednocześnie ks.biskup Łukowski wydał z racji erygowania tegoż Instytutu list pasterski, którego odpis załączony jest do sprawozdania.-

Kurja Biskupia w Łomży w dalszym ciągu wywiera nacisk na dziekanów i proboszczów, ażeby organizowali parafjalne komitety pomo-

cy ubogim. W parafjach, w których tego rodzaju komitety powstały działają one nazewnątrz przez Stowarzyszenie Pań Miłosierdzia. Zebrane przez nie ofiary pieniężne i w naturze przesyłane są do Komitetu Biskupiego w Łomży, na którego czele stoją ks.biskup pomocny Dembek i ks. infułat Szczęsnowicz.-

Powiat Ostrowski. W Ostrowi-Mazowieckiej ks.kanonik Ciesielski, który jako jeden z pierwszych zorganizował Komitet parafjalny niesienia pomocy ubogim w dniu 11 ub.m. z ambony oświadczył, że społeczeństwo katolickie nie może składać ofiar na ręce powiatowego komitetu do spraw bezrobocia, gdyż z ofiar tych będą korzystali bezwyznaniowcy i żydzi.

Powiat Ostrołęcki. Proboszcz parafji w Kadzidle, ks.Henryk Białokoziewicz /znany ze swych wystąpień antyrządowych w okresie wyborczym r.1930/, ukarany ostatnio administracyjnie przez Starostę za opilstwo i przeciwko któremu skierowano w ub.m. sprawę do Sądu Grodzkiego w Myszyńcu za pobicie właściciela restauracji w Kadzidle, Stefana Zery, zorganizował parafjalny komitet Akcji Katolickiej.-

Proboszcz parafji w Ostrołęce, ks.Walter na zebraniu u Starosty Powiatowego w sprawie obchodu dnia 11 listopada oświadczył, że odprawi w tym dniu nabożeństwo, nie wygłosi jednak kazania z powodu zakazu ordynarjusza djecezji, ks.biskupa Łukomskiego.-

Powiat Wysoko-Mazow. Ks. kanonik Rogiński w Wysokiem-Mazowieckiem podczas akademji ku czci Chrystusa Króla w dniu 25 ub.m. oświadczył, że "Ludność parafji wysoko-mazowieckiej pragnie zawsze być wierną i lojalną względem Rządu".

b/ Ewangelicy.

W październiku została rozwiązana przez Konsystorz Ewangelicko-Augsburski w Warszawie ewangelicka rada kościelna w Białymstoku z powodu urządzenia przez nią zebrania gminnego bez uzgodnienia z Konsystorzem porządku ~~dzienn~~ dziennego tegoż zebrania. Na miejsce rozwiązanej

rady zostali powołani Cerbst-przemysłowiec, Kuhn - kupiec, Salinger, radca prawny Powiatowej Kasy Chorych, Unferwerd - właściciel kina i Werner - tkacz w charakterze mężów zaufania do pełnienia zastępczo funkcji rady.-

Rozwiązana rada, składająca się z Flakierta, Hempla, Metza i Seh Scheer Midta - przemysłowców i innych, zdecydowanych nacjonalistów niemieckich, pozostających w kontakcie z Volksbundem, zaskarżyła decyzję Konsystorza do wyższej instancji kościelnej, jednak bezskutecznie, gdyż decyzja ta przez wspomnianą instancję została zatwierdzona.-

W związku z tem dnia 6 b.m. bawił w Białymstoku generalny superintendent Kościoła Augsbursko-Reformowanego w Polsce, ks.biskup Dr. Juljan Bursche w celu złagodzenia zatargu, którego istotnym tłem jest akcja nacjonalistów niemieckich w radzie i gminie przeciwko ks.pastorowi Zirkwitzowi z racji m.in. jego współpracy z polskimi czynnikami prorządowymi.-

W wyniku jego medjacyj powołano do tymczasowej rady /mężowie zaufania/ inż.Riegerta, dyrektora Białostockiego Towarzystwa Elektryczności, Hanna, pracownika tegoż Towarzystwa, H.Petera - agenta handlowego, A.Belca i A. Krause -przemysłowców, ludzi naogół umiarkowanych jeżeli chodzi o ich stosunek do zagadnienia współżycia ludności niemieckiej z ludnością polską.-

c/ Baptyści.

t Wołkowyski. Dnia 15 ub.m. do Łyskowa przyjechał misjonarz z Ameryki Michał Bolesta, który zamieszkał u brata swego Stefana Bolesty w osadzie Mościszcze w gminie Łysków.-

Czynniejsi działacze sekty w gminie Izabelin Kuźma Siewoszko i Daniel Łukaszewicz rozwijają żywą działalność propagandową, szczególnie po odbytym dniu 18 ub.m. zjeździe Baptystów w Prużanie, Województwa Poleskiego.-

Zaniepokojony ich działalnością proboszcz parafji prawosławnej

w Izabelinie złożył na nich fałszywe doniesienie do policji, a urządzają oni zebrania nielegalne.-

Wspólnie z nimi misjonarz Michał Boleste prowadził agitację poszczególnych wsiach w gminach Izabelin i Łysków, w których sekty w ostatnich tygodniach znacznie wzrosły.-

d/ Polski Katolicki Kościół Narodowy.

Świat Wołkowyski. B.djakon p. Wasławny Sergjusz Szwedko utworzył we wsi Pa nowicze, gminy Piaski liczącą 30 wyznawców parafję Polskiego Ka kiego Kościoła Narodowego obrządku wschodniego.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.NP.I-4178/31.T.
Dnia 10 listopada 1931 r.

Sprawozdanie miesięczne Nr.11
za miesiąc październik 1931 r.

183

VI. Mniejszości narodowe.

Życie mniejszości narodowych w październiku pozostawało nadal w całkowitej zależności od sytuacji gospodarczej. Z tej racji dominowały w niem sprawy natury gospodarczej. Jeżeli chodzi o ludność żydowską, to zarówno poszczególne organizacje, jako też prasa akcentowały stale niezmiernie trudne położenie, w jakiem znalazły się przemysł i kupiectwo żydowskie. Prasa żargonowa wręcz wyraźnie stwierdzała, że sytuacja żydowstwa polskiego jest katastrofalna i, że sytuację tę wytworzyły antysemickie polityka ekonomiczna wszystkich dotychczasowych rządów i sejmów, pomajowy etatyzm gospodarczy, niemożliwość uzyskania kredytów w państwowych instytucjach kredytowych i niezmierne obciążenia podatkowe. W beznadziejnej sytuacji niegdyś bogate kupiectwo żydowskie przeistoczyło się w pośredników, a rzemieślnicy żydowscy zajmują się naogół tem, co zgoła niema nic wspólnego z ich zawodem. Jakkolwiek jedni i drudzy znaleźli się w katastrofalnym położeniu, to jednakże ich warunki bytowania są lepsze, niż inteligencji żydowskiej, dla której niema poprostu pracy w kraju. Wspomniane organizacje i prasa domagały się podjęcia przez rząd radykalnych środków celem ratowania kupiectwa i rzemiosła żydowskiego, oraz inteligencji żydowskiej. Poza sprawami gospodarczemi z życia społeczeństwa żydowskiego zasługują na uwagę poczynania sjonistów, wiążące się z trudną sytuacją finansową organizacji sjonistycznej i zmierzające do skłonienia społeczeństwa do świadczeń pieniężnych na rzecz tej organizacji. W terenie organizacje sjonistyczne aktualizowały kwestję palestyńską i powodowały uchwalanie protestów przeciwko ograniczeniu emigracji żydów do Palestyny.- Za wyjątkiem Bundu i Poalej-Sjon Prawicy wszystkie organizacje żydowskie ustosunkowały się pozytywnie do akcji wojewódzkiego i powiatowych komitetów do spraw bezrobocia, domagając się jedynie, ażeby akcja ta objęła także bezrobotnych żydów.-

32.

Życie ludności białoruskiej specjalnych uwag nie nastręcza, jeżeli pominąć stale dostrzegane wysiłki elementów radykalnych do ożywienia działalności Towarzystwa Szkoły Białoruskiej, szczególnie w Białymstoku i powiecie białostockim.-

W życiu ludności litewskiej zaznaczyła się wyraźniej działalność Litewskiego Towarzystwa Św.Kazimierza, która coraz więcej nabiera charakteru nacjonalistycznego pod wpływem agitacji czynników prokowieńskich.-

a/ Ż y d z i .

Życie polityczne.

S j o n i s c i .

Białystok-Miasto. Dnia 31 ub.m. na sjonistycznym wiecu ludowym po przemówieniu dr. Rosenka z Równego uchwalono protest przeciwko ograniczeniu emigracji żydów do Palestyny /80/.-

Powiat Białostocki. W Zabłudowie dnia 18 ub.m. delegat Centrali Organizacji Sjonistycznej Kominer z Warszawy wygłosił odczyt o sytuacji w Palestynie /50/.-

Powiat Grodzieński. W Grodnie dnia 25 ub.m. działacz sjonistyczny Leder Elizer z Białegostoku wygłosił odczyt o sytuacji w sjonizmie, przyczem podkreślił zły system materjalny organizacji sjonistycznej w Białymstoku

Powiat Wołkowyski. Na zebraniu członków organizacji sjonistycznej w Wołkowysku dnia 24 ub.m. podkreślano, że należy tworzyć t.zw. legjony kwestarskie dla akcji zbierania funduszów na cele organizacji sjonistycznej.-

B u n d .

Białystok-Miasto. Dnia 31 ub.m. odbyła się akademja z racji trzeciej rocznicy zgonu Michalewicza. Przemawiał Zybert Gerszon, radny m.st.Warszawy/600/

Ortodoksi.

Powiat Łomżyński. W Łomży na zgromadzeniu "Salejme Emune Izrael" H.Margolis,rabin z Grodna i inni nawoływali do religijnego wychowywania dziewcząt i zakładania dla nich szkół "Bejs Jakaw" /50/.-

Życie kulturalno-oświatowe.

Białystok-Miasto. Dnia 22 ub.m. [illegible] wierzyciele gimnazjum żydowskie go Druskina, obciążonego wierzytelnościami na sumę 27 tysięcy dolarów, postanowiono zwrócić się do władz sądowych i Kuratorj Okręgu Szkolnego Warszawskiego celem zabezpieczenia tych wierz telności.-

Powiat Bielski. W Bielsku-Podlaskim została otwarta świetlica Zjednoczenia Szkół Żydowskich.

Życie gospodarcze.

Białystok-Miasto. Związek Drobnych Kupców i Handlarzy na zebraniu walnem w dniu 11 b.m. ustosunkował się pozytywnie do akcji wojewódzkiego Komitetu do spraw bezrobocia i wybrał nowy zarząd i polecił mu interwenjować u Starosty Grodzkiego w sprawie życiowego stosowania zarządzeń sanitarnych /80/.-

Powiat Grodzieński. W Grodnie dnia 24 ub.m. z inicjatywy żydowskich sfer kupieckich, odbył się wieczór dyskusyjny pt."Sąd nad bankrutem", mający na celu wyjaśnienie szerszemu ogółowi społeczeństwa żydowskiego przyczyn zdarzających się dość często po wojnie wypadków bankructwa i jego znaczenia oraz skutków w życiu handlowem. Na wstępie sekretarz Judel Tarłowski odczytał pirządek dyskusji, poczem został wybrany trybunał sądzący w składzie: przewodniczący -Rejcenbaum Lejzer i członkowie radni miejscy-Praźnin i Samuel i Efron Josel. Jako biegłego powołano ławnika Magistratu Tarłowskiego Hirsza, na oskarżyciela, zaś adwokata Zadaja na obrońcę Rubinczuka, oraz na świadków Judela Lande i Daniela Markusa. Świadkowie charakteryzowali kupca przedwojennego, powojennego i dorywczego, dowodząc, że kupiec przedwojenny posiadał więcej rutyny i dzięki temu przedsiębiorstwo jego lepiej prosperowało, a przeto nie obawiał się konkurencji.Kupiec powojenny, wzięwszy się do handlu w okresie spadku waluty,nie

wytrzymywał różnych kombinacyj walutowych, skutkiem czego przedsię-
biorstwa takie najczęściej upadały. Kupiec dorywczy to taki, co włas-
nego kapitału nie posiada, a na prowadzenie jakiegoś przedsiębiorstwa
wypożycza pieniądze płaci za nie duże procenty, wkońcu się zadłuża i
upada. Główną przyczyną częstych bankructw w dobie obecnej jest zda-
niem świadków demoralizacja społeczeństwa, chęć dużego zysku i niepo-
szanowanie cudzej własności, podczas, gdy przed wojną kupiec posia-
dał dużą dozę ambicji i rzadkie były wypadki by się dopuścił fikcyj-
nego bankructwa. Oskarżyciel adwokat Zadaj zaznaczył, że bankructwo
w czasach przedwojennych ścigane było jako przestępstwo karne, dziś
zaś, kiedy jest ono na porządku dziennym, ogół kupiecki powinien pięt
nować go jako szkodnictwo społeczne. Obrońca Rubińczuk w przemówie-
niu swojem wyjaśnił, że przyczyną takiego stanu rzeczy jest zastój w
przemyśle i zwiększenie się liczby kupców, z których większość nieg-
dyś była zatrudniona w charakterze agentów w większych firmach i t.p.
pozbawiona zaś wskutek kryzysu środków do egzystencji, przerzuciła
się do handlu, a nie mając dostatecznej ilości gotówki i kredytu, mu-
si w końcu bankrutować. Biegły Tarkowski dowodził, że przyczyną ban-
kructwa jest ogólny kryzys światowy, wynikły skutkiem wojny. Kapitał
finansowy jest w posiadaniu państw bogatych, reszta krajów przechodzi
duże trudności i przez to cierpi kupiectwo /500/.-

owiat ołkowyski. Na walnem zebraniu Związku Kupców Żydowskich wOłkowysku
postanowiono porozumieć się ze Związkiem Kupców Chrześcijańskich co
do powołania Komisji, któraby zabiegała o spowodowanie zmiany obecne-
go systemu wymierzania podatku.-

Życie społeczne.

ałystok-Miasto. Dnia 10 ub.m. odbyło się walne zebranie członków organizacji
Brith-Trumpeldor. Mówcy na tem zebraniu podkreślali, że miarodajne
czynniki żydowskie dążą do utworzenia w Palestynie przedstawiciel-
stwa parlamentarnego i, że w roku 1932 zostaną zorganizowane w Bia-
łymstoku kursy instruktorskie Brith Trumpeldor /300/

Dnia 20 ub.m. na zebraniu walnem kobiecej organizacji sjonistycznej "Liza" z udziałem dr. Prybuckiego postanowiono rozwinąć na prowincji szerszą akcję uświadamiania kobiet żydowskich o konieczności popierania akcji palestyńskiej /60/.-

W dniach 30 i 31 ub.m. odbył się zjazd wojewódzki delegatów Ligi Pracującej Palestyny /250 osób/. Na zjeździe tym uchwalono rezolucję, żądającą wolnej emigracji żydów do Palestyny, oraz postanowiono urządzić miesiąc propagandowy Ligii i wydać w związku z tem specjalną odezwę do społeczeństwa żydowskiego, utworzyć biuro okręgowe Ligi w Białymstoku i wzmocnić pracę kulturalną wśród młodzieży.

Pozatem wybrano nowy zarząd, do którego weszli wybitniejsi w województwie działacze sjonistyczni.-

owiat Ostrowski. W Broku powstał liczący 10 członków oddział Ligi Pracującej Palestyny.-

owiat Łomżyński. Młodzież żydowska w Łyskowie w liczbie 22 osób złożyła podanie o przyjęcie jej do miejscowego oddziału Związku Strzeleckiego. Zarząd oddziału dotychczas decyzji w tej sprawie nie powziął.-

Życie sportowe.

wiat Grodziński. W Grodnie dnia 17 ub.m. na walnem zebraniu klubu sportowego "Kraft" podwyższono składki członkowskie na pokrycie długu w sumie 200 złotych i wybrano nowy zarząd, złożony całkowicie z członków Poalej-Sjon Prawicy /50/.-

Sprawy wyznaniowe.

W ciągu miesiąca w Białymstoku odbyło się kilka posiedzeń Rady gminy wyznaniowej żydowskiej w sprawie wyboru podrabinów dla m.Białegostoku i Choroszczy. Ponieważ nie został załatwiony przez władze wniosek tejże rady co do zatwierdzenia wyboru rabina dr. Gedalego Rosenmana, dokonanego we wrześniu b.r. i podziału m.Białegostoku na cztery rejony rabinackie, oraz wyboru czterech rabinów rejonowych

Sądzi się, że [illegible]

przeto blok demokratyczny, obejmujący trzech sjonistów, dwuch posłejs sjonistów, dwuch ludowców, jednego demokrata i jednego drobnomieszczanina napotykał na zdecydowany opór ze strony ortodoksów w kwestjach określenia wyraźnego stanowiska rady do sprawy podrabinów. O tatecznie dnia 19 ub.m. na skutek kategorycznego żądania Starosty Grodzkiego rada pod nieobecność dwuch ludowców i dwuch bundowców wszyskimi głosami obecnych z wyjątkiem radnego Pejsacha Kapłana, który powstrzymał się od głosowania uchwaliła, że o ile zatwierdzony zostanie wybór głównego rabina dr.Rozenmana i ~~zatwierdzony~~ podział miasta na cztery obwody rabinackie, to zajdzie potrzeba mianowania siedmiu podrabinów, gdyby zaś odpadł projekt utworzenia obwodów rabinackich , wówczas zaistniałaby potrzeba mianowania 10 podrabinów.-

Z inicjatywy gminy wyznaniowej został wyłoniony komitet, który zajął się na przeprowadzeniem unifikacji istniejących w Białymstoku żydowskich organizacyj dobroczynności. Do komitetu tego rada gminy delegowała trzech przedstawicieli, trzech zaś innych - kolo żydowskie w radzie miejskiej m.Białegostoku .

P R A S A .

Prasa żydowska omawiała obszernie zagadnienie połączenia dobroczynnych instytucyj żydowskich. Twierdziła ona, że wobec kryzysu gospodarczego i trudności finansowych należy dążyć do zredukowania kwot, wydawanych na administrację i personel w tych instytucjach do minimum, co jest możliwe do osiągnięcia tylko przez połączenie wspomnianych organizacyj.-

"Unzer Lebn". Poświęcało dużo uwagi położeniu żydów w Polsce, przyczem twierdziło, że położenie to jest pod każdym względem katastrofalne. Proces ubożenia mas żydowskich rozwija się tak szybko, że nawet najwięksi pesymiści tego nie przypuszczali. Do takiego stanu rzeczy doprowadziła polityka gospodarcza rządu, który ciężar podatkowy przerzuca na miasta, gdzie mieszka przeważnie ludność żydowska. Polityka etatyzmu zniszczyła wiele zdrowych przedsiębiorstw prywatnych, powodując tem bar

186

dzo wielkie szkody. Organizacja życia gospodarczego w Polsce posiada wyraźnie antysemicki charakter.- "W chwili obecnej faktycznie niema żadnego śladu żydowskiego kupiectwa w Polsce, które swego czasu było takie silne, a pozostały tylko ślady niegdyś silnego, żydowskiego kupiectwa". Ponadto omawiało zagadnienia lokalne o znaczeniu religijnem i społecznem i podało w obszernym artykule wygłoszony dnia 1 b.m. w Białymstoku referat adwokata Jana Nowodworskiego o rządowym projekcie ustawy o adwokaturze.-

Białystoker Idyszer Kurier". Poza lokalnemi sprawami społecznemi i wyznaniowemi ważniejszych zagadnień nie poruszał.-

"Grodner Sztyme". Stawało w obronie PPS.OKN. i potępiało stanowisko Starostwa Powiatowego w Grodnie w kwestji nieudzielenia zezwolenia na odbycie się wiecu posła Dubois.- Zdaniem pisma władze administracyjne nie udzieliły zezwolenia na wiec dla tego, że obawiały, iż wiec odbędzie się spokojnie i, że PPS. zdobędzie sobie nowych zwolenników.-

"Najer Grodner Expres". Podkreślał konieczność powołania do życia żydowskich komitetów do spraw bezrobocia uważał bowiem, że komitety ogólne niedbają o bezrobotnych żydów.-

W związku z częściową redukcją robotników w państwowej fabryce tytoniowej czasopismo wyrażało niezadowolenie, że przedsiębiorstwo państwowe, zamiast dać przykład innym przedsiębiorstwom i skrócić dzień pracy, ażeby zatrudnić możliwie największą liczbę robotników, zwalnia robotników a w pierwszym rzędzie żydów. Zaznaczało ono przytem, że żydzi pod każdym względem znajdują się w gorszem położeniu.-

Robotnicy innych narodowości korzystają z zasiłków rządowych w większym stopniu, mają pierwszeństwo przy przyjmowaniu ich do pracy przez przedsiębiorstwa państwowe i komunalne wówczas, gdy robotnicy żydzi nie mają możliwości znalezienia pracy

W Grodnie przestały wychodzić czasopisma "Najer Grodner Express" "Grodner Radjo" i "Grodner Hajutige Najes" naskutek porozumienia pomiędzy wydawnictwami, które postanowiły wydawać także pismo dzienne pod nazwą "Grodner Moment", drukowane całkowicie na miejscu.-

Starosta Powiatowy w Grodnie obłożył aresztem Nr.40 czasopisma "Grodner Sztyme" za artykuł p.t."Program gospodarczy".

W Białymstoku wydawane jest od dnia 25 października pismo dzienne w języku polskim p.t. "Życie Białostockie", stanowiące mutację lokalną warszawskiego "Nowego Słowa".-

b/ Białorusini.

Białystok-Miasto. Dnia 11 ub.m. odbyło się zebranie organizacyjne spółdzielczego Banku Białoruskiego w Białymstoku pod przewodnictwem Szymona Kuźmina, który zakomunikował zebranym, że jeszcze w roku 1930, grono inicjatorów założenia tego Banku złożyło jego statut odpowiednim władzom do zatwierdzenia i, że obecnie należałoby inicjatywę tego grona zrealizować. Po dyskusji postanowiono zrezygnować narazie stworzenia Banku z uwagi na trudną sytuację finansową.-

Dnia 18 ub.m. odbyło się w celu wybrania komisji likwidacyjnej zebranie członków Białoruskiego Towarzystwa Wydawniczego "Ruń" pod przewodnictwem Konstantego Fiedorowicza, który oznajmił zebranym, że z liczby 37 członków Towarzystwa 15-tu odbywa karę więzienia, 5-ciu powołanych zostało do wojska, przybyło zaś tylko 9-ciu wskutek czego brak jest koniecznego quorum dla powzięcia prawomocnej uchwały w sprawie likwidacji Towarzystwa. O wyjaśnieniach Fidorowicza postanowiono zwołać na dzień 25 ub.m. zebranie w drugim terminie.-

Na zebraniu w dniu 25 ub.m. na wniosek Szymona Kuźmina, który stwierdził, że zlikwidowanie się Towarzystwa naskutek własnej uchwały i na żądanie rewidenta rady spółdzielczej przy Ministerstwie Skarbu świadczyłoby ujemnie o białorusinach, postanowiono nie zastosować się do żądania tegoż rewidenta i wznowić pracę Towarzystwa.

187

Na tenże zebraniu uchwalono wydawanie przez Towarzystwo odbijanie na powielaczu gazetki o charakterze informacyjnym z dziedziny życia kulturalno-oświatowego za środki finansowe Towarzystwa Szkoły Białoruskiej.

Białostocki. Żywotne koło TSB. w Gródku urządziło przedstawienie i zabawę /dochód około 90 złotych/, a koło w Michałowie wynajęło dwupokojowy lokal na świetlicę.-

P R A S A.

W związku z powszechnym spisem ludności grodzieńska "Białoruska Dumka" podkreślała jego ważność dla Państwa i obywateli, a jednocześnie omawiała zagadnienie narodowości, stwierdzając, że zagadnienie to często nieznane jest ludności białoruskiej, która narodowość swą określa wobec komisarzy spisowych słowem "tutejszy". Czasopismo zatem wzywało białorusinów, ażeby określali swą narodowość taką jaką ona jest, a mianowicie jako białoruska.

Z racji pierwszej rocznicy swego istnienia "Białoruska Dumka" analizowała swój kierunek i charakteryzowała go jako wyraźnie propolski i prorządowy, propagujący zgodne współżycie ludności białoruskiej z ludnością polską w granicach Rzeczypospolitej.-

c/ Litwini.

Dnia 9 października litwini na całym terenie etnograficznym obchodzili dzień powszechnej żałoby narodu litewskiego z racji utraty Wilna. W dniu tym część litwinów w powiatach grodzieńskim i suwalskim powstrzymała się od pracy, nie urządzając żadnych zebrań.-

Grodzieński. Oddział Towarzystwa Św.Kazimierza we wsi Randomańce, gminy Marcinkańce postanowił powiększyć swą bibljotekę.-

Oddział tegoż Towarzystwa w Marcinkańcach w dniu 28 ub.m., obchodzonym uroczyście z racji odpustu św.Szymona u Judy urządził przedstawienie.

Powiat Suwalski. Oddziały Towarzystwa św. Kazimierza w powiecie odbyły [illegible] nia i urządziły 5 wieczorków przy obecności około 200 [illegible]

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

188

[illegible]BIAŁOSTOCKI
[illegible]-4178/31.T.
[illegible] listopada 1931 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr II
za miesiąc październik 1931 rok.

VII. V A R I A.

Inspekcja pogranicza litewskiego.

W dniach 10, 11 i 12 października Wojewoda w towarzystwie naczelników urzędów i władz niezespolonych, oraz naczelników wydziałów Urzędu Wojewódzkiego dokonał inspekcji pogranicza litewskiego /powiaty augustowski, suwalski i grodzieński/.

Wybory wójtów.

[illegible] Łomżyński. W październiku odbyły się wybory wójtów w gminach Rutki, Kołaki i Puchały.

W wyborach tych kandydaci BBWzR. otrzymali głosów:

w Rutkach na 1120 głosujących-pierwszy kandydat 625, drugi 355, zaś kandydaci Stronnictwa Narodowego - pierwszy 64, drugi 52;

w Kołakach na 802 głosujących-pierwszy kandydat 302, drugi 164, zaś kandydaci Stronnictwa Narodowego - pierwszy 126, drugi 102;

w Puchałach na 1289 głosujących - kandydaci BBWzR. - pierwszy 571, drugi 431, zaś kandydaci Stronnictwa Narodowego - pierwszy 421, drugi 179.

[illegible] Ostrołęcki. W wyborach wójta gminy Rzekuń na 841 głosujących kandydaci BBWzR. otrzymali 656 głosów, zaś kandydaci Stronnictwa Narodowego 185.

-:-:-:-:-:-:-:-:-

189

OJ[illegible] BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.I-4603/31.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.12 za miesiąc listopad 1931 r.

Białystok, dnia 11 grudnia 1931 roku

T A J N E - P I L N E !

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Pan Dyrektor Departamentu II.
w W a r s z a w i e .

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.12. za miesiąc listopad 1931 roku.-

Z a W o j e w o d ę

/ A. WYSOKIŃSKI /
Naczelnik Wydziału Bezp.Publ.

Otrzymują do wiadomości:

1/ Pan Wojewoda w Wilnie.
2/ " " w Nowogródku
3/ " " w Brześciu nad Bugiem.
4/ " " w Warszawie.
5/ " " w Tarnopolu.
6/ " " w Stanisławowie.
7/ " " w Lublinie.
8/ " " w Łodzi.
9/ Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie.
10/ " " " " w Wilnie.
11/ " " " Okręgowego w Białymstoku.
12/ " " " " w Łomży.
13/ " " " " w Grodnie.
14/ " " " " w Suwałkach.
15/ Samodzielny Ref.Informac. DOK. III. w Grodnie.
16/ " " " DOK. IX. w Brześciu nad Bugiem.
17/ " " " DOK. I. w Warszawie.
18/ K.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie.
19/ Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi Województwa Białostockiego.
20/ Pan Starosta Grodzki w Białymstoku.
21/ Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w/m.-

N.F.

2

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP I-4603/31.T.
Białystok, dn.10 grudnia 1931 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.12.
za miesiąc listopad 1931 r.

I. Sytuacja ogólna.

Osią całokształtu działalności stronnictw politycznych była sytuacja polityczna i gospodarcza w kraju. Stronnictwa opozycyjne, a zwłaszcza Stronnictwo Narodowe i Chrześcijańska Demokracja określały jako katastrofalną i prowadzącą bezpośrednio do ruin społeczeństwo i Państwo. Stwierdzały one, że przedłożony Sejmowi przez Rząd preliminarz budżetowy nie odsłania żadnego planu Rządu na przyszłość i nie daje podstaw do snucia jakichkolwiek nadziei na polepszenie się sytuacji gospodarczej w kraju, a przeciwnie zapowiada kompletny upadek niektórych gałęzi przemysłu.- Starając się wygrać przeciwko Rządowi traktowane stronnictwa obarczały Rząd niemal wyłączną winą wywołania obecnego kryzysu gospodarczego i wskazywały, że istotnymi przyczynami tego kryzysu są krótkowzroczna polityka rządów pomajowych w okresie dobrej konjunktury gospodarczej, spowodowanych strajkiem węglowym w Anglji, nie docenianie konieczności opiekowania się rolnictwem, faworyzowanie trustów i karteli, etatyzm, rozrzutność, przejawiająca się w finansowaniu prorządowych organizacyj i związków społecznych i urządzaniu obchodów, niefachowość czynników rządzących i t.p. Do zarzutów tych PPS. dodawała bezczynność Rządu w dziedzinie walki z bezrobociem i dążenie do obarczania pracujących robotników wszystkimi ciężarami utrzymywania bezrobotnych. Stronnictwo Narodowe i Chrześcijańska Demokracja prowadziły ponadto niewybredną nierzadko kampanję przeciwko projektowi nowego prawa małżeńskiego i samej komisji kodyfikacyjnej, starając się przytem rozszerzyć zasięg swoich wpływów. Oba te Stronnictwa podkreślały solidaryzowanie się z antyżydowskiemi wystąpieniami młodzieży akademickiej. Stronnictwo Narodowe

1903

i PPS. w całym ciągu zajmowały negatywne stanowisko w odniesieniu do akcji wojewódzkiego i Powiatowych Komitetów do Spraw Bezrobocia, przy czem pierwsze z nich współdziałało w akcji przeciwstawnej duchowieństwa katolickiego w djecezji Żmudzkiej, drugie zaś posunęło się szczególnie w Białymstoku, oraz powiatach bielskim i bielskim nawet do sparaliżowania działalności Wojewódzkiego i Powiatowych Komitetów do Spraw Bezrobocia. Wszystkie stronnictwa opozycyjne wykorzystywały, każde na swój sposób toczący się proces przeciwko II-tu posłom Centrolewu.-

Działalność polskich związków i stowarzyszeń społecznych sprowadzała się do współdziałania z Wojewódzkim i Powiatowymi Komitetami do Spraw Bezrobocia, akcji obchodu dnia 11 listopada, która spotkała się z przeciwdziałaniem ze strony duchowieństwa katolickiego djecezji Żmudzkiej, oraz [illegible] w Białymstoku i powiecie białostockim i wreszcie doprowadzającej w niektórych powiatach akcji konsolidowania ruchu społecznego w płaszczyźnie lojalności wobec Rządu.

Jedną wydarzeniem, interesującym ogół ludności w województwie były wystąpienia antyżydowskie młodzieży akademickiej w miastach uniwersyteckich, które doprowadziły także do wystąpień młodzieży szkolnej w Wilnie i sporadycznych burd w Białymstoku i Grodnie. W okresie trwania podnieconych nastrojów, wywołanych nazwanemi wystąpieniami dostrzegano ze strony Stronnictwa Narodowego i chrześcijańskiej Demokracji usiłowania doprowadzenia do szerszych ekscesów antyżydowskich, zaś ze strony ludności żydowskiej i w szczególności prasy żydowskiej pewnego rodzaju buńczuczność i zgoła niepożądane drażnienie ludności polskiej.

Prasa żydowska przejaskrawiała wydarzenia w miastach uniwersyteckich, oskarżała władze o bezczynność wobec tych wydarzeń, a same wydarzenia starała się zdyskontować na potwierdzenie słuszności swych żądań co do zniesienia rzekomych ograniczeń stosunku do żydów, otwarcia im dostępu do urzędów państwowych i dopuszczenia do kierowania Państwem.

Spełnienia tych żądań przez nich domagają się oni jako rekompensaty za rzekome pogromy i dla zapobieżenia tym pogromom na przyszłość miarę uspakajania się podniecenia nastrojów i wysuwanie hasła bojkotu gospodarczego żydów prasa żydowska poczęła podkreślać konieczność zdecydowanego przeciwdziałania temu bojkotowi przez organy państwowe.-

W związku z omawianemi wystąpieniami antyżydowskiemi radni żydowscy w radzie miejskiej m.Białegostoku zgłosili dnia 18 listopada na posiedzeniu rady dwa nagłe wnioski, o czem Urząd Wojewódzki doniósł Ministerstwu w sprawozdaniu z dnia 19 listopada b.r. Nr. I-4335/31.P.-

W ciągu miesiąca poszczególne przedstawicielstwa samorządowe i organizacje społeczne uchwaliły protesty przeciwko znanej enuncjacji amerykańskiego senatora Borucha.-

Nastroje ludności pogorszyły się w ośrodkach miejskich w związku z wzrostem bezrobocia, które na dzień 1 grudnia b.r. wyrażało się cyfrą 9.540 bezrobotnych.- Na znaczny wzrost bezrobocia wpłynęło gwałtowne załamanie się konjunktury dla przemysłu włókienniczego, spowodowane wprowadzeniem dużych ceł ochronnych w Anglji.

W ogólności sytuacja gospodarcza pogorszyła się w ośrodkach przemysłowych, nie uległa zaś spodziewanej poprawie w ośrodkach wiejskich, czego dowodzą w dalszym ciągu nikłe wpływy podatkowe.

-:-:-:-:-:-:-

191 5

...JEWOLA BIAŁOSTOCKI
...r.BP.I-4603/31 T.
...nia 10 grudnia 1931 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.12.
za miesiąc listopad 1931 rok.

II. Przegląd prasy polskiej.

a/ Prasa prorządowa.

"Głos Ziemi Białostockiej". Stwierdzał na marginesie sprawy przeciwko 11-tu posłom Centrolewu, że PPS. traci coraz bardziej wpływy i staje się garstką rozgoryczonych i bezradnych menerów partyjnych, polemizował z organem Kurji Łomżyńskiej "Życiem i Pracą" na temat projektu nowego prawa małżeńskiego, dowodził, że Polska nie przejść do porządku dziennego nad postawionym mniejszości polskiej na Łotwie zarzutem, że dąży ona do oderwania na rzecz Państwa Polskiego kilku gmin w Latgali i poświęcał wiele miejsca sprawom natury lokalnej.

Z dniem 14 listopada b.r. pismo przestało wychodzić naskutek umowy, zawartej przez jego wydawnictwo z Prasą Polską w Warszawie.

Agendy "Głosu Ziemi Białostockiej" przejął z tym dniem "Dziennik Białostocki".-

...zegląd Łomżyński". W numerze 4 z dnia 15 listopada b.r. powołując się na komunikat Komitetu Biskupiego Niesienia Pomocy Ubogim, podający do wiadomości, że pięknie rozwijające się i dobrze zasłużone Stowarzyszenie Pań Miłosierdzia w Łomży stanęło do pracy jako wydział wykonawczy Komitetu Biskupiego, zapytywał jak pogodzić ten Komitet z posiadanemi przezeń informacjami, że wspomniane Stowarzyszenie od roku 1924 przestało istnieć jako organizacja społeczna, istnieje natomiast wyłącznie jako bractwo kościelne.

W tymże numerze, nawiązując do komunikatu, zamieszczonego w "Okólniku Łomżyńskiego Okręgu Młodzieży Polskiej"Nr 8 z dnia 7 listopada b.r., a zawierającego informacje, że z dniem 1 października b.r. został zaangażowany w charakterze instruktora PW. i WF. Związku Młodzieży Polskiej w Łomży Jan Stanulewicz, stwierdzał, że tenże Stanulewicz jako porucznik Wojsk Polskich został skazany wyrokiem Sądu Okręgowego Wojskowego Nr 1. z dnia 25 listopada 1929 roku na 4 miesiące więzienia i wydalenie z wojska, a zatem jest dla Stronnictwa Narodowego "człowiekiem godnym zaufania".-

Potępiał wystąpienia antyżydowskie młodzieży szkolnej w Łomży, podkreślając zarazem, że akademickie sugestje antyżydowskie nastąpiły w korzystniejszych dla szkolnictwa łomżyńskiego warunkach, w przeciwnym bowiem razie głosy manifestacji łomżyńskiej odbiłyby się mocniejszym echem w kraju, a próba wywołania zamieszek nie dałaby się stłumić tak łatwo.

Traktując o wspomnianych wystąpieniach, pismo zaznaczało że społeczeństwo żydowskie choć zyskało sprężystą ochronę ze strony władz bezpieczeństwa, nie starało się w niczem przyczynić do uspokojenia umysłów po swej stronie, a przeciwnie - zajęciem bujczuczmej podstawy, niepodporządkowaniem się w szeregu wypadków zarządzeniom organów bezpieczeństwa wytwarzało nastrój na korzyść obwiepolskich burzycieli spokoju. Zdaniem pisma ludność żydowska winna dokładnie pamiętać, że jest w Polsce równouprawnioną mniejszością, której pozatem nie należą się żadne specjalne uprzewilejowania.

W specjalnym dodatku, poświęconym wystąpieniom antyżydowskim w Łomży w dniach 12 i 13 listopada b.r. pismo zestawiało fakty, że dnia 12 listopada naskutek zarządzenia księży prefektów odbyła się spowiedź wszystkich szkół państwowych i prywatnych, że tego samego dnia młodzież ta demonstrowała

192

na ulicach miasta pod hasłem "Precz z żydami" i, że punktem kulminacyjnym powtórzonej dnia 13 listopada b.r. demonstracji, w której wzięły także udział szumowiły uliczne, była sesja przed Kurją Biskupią.-

...iennik Suwalski". Z dniem 1 listopada b.r. w Suwałkach począł wychodzić "Dziennik Suwalski" będący mutacją warszawskiej "Unji". Aczkolwiek pismo redaguje Józef Ciecierski, związany z działaczami Chrześcijańskiej Demokracji, to jednakże dotychczas traktuje ono rzeczowo poruszane przez nie aktualne sprawy lokalne.-

...Dziennik Kre-...Echo". Wydawany w Grodnie w ciągu całego miesiąca na miejsce zawieszonego w październiku b.r. "Nowego Dziennika Kresowego", będącego mutacją warszawskiej prasy czerwonej - "Nowy Dziennik Kresowy Echo", uzależniony redakcyjnie od "Echa Łuckiego" poruszał wyłącznie sprawy natury lokalnej.-

b/ Prasa opozycyjna.

...cie i Praca. Po wystąpieniach antyżydowskich młodzieży akademickiej pismo dowodziło, że społeczeństwo polskie nie zgodzi się nigdy na to, żeby z Polski zrobiono Judeo Polskę i, że postulatów polskiej młodzieży akademickiej, miast przytaczania w obronie żydów niepoważnych argumentów, winien wysłuchać Rząd. Opowiadało się pozatem za wprowadzeniem numerus clausus na wyższych uczelniach w tym celu ażeby przyszła inteligencja w kraju była na wskroś polska.-

Wypowiadało przekonanie, że nie dojdzie do wprowadzenia w życie projektu nowego prawa małżeńskiego, oparte na przeświadczeniu, że społeczność chrześcijańska oparta o Konstytucję i wolę całego narodu katolickiego bronić będzie nierozerwalności małżeństw katolickich i zwycięży w walce ze wspomnianym projektem.-

Sytuację gospodarczą w kraju ilustrowało jako katastrofalną

Nadto dowodziło, że wieś domaga się jednogłośnie zmniejszenia podatków i oburzało się na zarządzenia władz administracyjnych co do przestrzegania obowiązujących przepisów o zbiórkach publicznych. To oburzenie pisma zostało spowodowane ukaraniem przez Starostów w djecezji łomżyńskiej kilku osób za urządzanie kwest publicznych bez zezwolenia władz.-

"Nowe Życie".

Wypowiadało pogląd, że toczący się proces przeciwko 11-tu posłom Centrolewu zaszkodzi w dużym stopniu polskiej polityce zagranicznej, a jednocześnie przytaczało te ustępy zeznań świadków obrony we wspomnianym procesie, które w odpowiedniem zestawieniu mogły świadczyć pozornie o słabości aktu oskarżenia.-

Omawiając preliminarz budżetu Państwa, zaznaczało, że nie wynika z niego, by Rząd miał realne plany na przyszłość, a raczej przeciwnie, że Rząd czeka, co ta przyszłość sama przyniesie.

Pismo zachowywało powściągliwość w odniesieniu do wystąpień antyżydowskich w miastach akademickich w Łomży, określając je jako niepożądane, niemniej jednakże akcentowało konieczność zahamowania wzrostu elementu żydowskiego w Polsce i unarodowienie handlu, przyczem podkreślało, że każdy, kto chce Polski silnej i niezależnej gospodarczo, musi program odżydzenia Polski uznać za swój.-

Traktując o preliminarzu budżetowym, oświadczało, że nie przynosi on żadnej ulgi, zastosowane w nim bowiem skrajne oszczędności w zakresie inwestycyjnym, chociaż doraźne uzasadnione względami kasowymi, są bardzo bolesne dla niektórych gałęzi życia gospodarczego kraju.-

-----oooooOOOOOooooo-----

W Grodnie w dniach od 10 do 222 listopada wydawane było

pismo codzienne "Myśl Krosnowa" przez grupę bezrobotnych zecerów, redagowane przez porucznika rezerwy Kubarskiego. Pismo to upadło z powodu natury finansowej.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-
-:-:-:-:-:-:-:-

60

OJEWODA BIAŁOSTOCKI
r.BP.I-4603/31.T.
nia 10 grudnia 1931 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.11
za miesiąc listopad 1931 rok.

III. Polski ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Działalność BBWzR. w terenie pod względem propagandowym by
słaba. To samo dotyczy jego działalności organizacyjnej. Pom
wyborami wójtów w powiatach ostrołęckim i łomżyńskim, współpr
z powiatowymi komitetami do spraw bezrobocia i udziałem w org
nizowaniu obchodów dnia 11 Listopada organizacje BBWzR. nie
wykazały szczególniejszego zainteresowania się aktualnemi spra
mi lokalnemi, jak już/zresztą podkreślono w poprzednim sprawo
niu nawet w tych wypadkach, by zachodziła konieczność reagowa
przez nie na poczynania stronnictw opozycyjnych.-

Życ

wiat Bielski.

Zjazd powiatowy.

W Bielsku-Podlaskim dnia 29 listopada b.r. - zjazd powiatowy prezesów i sekretarzy komitetów gminnych i miejskich, oraz czynniejszych działaczy przy udziale posłów Józefa Boreckiego i Wincentego Bzowskiego.- Po wygłoszeniu referatów o pracy organizacyjnej w terenie i konieczności pozyskania dla tej pracy jednostek wpływowych i uspołecznionych odbyły się wybory prezydjum rady powiatowej, do której weszli rejent Ksepko, inspektor szkolny Bemc, nauczyciel gimnazjum Mercik i dyrektor gimnazjum Tejchert.

Po zjeździe odbył się wiec sprawozdawczy posłów Boreckiego i Bzowskiego, którzy zapoznali zgromadzonych z poczynaniami Rządu w dziedzinie walki z kryzysem gospodarczym i bezrobociem oraz w dziedzinie podniesienia stanu gospodarstw rolnych. /150/

194 A

Zebrania zamknięte.

W Bielsku-Podlaskim dnia 8 listopada b.r. - zebranie informacyjno-dyskusyjne członków BBWzR.-

W Siemiatyczach zebranie członków Komitetu Miejskiego, na którem wybrano nowy zarząd.

Wysoko-Mazow. Zjazd powiatowy.

W Wysokiem-Mazowieckiem dnia 8 listopada b.r. - zjazd powiatowy BBWzR. przy udziale posła Sławomira Dobulewicza. Wygłoszono referaty o dotychczasowej działalności BBWzR. w powiecie i jej zasadach organizacyjnych, oraz wybrano prezydjum rady powiatowej, do którego weszli-właściciel ziemski Marjan Kiełczewski, dr. Witold Kulesza, lekarz szpitala sejmikowego, inspektor szkolny Józef Mroczkowski, dr. Stanisław Majewski i Edward Kleindienst. /60/.-

Nowowybrane prezydjum rady dnia 17 listopada b.s. odbyło poufne posiedzenie w sprawach organizacyjnych i personalnych.-

b/ Stronnictwo Narodowe.

Propagandystyczna w sensie opozycyjnym działalność Stronnictwa Narodowego polegała głównie na prowadzonej szeroko i przy użyciu wszystkich dostępnych dla niego środków kampanji przeciwko projektowi prawa małżeńskiego i samej Komisji Kodyfikacyjnej, po kreślaniu solidarności z wystąpieniami pozostającej pod jego wpływami młodzieży akademickiej przeciwko żydom, propagowaniu konieczności unarodowienia handlu w kraju przez bojkot handlu żydowskiego i podobnie jak w zeszłych miesiącach - na wyolbrzymianiu kryzysu gospodarczego w celu narzucania społeczeństwu przekonania, że zapobiec katastrofalnym skutkom kryzysu może tylko natychmiastowa zmiana dotychczasowego systemu rządzenia Państwem i dojście do władzy obozu narodowego. Pozatem Stronnictwo współdziałało silnie z akcją Katolicką, a w djecezji łomżyńskiej prowadziło w dalszym ciągu, zresztą naskutek presji ze strony ordynarjusza djecezji akcję prze-

12

ciwstawną w odniesieniu do powiatowych komitetów do spraw bezr
cia.

Na uwagę zasługują poczynania Stronnictwa Narodowego w dzie
nie bojkotu obchodu dnia 11 listopada i uzewnętrznianie działal
ci Obozu Wielkiej Polski.-

owiat Augustowski. Zebranie zamknięte.

ży

W osadzie Raczki w lokalu bibljoteki parafjalnej dnia 28 li
pada odbyło się za zaproszeniem zebranie sprawozdawcze posła
Choromańskiego, który ponownie Rząd o niedostateczne opiekowani
się rolnictwem i niepotrzebne faworyzowanie kartelów i syndykat
przemysłowych. W czasie dłuższych wywodów poseł Choromański zazn
czył m.in., że program Stronnictwa Narodowego zbliżony jest do
programu b.PSL."Piast", przeciwko czemu zaprotestował b.poseł na
Sejm Futra /piastowiec/ ze wsi Koniecbór w powiecie suwalskim,
który do końca zebrania występował opozycyjnie w stosunku do pos
Choromańskiego. W wyniku opozycji Futry nie doszło do utworzenia
koła Stronnictwa Narodowego w Raczkach, co było istotnym celem
zebrania. /30/.-

wiat Łomżyński. Zebranie zamknięte.

W Szczepankowie na wykarjacie dnia 29 listopada b.r. odbyło
się zebranie sprawozdawcze posła Witolda Staniszkisa w związku
z przewidywanymi wyborami nowego wójta gminy Szczepankowo. Poseł
Staniszkis krytykował działalność Rządu w dziedzinie polityki go-
spodarczej, starając się dowieść, że istotnymi przyczynami obecne-
go kryzysu gospodarczego w kraju jest nadmierna ilość urzędników
i nieudolna gospodarka Rządu, powodujące znaczny deficyt budżetowy
/160/.

wiat Ostrołęcki. Zgromadzenie publiczne.

W Troszynie dnia 8 listopada b.r. w sali parafjalnej - wiec
sprawozdawczy posła Jana Choromańskiego, który stwierdzał, że jes

li [illegible] przedsięwziął jakiekolwiek środki w dziedzinie ochrony cen na produkty wytwórczości rolne , to uczynił, to jedynie pod naciskiem Stronnictwa Narodowego /200/.-

c/ Obóz Wielkiej Polski.

W ostatnich tygodniach nastąpił charakterystyczny zwrot w postępowaniu Obozu Wielkiej Polski. Mianowicie rozpoczął on jakby afiszowanie się publicznie zarówno w terenie, jako też w prasie, o czem świadczą jego wystąpienia w Łomży /powitanie kardynała Hlonda/ zjazd powiatowy Młodych Obozu Wielkiej Polski dnia 22 listopada w Wysokiem-Mazowieckiem, umieszczenie w numerze "Gazety Warszawskiej" z dnia 24 listopada b.r. komunikatu o tym zjeździe i t.p. Tego rodzaju postępowanie O.W.P. ma niewątpliwie na celu zaakcentowanie, że jest on organizacją pracującą jawnie i lojalnie.

Wysoko-Mazow. Zjazd powiatowy.

W Wysokiem-Mazowieckiem dnia 22 listopada b.r. w sali parafjalnej odbył się powiatowy zjazd Młodych Obozu Wielkiej Polski, na który przybyło około 100 osób z poszczególnych gmin powiatu, a przeważnie z gmin wysoko-mazowieckiej i szepietowskiej. Obradom zjazdu przewodniczył poseł Józef Godlewski, referowali zaś Lucjan Hejnrych, student Politechniki Warszawskiej i Aleksander Górecki student Uniwersytetu Warszawskiego. Pierwszy z nich przedstawił w zarysie historycznym wielkość i potęgę Polski, oraz przewagę żywiołu polskiego na ziemiach Rzeczypospolitej, a następnie przeszedł do krytyki pomajowego systemu rządzenia Państwem. Podkreślał on, że rządy pomajowe niedoceniają znaczenia rolniczej warstwy ludności jako podstawowej siły Państwa i, że odsunęły od rządzenia Państwem najbardziej zasłużonych w epoce wskrzeszenia Polski Romana Dmowskiego i Józefa Hallera. Dalej Hejnrych dawał wyraz przekonaniu, że Stronnictwo Narodowe dojść musi do rządów, zależy to jednakże od siły organizacyjnej młodzieży polskiej, któ-

Hejnrych akcentował, że rząd obecny daleki jest od podkreślania zasady, że w Polsce głosy winni mieć tylko polacy, a przeciwnie nawet popiera żywioł żydowski, zwalczany przez młodzież polską.

Aleksander Górecki przekonywał zebranych, że obóz pomajowy doszedł do władzy w drodze walki bratobójczej, za co jego przywódcy muszą być kiedyś pociągnięci do odpowiedzialności. Niektóre jednostki tego obozu będą musiały tłumaczyć się w swoim czasie z racji dopuszczenia się różnych niewłaściwości w rządzeniu Państwem. Następnie Górecki zaznaczał, że pomajowe rządy dzięki swej tolerancji dopuściły do zalania przez żydów wszystkich placówek pracy i wyrugowania z nich polaków. Winą tych rządów jest także, że żydzi aczkolwiek stanowią 8% ogółu ludności w Polsce, zalali wszystkie wyższe uczelnie. Zrozpaczeni tem akademicy polscy, zmuszeni ciężko pracować na chleb - wystąpili w obronie stanu posiadania polskiego na wspomnianych uczelniach. Wywołało to tego rodzaju reakcję ze strony żydów, że został zamordowany student polak. W czasie wydarzeń w miastach akademickich policjant polski zmuszony był występować w obronie żydów i rozpędzać kolbami młodzież polską. Górecki zastrzegał się, że nie nawołuje bynajmniej do ekscesów antyżydowskich lecz do organizowania się i podjęcia takiej pracy, w której wyniku żydzi zmuszeni byliby emigrować z Polski. Przemówienie swoje zakończył Górecki okrzykiem "precz z żydami".-

Ostatni przemawiał na zaproszenie przewodniczącego posła Godlewskiego miejscowy proboszcz, ks.kanonik Rogiński, który podkreślał, że młodzież polska nie może należeć do żadnych organizacyj socjalistycznych, zwalczających kościół i religię, winna natomiast skupić się pod sztandarem Obozu Wielkiej Polski.-

Po wyborach Wydziału Powiatowego zjazd został rozwiązany. W zamykającem zjazd przemówieniu poseł Godlewski wezwał zgromadzonych aby powstrzymali się od jakichkolwiek wystąpień na ulicach miasta.-

d/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji.

Podobnie jak Stronnictwo Narodowe prowadziło ostrą kampanję przeciwko projektowi prawa małżeńskiego i Komisji Kodyfikacyjnej, propagowało konieczność unji kościoła prawosławnego z kościołem katolickim, jako wynikającą bezpośrednio z wyczucia tego, co dzieje się w Rosji Sowieckiej, podkreślało rzekome niepowodzenia polityki zagranicznej i rządu, podnosiło bezczynność rządu wobec katastrofalnego położenia kraju i wypowiadało pogląd, że z wystąpieniami antyżydowskiemi młodzieży akademickiej winno solidaryzować się myślące kategorjami katolickiemi i narodowemi społeczeństwo polskie.-

Kat Augustowski. Zgromadzenie publiczne.

W osadzie Lipsk dnia 15 listopada b.r. - wiec sprawozdawczy posła Romualda Pułjana, który dowodził, że opracowany przez Komisję Kodyfikacyjną projekt prawa małżeńskiego jest zgubny dla Państwa i sprzeczny z moralnością katolicką i, że przeżywany przez kraj kryzys gospodarczy jest do pewnego stopnia skutkiem krótkowzrosności rządu, który nie wykorzystał należycie pomyślnej dla Polski konjunktury gospodarczej w okresie strajku węglowego w Anglji. W kwestji projektu prawa małżeńskiego poseł Pułjan zaznaczał, że o ile całe społeczeństwo katolickie nie wystąpi zdecydowanie przeciwko temu projektowi, to zostanie on wprowadzony w życie, gdyż głos posłów katolickich w Sejmie nie wiele zawarzyć może na losie tego "niefortunnego projektu" /2[illegible]/.-

Białystok-Miasto. Zebranie zamknięte.

Dnia 15 listopada b.r. na zebraniu członków i sympatyków Ch.D. poseł Wacław Bitner wygłosił referat o stosunku Ch.D. do Rządu. Podkreślił on przedewszystkiem, że kongres katolicki zdecydował zaostrzyć kurs opozycyjny stronnictwa względem Rządu z racji wnie-

sienia przez Rząd do Sejmu szeregu projektu ustwa, z którymi Ch. D. zgodzić się nie może, jak np. projekt ustawy o adwokaturze Następnie poseł Bitner zaznaczył, że Ch.D. wręcz negatywnie ustosunkuje się do rządowego projektu budżetu Państwa na rok 1931/32 zamykającego się cyfrą głodną 2 ½ miljarda złotych wówczas, kiedy sytuacja gospodarcza kraju wyklucza możliwość uchwalenia budżetu, wynoszącego ponad 2 miljardy złotych i obciążającego każdego obywatela do wysokości 36 franków. W sprawie procesu brzeskiego poseł Bitner oświadczył, że jest to proces, wymierzony przeciwko ludziom niewinnym, walczącym o demokrację i, że jeżeli istnieje sprawiedliwość w Sądzie, to nikt z nich skazany nie będzie. Pozatem poseł Bitner zapowiedział zwołanie do Białegostoku na dzień 8 grudnia b.r. Zjazdu wojewódzkiego delegatów Ch.D. Obecni na zebraniu prezes chrześcijańskiego cechu budowlanego, Żywolewski i ks. prefekt Zalewski domagali się od posła Bitnera, ażeby poparł w Sejmie słuszne żądania chrześcijańskiej młodzieży akademickiej w kwestji dostarczania przez żydów trupów do prospektorjów uniwersyteckich i wprowadzenia numerus clausus na wyższych uczelniach.

Na zakończenie zebrania ks.prefekt Zalewski wskazywał na konieczność konsekwentnego zwalczania żydów na polu gospodarczem.-

iat Białostocki. Zgromadzenie publiczne.

W Wasilkowie dnia 8 listopada b.r. - wiec sprawozdawczy posła Wacława Bitnera poświęcony wyłącznie krytyce poczynań Rządu w dziedzinie polityki gospodarczej /100/.-

iat Grodzieński. Zebranie zamknięte.

W Grodnie dnia 18 listopada b.r. na plebanji przy kościele farnym odbyło się ścisłe zebranie wybitniejszych członków Ch.D. przy udziale posła Romualda Puźjana i kilku osób z powiatu, na którem po omówieniu spraw organizacyjnych wybrano delegatów do rady wojewódzkiej Ch.D. z posłem Puźjanem na czele.-

197

197

e/ Stronnictwo Ludowe.

Niezmiernie pocżynnik organizacyjne, które zresztą efektów widocznych nie dały dostrzegane w powiatach augustowskim i suwalskim, w których działa Trochim Antoni, sekretarz powiatowy Stronnictwa na oba wspomniane powiaty.

W powiecie augustowskim pomimo zmasowanych wysiłków Trochim nie zdołał zorganizować ani jednego koła Stronnictwa i napotykał na nieprzychylne ustosunkowanie się do niego ludności, zaś w powiecie suwalskim odbyło się pięć nieudanych zebrań organizacyjnych, zwołanych przez Trochima, któremu na zebraniu we wsi Borgi, gminy Pawłówka włościanie wyraźnie oświadczyli, aby więcej do nich nie przyjeżdżał i nie usiłował ich rozbijać.

f/ Polska Partja Socjalistyczna.

Działalność PPS. zeorodkowywała się na gruncie związków zawodowych, szczególnie w Białymstoku i w bielskim okręgu przemysłu drzewnego, gdzie przeciwdziałała ona poczynaniom wojewódzkiego i powiatowych komitetów do spraw bezrobocia w dziedzinie praktycznego realizowania uchwał Rady Ministrów z dnia 26 sierpnia b.r., dotyczącej zniesienia sezonu martwego dla robotników sezonowych i przeprowadzenia rejestracji wszystkich robotników pozostających bez pracy.

Poza tą ogólną działalnością jedynie w dniu 22 listopada b.r. odbyło się z udziałem posłów Dubois, Kastka i Kuryłowicza otwarcie Domu Ludowego, zbudowanego przez miejscowe koło ZZN.-

W Białymstoku i powiecie białostockim PPS. ustosunkowała się wręcz nieprzychylnie do obchodu onia 11 listopada przyczem jej komitet lokalny w Czarnej-Wsi, powiatu białostockiego wystąpił do Sądu Pracy z oskarżeniem przeciwko zarządowi tartaków państwo-

wych o wstrzymanie w dniu 11 listopada pracy w tych tartak
na czas trwania obchodu.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

198

WOJEWÓDZTWA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.I-4603/31.7.-
Dnia 10 grudnia 1931 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.1 .
za miesiąc listopad 1931 rok.

IV. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne.

a/ Stowarzyszenie Rezerwistów i b.Wojskowych.

Nowy oddział. Powstał w Czarnej-Wsi, powiatu białostockiego; członków 40.-

b/ Związek Strzelecki.

Nowe oddziały. Powstały we wsi Kruszewo, gminy Choroszcz /51/, powiatu białostockiego, wsi Malesze, gminy Dopczewo w powiecie bielskim /16/, oraz we wsiach Korowiec, gminy Kuków /24/ i Nowej-Wsi, gminy Huta /14/ w powiecie suwalskim.-

Działalność: Oddziały Związku w ciągu miesiąca odbyły 40 zebrań w sprawach organizacyjnych, wyszkolenia, pracy społecznej i t.p. , oraz urządziły 8 nowych świetlic i 5 kursów /120 uczestników/.-

c/ Związek Podoficerów Rezerwy.

Nowy Oddział. Powstał we wsi gminnej Turośl, powiatu kolneńskiego /16/.-

d/ Związek b.Ochotników Armji Polskiej.

Oddział Związku w Łapach, powiatu wysoko-mazowieckiego wybrał nowy zarząd i opracował plan intensywniejszej, niż dotychczas działalności.-

e/ Związek Legjonistów.

W Łomży z inicjatywy miejscowego oddziału Związku odbyło

się dnia 27 listopada b.r. zebranie przedstawicieli władz, urzędów państwowych i społeczeństwa, na którem wybrano Komitet wykonawczy urządzenia bratniej mogiły poległym w walce o Niepodległość Polski i legjonistom i peowiakom.-

f/ Zjednoczenie Związków Młodzieży Polskiej i Ludowej.

Nowe Oddziały. Powstały we wsi Zakruski-Kościelne i Koronne, gminy Romanowo, powiatu bielskiego /25/,-oraz we wsi gminnej Czumowo, powiatu łomżyńskiego /44/.-

Z j a z d. W Łomży dnia 8 listopada b.r. odbył się zjazd delegatów Związku z okręgu łomżyńskiego, wyłącznie w sprawach organizacyjnych.

g/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

Nowe oddziały. Powstały we wsi Padki, gminy Choroszcz, powiatu białostockiego męski i żeński /52/ i w Korębie, powiatu ostrowskiego /20/.-

Powiat Grodzieński. Oddział Stowarzyszenia w Druskienikach postanowił wziąć żywszy udział w organizowaniu Akcji Katolickiej.-

Powiat Łomżyński. W Łomży w dniu 15 listopada b.r. w związku z obchodem święta Stanisława Kostki, przeniesionego z dnia 13 na 15 listopada b.r odbyło się złożenie hołdu ks.biskupowi Łukomskiemu jako protektorowi Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej. Na całość tego hołdu złożyły się nabożeństwo, w którem brała udział młodzież szkolna, pochód około pałacu biskupiego i akademja, na której przemawiał b.nauczyciel Skiwski. Wieczorem tegoż dnia odbyła się druga akademja dla starszego społeczeństwa, na której rejent Kurcjusz złożył podziękowanie ks.biskupowi Łukomskiemu za troskliwą opiekę nad młodzieżą.-

wiat Suwalski.

Oddział Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej w Wiżajnach usiłował niedopuścić do odbycia się tamże obchodu dnia 11 listopada. Z uwagi na to Starosta Powiatowy nie zezwolił temuż oddziałowi na urządzenie wieczornicy dnia 22 listopada b.r.

o c z y t y .

W Łomży dnia 29 listopada b.r. redaktor Wieniawa-Długoszowski wygłosił odczyty na temat "Papiesz a faszyzm", w którym oświetlił powstały pomiędzy dyktatorem Włoch Musolinim xx a Watykanem zatarg na tle walki o władzę i wpływ na życie polityczne państwa włoskiego, oraz nt."Rząd Lubelski". W drugim z odczytów prelegent scharakteryzował członków rządu lubelskiego jako ludzi, którzy zdolni byli tylko do wygłaszania pięknych mów, nie zaś do wielkiego czynu twórczego.

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-
-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

Nr.BP.I-4603/31.T.

dnia 10 grudnia 1931 r.

Sytuacyjno-przeglądowe sprawozdanie miesięczne Nr.12.

za miesiąc listopad 1931 rok.

V. Ruch wyznaniowy.

a/ Kościół Katolicki.

W związku z obchodem dnia 11 listopada b.r. ordynarjusz diecezji kamieniecko-podolskiej, ks.biskup Łukomski w dniu 28 października b.r. rozesłał do dziekanów i proboszczów następujące pismo okólne, ogłoszone w Nr.11 Dziennika Urzędowego Kurji Biskupiej kamieniecko-podolskiej z dnia 1 listopada b.r.:- "Z okazji obchodu uroczystości rocznicy dnia 11 listopada b.r. W.W. Ks.Ks. Proboszczowie na życzenie parafjan mogą odprawić nabożeństwo o dogodnym dla prozelytów czasie. Co do mszy poza kościołem zwracam uwagę na wyjaśnienie Stolicy Apostolskiej, podane w Wiadomościach Kościelnych diecezji kamieniecko-podolskiej Nr.2 z dnia 15/I.1927 r. Wedle tego wyjaśnienia odprawienie mszy poza kościołem z okazji wspomnień świeckich albo świąt o charakterze politycznym nie jest dozwolone. Pomimo w kilku wypadkach moszczono księży z powodu wygłoszonych przez nich przemówień z okazji uroczystości niekościelnych lub religijnych i osoby duchowieństwu lub Proboszczowi wrogie przemówienia takie nieskuteczności, przez co narażały ich na przykrości, zabroniłem pod d. 11 lutego 1930 Nr.739/30 wygłaszania kazań lub przemów w związku z nabożeństwem z okazji uroczystości nieściśle kościelnych. Przytem zaznaczyłem, że nabożeństwa dla bractw i stowarzyszeń przez kościół kierowanych należą do nabożeństw z racji uroczystości kościelnych.- Wreszcie przypomniałem swoje zarządzenie co do uczestniczenia osób świeckich z głową nakrytą w czasie nabożeństw /patrz.Rozporz.Urząd.Kurji Bisk.kam.-pod. Nr.5 d.1 maja 1931/.- "

200

Naskutek tego zarządzenia duchowieństwo djecezji łomżyńskiej ustosunkowało się negatywnie do obchodu dnia 11 listopada, o czem Urząd Wojewódzki doniósł Ministerstwu w sprawozdaniu z dnia 23 listopada b.r.Nr.BP.I-4407/31.P.-

Prowadząc naskutek zarządzeń ordynarjusza djecezji łomżyńskiej ks.biskupa Łukomskiego akcję przeciwstawną w odniesieniu do "ojewódzkiego i Powiatowych Komitetów do Spraw Bezrobocia, proboszczowie parafij we wspomnianej djecezji świadomie pomijali przepisy obowiązujące o zbiórkach publicznych. W związku z tem Wojewoda wydał odpowiednie zarządzenie Starostom co do stosowania sankcji karnych w odniesieniu do nieprzestrzegających tych przepisów. Naskutek tego zarządzenia ks.biskup Łukomski wydał następujące zarządzenie z dnia 29 października b.r. "Niektórzy Ks.Ks.Proboszczowie donoszą mi, że organy władz państwowych zabraniają komitetom parafjalnym zbierania ofiar od parafjan dla ubogich i bezrobotnych. Jeśliby istotnie władze dobroczynną działalność komitetów parafjalnych utrudniały lub uniemożliwiały, Ks.Ks.Proboszczowie powiadomią o tem swych parafjan i zachęcą ich, aby parafjanie sami składali swe ofiary i dary na ręce członków komitetu parafjalnego lub mężów zaufania przez komitet dla każdej miejscowości wyznaczonych. Liczba bowiem bezrobotnych i ubogich jest tak wielką i wzrasta jeszcze z dnia na dzień, że wszyscy ludzie dobrego serca i dobrej woli powinni im spieszyć z pomocą i nie zrażać się trudnościami, jakieby tej akcji dobroczynnej były stawiane".-

t Białostocki. Proboszcz parafji w Jasionówce, ks.Małyniez-Malicki z ambony w dniu 8 listopada b.r. potępił twórców projektu nowego prawa małżeńskiego i oświadczył, że Kościół Katolicki nie uznaje rocznicy 11 listopada, gdyż w tym dniu obecnie rządzące w Polsce "czczą bałwochwalczo pewnego generała, chociaż nie miał on nic wspólnego z tym dniem, gdyż przebywał wtenczas w więzieniu".

Powiat Kolneński.

Proboszcz parafji w Łysych, ks. Gerwel dnia 22 listopada b.r. z ambony występował ostro przeciwko Związkowi Strzeleckiemu i instytucji Domu Ludowego im. Marszałka Piłsudskiego w Łysych. W sprawie tej zostało wdrożone dochodzenie.

Powiat Ostrowski.

Proboszcz parafji w Ostrowi-Mazowieckiej, ks. Ciesielski dnia 3 listopada b.r. z ambony podczas omawiania dokonanej w nocy z dnia 5 na 6 listopada b.r. kradzieży w kościele parafjalnym w Ostrowi-Mazowieckiej wystąpił w sposób niesłychany na policję i Związek Strzelecki, podkreślając nie-dwuznacznie, że kradzieży tej dokonał prawdopodobnie ktoś ze Związku Strzeleckiego, będącego "siedliskiem szumowin społecznych". P

Proboszcz parafji w Porębnie, ks. Jagodziński, zapowiedział zorganizowanie sekcyj 10-cio osobowych dla zbierania ofiar na cele Biskupiego Komitetu Pomocy Ubogim i oświadczył, że kto nie będzie należał do tych sekcyj, ten nie otrzyma rozgrzeszenia.

Ludność parafji Jasienica, rozgoryczona nietaktownem i często brutalnem traktowaniem jej przez miejscowego proboszcza, ks. Skarżyńskiego poraz drugi wystąpiła do Kurji Biskupiej z prośbą o usunięcia ks. Skarżyńskiego z parafji, przyczem zagroziła w tej prośbie, że w wypadku nieuwzględnienia jej przejdzie do Kościoła Narodowego.

Dnia 18 listopada b.r. prefekt szkoły powszechnej, ks. Samulewicz, i wikarjusz ks. Janosik w Ostrowi-Mazowieckiej stosownie do zarządzeń ordynarjusza djecezji wystąpili ostro przeciwko Starostwu z racji odmówienia wydania zezwolenia na urządzenie kwesty publicznej przez Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej. Obaj oni nie-właściwie i tendencyjnie przedstawili powody dla których Starostwo odmówiło wydania wspomnianego zezwolenia.

201

Tegoż dnia wikarjusz w Zarębach-Kościelnych, ks.Choromański z ambony w sposób bezprzykładny napadł na społeczne organizacje przyrządowe. Organizacje te wyłoniły delegację, która zgłosiła się do ks.proboszcza Roszkowskiego z żądaniem ażeby ks.Choromański odwołał rzucone przezeń oszczerstwa pod adresem kierowniczych czynników organizacyj przyrządowych. Ks.Roszkowski ustosunkował się negatywnie do żądania delegacyj i wręcz zaznaczył, że podziela poglądy swego wikarego, a narzuconą przez jednego z delegatów uwagę, że twórcą Związku Strzeleckiego jest Marszałek Piłsudski, powiedział dosłownie "o tym człowieku nie warto mówić".-

Ostrołęcki. Proboszcz parafji Piski, ks.Eugenjusz Gosiewski przystąpił do organizowania Koła Matek Chrześcijańskich jako organizacji pomocniczej dla parafjalnej Akcji Katolickiej. Do wspomnianego koła zapisało się 100 osób.-

Ks.prałat Leon Gościcki, proboszcz parafji w Goworowie, mianowany ostatnio dyrektorem diecezjalnym Akcji Katolickiej rozpoczął akcję na rzecz Akcji Katolickiej wśród nauczycielstwa szkół powszechnych.-

Łomżyński. W ubiegłym miesiącu zanotowano dwa charakterystyczne fakty pozytywnego ustosunkowania się duchowieństwa do organizacyj przyrządowych. Mianowicie ks.Sarosiek, proboszcz parafji w Duchowoli w dniu 11 listopada b.r. odprawił uroczyste nabożeństwo i wygłosił okolicznościowe kazanie, w którem podniósł zasługi Marszałka Piłsudskiego, zaś ksiądz dziek. Bokszczanin w Łomży w dniu 14 listopada b.r. wziął udział w urządzonej przez miejscowy oddział Towarzystwa Przyjaciół Związku Strzeleckiego herbatce towarzyskiej.

Płocki. Proboszcz parafji Piaski, ks.Mondokowski dnia 11 listopada br z ambony oświadczył m.in., że "walka o wolność Polski nie dała takich rezultatów, jakich należało się już spodziewać,a przeto lepiej byłoby, gdyby Polska zapadła się jeżeli ma być taką jaką jest

obecnie".-

Na wniosek działaczy w Wołkowysku został odwołany przez Kurję Metropolitalną w Wilnie ks.prefekt Łuksza z Wołkowyska, który jakoby biernie ustosunkował się do Akcji Katolickiej. Na jego miejsce przeniesiony został ze Słonima ks. Ciewczyca, rzekomo energiczny propagator Akcji Katolickiej.-

b/ Polski Katolicki Kościół Narodowy.

wiat Bielski. We wsi Dołubowo, gminy Grodzisk zamieszkał na stałe duchowny Polskiego Katolickiego Kościoła Narodowego, ks.Jan Perkowski, który zamierza utworzyć w Dołubowie parafję tego kościoła, który posiada już tutaj około 50 zwolenników. W związku z zamierzaniami ks.Perkowskiego proboszcz miejscowej parafji rzymsko-katolickiej, ks.Nowicki podczas kazań w dniach 1 i 2 listopada b.r. nawoływał parafjan do usunięcia siłą z Dołubowa ks.Perkowskiego, a następnie w dniu 2 listopada b.r. osobiście na czele tłumu, liczącego około 300 osób udał się z kościoła pod dom, w którym zamieszkał ks.Perkowski w celu usunięcia go z tego domu. Zajście zlikwidowała policja.
Pod koniec miesiąca ks.Perkowski rozpoczął budowę kaplicy w Dołubowie bez zatwierdzonego planu i zezwolenia władz, wobec czego roboty przy budowie tej kaplicy zostały przez Starostę wstrzymane. -

t Wołkowyski. Ludność wsi Konna w gminie Zelwa odłączyła się od cerkwi prawosławnej i za wyjątkiem kilku tylko osób podpisała złożoną Staroście Powiatowemu w Wołkowysku prośbę o zezwolenie na utworzenie w tejże wsi w parafji "Narodowej Cerkwi Prawosławnej".-

Dnia 14 ub.m. do wsi Konna przybył duchowny Polskiego Katolickiego Kościoła Narodowego obrządku wschodniego, ks.Sergjusz Szwedko, proboszcz tegoż Kościoła we wsi Parfjanowicze, gminy Piaski i odprawił nabożeństwo w niezamieszkałym domu Antoniego Bułaja, przeznaczonym czasowo na dom modlitwy.-

Powodem odłączenia się ludności wsi Konna od cerkwi prawosławnej

było postępowanie ks.prawosławnego Dawida Jakobsona, który pomimo ciężkich warunków materjalnych prawosławnej ludności wiejskiej pobierał od niej nadmiernie wysokie zapłaty za posługi i świadczenia cerkiewne. Istnieje możliwość, że za przykładem wsi Konna pójdą także i wsie okoliczne.-

Ogólnie Urząd Wojewódzki zaznacza, że w powiecie wołkowyskim cerkiew prawosławna przeżywa wyraźny kryzys z którego korzystają Polski Katolicki Kościół Narodowy, szczególnie jego odłam obrządku wschodniego i tego rodzaju sekty, jak Stowarzyszenie Badaczy Pisma Świętego, baptyści i adwentyści.[2]

Istotnym powodem tego kryzysu jest zniechęcające ludność do cerkwi prawosławnej postępowanie duchowieństwa prawosławnego, rekrutującego się przeważnie z pośród b.oficerów armji rosyjskiej, zdemoralizowanych w okresie wojny i traktujących zajmowane obecnie stanowisko już chwilowo odskocznie.-

c/ Kościół Prawosławny.

Bielski. Dnia 10 listopada b.r. wieczorem z polecenia obecnego proboszcza parafji prawosławnej w Kleszczelach ks.Włodzimierza Kudrawcewa, djakona Teodora Grygorenki i opiekuna cerkwi Mikołaja Andrzeja zostali wysłani z Kleszczel na teren parafji kleszczelskiej Roman Piesek, Jan Jakubowski i Michał Mikułow, mieszkańcy Kleszczel w celu ogłoszenia ludności prawosławnej, że w dniu 11 listopada b.r. jako w dniu święta narodowego były proboszcz wspomnianej parafji ks.Andrzej Kuczuk będzie przekazywał cerkiew unitom przy udziale władz i policji z Bielska-Podlaskiego, oraz duchownych unickich. Naskutek tego w dniu 11 b.m. do Kleszczel przybyła ludność z całej parafji kleszczelskiej w liczbie około 500 osób, częściowo uzbrojona w kije, ażeby niedopuścić do przekazania cerkwi unitom. Zebrany przed cerkwią tłum począł wznosić okrzyki "Zabić ks.Kuczuka i jego zwolenników", a następnie poturbował silnie zwolennika ks.Kuczuka, Łukasza Niegierowicza ze wsi

duchowola, oraz wyrobował z cerkwi Eugenję Jarosiewiczównę i po[illegible] na niej ubranie. Następnie grupa osób w liczbie około 30-tu podeszła pod mieszkanie ks.Kuczuka, gdzie poczęła mu wymyślać z racji zamierzonego rzekomo oddania przezeń cerkwi unitom. Przybyła na miejsce policja zlikwidowała zajście bez użycia broni. Te oż dnia ks.Kudrawcew zbierał podpisy na podaniu przez niego napisanem a domagającem się niedopuszczenia ks.Kuczuka do sprawowania obowiązków duchownych w Kleszczelach. Nadto ks. Kudrawcew namawiał kobiety do usunięcia ks.Kuczuka z zajmowanego przezeń mieszkania parafjalnego, do czego jednakże nie doszło.-

Urząd Wojewódzki zaznacza jednocześnie, że ks.Arcybiskup Aleksy w Grodnie powziął decyzję co do przeniesienia ks.Kuczuka Andrzeja, będącego jeszcze nominalnym proboszczem parafji w Kleszczelach na djakona do powiatu baranowickiego, zaś na jego miejsce wyznaczył w charakterze p.o. proboszcza parafji kleszczelskiej ks.Włodzimierza Kudrjawcewa, dotychczasowego proboszcza parafji w Rosi, powiatu wołkowyskiego.-

Ks. Andrzej Kuczuk złożył na ręce Wojewody dwa podania, w których wyjaśnia, że zdegradowanie go na djakona i przeniesienie do powiatu baranowickiego przez ks.Arcybiskupa Aleksego pozostaje w związku z ogólną polityką ks.Arcybiskupa Aleksego, który zdaniem ks.Kuczuka faworyzuje ukraińców, a niechętnie odnosi się do duchownych rosjan.

Równocześnie ze złożeniem tych podań ks.Andrzej Kuczuk poczynił usilne starania o utrzymanie się na stanowisku proboszcza w Kleszczelach, czemu przeciwdziała ks.Kudrawcew, chcąc jak najrychlej wejść w posiadanie majątku cerkiewnego. Na tem właśnie tle zostało spowodowane przezeń opisane wyżej wystąpienia ludności przeciwko ks. Kuczukowi.-

d/ Sekta Adwentystów.

[illegible]iat Bielski. W dniach 5 i 6 listopada b.r. we wsi Krasne, gminy Lubiażyn odprawili modły i wygłosili kazania, zawierające propagandy idei pokoju

203

kaznodzieje Sekty Adwentystów Ferdynand Dzik z Wilna, Adolf Szilberg z Brześcia i Karlis Saknits, zamieszkały w Warszawie przy ulicy Tureckiej Nr.1. obywatel Łotewski, legitymujący się paszportem zagranicznym.

e/ Sekta Baptystów.

Bielski. Kaznodzieja warszawskiego zboru sekty baptystów, Spałek Bronisław wygłosił dnia 27 listopada b.r. kazanie ewangelicznie w Hajnówce dla wyznawców sekty /80/.-

Wołkowyski. Wyznawcy sekty we wsi Borodzicze, gminy Jelcowszczyzna zaangażowali mieszkańców tejże wsi Lubę Panasik i Józefa Dubowego jako wykładowców pisma świętego starego i nowego testamentu dla nauczania dzieci, których około 40 uczęszcza do nich na naukę.-

f/ Stowarzyszenie Badaczy Pisma Swiętego.

Wołkowyski. Silniejszy rozwój sekty dostrzegany jest w gminie Mścibów, w której liczy ona około 50-ciu wyznawców.

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-
-:-:-:-:-:-:-:-:-

50

JERZY BIAŁOSTOCKI

.BP.I-4063/31.T.

ia 10 grudnia 1931 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.12

za miesiąc listopad 1931 r.

VI. Mniejszości narodowe.

Najważniejszym momentem w życiu ludności żydowskiej były ekscesy antyżydowskie, wyolbrzymione i przyjaskrawione zarówno przez prasę żydowską jako też w lansowanych wersjach ustnych . W czasie trwania podniecenia, wywołanego wystąpieniami antyżydowskiemi w miastach akademickich i częściowo w Łodzy społeczeństwo żydowskie, co należy podkreślić nie zachowało należytego spokoju, a nierzadko podniecało wspomniane nastroje buńczucznem zachowaniem się, niestosowaniem się do zarządzeń władz i rzucaniem z łoża nieuzasadnionych oskarżeń pod adresem ogółu społeczeństwa polskiego. Podkreśla to w ciągu miesiąca lokalna prasa polska, nawet prorządowa.

Poza ekscesami uwaga ludności żydowskiej zwrócona była w kierunku spraw gospodarczych i sytuacji gospodarczej w kraju, którą prasa żydowska charakteryzowała jako katastrofalną specjalnie dla żydów.

W związku ze spisem powszechnym ludności prasa i organizacje żydowskie prowadziły kampanję protestacyjną przeciwko pominięciu w kwestjonarjuszach spisowych języka żydowskiego i apelowały do ludności żydowskiej, ażeby na pytanie, jakim posługują się językiem odpowiadała, że tylko żydowskim.- Zapowiedziany powszechny spis ludności wywołał agitację czynników prokowieńskich wśród ludności litewskiej, że spis ten jest tylko ukrytą formą składania przez litwinów deklaracyj na wieczną przynależność do Polski. Naskutek tej agitacji w powiecie suwalskim miały miejsce sporadyczne wypadki odmawiania przez litwinów zeznań komisarzom spisowym.

Życie ludności białoruskiej specjalnych uwag nie nastręczyło..

a/ Żydzi.

Życie polityczne.

Sjonizm.

W Białymstoku dnia 7 listopada b.r. działaczka sjonistyczna Leja Windrewicz wygłosiła odczyt o sytuacji w sjonizmie, którą charakteryzowała jako niepokojącą w odniesieniu do Palestyny i akcji palestyńskiej.-

Bund.

W Białymstoku dnia 7 listopada b.r. radny m.st. Warszawy Hirsz Wolich wygłosił odczyt o sytuacji politycznej i gospodarczej w Europie. Prelegent potępiał działalność komunistów, dowodząc zarazem, że komunizm pogłębia kryzys gospodarczy i psychiczny w poszczególnych państwach, a przeto szkodzi interesom klasy robotniczej.-

W Białymstoku odbył się zbiorowy odczyt miejscowych działaczy bundowskich o sytuacji gospodarczej w kraju. Mówcy oświadczali, że ¾ budżetu Państwa pochłania utrzymanie wojska i policji, wobec czego Państwo nie jest w stanie zająć się należycie losem bezrobotnych.

W Łomży na wiecu Bundu w dniu 28 listopada b.r. uchwalono na wniosek prezesa OK.Bundu i członka Rady Miejskiej m.Łomży Mordko Posesorskiego rezolucję, protestującą przeciwko wydaniu kwestjonarjuszów spisowych /w związku z powszechnym spisem ludności/ wyłącznie w języku polskim i wzywającą robotników żydowskich, by na pytanie, jakim językiem władają odpowiadali, że tylko żydowskim.- Na tymże wiecu podczas omawiania przebiegu strajku piekarzy w Warszawie komunista Mosko Majsberg oskarżał Bund o prowokację, łamanie strajku i współdziałanie z defenzywą. Następstwem tego oskarżenia wspomniany Posesorski zgłosił następującą rezolucję: "Zebrani na wiecu robotnicy żydowscy potępiają komunistyczne huligaństwo, stosowane przeciwko robotnikom ży-

dowakim innych partji politycznych. Rezolucja ta została przy
prawie jednogłośnie, gdyż przeciwko niej głosowało tylko kilku
komunistów.-

Ostrożce dnia 23 listopada b.r. na akademji ku czci Mi
lewicza radny m.st. Warszawy Zybert Gerszon przypisywał Rządowi
wyłączną winę istnienia obecnego kryzysu gospodarczego w kraju.

Poalej-Sjon.

W Łomży dnia 27 listopada b.r. odbyło się zebranie członków
miejscowej organizacji Poalej-Sjon, na którem prezes jej Markie
wicz określił stanowisko partji wobec burd antyżydowskich i po
nięcia języka żydowskiego w kwestjonarjuszach spisowych.-

Życie społeczne.

W Augustowie dnia 11 listopada b.r. Icek Fijałszberg, dele
gat organizacji Haszomer-Hacair wygłosił odczyt o ruchu młodzie
ży żydowskiej w Palestynie. Stwierdzał on, że istotnym motorem
działalności młodzieży żydowskiej jest sjonizm i wskazywał na
upadek zwalczanego przezeń rewizjonizmu.-

Zjednoczenie Szkół Żydowskich w Białymstoku urządziło w
dniu 14 listopada b.r. akademję ku czci Michalewicza, a dnia
15 b.m. odczyt n.t. "Poeta Bialik a język żydowski i hebrajski".
Mówcy dowodzili, że językiem ulicy żydowskiej w Polsce jest i po
winien być język żydowski, nie zaś hebrajski, który może być
dobrym tylko w Palestynie.-

Oddział Stowarzyszenia Hechaluc-Pionier w Prawiskach zo-
stał rozwiązany przez Centralę z powodu opanowania jego zarządu
przez ludzi niepewnych i nielojalnych względem tejże Centrali.

Organizacje szkolne.

Zjednoczenie Szkół Żydowskich w Białymstoku urządziło w
dniu 21 listopada b.r. zebranie, na którem stwierdzano krytycznie

sytuację finansową organizacji i postanowiono zwrócić się z apelem do społeczeństwa, by przyspieszyło jej z pomocą.-

Życie gospodarcze.

W Łomży dnia 22 listopada b.r. dyrektor miejscowej prywatnej szkoły koedukacyjnej żydowskiej dr. Goldlust wygłosił odczyt n.t. "Jak zwalczać obecny kryzys wśród ludności żydowskiej". Zalecał on oszczędność w budżetach domowych, rozwinięcie akcji społecznej pomocy bieżącym celem tępienia żebractwa i rychłe zjednoczenie wszystkich opiekuńczych organizacyj żydowskich.

Sprawy wyznaniowe.

W Stawiskach, powiatu kolneńskiego odbyły się dnia 16 listopada b.r. wybory do zarządu gminy wyznaniowej żydowskiej. Z czterech zgłoszonych list uzyskały głosów: lista Nr.1. rzemieślników /sjoniści 180 głosów i 6 mandatów, lista Nr.2. kupców i właścicieli nieruchomości /ortodoksi/ - 59 głosów i 2 mandaty, zaś pozostałe dwie listy zostały unieważnione ze względów formalnych /lista Nr.3 rzeźników i Nr.4 dzika/.-

W Suwałkach, gdzie w grudniu odbędą się ponowne wybory do rady gminy wyznaniowej żydowskiej, zgłoszono 6 list a mianowicie: Nr.1 inteligencji na czele z dr.Prejsmanem, Nr.2. rzemieślników, Nr.3 właścicieli nieruchomości i kupców na czele z Jakóbem Kuśnieżyckim /listy te tworzą blok prorządowy/, Nr.4 kupców z kandydaturą Mordchela Majsberga, Nr.6 sjonistów i mizrachistów z kandydaturami obecnego prezesa rady gminy Prydmana i Nr.7 sjonistów-rzemieślników, z których ostatnia została unieważniona przez komisję wyborczą ze względów formalnych.-

P R A S A.

Z inicjatywy koła Przyjaciół Kultury i Sztuki w Wilży Orzeszkowej w Grodnie adwokat Hirszberg wygłosił tam odczyt o udziale

rodner
oment".

żydów w walkach o niepodległość Polski. W konkluzji wywodów stanął na stanowisku konieczności asymilacji duchowej społeczeństwa żydowskiego, czem wywołał polemikę na łamach "Grodner Moment". Stanowisko jego poparł prezes Związku Kupców Żydowskich Tarłowski, który stwierdzał, że koniecznem jest porozumienie żydowsko-polskie i, że obecny system rządów Marszałka Piłsudskiego jest najbardziej sprzyjającym idei porozumienia polsko-żydowskiego. Odpowiadając Tarłowskiemu, ludowiec dr. Bryzman wypowiedział się przeciwko asymilacji, twierdząc, że droga ta w żadnym z państw, gdzie procent żydów jest o wiele mniejszy, nie doprowadziła do realnych rezultatów i, że społeczeństwo żydowskie na wołanie o asymilację pozostaje głuche i odwraca się od niego z niesmakiem. Zdaniem dr. Bryzmana zbliżenie polsko-żydowskie będzie możliwe tylko wówczas, jeżeli zostanie ustalona zasada, że rozmowy co do tego porozumienia odbywać się będą w płaszczyźnie równości obu narodów. Bryzman nadto stwierdzał, że polityka obecnego rządu nie różni się niczem nawet od polityki rządów endeckich, gdyż masom żydowskim jest nadal źle.-

Starosta Powiatowy w Grodnie zarządził zajęcie Nr.20 z dn.15.XI.b/ czasopisma/ "Der Grodner Moment" za artykuł "Fal[illegible]antyżydowskich ekscesów w kraju" i Nr.22 tegoż czasopisma z dnia 18 listopada b.r. za artykuł "Je żydowski chleb, a chce skończyć z żydami".

[illegible]ner Lebn". Oskarżał endecję o wywołanie burd antyżydowskich i stwierdzał, że burdy te były wymierzone pośrednio przez opozycję prawicową w Rząd ażeby przysporzyć mu kłopotów. Podkreślał, że zarówno władze centralne, jako też prowincjonalne uczyniły wszystko, ażeby zlikwidować w zarodku ekscesy antyżydowskie, zaznaczał jednakże, że powinny w równie zdecydowany sposób przeciwdziałać bojkotowi żydów.

Na marginesie ekscesów i haseł bojkotowych dziennik dowodził, że istotnym powodem jednych i drugich jest upośledzenie żydów w Polsce i nie dopuszczanie ich do urzędów. Z tej przesłanki wysnuwał wniosek

206 1932 r.

formułowany następująco: " Jeżeli Rząd chce zmazać plamę, którą oszowiniści swemi ekscesami rzucili na Polskę, to musi kardynalnie zmienić stósunki narodowościowe w kraju i wykazać, że czynniki odpowiedzialne w Polsce traktują żydów jako równouprawnionych obywateli. Żydzi muszą tego żądać nietylko jako rękompensaty za ostatnie wypadki, lecz także jako jedynego środka, prowadzącego do uzdrowienia stosunków w Państwie."

Zasługuje na uwagę, że w pierwszych dniach burd antyżydowskich pismo zapowiadało przyjazd do Polski w celu zbadania zajść mieszanej polsko-żydowskiej komisji z Ameryki.

Pozatem prowadziło ono kampanję przeciwko generałowi Bułak-Bałachowiczowi z racji wygłoszenia przezeń odczytu w Białymstoku dnia 12 listopada b.r., o którym Urząd Wojewódzki doniósł Ministerstwu w specjalnem sprawozdaniu.-

b/ Białorusini.

Białostocki. Najbardziej żywotny w Województwie Białostockiem koło Towarzystwa Szkoły Białoruskiej w Gródku wybrało nowy zarząd, złożony z ludzi umiarkowanych i zainstalowało w swoim lokalu aparat radjowy.-

PRASA:

Grodzieńska "Biełoruska Tumka" stara się wykazać, że białorusini stanowią coraz mniejszy odsetek członków i zwolenników Komunistycznej Partji Zachodniej Białorusi i, że przeto powinna się ona nazywać żydowska partja komunistyczna na terenie Białorusi.

Stwierdzała ona także, że Sowiety prowadzą wielką akcję prowokacyjną względem inteligencji białoruskiej, zaangażowanej w białoruskim ruchu narodowym. Prowokacja ta polega na teroryzowaniu inteligencji białoruskiej w Białorusi Sowieckiej i kokietowaniu inteligencji białoruskiej, zamieszkałej w granicach Rzeczypospolitej Polskiej.

c/ L i t w i n i .

W dniu 11 listopada b.r. kierowniczka publicznej szkoły powszechnej w Krasnowie urządziła dla uczniów szkoły i ich rodziców przedstawienie w języku polskim i litewskim. W czasie przedstawienia jeden z uczniów oddziału otwartego prosił o zezwolenie wygłoszenia wierszy w języku litewskim treści ant-polskiej, na co nie zezwolono. Nastrój obecnych na przedstawieniu litwinów /80/ osób był wyraźnie nieprzychylny dla Polski, czego m.in.wyrazem jest fakt, że podczas śpiewania hymnu narodowego powstali oni dopiero na żądanie przedstawicieli władzy.-

-----oooooOOOooooo-----

Oddziały litewskiego Towarzystwa Św.Kazimierza w powiatach grodzieńskim i suwalskim odbyły szereg zebrań i urządziły pięć wieczorków scenicznych.-

d/ U k r a i ń c y .

W sierpniu powstał oddział Ukraińskiego Komitetu Centralnego N.F., liczący 25 członków.-

...A BIAŁOSTOCKI
...I-4633/31.T.
10 grudnia 1931 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.193... r.1...
za miesiąc listopad 1931 rok.

VII. V A R I A.

a/ Wystąpienia antyżydowskie.

W dniach 12 i 13 listopada b.r. miały w Łomży miejsce wystąpienia młodzieży szkolnej przeciwko żydom. Szczegóły tych wystąpień zostały podane Ministerstwu w sprawozdaniu z dnia 14 listopada b.r. Nr.BP.III-4254 i innych.-

W dniach następnych w Białymstoku, Grodnie, Sejnach i Suwałkach usiłowano także wywołać burdy antyżydowskie, do czego jednakże nie-dopuściły organa bezpieczeństwa. O usiłowaniach tych Urząd Wojewódzki informował szczegółowo Ministerstwo meldunkami doraźnymi, niezależnie zaś od tego jako uzupełnienie niniejszego sprawozdania prześle Ministerstwu opracowanie specjalne, ujmujące wszystkie materjały dotyczące wspomnianych burd.-

b/ Wybory wójtów.

Odbyły się wybory wójtów w powiecie łomżyńskim:

1/ dnia 8 listopada b.r. w Śniadowie: na 2.674 uprawnionych do głosowania, głosowało 1.121, głosów ważnych oddano 1.113, które padły - 257 na Antoniego Truszkowskiego i 234 na Feliksa Zochowskiego, kandydatów prorządowych, oraz 61 i 34 na kandydatów Stronnictwa Narodowego;

2/ dnia 22 listopada b.r. w Długoborzu: na 3.485 uprawnionych do głosowania, głosowało 957, głosów ważnych oddano 956. Otrzymali głosów Aleksander Iwanowski i Grze...orz Skarżyński, kandydaci prorządowi 358 i 305, oraz Franciszek Chmielewski i Konstanty Rawa, kandyda...

Stronnictwa Narodowego 96 i 54.

208

WOJEWÓDA BIAŁOSTOCKI

Nr.IP.78/32 T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.1 za miesiąc grudzień 1931 r.-

Białystok dnia 10 stycznia 1932 roku

T A J N E - P I L N E

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

Pan Dyrektor Departamentu II

w W a r s z a w i e

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.1 za miesiąc grudzień 1931 roku.-

Za W O J E W O D Ę

/S.Modliński/

Naczelnik Wydziału Bezp.Publicznego

Otrzymują do wiadomości:

1/ Pan Wojewoda w Wilnie,
2/ " " w Nowogródku,
3/ " " w Brześciu n/Bugiem,
4/ " " w Warszawie,
5/ " " w Tarnopolu,
6/ " " w Stanisławowie,
7/ " " w Lublinie,
8/ " " w Łodzi,
9/ Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
10/ " " " " w Wilnie
11/ " " " Okręgowego w Białymstoku,
12/ " " " " w Łomży,
13/ " " " " w Grodnie,
14/ " " " " w Suwałkach,
15/ Samodzielny Referat Informac.DOK.III w Grodnie,
16/ " " " " IX w Brześciu n/Bugiem,
17/ " " " " I w Warszawie,
18/ K.O.P. "Brygada Grodno", w Grodnie,
19/ Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi Województwa Białostockiego,
20/ Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
21/ Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w miejscu.-

M.Z.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.76/32.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.1.
za miesiąc grudzień 1931 r.

Dnia 10 stycznia 1932 r.

I. Sytuacja ogólna.

Sytuacja gospodarcza w kraju stanowiła niemal główną płaszczyznę działalności propagandowej polskich stronnictw politycznych, z których silniej działały tylko Stronnictwo Narodowe i Chrześcijańska Demokracja. Określały one wspomnianą sytuację jako katastrofalną i prowadzącą kraj do ruiny, przyczem możliwość zapobieżenia temu widziały jedynie w likwidacji pomajowego systemu rządowego. Oba te stronnictwa współdziałały żywo z duchowieństwem katolickiem w jego akcji protestacyjnej przeciwko projektowi nowego prawa małżeńskiego i w organizowaniu Akcji Katolickiej. W poczynaniach traktowanych stronnictw na odcinku organizowania Akcji Katolickiej zaszedł w grudniu charakterystyczny fakt, zasługujący na baczniejszą uwagę. Chodzi mianowicie o zwalczanie przez nie Związku Strzeleckiego i przeciwstawianie mu Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej. O ile dotychczas Stronnictwa te wraz z duchowieństwem ograniczały się do demagogicznej agitacji i szkalowania Związku Strzeleckiego, o tyle ostatnio niemal niedwuznacznie poczęły inspirować czynne wystąpienia członków Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej w odniesieniu do Związku Strzeleckiego i jego członków. W grudniu r.ub. miały miejsce wypadki napadu uzbrojonych członków Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej na świetlicę Związku Strzeleckiego, podbicia jego członków i fizycznego znęcania się przez księży nad członkami Związku Strzeleckiego. Zaznaczyć nadto należy, że walka duchowieństwa ze Związkiem Strzeleckim przybiera charakter coraz perfidniejszy, czego dowodem jest odmawianie rozgrzeszenia rodzicom, których synowie należą do Związku Strzeleckiego

przeklinania strzelców z ambon, występowania przeciwko świetlicom strzeleckim znajdującym się w pobliżu kościołów wówczas, kiedy tolerowane jest istnienie świetlic Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej w domach parafjalnych, kancelarjach kościelnych i nawet zakrystjach. Pozatem Stronnictwo Narodowe i Chrześcijańska Demokracja propagowały konieczność realizowania przez społeczeństwo polskie hasła "swój do swego", podkreślając, że hasło to już oddawna realizowane jest przez żydów. Mniej żywotne były PPS.CKW. i Stronnictwo Ludowe z których pierwsza ograniczała się do działalności na gruncie Związków Zawodowych, gdzie zaostrzała nastroje bezrobotnych i występowała przeciwko "filantropijnej" akcji wojewódzkiego i powiatowych komitetów do spraw bezrobocia, drugie zaś podejmowało próby akcji organizacyjnej w powiecie suwalskim, jednak bez efektów zewnętrznych. Poczynia stronnictw opozycyjnych nie spotykały się z przeciwdziałaniem ze strony B.W.z.R., którzy żywiej działał jedynie w powiatach łomżyńskim, ostrowskim i wołkowyskim.

Działalność polskich związków i stowarzyszeń polegała głównie na współdziałaniu z wojewódzkim i powiatowymi komitetami do spraw bezrobocia.

W dziedzinie ruchu narodowościowego podkreślić należy akcję prasy żydowskiej, oraz żydowskich organizacyj społecznych i gospodarczych przeciwstawną w odniesieniu do akcji bojkotowej, prowadzonej przez Stronnictwo Narodowe i Chrześcijańską Demokrację. Podkreślano w niej, że Rząd winien wystąpić przeciwko bojkotowi gospodarczemu żydów równie stanowczo jak i przeciwko ekscesom antyżydowskim, bojkot ten bowiem jest daleko groźniejszy dla żydów, niż ekscesy.

Ze spraw białoruskich wymienić należy zwołanie na dzień 17 b.m. do Białegostoku zjazdu okręgowego delegatów kół TSB. z miasta Białegostoku, oraz powiatów białostockiego, wołkowyskie-

go i bielskiego, który dokonać ma wyboru nowego zarządu okręg go. W związku z tym zjazdom elementy radykalne wszczęły w ter akcję, mającą na celu obsadzanie zjazdu przez ich zwolenników w celu zapewnienia im możliwości uzyskania w nowym zarządzie przeważających wpływów.

Toczący się przed Sądem Okręgowym w Warszawie proces prz ko przywódcom Centrolewu budzi duże zainteresowanie wśród społ czeństwa. Zainteresowanie to, przyznać trzeba, wzrasta w miar zbliżania się procesu ku końcowi, o czem świadczy fakt zwiększ nia się conajmniej podwójnie w grudniu w porównaniu z październ kiem kolportażu pism opozycyjnych. Ogólnie przeważa przekonanie, że w traktowanym procesie zapadnie wyrok skazujący. Na tę ewentualność, jak już Urząd Wojewódzki doniósł Ministerstwu, przygotowane jest PPS.CKW.

Sytuacja gospodarcza poważniejszym zmianom nie uległa, jeżeli chodzi o tereny wiejski, pogorszyła się zaś znacznie w ośrodkach przemysłowych, a szczególnie w Białymstoku i białostockim okręgu przemysłowym wskutek zastoju w przemyśle. Świadczy o tem znaczny wzrost bezrobocia, które na dzień 1 stycznia wyrażało się cyfrą 11.100 bezrobotnych /w dniu 1 grudnia ub.r. 9540 bezrobotnych/.

Stan gospodarczy ludności wiejskiej pogarsza trwająca depresja cen na bydło i to tembardziej, że ludność ta, ratując się przed skutkami długotrwałego spadku cen na zboże przeszła do produkcji zwierzęcej, która obecnie zawodzi niemal kompletnie. Szczegóły w tej materji zostały przedstawione Ministerstwu w oddzielnem sprawozdaniu.-

---oooOooo---

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.76/32.T.
dia 10 stycznia 1932r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.1.
za miesiąc grudzień 1931 r.

210

II. Przegląd prasy.

a/ Prasa prorządowa

Przegląd Pomżyński Omawiał w dalszym ciągu wystąpienia antyżydowskie studentów i Obozu Wielkiej Polski, wyjaśniając zarazem cel tych wystąpień. Stwierdzał, że Obóz Wielkiej Polski dążył do zmobilizowania ulicy w obronie studentów obwiepolskich po uprzedniem wytworzeniu w masach przeświadczenia, że Rząd występuje przeciwko studentom a popiera żydów, zaś policja z polecenia władz administracyjnych stosuje względem tychże studentów represje fizyczne. Zdaniem pisma, Stronnictwo Narodowe i Obwiepol podjęły akcję antyżydowską jedynie w celu odzyskania utraconych wpływów w społeczeństwie i rozpętania pośredniej walki ze znienawidzonym przez nie pomajowym systemem rządzenia Państwem. Przy sposobności pismo zaznaczało, że w walce z tym Systemem stronnictwa opozycyjne zatracają nierzadko swą ideologję. Dowodzi tego przedewszystkiem stanowisko, jakie zajęła P.P.S.OKW w odniesieniu do omawianych wystąpień antyżydowskich. Aczkolwiek program P.P.S.OKW niema i nie może mieć nic wspólnego ze Stronnictwem Narodowem Obwiepolem, to jednakże przemilczała ona te wystąpienia li tylko ze względów oportunistycznych. Pchnąwszy studentów i nawet młodzież szkolną na ulicę przeciwko żydom, Stronnictwo Narodowe odniosło iluzoryczne zwycięstwo, młodzież bowiem akademicka zrozumiała właściwy cel wystąpień antyżydowskich.

W związku z rocznicą śmierci Pierwszego Prezydenta Rzeczypospolitej ś.p: Gabryela Narutowicza pismo zastanawiało się nad przyczyną popełnionej na Jego osobie zbrodni i dochodziła do wniosku, że pozostaje ona w przyczynowym związku z nastawie-

wieniem polityczno-agitacyjnem Stronnictwa Narodowego, które nie chęć swą do Pierwszego Prezydenta motywowało tem, że został on wybrany wbrew woli parlamentarnej większości polskiej. Na potwierdzenie słuszności tego wniosku pismo podkreślało, że i obecnie Stronnictwo Narodowe występuje przeciwko Prezydentowi Rzeczypospolitej, aczkolwiek powołała Go na to stanowisko wola większości przedstawicieli narodu. Pismo konkluduje zatem, że Stronnictwo Narodowe rządzi się wyłącznie szowinizmem politycznym w określaniu swego stosunku do najwyższych przedstawicieli Państwa i jako takie wspierane jest przez tych, którzy w roku 1922 potępili popełnioną zbrodnię, t.j. przez P.P.S.CKW.

Z okazji świąt Bożego Narodzenia pismo nawoływało do zaniechania sporów politycznych i budowania zgody, która wpłynęłaby na szybki przełamania kryzysu gospodarczego.

Dziennik Białostocki i Nowy Dziennik Kresowy - Interesowały się głównie sprawami lokalnemi natury społecznej gospodarczej, przyczem wiele miejsca poświęcały prorządowym organizacjom społecznym i akcji Wojewódzkiego i Powiatowych komitetów dla spraw bezrobocia.

b/ Prasa opozycyjna

Życie i Praca Oceniało sytuację gospodarczą jako katastrofalną i prowadzącą bezpośrednio do ruiny kraju, podkreślając zarazem, że Rząd nie czyni nic w kierunku przełamania kryzysu gospodarczego i budzącego więcej obawy stanu moralnego społeczeństwa, lecz tylko obiecuje. Następnie prowadziło w dalszym ciągu kampanję przeciwko nauczycielstwu i starało się dowieść, że nauczycielstwo w wyniku czynnego zaangażowania się w prorządowej akcji wyborczej straciło zaufanie ludności, która nie pogodziła się i nie może pogodzić z tem, ażeby nauczyciel, opłacany ze skarbu Państwa mógł poświęcać dobro szkoły i wychowywanej przez nie młodzieży interesom stronnictwa politycznego.

W numerze 49 zamieściło orędzie Episkopatu Polskiego w sprawie

211

jekta nowego prawa małżeńskiego i list pasterski ks.biskupa Łukomskiego, nakazujący urządzanie zebrań protestacyjnych przeciwko temu projektowi w dniu 8 grudnia, zaś w numerze następnym w sposób niebywale napastliwy wystąpiło przeciwko komisji kodyfikacyjnej, którą nazwało "spoganiałą". W tymże numerze artykułem p.t."Bierzmy się do oszczędnej gospodarki w sejmikach" rozpoczęło po myśli wytycznych znanego okólnika Stronnictwa Narodowego o pracy jego grup w samorządach kampanję przeciw starostom,domagając się obniżenia dla nich dodatku samorządowego do 25% i pozbawienia ich samochodów,oraz zniesienia sejmikowych instruktorów rolnych i oświaty pozaszkolnej, którzy według podkreśleń pisma wykorzystywani są dla celów politycznych. Wreszcie pismo omawiało poczący się proces przeciwko przywódcom Centrolewu,przyczem zaznaczało "Smutna sprawa brzeska zwaliła się kamieniem ciężkim na polskie sumienia.Tym,którzy wezmą odpowiedzialność przed Bogiem i Narodem za sprawę brzeską -lekko na duszy być nie może".

Życie

Podobnie jak "Życie i Praca" zwalczało projekt nowego prawa małżeńskiego, a pozatem zajmowało się kwestją bojkotu gospodarczego żydów. Pod tym względem stanowisko pisma jest o tyle charakterystyczne,że w czasie wystąpień antyżydowskich zachowało ono neutralność, a nawet zamieściło odezwę,potępiającą te wystąpienia. Traktując w wspomnianym bojkocie pismo przytoczyło ustęp z listopadowego numeru "Wiadomości archidjecezjalnych wileńskimh", w którym powiedziano ,że" społeczeństwo starsze wyczuło w ruchu młodzieży akademickiej nie egoistyczne dążenia, nie wyładowywanie się tylko nadmiaru energji młodzieńczej, która często nie dba o reguły i dlatego grzeszy, nie swawolę zawsze zasługującą na naganę, lecz dążność uchylenia narzucającej się całemu życiu naszemu przemocy i nieuzasadnionej pretensji do supremacji nad naszym intelektem i nad naszem życiem kulturalnem,gospodarczem i politycznem obcej psychozy" i wysnuwało z niego wniosek że nie można mówić o jakim-

kolwiek bojkocie w ścisłem znaczeniu, a jedynie o stosowaniu hasła "swój do swego" które oddawna stosowane jest przez społeczeństwo żydowskie. Po takiem określeniu swego stanowiska w odniesieniu do bojkotu gospodarczego żydów pismo umieściło odezwę p.t. "Kupcy i rzemieślnicy Polacy", zawierającą apel do kupców i rzemieślników polskich, ażeby realizowali wspomniane hasło i starali się podnieść na wyższy poziom swe przedsiębiorstwa i warsztaty. W artykule noworocznym oceniało ujemnie bilans roku 1931 w życiu Polski i zaznaczało, że bilans ten zamyka się w stwierdzeniu, iż " był to rok pobrześciowy, w którym unosiły się nad narodem polskim i Polską odgłosy i opary smutnych dni brześciowych w odrodzonej Ojczyźnie, aż nareszcie przyszedł proces, który, mamy nadzieję, odwróci nazawsze tę ponurą kartę historji".

Wspolna Praca Występowała w obronie projektu nowego prawa małżeńskiego. W artykule "Laicyzacja Polski i Rzym" stwierdzała, że we wszystkich krajach cywilizowanych świata obowiązują prawa daleko radykalniejsze niż kompromisowa ustawa, którą proponuje polska komisja kodyfikacyjna. Rozpatrując następnie prawo małżeńskie, obowiązujące w szeregu krajów, podnosiła, że mimo daleko posuniętego liberalizmu wspomnianego prawa społeczeństwa z niego korzystające znakomicie się rozwinęły. Pismo wysnuwało z tego wniosek, że w danym wypadku duchowieństwu katolickiemu nie rozchodzi się o ochronę dawnego prawa małżeńskiego, lecz o władzę Rzymu nad Polską. Tym dążeniom duchowieństwa przeciwstawiało ono zasadę, że jeśli społeczeństwo chce żyć i rozwijać się , to musi samo dbać o swe interesy, a interesy Rzymu pozostawić Rzymowi.

W artykule "Piatiletka" podało streszczenie wydanej pod tymże tytułem nakładem "Drogi" książki Michała Farbmana. W związku z wygłoszonym w Łomży dnia 13 grudnia przez Wieniawę Długoszowskiego odczytem n.t. "Żydzi w Polsce" zamieściło artykuł A.Mosiężnika /Żyd Łomżyński/ , który wyraża ubolewanie, że prelegent tylko w

212

pierwszej części odczytu mówił na temat właściwy i oświetlał przyczyny występień antyżydowskich, stając po stronie młodzieży żydowskiej i jej prawa do nauki, natomiast w drugiej części poddał krytyce postępowanie żydów w Polsce, co jest jego zdaniem niedopuszczalne, gdyż żydzi w Polsce powinni wyłącznie sami rozpatrywać swoje sprawy, któremi społeczeństwo polskie nie ma potrzeby wogóle zajmować się.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.76/3[illegible].T.

Dnia 10 stycznia 1932 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.1.
za miesiąc grudzień 1931 r.

III. Polski ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Podobnie jak w listopadzie, działalność propagandowa BBWzR w terenie była słaba, co zresztą powiedzieć można także o działalności organizacyjnej,która jedynie w powiatach ostrowskim i łomżyńskim zyskała na intensywności. Ogólnie działalność BBWzR cechowała bierność w odniesieniu stronnictw opozycyjnych,które tylko w powiecie ostrowskim były przezeń atakowane w sposób przemyślany i wynikach skuteczny, oraz pomijanie konieczności oddziaływania propagandystycznie na umysły ludności chociażby w ośrodkach o największen nasileniu akcji antyrządowej.

Powiat Augustowski

Zgromadzenie publiczne

W Bargłowie dnia 6 grudnia -zgromadzenie publiczne, na którem burmistrz Augustowa Olejniczakowski scharakteryzował sytuację gospodarczą w kraju i wysiłki Rządu w kierunku przełamania kryzysu gospodarczego /100/.

Białystok Miasto -999-

Ruch organizacyjny.

Powstała rada grodzka.

Powiat Białostocki

Zgromadzenie publiczne

We wsi Rynki,gminy Zawyki dnia 14 grudnia wiec sprawozdawczy posła Jaroszewicza,który omawiał przyczyny kryzysu gospodarczego.

Zebranie zamknięte.

W Czarnej Wsi dnia 7 grudna zebranie w sprawie akcji propagandowej.

Powiat Łomżyński

Ruch organizacyjny

Nowy kierownik sekretarjatu powiatowego,Mieczysław Łazowski

213

zorganizował komitety gminne w Nowogrodzie, Wiźnie, Kołakach, Szumowie, Szczepankowie, Rutkach, Piątnicy, Łomży, Sniadowie i Lubotyniu

Zebranie zamknięte

W Łomży dnia 19 grudnia zebranie komitetu miejskiego, na którem wybrano nowy zarząd.

Ruch organizacyjny.

W Piaskach powstał komitet gminny.

Zebrania zamknięte.

Odbyły się zebrania w Zelwianach, gminy Piaski, Mścibowie i Piaskach. Na zebraniu w Mścibowie podniesiono fakt, że skarbnik miejscowego koła BBWzR, Franciszek Okuliński informował o zebraniach i uchwałach zarządc tegoż koła proboszcza parafji, ks. Buraka. Okuliński wystąpi z BBWzR.

Zebranie delegatów.

W Wołkowysku dnia 20 grudnia -zebranie powiatowe delegatów komitetów i kół przy udziale posła Włodzimierza Bzowskiego. Omawiano sprawy dotyczące gospodarstw rolnych .

b/ Stronnictwo Narodowe.

Wspólne z duchowieństwem prowadziło kampanję przeciwko projektowi nowego prawa małżeńskiego i współdziałało z tymże duchowieństwem w rozbudowie Akcji Katolickiej. Rozbudowa ta polegała na organizowaniu oddziałów Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej i prowadzeniu dywersji w odniesieniu do Związku Strzeleckiego. W agitacji terenowej przedstawiało sytuację gospodarczą w kraju jako wręcz katastrofalną i podkreślało, że uratować kraj od ruiny może tylko likwidacja pomajowego systemu rządzenia. Pozatem propagowało konieczność podjęcia przez społeczeństwo akcji bojkotu gospodarczego żydów. Zasługuje na specjalną uwagę zainteresowanie się przez stronnictwo poraz pierwszy od wyborów powiatem bielskim.-

Powiat Bielski. Zgromadzenie publiczne.

W Brańsku dnia 20 grudnia zorganizowano przez proboszcza miejscowej parafji, księdza Czarkowskiego wiec w lokalu zamkniętym posłów Berezowskiego i Godlewskiego, którzy stwierdzali, że Polska została objęta wszechświatowym kryzysem gospodarczym, nie mniej jednakże dowodzili, że kryzys w kraju zaostrzany jest nie racjonalną polityką gospodarczą Rządu. Zdaniem ich Rząd tylko wtedy będzie mógł przełamać kryzys gospodarczy, kiedy osiądzie zaufanie całego społeczeństwa, o czem obecnie nawet mowy być nie może. Nadto posłowie poruszali w oświetleniu Stronnictwa walkę z projektem nowego prawa małżeńskiego i zagadnienie bojkot-u gospodarczego żydów.-

Powiat Kolneński Zgromadzenie publiczne.

Na wiecu w Kolnie dnia 13 grudnia r.ub. poseł Kakowski Henryk oskarżał Rząd o to, że, nie licząc się z sytuacją gospodarczą w Kraju opracował nierealny budżet i, że nie czyni nic w kierunku przełamania kryzysu gospodarczego /200/.

Powiat Ostrołęcki Zgromadzenie publiczne.

W Ostrołęce dnia 27 grudnia r.ub. wiec sprawozdawczy posłów Witolda Staniszkisa i Jana Choromańskiego. Posłowie podkreślali, że Rząd ciągłem zwiększaniem podatków zaostrza kryzys gospodarczy w kraju i wskazywali na potrzebę dążenia do jak najwydatniejszego obniżenia budżetów samorządu gminnego i powiatowego /100/.-

Powiat Szczuczyński Zgromadzenie publiczne.

Dnia 8 grudnia r.ub. na zwołanych przez duchowieństwo wiecach protestacyjnych przeciwko projektowi nowego prawa

małżeńskiego przemawiali poseł Jan Choromański w Szczuczynie i posłanka Ewelina Krahelska w Grajewie /200/, 100/.-

Powiat Wysoko-Mazowiecki

Zebranie zamknięte.

W Wysokiem-Mazowieckiem dnia 21 grudnia posłowie Godlewski i Berezowski urządzili zebranie w sali parafjalnej. W przemówieniach swych krytykowali poczynania Rządu w dziedzinie walki z kryzysem gospodarczym i podkreślali konieczność zaprotestowania przez całą społeczność katolicką przeciwko projektowi nowego prawa małżeńskiego./100/.-

c/ Obóz Wielkiej Polski.

Zewnętrznych przejawów działalności nie dostrzegano.-

d/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji.

Propagowało konieczność podjęcia przez społeczeństwo polskie bojkotu gospodarczego żydów w sensie realizowania hasła "swój do swego" w takim stopniu, w jakim hasło to realizowane jest oddawna przez żydów, prowadziła kampanję protestacyjną przeciwko projektowi nowego prawa małżeńskiego, w specjalnem oświetleniu charakteryzowało sytuację gospodarczą w kraju i rozpoczęło żywszą akcję terenową w płaszczyźnie organizacyjnej. Silne było współdziałanie Stronnictwa z Akcją Katolicką.

Powiat Augustowski Zebranie zamknięte.

W Augustowie dnia 20 grudnia poseł Romuald Pułjan odbył konferencję z miejscowymi działaczami Stronnictwa w sprawach akcji protestacyjnej przeciwko projektowi nowego prawa małżeńskiego i zamierzonym reformom szkolnictwa.-

Powiat Białostocki Zgromadzenia publiczne.

W Jasionówce dnia 20 grudnia r.ub. poseł Wacław Bitner na wiecu sprawozdawczym omówił szkodliwość projektu nowego prawa małżeńskiego dla społeczności katolickiej i Państwa, podkreślając że chrześcijańska demokracja przeciwstawi się temu projektowi wszelkimi rozporządzalnymi środkami i oświetlał poczynania Rządu w dziedzinie gospodarczej, akcentując ich niefachowość /200/.-

Powiat Grodzieński Z j a z d.

W Grodnie dnia 8 grudnia r.ub. odbył się Wojewódzki Zjazd delegatów Stronnictwa, obesłany przeważnie przez powiaty grodzieński, augustowski, suwalski i białostocki. Na zjazd przybyli posłowie Bitner, Krzyżewski i Pukjan. Pierwszy z nich scharakteryzował sytuację gospodarczą w kraju, zaanalizował projekt nowego prawa małżeńskiego, wskazując na jego szkodliwość dla Państwa i społeczeństwa, podkreślał nieprzystosowanie polityki podatkowej Państwa do stanu gospodarczego ludności wiejskiej, stwierdzał, że administracja państwowa i policja nie przestrzegają obowiązujących praw i przepisów i szykanują ludzi, nie należących do obozu rządowego, dowodził, że wskutek tajemniczości polityki zagranicznej Rządu pozycja Polski na terenie międzynarodowym znacznie osłabła i wreszcie akcentował, że antyżydowskie wystąpienia młodzieży akademickiej i szkolnej były aktem odruchowym samoobrony społeczeństwa polskiego przed zalewem żydowskim. Zdaniem posła Rząd nie zrozumiał istoty tego aktu, stanął zbyt gorliwie w obronie żydów, u których wytworzyło się wskutek tego przekonanie, że są oni narodowością uprzywilejowaną w Polsce. Poseł Krzyżewski refero-

sprawy organizacyjne. Podkreślał on, że po uchwałach Kongresu katowickiego Chrześcijańska Demokracja musi wytężyć wszystkie siły, ażeby społeczeństwo katolickie, a zwłaszcza młodzież zorganizować w swych szeregach przyczem specjalnie zaznaczał, że chodzi Stronnictwu o wyrwanie młodzieży z pod demoralizujących ją wpływów Związku Strzeleckiego. Poseł Pużjan zajął się wyłącznie sprawami lokalnemi i statutowemi. Po ich przemówieniach wybrano zarząd wojewódzki w składzie: poseł Bitner Wacław, dziekan białostocki ks.Aleksander Chodyko, ks.Zalewski, prefekt z Białegostoku, poseł Romuald Pużjan, Gutman i Domaradzki z Grodna /40/.-

o d c z y t.

W Grodnie dnia 27 grudnia ub.r. poseł Romuald Pużjan wygłosił odczyt o projekcie nowego prawa małżeńskiego, w którym nawoływał społeczność katolicką do przeciwstawienia się się temu projektowi z całą stanowczością./200./.-

e/ Stronnictwo Ludowe.

Powiat Suwalski — Ruch organizacyjny.

Sekretarz wojewódzki Stronnictwa Antoni Trochim urządził kilka zebrań organizacyjnych w powiecie, które nie dały jednak stronnictwu efektów organizacyjnych. Zgromadzeni na tych zebraniach wręcz oświadczali Trochimowi, że nie chcą partyj politycznych, uważają bowiem, iż potrzebne im są organizacje spółdzielcze i społeczne. Jedynie we wsi Sobolewo, gminy Huta udało się Trochimowi zorganizować koło lokalne stronnictwa liczące 10 członków.-

f/ Polska Partja Socjalistyczna.

Działalność swą ześrodkowywała wyłącznie na gruncie związków zawodowych, zwłaszcza w Białymstoku i białostockim okręgu przemysłowym, oraz w bielskim okręgu przemysłu drzewnego. Charakterystycznym jest, że ośrodek bielski okręg przemysłu drzewnego należy do partyjnego okręgu białostockiego, to jednakże poseł Stanisław Dubois, dbając specjalnie o swój okręg wyborczy, do którego należy powiat bielski, ustanowił w Bielsku-Podlaskim Edwarda Bryniewicza jako pewnego rodzaju drugiego sekretarza partji, zależnego tylko luźnie od OKR.PPS.CKW.w Białymstoku . Wspomnianą działalność PPS. charakteryzowały: dążenie do zaostrzenia nastrojów wśród bezrobotnych i usiłowanie inspirowania ich w kierunku narzucenia kontroli powiatowym komitetom do spraw bezrobocia, oraz prowadzenie akcji przeciwstawnej w odniesieniu do tych komitetów. Pomijała PPS. prawie całkowicie tego rodzaju zagadnienia jak zróżniczkowane ustosunkowanie się społeczeństwa polskiego do projektu nowego prawa małżeńskiego i prowadzoną przez Stronnictwo Narodowe i Ch.D. propagandę bojkotu gospodarczego żydów. Jedynie organ PPS. łomżyńska "Wspólna Praca" w jednym z artykułów wypowiedziała się za wspomnianym projektem prawa małżeńskiego, nazywając go zresztą kompromisowem.i stwierdzając, że nawet liberalniejsze prawa małżeńskie w innych krajach nietylko nie przyniosły szkody społeczeństwom katolickim, lecz jeszcze umożliwiły im szybszy rozwój.-

---

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP 76/32.T.
dnia 10 grudnia 1932r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.1.
za miesiąc grudzień 1931 r.

IV. Polskie Związki i Stowarzyszenia Społeczne.

a/ Związek Strzelecki.

Nowe oddziały.

Powstały w Sopoćkiniach powiatu augustowskiego /38/, gdzie dotychczas dominowały wpływy Akcji Katolickiej i wsi gminnej Tros[illegible] powiatu ostrołęckiego /11/.

W ciągu miesiąca oddziały Związku Strzeleckiego prowadziły wydatną akcję finansową na rzecz komitetu dla spraw bezrobocia. Charakterystycznem jest, że o ile w grudniu Związek Strzelecki niemal wszystkie wpływy z urządzonych przez niego imprez dochodowych przeznacza na cel bezrobocia, o tyle zwalczające go Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej nie przeznaczyło na ten cel ani jednej imprezy dochodowej.

Zasługuje także na podkreślenie, że w ubiegłym miesiącu zaostrzyła się walka Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej ze Związkiem Strzeleckim, a także, iż coraz częstszymi stają się wypadki czynnych występień fizycznych Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej przeciwko Związkowi Strzeleckiemu, nierzadko pod wpływem duchowieństwa katolickiego.

Tak naprzykład we wsi Długołęka, gminy Krypno w powiecie białostockim członkowie Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej podczas przedstawienia i zabawy napadli ze szpadlami i widłami na członków Związku Strzeleckiego i kilku z nich pobili. Ksiądz Oleszczuk, proboszcz parafji w Krypnie powiatu białostockiego dnia 3 stycznia b.r. wezwał do siebie czterech przeniejszych członków Związku Oddziału Strzeleckiego w Długołęce i zwymyślał ich od bandytów, a jednego z nich Jana Sadowskiego pobił do krwi po twarzy.

Dnia 26 grudnia r.ub. w Długołęce gminy Krypno w powiecie białostockim [illegible] Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej uzbrojeni w widły i zapadle napadli na świetlicę miejscowego oddziału Związku Strzeleckiego i usiłowali rozpędzić zgromadzonych w niej strzelc-ów.

Proboszcz parafji w Ostrołęce, ksiądz Walter, zaproszony na otwarcie świetlicy Związku Strzeleckiego, zaproszenia nie przyjął i oświadczył, że "Związek Strzelecki jest placówką pro tyjną popierającą projekt nowego prawa małżeńskiego".-

Towarzystwo Przyjaciół Związku Strzeleckiego.

W Ostrowi-Mazowieckiej ukonstytuował się zarząd powiatowy Towarzystwa Przyjaciół Związku Strzeleckiego.-

b/ Stowarzyszenie Rezerwistów i b.Wojskowych.

W Łomży dnia 20 grudnia odbył się zjazd powiatowy delegatów kół miejskich i gminnych Stowarzyszenia.w sprawach organizacyjnych, szkolenia rezerwistów i współpracy z oddziałami P.W. w zakresie szkolenia młodzieży w okresie przedborowym. W obradach zjazdu wzięli udział Starosta Powiatowy, Inspektor Szkolny i Dowódca 18-ej Dywizji Piechoty, generał Wrot-Wijałkowski.-

c/ Zjednoczenie Związków Młodzieży Wiejskiej i Ludowej

Prowadziło akcję unifikacyjną na gruncie poszczególnych oddziałów.-

d/ Związek Obrony Kresów Zachodnich.

Urządził w poszczególnych miastach 8 akademij, poświęconych Śląskowi i Pomorzu.-

a/ Związek Podoficerów Rezerwy.

W Grodnie na zebraniu członków oddziału Związku w dniu

5 grudnia r.ub. złożono sprawozdanie z przebiegu zjazdu walnego delegatów Związku w Warszawie i Gdyni, wybrano delegatów na następny zjazd walny, zatwierdzono stanowisko płatnego sekretarza oddziału i omówiono sprawy organizacyjne.-

f/ Związek Legjonistów.

W Grodnie dnia 20 grudnia r.ub. odbyło się przy udziale posłów Walewskiego i Łazarskiego nadzwyczajne walne zebranie członków oddziału, na którem poseł Walewski nakreślił program działalności związku w dziedzinie społecznej i politycznej.-

g/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

Nowe oddziały.

Powstały w Goniądzu, wsi Studzianka w gminie Czarna-Wieś powiatu białostockiego, Wiotkiewiczach-Wielkich, gminy Ejsmonty-Wielkie w powiecie grodzieńskim, wsiach Kleczkowo, Dąbek, Choromany i Zabiele w powiecie ostrołęckim, Wierebiejkach i Bobrownikach-Wielkich w powiecie wołkowyskim.

W powiecie grodzieńskim intensywnie działa instruktor organizacyjny Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, Wacław Skopcki.

Coraz silniej uwydatnia się istotny charakter Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej jako swego rodzaju bojowej organizacji Akcji Katolickiej. Oddziały Stowarzyszenia podciągane są do bezwzględnej walki ze Związkiem Strzeleckim, której patronuje duchowieństwo. Walka ta uzewnętrznia się w formie dywersji moralnej w odniesieniu do Związku Strzeleckiego, teroru w stosunku do członków Związku i moralnego nacisku na jeh rodziców. Zdarzają się często wypadki, że księża ogłaszają rozgrzeszenia rodzicom, których synowie należą do Związku Strzeleckiego, przeklinają tych, którzy propagują

Związek Strzelecki, robią kwestję z tego, że świetlica Związku Strzeleckiego znajdują się w pobliżu kościołów, tolerują zarazem istnienie świetlic Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej w domach parafjalnych, kancelarjach kościelnych, a nawet poprostu w zakrystjach itp. Związek Strzelecki ponadto pomawiany jest obecnie przez duchowieństwo o to, że jest organem partyjnym powołanym do obrony projektu nowego prawa małżeńskiego, prowadzenia walki z kościołem itd. a wszystko to ma na celu wyrwanie młodzieży z pod wpływu Związku Strzeleckiego i oddanie jej pod wpływy Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, co zresztą wyraźnie podkreślił poseł Krzyżewski na zjeździe wojewódzkim Chrześcijańskiej Demokracji w Grodnie. Zaznaczyć należy, że w traktowanej walce ze Związkiem Strzeleckim staje się coraz bardziej agresywne Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej, ufne w opiekę duchowieństwa.-

h/ Stowarzyszenie Robotników Chrześcijańskich.

Stowarzyszenie Robotników Chrześcijańskich w Augustowie rozpoczęło propagandę akcji bojkotowej w odniesieniu do żydów po myśli wskazań Chrześcijańskiej Demokracji.-

i/ P. O. W.

W Siemiatyczach dnia 20 grudnia odbył się zjazd powiatowy delegatów kół w sprawach organizacyjnych /27/.-

j/ Katolickie Towarzystwo "caritas".

W Kuźnicy, powiatu białostockiego powstał oddział Katolickiego Towarzystwa "Caritas" archidjecezji wileńskiej.-

k/ Życia Gospodarczego.

W Grodnie dnia 13 grudnia r.ub. na wspólnem posiedzeniu wszystkich polskich organizacyj kupieckich i rzemieślniczych postanowiono utworzyć wspólny sekretarjat dla żywszego zainteresowania xkx społeczeństwa polskiego sprawami kupiectwa i rzemiosła.-

W Łomży dnia 12 grudnia r.ub. na nadzwyczajnem zebraniu ogólnem członków kasy spółdzielczej przemysłowców łomżyńskich uchwalono dopełnić udziały do ustawowo przewidzianej normy 100 zł. oraz dążyć do zwiększenia ilości udziałowców. Na temże posiedzeniu wybrano Starostę Powiatowego 95-iu głosami /na 133/ na członka rady kasy. Kandydaturze Starosty zwolennicy Stronnictwa Narodowego przeciwstawili kandydaturę adwokata Winnickiego, która uzyskała zaledwie 35 głosów.

W Ostrowi-Mazowieckiej BBWZR. uzyskało poważne wpływy w spółdzielni "Spółka", pozostającej do niedawna pod wyłącznymi wpływami Stronnictwa Narodowego. Do spółdzielni tej BB. wprowadziło dwuch swoich wybitnych członków i spowodowało usunięcie ze stanowiska kierownika spółdzielni, Roszkowskiego, wybitnego działacza Stronnictwa Narodowego. W ciągu miesiąca Stronnictwo Narodowe usiłowało odzyskać utracone wpływy, jednakże bezskutecznie, gdyż BB. przeciwstawiało mu argumenty o złej gospodarce tejże spółdzielni.za czasów wyłączności jego wpływów w kierownictwie spółdzielnią.

W Sokółce dnia 6 grudnia r.ub. odbył się zjazd delegatów istniejących w powiecie organizacyj spółdzielczych. Na zjeździe tym uchwalono rezolucję, zalecającą kasom Stefczyka wzmożenie egzekucji zaległych długów.

W Suwałkach na wspólnem posiedzeniu zarządu i rady Nadzorczej spółdzielni rolniczo-handlowej "Przyszłość" w Suwałkach i członków Wydziału Powiatowego Sejmiku postanowiono poczynić

jak najdalsze oszczędności w spółdzielni drogą redukcji personelu oraz zlikwidowania sklepu towarów mieszanych przy spółdzielni w Su...kach z filji spółdzielni w Raczkach, powiatu augustowskiego, ażeby w ten sposób zapewnić spółdzielni możliwość przetrwania kryzysu.-

1/ R ó ż n e.

Redaktor Wieniawa-Długoszewski wygłosił dnia 14 grudnia r.ub.w Białymstoku odczyt na temat "Rząd Lubelski" treść odczytu omówiona została w sprawozdaniu miesięcznem za m-c listopad i dnia 13 grudnia r.ub. odczyt w Łomży na temat "Żydzi w Polsce", w którym potępiał wystąpienia antyżydowskie, stwierdzał jednak, że społeczeństwo żydowskie nie zawsze w sposób należyty kształtuje swój stosunek do społeczeństwa polskiego i żywotnych zagadnień państwowych.-

---o---o---

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.76/32.T.
Dnia 10 stycznia 1932 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.
za miesiąc grudzień 1931 r.

219

V. Ruch wyznaniowy.

W dniach 8 i 13 grudnia r.ub.we wszystkich kościołach na terenie Województwa odczytane zostały ędzie Episkopatu Polskiego i Listy pasterskie ordynarjuszy djecezyj w sprawie projektu nowego prawa małżeńskiego. Po odczytaniu ich proboszczowie parafij odbyli zebrania protestacyjne przeciwko wprowadzeniu w życie tego projektu i wezwali parafjan do podpisania protestów. Podpisywanie tych protestów odbywało się pod presją moralną duchowieństwa i osób z kościołem silnie związanych. Naogół przyznać należy, że ludność dość obojętnie odniosła się do omawianej akcji protestacyjnej, podkreślając niejednokrotnie, że duchowieństwu chodzi jedynie o niedopuszczenie do utraty przez nich poważnego źródła dochodu, gdyż wśród samego duchowieństwa istnieją różne poglądy na kwestję małżeńską. Po dniu 13 grudnia r.ub. duchowieństwo rozpętało formalną walkę z projektem nowego prawa małżeńskiego,uciekając się do różnych demagogicznych środków agitacji. Wmawiało ono w ludność zarówno z ambon, jakoteż przy kolendowaniu po wsiach, że urzędnikami stanu cywilnego, którym będzie przysługiwało prawo udzielania ślubów w myśl traktowanego projektu, będą żydzi, a więc żyd będzie mógł udzielać ślubów katolikowi,że wprowadzenie w życie projektu grozi Polsce utratą niepodległości, że nastąpi zdziczenie obyczajów, że Polska zostanie oddana w ręce żydów,masonów i inowierców.

W Jasionówce, powiatu białostockiego miejscowy proboszcz ksiądz Małyniecz-Malicki z ambony dnia 8 grudnia wyklął dwukrotnie tych swoich parafjan, którzy głosowali na listę BBWzR.

i zapowiedział, że gdyby nawet Sejm obecny, wybrany w większości drogą fałszerstwa uchwalił projekt nowego prawa małżeńskiego, to uczciwy sejm następny projekt ten uchyli.

Akcją protestacyjną przeciwko projektowi nowego prawa małżeńskiego w powiecie bielskim kierował specjalny wysłannik Kurji Biskupiej w Pińsku, prałat Iwicki.

Rektor gimnazjum w Drohiczynie, powiatu bielskiego, ksiądz Antoni Rojko w dniu 13 grudnia oświadczył z ambony, że należy piętnować publicznie tych wszystkich, którzy podczas wystąpień antyżydowskich stanęli w obronie żydów.

W Łomży dnia 8 grudnia w Domu Katolickim odbyło się zebranie protestacyjne, na którem po przemówieniu m.in.ks. infułata Szczęsnowicza, uchwalono rezolucję, protestującą przeciwko projektowi ustawy o nowem prawie małżeńskiem i rozwodach i żądającą odrzucenia tego projektu, jako godzącego w prawa Kościoła Katolickiego i w prawa Boże.-

b/ Kościół Prawosławny.

W związku z utworzeniem nowej parafji prawosławnej we wsi Juszków-Gród w gminie Jaźłówka, powiatu wołkowyskiego powstała z jednej strony pomiędzy mieszkańcami wsi Saki, odnoga i Zacharki gminy Tarnopol, oraz mieszkańcami wsi Suszcza, Bindziugi, Supryny i Koleśno, z drugiej tarcia. Mieszkańcy pierwszej wsi zgadzają się na należenie do nowej parafji i zmuszają do tego drugą stronę, która jest przeciwna utworzeniu nowej parafji z tej racji, że będąc musiała ponieść koszty remontu cerkwi w Juszkowym-Grodzie i urządzenia tamże cmentarza parafjalnego. Wysłali obi nawet spacjalne delegacje do arcybiskupa Aleksego w Grodnie i Wojewody z prośbą o pozostawienie ich przy dotychczasowej parafji i zapowiadają, że raczej sprowadzą księdza unickiego, niż by mieli należeć

24

220

do nowej parafji.-

c/ Polski Katolicki Kościół Narodowy.

Jak już Urząd Wojewódzki podkreślał w poprzednich sprawozdaniach, pobieranie wysokich opłat za posługi religijne przez duchowieństwo prawosławne odstręcza ludność od cerkwi prawosławnej i stwarza znaczne możliwości dla Polskiego Katolickiego Kościoła Narodowego. Ostatnio mieszkańcy wsi Zabołonie w gminie Izabelin, powiatu wołkowyskiego, należący do parafji w Izabelinie z powodu pobieranie nadmiernych opłat przez proboszcza tejże parafji, księdza Makowielskiego za posługi kościelne postanowili przejść do Narodowej Cerkwi Prawosławnej i utworzyć we wspomnianej wsi parafje tejże cerkwi, bądź też przyłączyć się do istniejącej już parafji we wsi Konna gminy Zelwa. W tym celu zaprosili oni do siebie na dzień 8 b.m. proboszcza Narodowej Cerkwi Prawosławnej we wsi Konna, księdza Sergjusza Szwedko.

Wspomniany ksiądz Sergjusz Szwedko, zamieszkały dotychczas we wsi Parafjanowicze, przenosi się obecnie na stałe do wsi Konna, gdzie wynajęto mu już mieszkanie.

Dnia 5 grudnia do wsi Podbołocie, gminy Krzemienica w powiecie bielskim przybył biskup Kościoła Narodowego, ksiądz Józef Zielonka, który przebywał tutaj 4 dni u proboszcza Podbołockiej parafji Polskiego Katolickiego Kościoła Narodowego ks. Józefa Janika. Dokonał on poświęcenia kościoła tejże parafji i aktu bierzmowania dwunastu dzieci w wieku szkolnym i zwiedził wieś Parafjanowicze.

Zaniepokojone rozwojem Polskiego Kościoła Narodowego duchowieństwo katolickie w powiecie wołkowyskim zamierza zorganizować akcję misyjną w zagrożonych miejscowościach.-

---oooOooo---

WOJEWODA BIALOSTOCKI

Nr.BP.76/32.T.

Dnia 10 stycznia 1932r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.1.
za miesiąc grudzień 1931 r.

VI. Mniejszości Narodowe.

Podobnie jak w poprzednich miesiącach, zainteresowanie ludności wszystkich narodowości szło głównie w kierunku gospo darczym. Jeżeli chodzi o ludność żydowską, to w dalszym ciągu ważnym momentem dla niej były listopadowe wystąpienia antyżydowskie i rozwijająca się w ich konsekwencji akcja bojkotu gospodarczego żydów. Jakkolwiek akcja ta na terenie Województwa nie przybrała szerszych rezultatów i nie wykroczyła nawet poza ramy propagandy czynników politycznych, to jednak zarówno prasa żargonowa, jakoteż gospodarcze i oświatowe organizacje żydowskie w ciągu miesiąca na każdym kroku podkreślały, że na władzach państwowych ciąży obowiązek przeciwdziałania bo kotowi w taki sam zdecydowany sposób, jak i przeciwdziałania ekscesom. Traktując o tem, n.p. białostocki dziennik "Unzer Lebn" zaznaczał, że w okresie ekscesów antyżydowskich Rząd umiał rozprawić się z nimi energicznie, ale nie zdołał stworzy sobie pod tym względem należytego wpływu na społeczeństwo i uchronić tem samem żydów od bojkotu gospodarczego, który dla żydów jest daleko groźniejszy, niż ekscesy. Poszczególne organizacje żydowskie szły nawet tak daleko, że domagały się stosowania surowych kar względem tych, którzy podnosili kwestje realizowania hasła "swój do swego". Duże zainteresowanie wśród mniejszości narodowych obudził drugi powszechny spis ludności. Prowadzona była silna agitacja za podkreślaniem przez ludność swej narodowości, przyczem ludność żydowska rozbiła się w płaszczyźnie spisu na dwa obozy językowe, uznając - jeden język żydowski, drugi hebrajski. Wśród ludności litewskiej, zwłaszcza w przygranicznu czynniki antypaństwowe agitowały za negatywnem ustosunkowaniem się do spisu,

ludność litewskiej deklaracyj na wieczne zrzeczenie się praw narodowych. Skutkiem tej agitacji w kilku wypadkach litwini odmówili podpisania kwestjonarjuszy.

litwinii

Ze spraw białoruskich na podkreślenie zasługuje zwołany na dzień 15 b.m. do Białegostoku zjazd okręgowy delegatów kół TSB. z powiatów wołkowyskiego, bielskiego, białostockiego i m.Białegostoku. Zjazd ten zwołany został pod naciskiem elementów radykalnych, które usilnie dążą do ożywienia działalności towarzystwa i wybrania zarządu okręgowego TSB. w Białymstoku, złożonego z działaczy radykalnych. Sądzić można, że zjazd ten będą się starali wykorzystać komuniści w celu przeforsowania do wspomnianego zarządu swych przedstawicieli, czemu przeciwstawi się prawdopodobnie grupa umiarkowana działaczy TSB.-

a/ B y d g o s z c z.

Życie polityczne.

Sjoniści.

W Białymstoku w dniu 21 grudnia odbył się obchód sjonistyczny, poświęcony pamięci rabina Samuela Mohilowicza. W obchodzie wziął udział poseł Grünbaum, który w dłuższem przemówieniu podkreślał konieczność skupienia się społeczeństwa żydowskiego w szeregach organizacyj sjonistycznych /1110/.

W Bielsku-Podlaskim w dniach 11 i 12 grudnia r.ub. d-r Aszer Borensztajn wygłosił odczyty o rzeczywistości żydowskiej Palestyny, w których wskazywał na coraz większe zrozumienie żydów dla konieczności posiadania własnego Państwa Palestyńskiego.

W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 18 grudnia r.ub.poseł Grünbaum wygłosił odczyt o obecnej sytuacji w sjonizmie

i w Palestynie. Stwierdzał on, że wzrastający ruch antysemicki w Hiszpanji i Niemczech spowodował zaostrzenie się nastrojów antysemickich w Polsce, co wykorzystało Stronnictwo Narodowe i Chrześcijańska Demokracja, oraz Obóz Wielkiej Polski, doprowadzając do ulicznych ekscesów przeciwko żydom.

Tenże odczyt poseł Grünbaum powtórzył w Wołkowysku, gdzie dowodził, że konieczność samoobrony żydów przed gwałtami, z jakimi żydzi spotkali się w krajach słowiańskich i w Azji wysunęła gwałtownie kwestję organizowania się społeczeństwa żydowskiego. Kwestja ta zawsze była podłożem przez sjonistów, których zasługą jest, że, tworząc potężną organizację, mogli zawsze reagować skutecznie na wydarzenia zagrażające żydom, aczkolwiek nierzadko nie mogli tym wypadkom zapobiec, gdyż przychodzili oni niespodziewanie. /400/.-

B u n d.

W Białymstoku dnia 20 ub.m. Bund zorganizował zbiorowy odczyt o bezrobociu i stosunkach w związkach zawodowych. Mówcy Pajgin i Goldman dowodzili, że rządowa akcja zwalczania bezrobocia wymaga często przeciwstawiania się jej przez związki zawodowe /100/.-

Poalej-Sjon.

W Kolnie dnia 12 grudnia odbyło się zebranie członków miejscowej organizacji Poalej-Sjon w sprawach organizacyjnych i ustawy [illegible].

Organizacja Poalej-Sjon w Łomży urządziła dnia 25 grudnia r.ub. wieczór dyskusyjny na temat kongresu muzułmanów w Jerozolimie i jego znaczenia politycznego, a dnia 26.

grudnia zebranie sprawozdawcze w sprawie działalności jej przedstawicieli w wyznaniowej gminie żydowskiej.

W Wołkowysku dnia 5 grudnia r.ub. redaktor Sawa Mendelson "Volkscehtung" wygłosił odczyt, w którym przeciwstawiał program socjalistyczny programom sjonistów i ortodoksów, dowodząc, że działalność tych ostatnich jest szkodliwa w skutkach dla pracujących mas żydowskich.-

Życie społeczne.

W Orli, powiatu bielskiego dnia 10 grudnia powstał oddział Stowarzyszenia "Brith Trumpeldor".

W Łomży powstało stowarzyszenie "Jehutes", które ma mieć na celu popieranie moralne i materjalne żydowskich kursów religijnych "Beja-Jakaw".-

Życie Kulturalno-Oświatowe.

W Białymstoku dnia 12grudnia r.ub. Pan Jankiel z Warszawy wygłosił dwa odczyty. W pierwszym z nich, poświęconym "Literaturze burżuazji proletarjatu", stwierdzał,że literatura proletarjatu góruje swym realizmem nad literaturą burżuazji, w drugim zaś, traktującym o stanie szkolnictwa żydowskiego w Polsce, ilustrował rozpaczliwy stan szkół żydowskich i wadliwy kierunek wychowywania przez nie młodzieży.

Na zakończenie drugiego odczytu Pan proponował uchwalenie rezolucji, potępiającej represję władz w stosunku do szkolnictwa żydowskiego w Polsce ogólnie, a w Województwie Wileńskiem w szczególności, do czego jednakże nie dopuścił przedstawiciel Starosty./800/.-

Życie gospodarcze.

Na zebraniu Związku Kupców Żydowskich w Wołkowysku w dniu 26 grudnia r.ub. uchwalono protest przeciw kierownictwi Urzędu Skarbowego w Wołkowysku za "niewzięcie pod uwagę kupiectwa i nie liczenie się z nominacją członków do komisji szacunkowej w sprawach podatku przemysłowego ja. również za jego nieżyczliwy stosunek do żydów".-

R ó ż n e.

W Wołkowysku dnia 25 grudnia r.ub. redaktor "Volkszeitungu", Salman Lichtensztejn wygłosił odczyt o sytuacji żydów w Polsce. Przeprowadzając analogję pomiędzy faszyzmem i obozem rządzącym w Polsce, mówca dowodził, że zarówno faszyzm, jakoteż wspomniany obóz dążą konsekwentnie do zniszczenia socjalizmu. Pozatem Lichtensztejn wystąpował dość ostrą krytyką Rządu i potępiał komunizm, twierdząc, że komuniści doszli już do takiej perfidji, iż obecnie łączą się z socjalistami.

Współpracownik "Momentu" adwokat M.Suryc z Warszawy wygłosił w Białymstoku i Wołkowysku odczyty na temat,"Co widziałem i słyszałem w Rosji Sowieckiej", w których podkreślał ciężkie położenie materjalne ludności, a zwłaszcza robotników w Rosji, upadek miast, nędzę kolonij żydowskich, fikcję ustawy o ośmiogodzinnym dniu pracy, organizowanie sklepów i restauracyj na pokaz dla cudzoziemców, szerzenie się głodu i nędzy i niebywały teror polityczny.-

W y z n a n i o w e.

Dnia 4 grudnia r.ub. w Suwałkach odbyły się wybory do rady wyznaniowej gminy żydowskiej. W wyborach tych blok prorządowy, reprezentowany przez listy Nr.1 /inteligencja -

223

2 mandaty/ Nr.2 /rzemieślnicy - 4 mandaty/, Nr.3 /właściciele nieruchomości -1 mandat/ uzyskał 7 mandatów, ajoniści /lista Nr.6 - 6 mandatów/ i bezpartyjni /właściciele nieruchomości /kupcy - 2 mandaty/.-

P r a s a.

Nawoływała społeczeństwo żydowskie do silniejszego niż dotychczas współdziałania z wojewódzkim i powiatowymi komitetami dla spraw bezrobocia i podkreślała małe zainteresowanie się tegoż społeczeństwa katastrofalnem położeniem bezrobotnych żydów, a nadto oświetlała sytuację gospodarczą żydów.

Z artykułów natury politycznej na specjalną uwagę zasługuje umieszczony w "Unzer Lebn" artykuł p.t. "Polityczna satysfakcja, omawiający odpowiedź Pana Ministra Spraw Wewnętrznych na interpelacje żydowskiego koła parlamentarnego w sprawie ekscesów żydowskich. Pismo stwierdza, że odpowiedź wyjaśniająca, że były ekscesy antyżydowskie, a nie antypolskie, jak twierdzi prasa endecka, daje żydom całkowitą satysfakcję polityczną, ale nic więcej. Z odpowiedzi tej zdaniem pisma wynika, że w Polsce jakby były dwie odrębne rzeczy: Rząd osobno i Państwo osobno, a przecież żydzi żyją w Państwie nie w Rządzie. Pismo zastrzega się, że mówiąc o Rządzie, oddziela go nawet od obozu sanacyjnego, który także był przesiąknięty tendencjami antyżydowskiemi. Dalej pismo zaznacza, że wówczas kiedy Pan Minister Spraw Wewnętrznych nazywa nieszczęśliwy wypadek w Wilnie "tragicznym wypadkiem", władze śledcze wileńskie organizują pościg za winnymi, jakby za najgorszymi bandytami, a prasa endecka prowokuje nadal społeczeństwo polskie przeciwko żydom . Pismo [illegible] wi[illegible]yć, że odpowiedź Pana Ministra na

interpelacja nie była spowodowana tylko na wywołanie odpowiedniego wrażenia zagranicą i jest przekonane, że Rząd bynajmniej nie chciał ekscesów antyżydowskich, niemniej jednak uważa za konieczne podkreślić, że Rząd podczas tych ekscesów nie wywarł należytego wpływu na społeczeństwo i nawet na podległe mu organa, które były i są przesiąknięte antypatją do żydów. Stąd też odpowiedź Pana Ministra daje żydom, zdaniem pisma, zadowolenie teoretyczno-polityczne, nie stwarza zaś praktycznie całkowitego bezpieczeństwa na przyszłość.-

b/ B i a ł o r u s i n i.

W Białymstoku na posiedzeniu zarządu okręgowego TSB. w dniu 20 grudnia ub.r. omawiano sprawę ożywienia działalności kół Towarzystwa w poszczególnych powiatach, przyczem w dyskusji podkreślano, że najlepiej rozwija się koło TSB w Gródku, powiatu białostockiego, liczące około 150 członków. Na temże zebraniu postanowiono zwołać zjazd okręgowy delegatów kół w celu dokonania wyboru nowego zarządu podwyższenia wysokości składki miesięcznej do 50 groszy i wypracowania planu działalności Towarzystwa na najbliższą przyszłość. Zjazd ten odbędzie się w Białymstoku dnia 17 stycznia.

Koło Towarzystwa Szkoły Białoruskiej w Gródku, powiatu białostockiego ożywiło działalność nieżywotnego od dłuższego czasu koła we wsi Topilec gminy Choroszcz, oraz przystąpiło do tworzenia nowych kół we wsiach Mieleszki i Nowej-Woli. Zarząd Koła w Gródku zainstalował we własnym lokalu aparat radjowy i urządził kilka publicznych audycyj radjowych. Ponieważ nie posiadał na to zezwolenia władzy administracyjnej, przeto Starosta Powiatowy spowodował

32

224

odebranie mu przez w. Izbę pocztowe zezwolenia na prawo eksploatowania radjowej stacji odbiorczej.-

c/ L i t w i n i .

W powiecie grodzieńskim samorzutnie zlikwidowało się koło Towarzystwa Św.Kazimierza we wsi Gruta, gminy Marcinkańce, liczące 30 członków.

We wsi Randómańce, gminy Marcinkańce w powiecie grodzieńskim miejscowe koło Towarzystwa Św.Kazimierza zbudowało pomnik dla uczczenia obchodzonej w roku ubiegłym 500-letniej rocznicy śmierci ks.Witolda.

We wsi Krasnowo,powiatu suwalskiego nauczycielka miejscowej szkoły powszechnej, Jadwiga Karpowiczówna zorganizowała wieczorowe kursy dokształcające dla młodzieży litewskiej, na które początkowo zapisano się 32 osoby, później jednakże część tych osób pod wpływem agitacji członków zarządu lokalnego oddziału Towarzystwa Św.Kazimierza zaprzestała uczęszczać na kurs.

Podobny negatywny stosunek zajęli działacze Towarzystwa Św.Kazimierza do zorganizowanego przez wspomnianą nauczycielkę Karpowiczównę obchodu rocznicy Powstania Listopadowego.-

d/ U k r a i ń c y.

Oddział Ukraińskiego Centralnego Komitetu w Płocicznem, powiatu suwalskiego urządził dnia 5 grudnia r.ub. akademję żałobną ku uczczeniu pamięci powstańców ukraińskich, rozstrzelanych przez bolszewików na Wołyniu.

Podobną akademję urządzili emigranci ukraińscy w Augustowie dnia 6 grudnia r.ub.-

e/ R o s j a n i e.

W Grodnie zauważono ostatnio przejawy działalności bractwa "Ruskiej Prawdy", polegającej na propagandzie przeciwbolszewickiej i zbieraniu składek na rzecz rosyjskich organizacyj emigranckich.-

---oooOooo---

134

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.76/32.T.
Dnia 10 stycznia 1932r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.1.
za miesiąc grudzień 1931 r.

VII. R ó ż n e.

W Krupicach, gminy Siemiatycze w powiecie bielskim dnia 12 grudnia r.ub. odbył się zjazd ziemian powiatu bielskiego, występujących jako organizacja "Nadburzańskie Koło Pomocy Sąsiedzkiej". W zjeździe wzięło udział 20 ziemian, którzy obradowali nad środkami zaradczymi, jakie należałoby zastosować dla złagodzenia skutków kryzysu gospodarczego w większych gospodarstwach rolnych. W rezultacie obrad opracowano projekt ulg podatkowych i innych, który ma być przedstawiony Wojewodzie.-

-oooooooooooo-

PAŃSTWOWE W BIAŁYMSTOKU
4